

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY
INFORMATION REPORT

REPORT NO. [REDACTED]

CD NO.

25X1A

COUNTRY Yugoslavia

DATE DISTR. 6 November 1950

SUBJECT Yugoslav Publications

NO. OF PAGES 1

THIS DOCUMENT HAS AN ENCLOSURE ATTACHED.

NO. OF ENCLS. 3
(LISTED BELOW)

25X1A

SUPPLEMENT TO
REPORT NO.

25X1X

1. The following Yugoslav publications are forwarded herewith for your information and retention:

Review of International Affairs, Vol. 1, No. 5, dated 2 August 1950.
Review of International Affairs, Vol. 1, No. 6, dated 16 August 1950.
International Problems, Vol. 2-3, dated April-July 1950.

2. Although the transmittal sheet is marked Confidential, the attachments are unclassified.

EVALUATE

25X1A

W/E
NOV 20 10 16 AM '50

25X1A

CLASSIFICATION

CONFIDENTIAL

STATE	NAVY	NSRB	DISTRIBUTION																
ARMY	AIR																		

CIA Library

CPYRGHT

Approved For Release 2001/09/06 : CIA-RDP83-00415R0

THIS IS AN ENCLOSURE TO
DO NOT DETACH

25X1A

МЕЖНАРОДНИ ПРОБЛЕМИ

International Problems

2-3

АПРИЛ - ЈУНИ 1950

Approved For Release 2001/09/06 : CIA-RDP83-00415R006300190002-9

МЕЂУНАРОДНИ ПРОБЛЕМИ

ИЗДАЈЕ: ИНСТИТУТ ЗА МЕЂУНАРОДНУ ПОЛИТИКУ И ПРИВРЕДУ
ПРИ МИНИСТАРСТВУ ИНОСТРАНИХ ПОСЛОВА ФНРЈ

ГОДИНА II

АПРИЛ—ЈУНИ 1950

БРОЈ 2—3

САДРЖАЈ

	Стр.
ЗА ЗАШТИТУ НАШИХ ДИПЛОМАТСКИХ ПРЕТСТАВНИКА И ГРАЂАНА У ИСТОЧНО-ЕВРОПСКИМ ЗЕМЉАМА — Изјава друга Кардеља на седници Одбора за спољне послове Народне скупштине ФНРЈ — — — — —	3
Д-р ИВАН ТОМШИЧ: Да ли суверенитет над СТТ заиста још припада Италији — — — — —	8
РАДОШ СТАМЕНКОВИЋ: Карактеристичне црте опште кризе капитализма у годинама између два рата — — — — —	23
ВЛАДИСЛАВ МИЛЕНКОВИЋ: Борба између доларске и стерлиншке нафте — — — — —	37
КОЛОНИЈАЛНА ГРУПА ИНСТИТУТА: Криза колонијалног система — — — — —	49
МИХАИЛО АДАМОВИЋ: Послератни економски развитак Чехословачке Републике — — — — —	98
ИЗЈАВЕ КОЈЕ СЕ НЕ МОГУ ДЕМАНТОВАТИ — — — — —	116
ПРИКАЗИ И КРИТИКА:	
МАРИЈАН ХУБЕНИ: „Њемачка поука“ — Водич кроз њену историју — — — — —	137
СТАНИСЛАВ ВИЛХАР: Италијанска генерална конфедерација рада — Структура индустријских монопола у Италији — (C. G. I. L. Struttura dei monopoli industriali in Italia) — Roma 1949 — — — — —	144
СИМА КАРАОГЛАНОВИЋ: Два броја часописа „Југославија“ — — — — —	151

Approved For Release 2001/09/06 : CIA-RDP83-00415R006300190002-9

Уређује одбор. Одговорни уредник Иван Караиванов.
Часопис излази двомесечно. Уредништво и администрација, Београд, Божидара Аџије бр. 11, телефон 42-751/14; текући рачун код Народне банке, централа за НР Србију 104/900914; поштански фах 750, пошта Београд 4; штампарија „Борба“, Београд, Кардељева 31, тел. 24-001.

Approved For Release 2001/09/06 : CIA-RDP83-00415R006300190002-9

ЗА ЗАШТИТУ НАШИХ ДИПЛОМАТСКИХ ПРЕТСТАВНИКА И ГРАЂАНА У ИСТОЧНОЕВРОПСКИМ ЗЕМЉАМА

(Изјава Е. Кардеља на седници Одбора за спољне послове
Народне скупштине ФНРЈ)

Другови и другарице народни посланици,

Питање, које је поставио овде друг Бакић оправдано узнемирава нашу јавност и оно је било предмет многих протеста и дипломатских корака наше Владе.

Као што је већ познато нашој јавности из низа објављених нота Министарства иностраних послова и наших дипломатских претставништва, као и вести које је стално доносила наша штампа, у земљама Источне Европе се спроводе скоро већ две године грубе дискриминационе мере према дипломатским и другим претставницима и службеницима ФНРЈ, које су без преседања у међународним односима. Истовремено са мерама притиска, економске блокаде и пропагандне хајке важно место у спровођењу агресивне политике против наше земље имали су и покушаји дискредитовања наших дипломатских претставника у тим земљама, спречавање и онемогућавање нормалног а у неким земљама и сваког рада нашим претставништвима, па и самог опстанка југословенских дипломатских претставника у појединима од њих.

Циљ ових грубих дискриминационих мера био је с једне стране у томе да би дипломатска претставништва ФНРЈ изолирали од нормалног контакта са југословенским грађанима који траже заштиту, као и од грађана дотичних земаља, који би из маког разлога могли доћи у додир са њима, застрашујући такве људе покушајима да се наши дипломатски и други претставници прикажу као непријатељи народа тих земаља. Организоване су најразличитије провокације и процеси којима је био, између осталог, циљ лажно оптуживање и дискредитовање наших дипломата, након чега је увек тражено њихово повлачење или су

они протеравани из појединих земаља. Тако су у низу наших дипломатских и других претставника који су протерани из источноевропских земаља лажно оптужени и оклеветани и амбасадори ФНРЈ у Москви и Прагу који су морали напустити СССР односно ЧСР што је очигледно требало да послужи као „нови доказ“ да југословенска Влада води према тим земаљама преко својих највиших претставника непријатељску политику.

С друге стране упорно продужавање таквих поступака према нашим дипломатским претставницима у извесним земаљама не може да се протумачи другачије него тенденцијом влада тих земаља да се дипломатски односи са нашом земљом фактички укину, а да се одговорност за такве немирољубиве поступке пребаци на Југославију. Колико је та политика оружје агресивног притиска и застрашивања, а колико је последица страха од простог присуства претставника независне и слободне социјалистичке земље као што је Југославија у тим земаљама, то препуштам организаторима коминформовске блокаде наше земље. Али остаје чињеница, да су се такозвани „дипломатски односи“ источноевропских влада са нашом земљом срозали на просто лично малтретирање и мучење дипломатског кадра. Наши другови из нашег дипломатског кадра, који у тим земаљама упркос свему тога непоколебљиво стоје на својим позицијама у одбрани интереса своје земље и савесно врше своју дужност, заиста заслужују наше признање. Међутим, ми ипак немамо право бескрајно трпети такво малтретирање наших људи. Влада ФНРЈ је истрајно скретала пажњу владама источноевропских земаља на недостојне дискриминационе мере према нашим претставницима, упорно је протестовала против ових и сличних поступака и тражила је да се укине ова изазовна и увредљива пракса.

Међутим, владе источноевропских земаља не само да нису престале са предузимањем сличних мера, већ су и даље наставиле са погоршавањем дискриминационог режима заведеног против дипломатских претставништава ФНРЈ и наших претставника лично. Албанска Влада је у последње време преко својих органа нарочито грубим, увредљивим и понижавајућим мерама заопштрила до крајње границе већ и онако недопустив режим притиска, терора и дискриминације према посланству ФНРЈ у Тирани. Готово пуне две године албанска Влада је до крајности отежавала, спречавала и онемогућавала рад југословенског претставника у Албанији. Тако су, на пример, наши претставници били јавно и неприкривено контролисани, праћени од полицијских органа који су им претили, легитимисали их дневно и по неколико пута, изазивали их и исмејавали на улици. Посланство ФНРЈ у Тирани је даноноћно блокирано полицијом која је успоставила сталну осматрачницу насупрот самог посланства. Полицијски орга-

ни су упадали у станове наших службеника, док је на неке нишаноно оружјем. Са потпуно измишљеним и лажним оптужбама албанска Влада је тражила повлачење из Албаније низа наших претставника и службеника.

Последњих дана је шиканирање и малтретирање наших дипломатских претставника и службеника у Тирани достигло кулминацију. Тако је 11 маја ове године група од 10 полицајаца и више агената у времену од 10 минута легитимисала неколико пута отправника послова ФНРЈ и једног дипломатског службеника, захтевајући од њих објашњење зашто се налазе у граду и куда иду.

Врхунац ових мера, како је то већ објављено у ноти Министарства иностраних послова ФНРЈ од 13 маја, претставља ново драстично смањење слободе кретања југословенским претставницима и службеницима у Албанији. Новим ограничењима кретање југословенског дипломатског особља своди се практично на град Тирану.

Албанска Влада је затражила 13 маја ове године безразложно повлачење наша два даља службеника Посланства ФНРЈ у Тирани.

Све ове и раније поменуте чињенице о недостојним дискриминационим мерама и поступцима албанске владе према Посланству ФНРЈ у Тирани још једном доказују да је њихов циљ, сем намерног погоршања односа и затегнутости између две земље, у томе да се потпуно онемогући сваки рад и функционисање нашег претставништва у Тирани и да се практично онемогући боравак претставника у Албанији.

Ни у другим земљама Источне Европе поступци према југословенским претставницима нису много друкчији. У Бугарској је такође заведен нарочити дискриминаторски режим према југословенском претставништву. Чланове југословенске амбасаде јавно прате и изазивају и прете речима и оружјем полицијски органи уз чије присуство и благонаклону асистенцију бедне групе дезертера из наше земље врше провокације и нападе на наше претставнике. Око Амбасаде ФНРЈ у Софији бугарске власти повремено врше најгрубљу полицијску блокаду. Бугарска Влада је на дискриминаторни начин ограничила кретање наших претставника и службеника. Бугарске полицијске власти су нарочито грубо поступиле против свих оних који су на дан избора за посланике Народне скупштине ФНРЈ дошли у амбасаду да испуне своју грађанску и патриотску дужност.

Дискриминациони режим коме су подвргнута претставништва ФНРЈ у Чехословачкој нарочито се погоршао у последње време. Сем сталног неприкривеног полицијског праћења и терора над нашим претставницима и службеницима, полицијске блокаде

амбасаде и станова наших претставника у Прагу и конзулата у Братислави, легитимисања па чак и личних претреса посетилаца наших претставништава, спречавања примања југословенске штампе за сама претставништва итд., отпочели су чехословачки органи безбедности са хапшењем наших дипломатско-конзуларних и других службеника. Тако су чехословачке власти безразложно ухапсиле 26 новембра 1949 године делегата Трансјуга Звонимира Томића а после још неколико југословенских претставника и службеника.

Ја нећу да говорим о томе, што је друг Бакић споменуо у своме говору — о оним злочинима који се врше у Чехословачкој над нашим грађанима уопште, о злочинима који у цивилизованом свету имају врло мало примера.

Нарочито озбиљну повреду свих обичаја и праксе претставља неиздавање виза нашим дипломатско-конзуларним и другим службеницима од стране чехословачких власти. Ускраћују се визе на дипломатске и службене пасоше. Чехословачке власти су ишле тако далеко да су свима онима који су чекали на визе биле ускраћене карте за снабдевање иако су били у Чехословачкој неиздавањем виза насилно задржани. Сем тога су чехословачке власти тражиле да се визе на дипломатске и службене пасоше траже преко Министарства унутрашњих послова, иако према свим осталим претставништвима постоји на снази пракса да се такве визе дају од стране Министарства иностраних послова.

Ни у другим земљама Источне Европе се положај наших претставништава не разликују од положаја у Албанији, Бугарској и Чехословачкој. Ја сам навео примере само за ове три земље просто због тога јер је тренутно стање у тим земљама најгоре. А иначе се улоге и у том погледу мењају као и иначе у читавој антијугословенској политици источноевропских земаља. Час има једна, час друга од тих земаља „руководећу улогу“ односно „текући задатак“ у провокационој акцији против Југославије. Малтретирање наших дипломата је наравно само један елемент у таквим агресивним „комбинованим акцијама“. Притом треба истаћи да такве поступке организују људи који имају истовремено пуна уста мирољубивости и оптуживања ратних хушкача. Међутим, сваком поштеном човеку је већ давно јасно да би коминформовски организатори разних мировних акција у првом реду требало да положе испит мирољубивости на питању односа источноевропских влада према Југославији, или бар на питању каквог таквог поштовања најелементарнијих дипломатских форми, ако већ воља народа Југославије за њих не значи ништа. Садашње њихове поступке у том погледу, међутим, ми не можемо сматрати друкчије него као поступке који не само да не служе миру него спадају у арсенал ратних хушкача.

Влада ФНРЈ је од самог почетка врло озбиљно гледала и енергично одговарала на све поменуте дискриминаторне поступке према југословенским претставништвима и њиховим члановима. На сваку поједину меру или поступак албанске, бугарске, чехословачке, као и осталих источноевропских влада, Влада ФНРЈ одмах је одлучно реагирала тражећи да се ове и сличне недопуштене мере у односима међу земљама укину и да се престане са њиховом применом. Југословенска Влада је упозоравала поменуте владе у својим нотама и демаршима да ничим није дала повода са своје стране за такве мере и поступке, да никад није била и неће бити иницијатор било каквих недопустивих мера у односима било према којем претставништву ових земаља. Југословенска Влада је, међутим, истовремено протестујући против ових дискриминационих мера и поступака упозоравала поменуте владе да ће бити присиљена, у случају да ове ванредне мере против југословенских претставништава не буду укинуте, да предузме са своје стране мере ради заштите својих интереса. Реципрочне мере, које нису излазиле из оквира дозвољеног по међународном праву и према обичајима у међународним односима, доносила је Југословенска влада једино као одговор на мере које су увек прве предузимале наведене владе, које сnose искључиво одговорност за постојеће стање.

Дозволите ми да Вас потсетим у вези с тим на речи друга Тита које је недавно рекао на заседању Народне скупштине:

„Влада ФНРЈ са жаљењем констатује да због упорног непријатељског става према ФНР Југославији од стране СССР и земаља народних демократија, није уопште у стању да са своје стране нешто утиче на побољшање односа с тим земљама. То жаљење је тим веће што Влада и народи нове Југославије гаје и надаље своје симпатије према народима тих земаља и неодољиво желе да с тим земљама буду бар донекле снопљиви нормални односи.

Могу са овог мјеста да кажем и у име Владе и у име народа ФНРЈ, да ни Влада ни народи Југославије не гаје никакве непријатељске осјећаје према тим земљама, да ни Влада ни народи Југославије нису у прошлости ни данас учинили ништа према тим земљама што би могло окаљати име наше социјалистичке земље. Све што се у том правцу до данас са стране руководилаца тих земаља нама предбацивало и на разне начине тврдило — потпуно је неистинито и измишљено и историјска лага ће пасти на оне који су нас на разне начине хтели одрнити.“

То је, другови и другарице народни посланици, суштина политике коју ће Влада ФНРЈ и даље водити према источноевропским земљама и у том смислу она ће се борити за нормалне дипломатске односе са тим земљама. Међутим, истовремено треба истаћи да она није вољна бескрајно подносити малтретирање наших дипломатских службеника у тим земљама и да ће бити присиљена размотрити и неке нове мере да би заштитила наше претставнике од таквог малтретирања и понижавања.

ДА ЛИ СУВЕРЕНИТЕТ НАД СЛОБОДНОМ ТЕРИТОРИЈОМ ТРСТА ЗАИСТА ЈОШ ПРИПАДА ИТАЛИЈИ?

Четвртог децембра 1949 год. Angelo Ermanno Cammarata, професор међународног права на Правном факултету у Трсту, као ректор тршћанског Универзитета одржао је приликом отварања академске године говор о суверенитету Италије над подручјем које сачињава Слободну Територију Трста. Овај говор је објавио на првој страни тршћански лист „Giornale del lunedì” 5 децембра 1949 год. под крупним насловом „Трст је Италија”.

Већ овај наслов показује какве последице се изводе из тврдње поменутог професора. Та тврдња је уствари покушај, да се даде правна основа жељи Италије да поново придобије територију Трста.

Друг Едвард Кардељ, потпретседник владе и министар иностраних послова ФНРЈ, на VIII-ом заседању Савезне народне скупштине 27 децембра 1949 г. изјавио је да се питање Трста мора решити споразумно са Југославијом, и то у интересу Југославије, Италије и у интересу мира у том делу света. Уствари, питање Трста претставља моментално једно од најактуелнијих међународних проблема ФНРЈ.

Овај чланак нема сврху да одговори на питање шта би требало сада учинити после две и по године откако је установљена Слободна Територија Трста, с обзиром на чињеницу да Уговор о миру са Италијом од 10 фебруара 1947 год. још увек није толико спроведен у живот да би се могао почети примењивати Стални статут тога подручја. Расправљаћемо, дакле, углавном о томе да ли суверенитет над подручјем које сачињава Слободну Територију Трста по поменутом Уговору о миру заиста још и даље припада Италији.

I

У вези са такозваном трипартитном изјавом Сједињених Америчких Држава, Француске и Велике Британије од 20 марта 1948 год. професор Камарата поставља питање да ли је сувере-

нитет Италије над подручјем које сачињава Слободну Територију Трста (у даљем тексту скраћено: над поменутиим подручјем) заиста угаснуо са правног гледишта када је Уговор о миру са Италијом са 10 фебруаром 1947 год. ступио на снагу.

По мишљењу професора Камарате то питање није решено са другим ставом чл. 21 Уговора о миру, чије изразе „Суверенитет Италије ће престати“ треба упоређивати са изразима који су били употребљени при преносу суверенитета у погледу других подручја. Пошто је у 4 ставу чл. 21 изрично одређено да се СТТ неће сматрати као уступљено земљиште, сумњиво је да ли је суверенитет Италије јасно и дефинитивно санкционисан. Следећа сумња настаје при осврту на примере у којима се хтело на какав год начин (*comunque*) одредити да престаје суверенитет једне државе над одређеним подручјем, те су се том приликом употребљавали до крајности тачни и одређени изрази, на пример члан 99 и 100 Версајског уговора о миру од 28 јуна 1919 год., из којих јасно и без икакве могућности двоумљења излази губитак суверенитета Немачке над Мемелом и градом Гданск (Данциг). Одлучујући фактори на Париској мировној конференцији 1946 године нису сумњали у могућност стварног установљења СТТ одмах по ступању на снагу Уговора о миру са Италијом. Такође је извесно да су редактори Уговора о миру са Италијом пошли од идеје да је установљење СТТ потребно и умесно, а не од критеријума да би се та територија могла на било који начин изузети испод суверенитета Италије; зато нису употребљавали такве изразе као што су их употребили чл. 99 и чл. 100 Версајског уговора о миру. По циљу кога су имале странке уговорнице престанак суверенитета Италије над СТТ могао је да се оствари тек после установљења СТТ у свим његовим битним елементима. Професор Камарата закључио је да СТТ као међународна целина не само да није настала него је и немогуће да настане — и та могућност је суштина ствари — и зато није више дозвољено сумњати да суверенитет Италије над поменутом територијом не само није угаснуо него је још на снази, иако не може практички да се спроводи.

Пошто је престанак овог суверенитета био повезан са условом који се показао немогућ, суверенитет Италије није могао застати. По његовом мишљењу наведена трипартитна изјава све то признаје већ у самом почетку.

Управо изложену тврдњу професора Камарате подупро је, између осталих, и Манлио Удина, професор међународног права на Правном факултету у Трсту („*Giornale di Trieste*“ од 6 децембра 1949 год.).

За њега „та теза може да буде чудовишна по својој дрскости, боље рећи по својој једноставности (јер потсећа донекле на причу о Колумбовом јајету)“. Он је, наиме, у почетку заступао

мишљење да су обе зоне (југословенска и британско-америчка) постале terra nullius (ничија земља), од којих једном управљају заједнички две државе (Велика Британија и Сједињене Америчке Државе), а другом само једна (Југославија). Даље говори о „непредвиђеној последици неприменљивости Уговора о миру“. Интересантна је његова изјава, какве би практичне последице могле настати, ако би тврдња професора Камарате била правно заснована. Он каже, наиме, дословце: „ако једанпут признамо трајање суверенитета Италије, макар номиналног, доћи ће лакше до споразума између великих сила и до попуштања од стране Југославије, јер се не би радило о уступању (враћању) Трста Италији, већ само о успостављању италијанске управе која је привремено суспендована.“

На горе поменути тврдњу професора Камарате навео сам у свом чланку који је изашао у тришћанском листу „Приморски дневник“ од 28 децембра 1949 год., са правног становишта разлоге на основу којих је престао суверенитет Италије над поменутим подручјем већ од 15 септембра 1947 год.

Професор Камарата није дао одговор на мој чланак, већ неки ~~непознати~~ писац који је објавио свој чланак у тришћанском листу „Giornale di Trieste“ од 3 јануара 1950 год. са потписом „с. р.“ тврди, да је професор Камарата доказао анализом уговора о миру да је суверенитет Италије над поменутим подручјем још увек на снази, иако је стављен у положај да се практички не изводи. Престанак суверенитета Италије условљен је фактичким установљењем СТТ, а пошто се показало да се овај услов не може испунити, потребно је признавати и даље суверенитет Италије. Трипартитна изјава је свечано потврдила да је фактичко установљење СТТ немогуће. Писац „с. р.“ указује даље на члан 23 Уговора о миру са Италијом, који се односи на италијанске колоније, као да је коначно одрицање суверенитета у том члану јасније одређено него у члану 21. На крају он тврди, да Инструмент о привременом режиму СТТ (VII анекс — прилог — Уговора о миру са Италијом) није ступио на снагу и да се не може практички спроводити у живот. Он тврди да се СТТ и даље налази под управом Савезничке војне команде као и раније због тога што гувернер још није постављен и што није преузео своју функцију.

На овај чланак писца „с. р.“ одговорио сам новим чланком који је објавио „Приморски дневник“ 19 јануара 1950 год. Писац „с. р.“ одговорио ми је на овај други чланак и објавио је у „Giornale del lunedì“ од 10 фебруара 1950 године свој други чланак. Упорно бранећи тезу професора Камарате, писац „с. р.“ понавља да је суверенитет Италије над поменутим подручјем још на снази, иако се практички не изводи. Он нарочито наглашава да је по-

требно у третираном питању разликовати важност од извођења, тврдећи да управо оно што се захтевало и што се још захтева је-сте враћање (уступање) поменутог подручја под суверенитет Италије. Писац „с. р.“ наводи даље да се суштина Инструмента о привременом режиму СТТ састоји у томе што ће гувернер бити постављен и што ће преузети своју функцију на поменутом подручју. Он подвлачи тврдњу да је фактичко установљење СТТ (при томе мисли на постављање гувернера) услов за престанак суверенитета Италије. Даље каже да је теза о државном значају СТТ неодржива, јер да она претставља „државу установљену потезом пера против воље будућих држављана, која је лишена властите изворне и аутономне власти, на челу са поглаваром који би требало да буде наименован и који би морао полагати рачуна о своме управљању неком трећем.“ Он завршава са излагањем да изрази у другом ставу чл. 1 Инструмента о привременом режиму СТТ „и даље ће управљати“ (наиме савезничке војне команде) значе: „управљаће и даље до фактичког установљења СТТ, што значи пре свега да ће се продужити и даље италијански суверенитет.“

На овај чланак писца „с. р.“ одговорио сам својим трећим чланком који је објављен у „Приморском дневнику“ од 29 марта 1950 год. После тумачења својих критичких напомена која се односе на излагања писца „с. р.“ нагласио сам на крају да писец „с. р.“ ни у овом другом чланку није правно оправдао тврдње Камарате, није оповргао моју правну аргументацију по питању суверенитета над поменутиим подручјем, и да због тога сматрам да је моја расправа са њим завршена.

II

Правни извор за решење питања које је започео професор Камарата у своме говору од 4 децембра 1949 г. претстављају одредбе чл. 21 Уговора о миру са Италијом од 10 фебруара 1947 г. и члана 1. Инструмента о привременом режиму СТТ. Овај инструмент је део Уговора о миру са Италијом као њен VII анекс.¹

¹ Уговор о миру са Италијом од 10 фебруара 1947 г.

Одељак III

Слободна Територија Трста.

Члан 21.

1. Овим чланом установљује се Слободна Територија Трста чије је подручје ограничено Јадранским Морем и границама одређеним члановима 4 и 22 овог Уговора. Слободна Територија Трста призната је од стране Савезничких и Удружених Сила и од стране Италије, и оне одлучују да њена територијална целина и независност буду обезбеђени од стране Савета Безбедности Уједињених Нација.

У светлости ових одредаба анализираћемо са правног становишта горе наведену тврдњу професора Камарате као и излагања писца „с. р.“ и у вези са тим развићу своју правну аргументацију.

1) УСТАНОВЉЕЊЕ СЛОБОДНЕ ТЕРИТОРИЈЕ ТРСТА

Потписнице Уговора о миру, по коме је правно ликвидиран рат са Италијом као бившим савезником Хитлерове Немачке, имале су несумњиво за циљ да установе СТТ.

Не смемо, наиме, да заборавимо да је Трст са околином потпао под суверенитет Италије тек по завршетку Првог светског рата. Од 1382 год. надаље Трст је заједно са својим природним непосредним залеђем, са словенским етничким подручјем, сачињавао саставни део хабсбуршког царства, Наполеонове Илирије и Аустро-Угарске. После распада Аустро-Угарске, када је то подручје окупирала Италија, на Париској мировној конференцији оно није додељено њеном природном непосредном залеђу, Југославији, услед чега је дошло до Рапалског уговора 1920 године.

На Конференцији мира у Паризу 1946 године поправљена је делимично ова грешка због одлучног иступања делегације ФНРЈ.² После дуготрајних расправљања коначно је Савет мини-

2. Италијански суверенитет над подручјем Слободне Територије Трста, у напред наведеним границама, престаће ступањем на снагу овог Уговора.

3. По престанку италијанског суверенитета, Слободном Територијом Трста ће се управљати саобразно одредбама Инструмента о привременом режиму који је израдио Савет министара иностраних послова а потврдио Савет безбедности. Тај Инструмент остаће на снази до дана који Савет безбедности одреди за ступање на снагу Сталног статута. Текстови Сталног статута и Инструмента о привременом режиму налазе се у Прилозима VI и VII.

4. Слободна Територија Трста неће се сматрати уступљеном територијом у смислу чл. 19 и Прилога 14 овог Уговора.

5. Италија и Југославија обавезују се да ће Слободној Територији Трста дати гаранције изнете у Прилогу IX.

Прилог VII

Инструмент о привременом режиму Слободне Територије Трста
(Види члан 21)

Одредбе овог Инструмента примењиваће се на управу Слободне Територије Трста док Стални статут не ступи на снагу.

Члан 1

Гувернер ће ступити на дужност на Слободној Територији што пре буде могућно по ступању на снагу овог Уговора о миру. Док Гувернер не преузме власт, Слободна Територија остаће под управом савезничких војних команди у њиховим односним зонама.

² Упореди: Едвард Кардељ, Говори на Париској конференцији 1948; Ајенс Беблер, за праведне границе Нове Југославије, 1949 год.; Владимир Дедијер, Париска конференција, 1948 год.

стара спољних послова на III заседању почетком јула 1946 год. у Паризу донео одлуку на предлог Bidault-a, да се Трст са околином одузме Италији, али он није додељен Југославији већ је решено да се интернационализира.³

Упркос томе што на Конференцији мира у Паризу, Трст са околином није додељен Југославији, ипак је југословенска Влада потписала Уговор о миру са Италијом. Из посебне изјаве, коју је југословенска делегација унела у записник поводом потписивања Уговора о миру са Италијом од 10 фебруара 1947 год., постаје очигледно да је Југославија потписала овај Уговор о миру у циљу да допринесе свој удео у борби за општи мир и међународну сарадњу, као и то да се није одрекла подручја која јој етнички припадају, а која нису дошла у оквир нове Југославије.*

Да су странке уговорнице имале за циљ да установе СТТ, показује први одељак става 1 члана 21 Уговора о миру који гласи: „Са овим чланом је установљена СТТ“.⁴ Ова одредба је јасна и искључује сваку сумњу. Према овоме је СТТ установљена expres-

³ Упореди: Andre Gervais, Le Statut du Territoire Libre du Trieste, Revue generale de droit international public, Paris, t. 51, str. 136.

⁴ Влада ФНРЈ са жаљењем констатује да при израђивању коначног текста Уговора о миру са Италијом, иако је Савет министара иностраних послова четири велике силе извршио на свом заседању у Њујорку извесне позитивне промене у нацрту Уговора који је био примљен на Париској конференцији — нису ипак узети у обзир захтеви и предлози ФНРЈ у задовољавајућој мери.

„Ово се односи на политичке, војне и економске клаузуле овог Уговора о миру, а нарочито на његове територијалне одредбе које Федеративној Народној Републици Југославији одузимају њене етничке територије као што су: Каналска Долина, Бенешка Словенија, подручја Горице, Тржича и Трста и Северозападне Истре. На тај начин ФНРЈ је стављења у положај да мора да потпише Уговор о миру са Италијом, који крњи елементарне националне интересе њених народа и дубоко погађа њихова осећања. Међутим, присиљена да потпише овај Уговор о миру услед упорног неразумевања националних права и интереса ФНРЈ од стране једног дела наших савезника, а истовремено дубоко забринута за судбину нашег народа који остаје ван граница Југославије, Влада ФНРЈ наглашава да њени народи преузимају на себе ту тешку жртву само зато, што у садашњем моменту не би хтели ни у ком случају, да узму на себе одговорност да на успостављању мира међу народима не допринесу свој удео.

„У исто време Влада ФНРЈ изјављује да се народи Југославије потписивањем овога Уговора о миру не одричу територија које су етнички њихове, а овим Уговором остају ван граница ФНРЈ, и да и даље полажу право на те територије без обзира на евентуалне етничке промене које би настале у будућности као последица туђег господства над овим територијама“.

⁵ „En vertu du présent article se trouve constitue le Territoire Libre de Trieste.“

sis verbis. Границе СТТ су одређене чланом 4 (према Италији) и чланом 22 (према ФНРЈ), а члан 5 садржи одредбе које се односе на разграничења на терену.

Рачуна се да је СТТ установљена од дана ступања члана 21 на снагу. Овај члан је ступио на снагу истог дана кад и целокупан Уговор о миру. О томе постоје одредбе у члану 90, по коме Уговор о миру ступа на снагу, чим четири савезничке велике силе (Сједињене Америчке Државе, Француска, Велика Британија, Совјетски Савез) депонирају своје ратификационе листе код француске владе. То се десило 15 септембра 1947 године. Тога дана је целокупан Уговор о миру (а са овим и члан 21) ступио на снагу, а то такође важи и за Италију.

Уговором о миру је, дакле, установљена СТТ 15 септембра 1947 год. У Уговору о миру није одређено да ће се СТТ тек установити или да ће се установити постепено, као ни то да је потребно „фактичко“ установљење. Због тога поменуто подручје није terra nullius.

Да је СТТ била установљена већ 15 септембра 1947 год. види се такође и из првога прогласа што га је генерал T. S. Airey, командант енглеских и америчких оружаних снага Савезничке војне управе енглеско-америчке зоне СТТ, издао одмах идућег дана (16 септембра 1947 год.) у Трсту становништву енглеско-америчке зоне СТТ. Овај проглас почиње речецицом: „С обзиром на то да је члан 21 Уговора о миру између Савезничких и удружених сила с једне стране и Италије с друге стране ступио на снагу, установљена је СТТ.“⁶

У страној стручној литератури не постоји јединствено мишљење о томе да ли СТТ претставља облик државе или држави сличну аутономну правну заједницу. Навешћу неколико примера: Јозеф Кунц је мишљења да СТТ претставља нову државу. Paul Guggenheim сматра СТТ као нову несuverену државу која је установљена Уговором о миру са Италијом.⁷ Andre Gervais заступа мишљење да СТТ сачињава правну заједницу која је аутономна према иностранству и изграђена по узору на државу.⁸ Jacques Laprette говори да је СТТ аутономна заједница која је организована по узору на државу, независна и уз то непосредно подређена највишем међународном ауторитету, тако да се уства-

⁶ Види: Report of the Administration of the British United States Zone of the Free Territory of Trieste 15 September to 31 December 1947. Proclamation No. 1, str. 39.

⁷ Joseph Kunz, Nationality and option clauses in the Italian Peace Treaty of 1947, The American Journal of International Law, Washington vol. 41, 1947, str. 630.

⁸ Paul Guggenheim, Lehrbuch des Völkerrechts, Basel, 1948, I,

⁹ L. c., str. 149.

ри ради о покушају новог типа структуре међународне заједнице.¹⁰ Ипак, колико нам је познато, страни стручњаци су се сагласили у томе да је СТТ субјект међународног права. По нашем мишљењу, то је нови субјект међународног права који има признати привремени и стални статут, и то своје врсте с обзиром на компетенције које има Савет безбедности Уједињених нација у погледу поменутог подручја. Међутим правно није подређен ниједној држави, па ни Италији.

Из другог одељка 1 става члана 21 произлази да је СТТ већ од њеног постанка па надаље изрично призната од стране Савезничких и удружених сила као и од Италије. Са правног становишта није могуће тврдити да би Италија и после признавања СТТ могла да задржи и даље суверенитет над поменутим подручјем. Италија се ставом 5 члана 21 такође обавезала да ће дати гаранције СТТ, наведене у 9 анексу Уговора о миру. Да СТТ претставља субјект међународног права, можемо закључити из одредбе 2 одељка 1 става члана 21 Уговора о миру и члана 2 VI анекса, по којима је Савет безбедности Уједињених нација дужан осигурати територијалну целину (интегритет) и независност СТТ. Управо то претставља суштину међународне правне личности. Савет безбедности Уједињених нација од 10 јануара 1947 г. је преузео на себе одговорности које потичу из баш поменутих одредби о интегритету и независности СТТ. Из дебата које су се водиле у Савету безбедности Уједињених нација по питањима у вези са СТТ може се закључити да су његови чланови претпостављали да је СТТ установљена.

2) СУВЕРЕНИТЕТ

Да би СТТ уопште могла да буде проглашена када Уговор о миру ступи на снагу, било је потребно да престане — да се угаси — суверенитет Италије над поменутим подручјем. Зато је сасвим логично што став 2 члана 21 одређује да суверенитет Италије над поменутим подручјем престаје од момента када Уговор о миру ступи на снагу. Тај моменат је био, као што смо већ поменули, 15 септембар 1947 године. На тај начин је престао суверенитет Италије над подручјем које допније није било прикључено ниједној држави која је постојала пре 15 септембра 1947 год.

По Уговору о миру суверенитет Италије над поменутим подручјем престао је без икакве резерве, дакле угасио се. Међутим, нигде није одређено у Уговору о миру да је престанак суверенитета Италије над поменутим подручјем везан са условом

¹⁰ Jacques Leprette, Le Statut international de Trieste, Paris, 1949, стр. 180.

да ће се „фактички“ установити СТТ., како наводи професор Камарата. Преко тог услова није брзо пређено и не може се дедуцирати из одредби Уговора о миру са Италијом. Насупрот томе, изрично је одређено да од дана ступања на снагу Уговора о миру престаје суверенитет Италије над поменутиим подручјем. Тај текст јасно доказује да се не може одржати тумачење које је у потпуној супротности са његовим дословним текстом.

Пошто је Италија изгубила суверенитет над поменутиим подручјем од дана када је Уговор о миру ступио на снагу, Италија отада нема права ни дужности да врши у страним државама заштиту интереса лица, која су од 10 јуна 1940 год. имала сталан боравак на поменутом подручју.

3) ВАЖЕЊЕ И ИЗВРШЕЊЕ

Према тврђењу професора Камарате и писца „с. р.“ да је суверенитет Италије над поменутиим подручјем још увек на снази, ма да није практички изводљив, потребно је још нагласити да власт треба да буде не само формално на снази већ мора да буде и практички изводљива, па да се оствари суверенитет. У конкретном примеру поставља нам се питање: да ли има Италија над поменутиим подручјем формално важећу и изводљиву власт те са тиме и суверенитет?

Од маја 1945 године, када су подручје које сада сачињава СТТ окупирале савезничке армије (југословенска, британска и северно-америчка), па до дана кад је Уговор о миру ступио на снагу, ово подручје се налазило под одвојеном југословенском окупацијом са једне стране и британско-америчком са друге стране. Према одредбама међународног права суверенитет на поменутом подручју припадао је још увек Италији, само што она није могла више над њим да фактички врши власт; суверенитет су фактички вршили окупатори. 15 септембра 1947 г. кад је Уговор о миру са Италијом ступио на снагу и почео да се примењује, савезничка војска је изгубила право да управља над тим подручјем као над окупираним непријатељским подручјем. Истога дана је на основу одредбе става 1 члана 21 била установљена СТТ, те је на основу одредбе става 2 истог члана престао суверенитет Италије над поменутиим подручјем.

Тврдња да је суверенитет Италије остао и даље на снази у супротности је са баш наведеним изричним одредбама Уговора о миру. Сада Италија не држи у својим рукама власт, већ је држе они органи који су постављени одредбама поменутог члана 21. Италија такође не врши никакву власт на том подручју. Међутим и професор Камарата и писац „с. р.“ сами признају да Италија није више вршилац власти на том подручју. Фактички вршилац

власти на том подручју од 15 септембра 1947 год. па наовамо (дакле непрестано већ преко 2,5 године) су органи који су одређени ставом 3 члана 23 Уговора о миру и чл. 1 Инструмента о привременом режиму СТТ. Поменуто подручје је дакле било изузето испод суверенитета Италије не само по слову наведених одредаба, као што то тврди писац „с. р.“, него фактички.

Чим је суверенитет Италије једном престао, не може поново да настане без новог установљења. Италија би могла правно да поново задобије суверенитет над поменутиим подручјем са закључењем новог међународног уговора и његовим спровођењем у дело.

Тврдиња да је одредба у погледу тог престанка неизводљива супротна је чињеници да је одредба ст. 2 члана 21 ступила на снагу истовремено са другим одредбама Уговора о миру, те се са тим консумирала, дакле спровела у живот, иако још други услови за спровођење — на пример постављање гувернера — нису били одређени. Ипак је престанак суверенитета Италије био везан условом, тј. ступањем на снагу Уговора о миру, што се десило као што је већ речено, 15 септембра 1947 године.

4) ДРУГЕ ОДРЕДБЕ О ПРЕЛАСКУ СУВЕРЕНИТЕТА

Професор Камарата тврди да се одредбама члана 99 и члана 100 Версајског уговора о миру од 28 јуна 1919 године хтело на какав год начин изузети одређена подручја испод суверенитета Немачке, а да се сличан случај није десио у погледу СТТ.

Заиста се Немачка у оба наведена члана одрекла свих права над одређеним подручјима (Мемел, Гданск) у корист главних савезничких и удружених сила. Ипак би требало да професор Камарата у вези с тим наведе и члан 102 Версајског уговора о миру. Овим чланом су се главне савезничке и удружене силе обавезале да ће установити слободни град Гданск у границама одређеним у чл. 100 Версајског уговора о миру и да ће се тај град ставити под заштиту Друштва Народа. Потпуно је разумљива употреба будућег времена у овом члану због тога јер Друштво Народа у време састављања Версајског уговора о миру још није било основано. Насупрот томе, приликом састављања Уговора о миру са Италијом 1947 године, већ је постојала Организација Уједињених нација (од 24 октобра 1945 године надаље), услед чега је Савет безбедности Уједињених нација задужен по ставу 1 члана 21 Уговора о миру са Италијом да обезбеди интегритет и независност СТТ већ 15 септембра 1947 г., по ступању на снагу овог Уговора. Такође у погледу ових конкретних компетенција Савета безбедности Уједињених нација формулација члана 21 Уговора о миру са Италијом указује на циљ странака уговорница

да се подручје које сачињава СТТ одмах и без икакве резерве изузме испод суверенитета Италије.

Писац „с. р.“ упозорава на члан 23 Уговора о миру, који говори о бившим италијанским колонијама, тврдећи да је дефинитивно одрицање суверенитета у том члану јасније одређено него у чл. 21.

Узгред буди речено, формулација члана 23 није сасвим јасна. Уопште није речено у чију корист се Италија одриче свих права и наслова у погледу својих колонија. Насупрот томе, на међународним конференцијама на којима се касније решавало о дефинитивној судбини бивших италијанских колонија није постојала сумња у то да је Италија изгубила суверенитет над својим бившим колонијама по ступању на снагу Уговора о миру. Утолико пре је Италија изгубила свој суверенитет над СТТ, јер је изрично одређено да овај суверенитет престаје одмах чим Уговор о миру ступи на снагу.

Не узимајући то у обзир, потребно је одговорити писцу „с. р.“ да се формулација члана 23 потпуно разликује од члана 21 због тога, јер се ради о два различита стварима. Због израза „дефинитивно одрицање“ члан 23 не сматра да је Италија изгубила суверенитет само над својим колонијама, а не и над подручјем које сачињава СТТ, при чему у члану 21 није употребљен наведени израз. У односу на СТТ, престанак суверенитета Италије одређен је друкчијим изразима и то у ст. 2 члана 21, који је већ раније наведен.

Писац „с. р.“, каже даље да с наше стране није наведен члан 19 Уговора о миру. Није наведен због тога, што тај члан важи само у односу на уступљена подручја и није увршћен међу посебне одредбе које одређују правни положај СТТ. Поменуто подручје Италија није уступила некој тада већ постојећој држави, већ се на том подручју установила СТТ одмах по ступању на снагу Уговора о миру. Зато је сасвим логично одређено у ставу 4 члана 21 да се СТТ не сматра уступљеним подручјем у смислу члана 19-ог и XIV анекса Уговора о миру.

У вези са тим треба додати, да је са 15-им септембром 1947 године, по ступању на снагу Уговора о миру, Италија изгубила суверену власт и над лицима која су 10 јуна 1940 године имала стално боравиште на поменутом подручју. Та лица су подређена правном поретку СТТ, и то власти која је одређена Инструментом о привременом режиму СТТ, а чим се почне аплицирати Стални Статут СТТ по одредби Савета безбедности Уједињених нација, та лица ће бити подређена власти (органу) коју одреди тај Статут.

5) ТРИПАРТИТНА ИЗЈАВА

Професор Камарата као и писац „с. р.“, нарочито се позивају у својим тврдњама на трипартитну изјаву, коју су дале Сједињене Америчке Државе, Британија и Француска 20 марта 1948 год., дакле баш у време изборне кампање у Италији, јер да је та изјава потврдила да је фактичко установљење СТТ немогуће и да због тога суверенитет Италије над поменутиим подручјем није престао. Погледајмо правну основу на којој базира та изјава по питању престанка суверенитета Италије!

У трипартитној изјави су горе поменуте владе трију великих сила поднеле предлог владама Совјетског Савеза и Италије да се оне договоре о додатном записнику Уговору о миру са Италијом „који би требало да СТТ поново стави под италијански суверенитет“ (which would place the Free Territory of Trieste once more under Italian sovereignty“), и да препоруче враћање („return“) СТТ под суверенитет Италије.

Из текста трипартитне изјаве произилази да по мишљењу наведених трију великих сила важи увек одредба члана 21 Уговора о миру, по којој је суверенитет Италије над поменутиим подручјем престао од дана ступања на снагу Уговора о миру, дакле 15 септембра 1947 године. Међутим, ако су три наведене велике силе предлагале поновно стављање СТТ под суверенитет Италије, то значи да у правном погледу нема сумње: прво, да је поменуто подручје било пре 15 септембра 1947 год. под италијанским суверенитетом, друго, да се после тог датума не налази више под италијанским суверенитетом и треће, да треба да се поново стави под италијански суверенитет у виду додатног записника Уговора о миру са Италијом.

Наиме, трипартитна изјава по мишљењу професора Камарате заступа баш поменуто становиште у погледу престанка италијанског суверенитета. Међутим, сам професор Камарата, који у свом горе цитираном говору тврди да суверенитет Италије над поменутиим подручјем није престао, говори да се у трипартитној изјави ради о повратку („restituzione“) Трста са околином Италији. Ако, дакле, трипартитна изјава употребљава израз „return“ и професор Камарата израз „restituzione“ (и то чак три пута!), онда ти изрази садржавају правилно мишљење да над поменутиим подручјем не постоји више италијански суверенитет. Да суверенитет није био одузет Италији, не би јој се сада могао ни „повратити“.

Не желим да залазим у то како би се пет наведених држава — поготово без суделовања Југославије која је тиме нарочито повођена — усудиле да промене односне одредбе Уговора о миру, који ипак обавезује 21 државу, па и ако би то питање било

предложено на одобрење Савету безбедности Уједињених нација. Желим само да упозорим на правну основу на којој се базира трипартитна изјава трију великих сила у погледу престанка италијанског суверенитета над поменутиим подручјем према члану 21 Уговора о миру.

Из предњег произлази да се по тексту трипартитне изјаве ради само о владама Совјетског Савеза и Италије које су поднеле предлог о ревизији оних одредаба Уговора о миру са Италијом што се односе на престанак италијанског суверенитета. Али док се те одредбе не промене по пропису који важи за сваки међународни уговор, важиће те одредбе и даље за све државе уговорнице, као што важе и остале одредбе Уговора о миру са Италијом. *Pacta sunt servanda*, уговоре треба поштовати. Међутим, то би имало други значај када би се могле неке одредбе Уговора о миру са Италијом променити само једностраном изјавом трију од 21 државе које овај уговор обавезује, док би остале одредбе тог Уговора остале и даље на снази.

Све државе уговорнице (дакле и три наведене велике силе које су дале трипартитну изјаву) су изрично признале СТТ, како то одређује 2 одељак става 1 члана 21. Три поменуте велике силе су такође стални чланови Савета безбедности Уједињених нација, дакле органа, који је дужан по изричној одредби 2 одељка става 1 члана 21 да обезбеди интегритет (територијалну целину) и независност СТТ.

Према горе поменутиим разлозима трипартитна изјава од 20 марта 1948 г. не утиче на важност садашњег међународног правног положаја СТТ. Зато, без сумње, и даље остаје на снази одредба става 2 члана 21 Уговора о миру са Италијом, у смислу које је престао суверенитет Италије над поменутиим подручјем 15 септембра 1947 год.

6) ИНСТРУМЕНАТ О ПРИВРЕМЕНОМ РЕЖИМУ СТТ

Писац „с. р.“ тврди да инструмент о привременом режиму СТТ (у даљем тексту скраћено: Инструмент) није ступио на снагу, да не може више практички да се спроводи, и да се СТТ и даље налази под управом савезничких војних команди као и раније, и то из разлога, што гувернер још није наименован и што није преузео своју функцију.

По нашем мишљењу, управљање савезничке војне команде не претставља правно продужење старог окупаторског режима, већ се заснива на одредби става 3 члана 21, по коме ће се СТТ по престанку италијанског суверенитета управљати по одредбама Инструмента. Тај Инструмент, који је израдио Савет министара иностраних послова а потврдио Савет безбедности Организације Уједињених нација, одређује у члану 1 да ће гувернер

ступити на дужност на СТТ што пре буде могуће одмах по ступању на снагу Уговора о миру, а да ће док гувернер не преузме своју функцију, савезничка војна команда и даље управљати СТТ тако да ће свака команда вршити своје дужности у својој одређеној зони.

Садашња управа СТТ од стране савезничких војних команди има дакле своју правну основу у Уговору о миру са Италијом. До 15 септембра 1947 године Савезничке војне команде имале су право да управљају тим подручјем као на окупираним непријатељским подручјем и њихова се војна команда (управа) базирала на Хашком уговору о ратним законима на копну и обичајима, као и на другим одредбама међународног војног права. Нигде није поменуто и не произилази ни из какве одредбе Уговора о миру да ће савезничке војне команде управљати и даље на том подручју тј. после 15 септембра 1947 године, зато што још није престао суверенитет Италије над поменутиим подручјем. Инструмент је ступио на снагу и почео је да се примењује одмах по престанку суверенитета Италије над поменутиим подручјем, дакле 15 септембра 1947 године. Тврдити да се Инструмент не може више примењивати значило би негирати супротно правном и фактичком стању, постојање посебног подређеног правног поретка, који не постоји ни у једној другој држави, а који је сада на снази у СТТ на основу Уговора о миру.

У своме другом чланку писац „с. р.“ не оспорава више важност и апликацију (примену) Инструмента, али неправилно тумачи одредбу става 2 члана 1 овог Инструмента. Он говори, наиме, да изрази у том члану „и даље ће управљати“ (наиме, савезничке војне команде) значе: „и даље ће управљати до фактичког установљења СТТ“, што значи пре свега: „наставиће се и даље италијански суверенитет“.

Ту је потребно пре свега напоменути да изрази „до фактичког установљења СТТ“ уопште не постоје у аутентичном тексту (енглеском, француском, руском) наведеног члана, а из њега се не даду ни разабрати, јер би иначе дошли до мало чудног закључка да би они и даље управљали СТТ до фактичког установљења СТТ! Без обзира на то, поменути члан садржи јасне одредбе о томе ко управља тим подручјем до постављања гувернера. На чему, дакле, писац „с. р.“ заснива своје изнето тумачење, које по слову и духу није у складу са одредбом става 2 члана 21, по коме је суверенитет Италије престао већ од дана када је Уговор о миру ступио на снагу? Како доводи у склад то тумачење са чињеницом да савезничке војне команде почев од 15 септембра 1947 године надаље врше своју власт у обема зонама по одредби Уговора о миру (укључиво VII анекса), а никако је не спроводе према правном поретку Италије?

Чињеница да је Инструмент на снази и да се он примењује — што је ноторно — показује, без сумње, да је над поменутиим подручјем престао суверенитет Италије и да се установила СТТ. За такво стање постављење гувернера не чини суштину ствари.

Голом чињеницом — да гувернер још ни до данас није постављен и да није преузео своју функцију — не може се правно оправдати тврдња професора Камарате и писца „с. р.“ да је суверенитет Италије на поменутом подручју још на снази. Упркос поново поменутих изричних одредби Уговора о миру, он је ипак престао (угасио се).

Сем тога, правно још увек постоји могућност да гувернер буде наменован и да преузме своју функцију.

Савет четворице министара иностраних послова закључио је у Њујорку 12 децембра 1946 године да гувернер преузме своју функцију на СТТ истог дана када ступи на снагу Уговор о миру са Италијом. Па ипак, као што је познато, није постигнут споразум по избору личности првог гувернера. Упркос томе, ове четири савезничке велике силе су од 15 септембра 1947 године депонирале своје ратификационе листе о Уговору о миру са Италијом и на тај начин Уговор о миру ступио је на снагу истог дана, а тим је уједно установљена СТТ и престао суверенитет Италије над поменутиим подручјем.

Проф. д-р Иван ТОМШИЧ

КАРАКТЕРИСТИЧНЕ ЦРТЕ ОПШТЕ КРИЗЕ КАПИТАЛИЗМА У ГОДИНАМА ИЗМЕЂУ ДВА РАТА

Објављујемо увод и први део једног већег рада који излаже основне економске и политичке изражаје опште кризе капитализма у времену до Другог светског рата. Садржај и конструкција читавог рада виде се из самог увода.

У последњој трећини прошлог века, капитализам слободне конкуренције почиње да прераста у монополистички капитализам и тиме улази у свој највиши, а уједно и последњи стадиј — у империјализам, у стадиј владавине монополистичког капитала, финансиске олигархије. Као основну карактеристику овог стадија, Лењин је навео познатих пет елемената:

- 1) Концентрација производње и капитала која је дошла до тако високог ступња развитка да је створила монополе, који играју одлучујућу улогу у привредном животу;
- 2) стапање банкарског капитала с индустријским и на бази тог стварање „финансиског капитала“, финансиске олигархије;
- 3) извоз капитала, за разлику од извоза робе, добија нарочито важан значај;
- 4) стварају се међународни монополистички савези капиталиста који деле свет;
- 5) завршена је територијална подела земље од стране најкрупнијих капиталистичких држава.

Сви ови моменти карактеришу капитализам и у годинама између два светска рата, а карактеришу га и данас. Они ће временом мењати своје првобитне форме, развијаће се даље и узимати понекад потпуно нове видове, али ниједан од њих неће престати да претставља једну од битних карактеристика савременог капитализма. Од времена Лењинове анализе, процес концентрације производње и капитала знатно је напредовао. У свакој важнијој грани производње два или три индустријска гиганта, а често и један једини, контролишу не само одлучујући део, него у многим случајевима целокупну националну производњу. Број међународних картела огромно је порастао.

Број међународних картела¹

1897	1910	1931
40	100	320

Путем картелских веза, путем разних финансиских и других споразума, процес монополизације се појачава и преноси на производњу читавог капиталистичког света. Он се не ограничава само на сировине и на основне гране, већ захвата све области производње, не искључујући ни лаку индустрију ни пољопривреду.

Приближан део производње капиталистичког света који контролишу међународни картели²

	Година	% светске производње
Европски картел челика — — — — —	1929	32
Картел Бакра — — — — —	1936	45
Картел шина — — — — —	1932	90
Европски картел ваљане жице — — — — —	1932 преко	85
Пул олова — — — — —	1931	39
Картел калаја — — — — —	1929	40
Међународни синдикат вештачког азота — — — — —	1932	83
Синдикат поташе — — — — —	1932	67
Картел вештачке свиле — — — — —	1932	91
Картел сијалица — — — — —	1929	70
Конвенција произвођача каучука — — — — —	1934	90
	1936	97

Процес стапања индустриског и финансиског капитала практично је завршен. Финансиска олигархија чврсто је узела у своје руке не само одлучујуће привредне позиције него и политичке претворивши државни апарат у своје оруђе за даље освајање економске и политичке моћи, а истовремено и у оруђе за борбу с противречностима које све јаче угрожавају њен опстанак и опстанак читавог класног поретка. Капитализам је данас више него икада раније монополистички капитализам. Иза овог стадија њега не очекује никакав нов, виши развојни облик, већ само смрт под ударцима револуционарних снага које је у свом дијалектичком развоју сам породило, и које свакодневно порађа.

Међутим од Првог светског рата, у развоју капитализма наступа принципијелно нов моменат. Победом Октобарске револуције капитализам престаје да буде јединствен, свеобухватан систем привреде. Свет се распада на два антагонистичка дела, на свет капитализма и свет социјализма. Тиме капиталистичко друштво улази у једну нову епоху — епоху опште кризе капитализма. Она не претставља неки нови стадиј са гледишта развоја капитализма, неки стадиј изван и изнад империјализма, већ само

¹ Varga-Mendelsohn: New Data for Lenin's „Imperialism“, стр. 167, New York, 1940.

² Varga-Mendelsohn: op. cit., стр. 296.

последњу деоницу на развојном путу монополистичког капитала, епоху у којој социјализам у светскоисториским размерама смењује стари експлоататорски поредак. Епоха опште кризе капитализма омеђена је, према томе, почетком и завршетком овог револуционарног процеса, а њену основну садржину сачињава завршна борба између реакционарних и прогресивних снага у свету: распадање и све јаче сужавање капиталистичког поретка и — као друга страна овог јединственог процеса — рађање, учвршћење и ширење социјализма до његове коначне победе.

Но ово је крајње сложен процес који се не одвија ни глатко ни равномерно. Монополистички капитализам диже на нови, виши степен све противречности својствене капиталистичком систему, у чијој основи лежи противречност између друштвеног карактера производње и приватног начина присвајања. Настанак и развитак социјализма претставља нов активан фактор у продубљавању тих противречности, а његов значај неће престати да расте. С друге стране пак, ни светска финансиска олигархија неће остати неактивна у овој борби. Она ће све више настојати да мобилише своје снаге у правцу гушења и уништавања социјализма, а исто тако и у правцу вештачког одржавања свог умирућег поретка. Неравномерни развитак капиталистичког света, који је још више појачан доминацијом монополистичког капитала претставља важан фактор у одвијању ове борбе. Он ће не само бити важан са гледишта продубљивања опште кризе капитализма, него и са гледишта условљавања места успеха или неуспеха једног и другог система. Истовремено, он ће бити од великог значаја по степен заоштравања противречности између капиталистичких држава, по степен могућег уједињавања снага светског капитала у борби против социјализма.

Овај рад претставља покушај да се изложи најкарактеристичнији моменти опште кризе, и да се оцртају њихове основне тенденције развика у годинама између два рата. Иако овај период са гледишта развика капитализма сачињава целину са периодом после Другог светског рата, између њих постоје и веома дубоке разлике. Односи снага двају система, неравномерни развика капитализма, криза колонијалног система, мере државно-монополистичког капитализма и облици његове политичке надградње претрпели су битне промене од Другог светског рата наовамо. Отуда неопходна потреба, да се пре приступања излагању ових момената у периоду који је уследио за Другим светским ратом, претходно изложи њихов развика у годинама између два светска рата. Рад се углавном задржава на оним питањима која ће бити расправљана у вези са развикам после Другог светског рата и покушава да одржи склоп предвиђен приликом даље анализе. Међутим, то неће увек бити могуће постићи. Тако на пр.,

неће бити могуће задржати се на излагању процеса концентрације производње и капитала у периоду између два рата. Излагање овог процеса захтевало би веома много простора, а давати га у сажетом обиму значило би прибегавати методу илустрације који не би много допринео озбиљнијој научној анализи. Уосталом, ово питање је толико разрађено и у марксистичкој и у буржоаској литератури, да свака обрада у овако суженом обиму не би могла да иде даље од изношења најсумарнијег извода онога што је већ о томе писано. С друге стране, извесна питања теоретског карактера која се морају расветлити у вези са положајем капитализма у епохи опште кризе биће претежно разрађена у овом делу, као на пр. деформације процеса репродукције у условима монополистичког капитализма.

Оно што нарочито отежава свако сажето излагање положаја капитализма у периоду између два рата, није само богатство нових појава на економском и политичком пољу, него и чињеница да овај период није јединствен у погледу тенденција развитка тих појава. Са гледишта општег положаја капитализма, период између два рата мора се поделити на неколико ужих, веома јасно одређених периода:

- а) револуционарни период од 1917 па негде до 1922/23 године, у коме револуционарни талас захвата највећи део Европе, и знатан део колонијалних и полуколонијалних земаља;
- б) период релативне стабилизације капитализма који иде до 1929, у коме светски капитализам консолидује своје економске и политичке позиције и успева, са извесним изузецима, да доживи још један период релативног процвата;
- в) велика криза 1929-33, која уноси хаос у читав економски, политички и социјални живот капиталистичких држава, бацајући капитализам за много деценија уназад и постављајући поново у акутној форми, у неким земљама, на дневни ред питање даље владавине буржоазије;
- г) период осетне привредне стагнације у већини капиталистичких држава, продубљивања општег растројства светске капиталистичке привреде, припремања и отпочињања ратне агресије од стране фашистичких држава.

Имајући стално у виду разлике које постоје између ових периода, ми ћемо настојати да извучемо опште тенденције које преовлађују у читавом двадесетогодишњем периоду, идући по следећим проблемима:

- I Положај Совјетског Савеза у борби двају система
- II Неравномерни развитак империјалистичких држава
- III Деформације у механизму капиталистичке репродукције

- IV Индустриски циклуси
- V Положај радничке класе
- VI Криза колонијалног система
- VII Тенденције развитка светске капиталистичке привреде
- VIII Пут државномонополистичког капитализма.

I

ПОЛОЖАЈ СОВЈЕТСКОГ САВЕЗА У БОРБИ ДВАЈУ СИСТЕМА

Експлозија свих оних противречности до којих је довео неравномерни развитак капиталистичких држава у условима већ подељеног света, потресла је саме темеље светског капитализма. У тим темељима настаје пукотина, чије ширење никакве снаге неће више моћи да зауставе. Капитализам престаје да буде свеобухватан, јединствен систем светске привреде. Док он у свом даљем развоју показује све изразитије црте труљења и даљег распадања, дотле на другој социјализам у непрекидној и тешкој борби са унутрашњим и спољним снагама светске реакције, са много зноја, напора и жртава, али са непоколебљивом сигурношћу, крчи свој победоносни пут.

Рађање Совјетског Савеза уноси у дотадањи развитак капитализма принципијелно нову противречност светскоисториског значаја. Та нова противречност преплешће се са свим постојећим и будућим противречностима капиталистичког света, и постаће нов фактор у убрзавању процеса његовог даљег распадања. По први пут у светској историји револуционарни пролетаријат читавог света добија своју државу и стиче могућност да преко ње утиче на ток светске историје целом оном широком скалом средстава коју може само да пружи снага нове државне организације. По први пут настаје могућност да се кроз изградњу социјалистичке државе дефинитивно, у самој друштвеној стварности афирмише револуционарна теорија Маркса, Енгелса и Лењина, да се у живој пракси покажу и докажу огромна преимућства социјализма пред старим експлоататорским поретком, да остварење тих преимућстава постане магнет који ће убрзати револуционисање оних потенцијално прогресивних снага, које монополистички капитал у свом развоју непрекидно рађа у све ширим националним и светским размерама.

Борба између прогресивних и реакционарних снага не ограничава се више на борбу само у оквиру капиталистичког друштва, на борбу између поробљивача и поробљених, у којој први имају сва преимућства која даје капитал и њиме одређена и њему потчињена снага државног апарата. Она добија нову платформу и проширује се на борбу двају антагонистичких система, борбу која се води како у срцу капиталистичког тако и социјалистичког

света, на светском тржишту, на светској политичкој сцени, на пољу научне мисли и културног стварања, на борбу најзад која стално прети да се пренесе и на бојно поље, уз употребу свих оних разорних средстава која пружа савремена техника.

Но док паралелно постојање двају антагонистичких друштвених система условљава непрекидну борбу, оно с друге стране условљава и њихову сарадњу, као другу страну овог дијалектичког процеса борбе. Та сарадња је већ условљена неопходним потребама процеса репродукције како једног, тако и другог система. Њена нужност је потенцирана потребама изградње материјалне базе социјализма с једне, и горућом потребом капитала за проширењем тржишта, која у условима опште кризе капитализма налази на све веће препреке — с друге стране. Њу даље условљавају противречности између капиталистичких држава и нужност пред којом се налази социјализам да у борби за свој опстанак и даљи развитак онемогући стварање јединственог фронта капиталистичких снага. Њу условљава неопходност коришћења научних тековина и техничког напретка у једном и у другом систему, и борба за спречавање монополизације тих тековина од стране једног или другог система. Њу најзад условљава борба на пољу пропаганде, борба за привлачење маса, кроз туризам и путовања, кроз приказивање сопствених успеха на лицу места, преко штампе, радија, филма и других средстава.

На тај начин, борба двају система није борба која би се на неки апстрактан начин одвијала између два строго одељена табора, већ борба која се управо конкретизује и одвија кроз сарадњу на свим пољима друштвеног живота, не губећи при том ни за часак своју оштрицу.

Но настанак, постојање и даљи развитак социјалистичке државе не могу се одвојити од борбе пролетаријата, од борбе колонијалних народа за њихово национално и класно ослобођење. Улога социјалистичке државе као новог фактора у продубљивању опште кризе капитализма, у убрзавању развитка снага које ће га покопати, у пружању снажног залеђа и активне помоћи светском напредном покрету није само пука могућност дата самим фактом њеног постојања, већ социјалистичка обавеза која на њу сваљује крајње озбиљне одговорности. Питање њене унутрашње изградње, успех и оцена успеха, темпо, начин и метода изградње нису искључиво њена унутрашња питања. Још мање су чисто унутрашња питања потези њене спољне политике, њено иступање на светској политичкој позорници, њен однос према зависним и полузависним земљама итд. У том смислу, сам карактер социјалистичке државе, у условима борбе двају система, постаје противречан, далеко противречнији од карактера ма које капиталистичке државе узете посебно. Њени интереси као државе и интереси

светског револуционарног покрета нису и не могу у сваком тренутку бити идентични. Отуда већ са њеним настанком ствара се могућност њеног учауривања, одвајања од револуционарног покрета, и у крајњој линији — прсрастања из фактора и носиоца револуције у фактор њеног успоравања и кочења. Решавање ове противречности, која уствари претставља само другу страну борбе двају система, условљена је сплетом објективних и субјективних фактора у коме одређујућа улога припада оним првима.

У целом периоду између два светска рата, социјализам је ограничен на Совјетски Савез. Политички и привредно заокружен од стране капиталистичког света, положај Совјетског Савеза у борби двају система биће изванредно тежак. Међутим, и поред свих огромних преимућстава капиталистичког света са гледишта односа привредних и материјалних снага, Совјетски Савез ће у овом периоду успети не само да се одржи, него да учврсти и развије социјализам, да олакша пут његовим новим победама.

Но сложени процес дијалектике историје условио је победу социјализма управо у земљи у којој ниједан објективни услов за брзи развитак и проицват социјализма није био већ припремљен ранијом историјом друштвеног развитка. Царска Русија је осетила на себи све негативне стране неравномерног развитка у условима монополистичког капитализма, али ни једну позитивну, страну коју стихиски развија капитализам припремајући пут социјалистичком друштву. Победничке снаге револуције имаће у даљем да се боре са тешким наслеђем феудализма, са крајњом заосталошћу полуколонијалне аграрне земље, коју је светски монополистички капитал зграбио у своје канџе још пре но што је потпуно изишла из феудалног поретка. Прескочивши скоро читаву једну друштвеноекономску формацију, Русија ће се наћи пред проблемом изградње социјализма. На тај начин доћиће до нове противречности у светскристориским размерама. Док се у империјалистичким земљама производни односи угибају под притиском хипертрофираних производних снага, које су одавно већ сазреле да постану материјална база социјалистичких односа, дотле на другој страни — социјалистички односи тек траже базу на којој би се могли развити. Док је капитализам на једној страни својим дијалектичким развитком већ обавио највећи део процеса подруштвљавања производње и створио економске претпоставке за прелаз на планску привреду, дотле социјалистички свет тек креће у борбу за освајање ових претпоставки, за подруштвљавање производње на делу, а не само експропријацијом експлоататора.

„Створивши нови, совјетски тип државе, који отвара могућности да трудбеничке и угњетене масе узму активно учешће у самосталној изградњи новог друштва — говорио је Лењин, — ми смо

решили само мали део тешког задатка. Главни задатак лежи у економској области: остварити најстрожију и свеобухватну евиденцију и контролу производње и расподеле производа, повећати производност рада, подружити производњу на дел у.³

Овакви материјални услови погоршани грађанским и интервенционистичким ратом довешће Совјетски Савез у тешку привредну зависност од капиталистичког света. За развитака његових неисцрпних сировинских богатстава потребна су оруђа за производњу, која се могу увести само из иностранства. Далеко највећи део инвестиционог материјала мора се набавити увозом, а то претпоставља одговарајући извоз, кредитне олакшице и релативно снопљиве политичке односе. Увоз Совјетског Савеза у овом сектору, узимаће у појединим годинама огромне размере, а нарочито у годинама првог петогодишњег плана.

Удео СССР у светском увозу машина и уређаја⁴

	1929	1930	1931	1932	1933	1936
Машина и уређаји (осим електричних)	4.4	11.4	31.9	30.1	4.4	9.6
Електричне машине	14.0	17.6	23.5	53.6	1.1	2.9

У читавом двадесетогодишњем периоду, па чак и онда кад се буде највећим делом ослободио од непосредне зависности, Совјетски Савез ће бити у знатно слабијој привредној позицији пред капиталистичким светом. Индустриска производња, која иначе по темпу пораста далеко оставља за собом капитализам, неће у овом периоду још достићи ниво који захтевају развијени социјалистички односи. По укупној производњи одлучујућих грана, Совјетски Савез ће стићи и престићи многе најразвијеније капиталистичке земље, али та производња по глави становништва неће још ни издалека достићи главне капиталистичке државе.

Производња по глави становништва⁵
(1938 година)

	Сирово гвожђе (у кг)	Челик (у кг)	Електрична енергија (у Квч)
САД . . .	285.5 (1937)	389	1.220 (1939)
Енглеска . . .	145.0	226	786
Немачка . . .	257.0	324.3	620
СССР . . .	87.0	107	233

³ Лењин: т. XXII, стр. 441.

⁴ Спољна трговина Совјетског Савеза, Москва 1938, стр. 109 (на руском)

⁵ Подаци за СССР узети из Стаљиновог реферата на XVIII Конгресу СКП(б); подаци за капиталистичке земље израчунати према *Annuaire Statistique 1948, Nations Unies, New York 1949.*

По цену највећих напора и одрицања, која овим годинама дају неизбрисиви печат херојског периода, изграђивала се материјална база новог поретка на још дубокој противречности између акумулације и потрошње — противречности не антагонистичкој, али противречности. Радничке и сељачке масе Совјетског Савеза осетиће огромно побољшање у свом општем положају, али са гледишта материјалног благостања које се такође знатно поправило у односу на мизерни ниво са кога су кренуле, оне још неће осетити огромне благодети развијеног социјализма. У поређењу са развојним ступњевима кроз које је прошао капитализам и водећи увек рачуна о принципијелним разликама између оба друштвена система, читав овај период најпре би се могао окарактерисати као припремање социјалистичког начина производње, као првобитна социјалистичка акумулација.

Већ у годинама између два рата, по смрти Лењиновој, појавиће се овде онде извесни опортунистички поступци руководства Совјетског Савеза, извесне слабости и грешке, које указују на поступно бирократисање партиског и државног апарата и на централистичке тенденције у развоју прве социјалистичке државе. У основи ових слабости несумњиво лежи низак ниво производних снага, читаво оно наслеђе специфично друштвеноисториског развоја царске Русије, које ће оставити дубоког одраза на читаву изградњу социјализма у Совјетском Савезу и тешка борба са капитализмом у условима политичког и привредног заокружења. С друге стране пак овде долазе до изражаја и слабости самог субјективног фактора, слабости руководства коме недостаје Лењиново дубоко осећање марксизма, истинска револуционарност која увек нужно претпоставља смелост и ширину погледа. Но у годинама између два рата још неће бити дати услови да ове тенденције дођу до пуног изражаја, и да повуку за собом ревизионизам читавог учења Маркса. Енгелса и Лењина.

При далеком провлађивању ситне робне производње, као заоставштине капиталистички неразвијене Русије, са прилично јаким слојем кулака који се развио у периоду Непа, тежиште класне борбе почивало је на селу. Ликвидирати кулака и претворити заосталог ситноробног произвођача у социјалистичког произвођача претставља крајње сложен процес који се коначно решава само колективизацијом. Но успешна колективизација пољопривреде захтева пре свега могућност механизације и других услова које може да пружи само бар релативно развијена индустрија. С друге стране пак при постојању привредног и политичког заокружења од стране капиталистичког света са јаким империјалистичком агентуром у самом Совјетском Савезу, расте потреба за ликвидирањем класне базе контрареволуције.

Међутим, при извођењу овог крајње осетљивог задатка, руководство Совјетског Савеза поступиће на око револуционарно, али у суштини опортунистички, прибегавањем грубој сили.

Колективизација узима форме насилне експропријације не само у односу на кулака, већ и средњака, а делом и ситног сељака, што ће за извесно време довести у питање савез радника и сељака и изазвати тешке економске и политичке последице.

У рукама кулака налазило се пред годину великог преокрета око 10% целокупног земљишта обухваћеног сељачким газдинствима.⁶ Број газдинстава по категоријама сељака стајао је овако:

(у милионима)⁷

ситни сељаци . . .	7
средњи	16
кулаци	1

Ако се ове цифре упореде са смањењем сточног фонда до кога је довело оно страховито уништавање стоке од стране сељака, као реакција на политику колективизације, биће тешко поверовати званичном објашњењу да се радило само о саботажи од стране кулака. Шта више, у доњој табели нарочито пада у очи катастрофално смањење оваца и коза које у условима заосталих аграрних земаља претстављају типичне производе ситног газдинства.

Сточни фонд⁸
(у милионима комада)

	1928	1932
Рогата стока . . .	70.5	40.7
Свиње	26.0	11.6
Овце и козе . . .	146.7	52.1

Персонална унија између СКП(б) и Коминтерне изазива опасност да се грешке и слабости унутрашње политичке линије, у овим или оним формама пренесу и на међународни раднички покрет. Типичне примере у овом периоду претстављају секташки став Коминтерне према широком фронту снага које се у доба револуционарне кризе у Немачкој супротстављају надирању фашизма и став према кинеској револуцији, који ће годинама кочити развитак и уједињење антиимперијалистичког фронта у Кини.

Противречности између империјалистичких држава знатно заоштрене општом кризом капитализма и специфичним условима

⁶ Varga: Die grosse Krise, 125.

⁷ Исто.

⁸ Varga: 20 Jahre Kapitalismus und Sozialismus, стр. 103.

неравномерног развитка у периоду између два рата, до крајности ће отежавати уједињавање капиталистичких снага на линији борбе против Совјетског Савеза. И поред упорних настојања светске финансиске олигархије да оствари ово уједињење, и поред повремених релативних успеха на овом пољу, борба двају система углавном неће моћи да потисне у други план противречности између капиталистичких држава. Ово ће бити један од најважнијих момената у борби двају система, који ће Совјетски Савез умети богато да искористи у својој спољној политици. Међутим, пред сам Други светски рат, неповољан однос материјалних и војних снага натераће га да учини потез, који иако нужен у основи, неће моћи да остане без дубоких неповољних последица по даљи развитак социјализма.

Припремање рата за нову поделу света одвија се при постојању двају система и веома сложених услова неравномерног развитка капиталистичких држава. Рат се припрема по линији антиимперијалистичких супротности, али неизбежно и по линији борбе двају система. Као најнапреднија снага света Совјетски Савез претставља главну мету будућег напада међународног фашизма који овде преузима улогу авангарде светске буржоазије. Углед, симпатије и ауторитет Совјетског Савеза у очима оних који у фашизму виде непријатеља нагло расту. Међутим, иако заоштрене противречности између империјалиста гурају буржоазију угрожених држава у правцу сарадње са Совјетским Савезом, борба двају система не престаје ни на овом фронту. Буржоазија западних империјалистичких сила настоји да управи напад фашистичких држава искључиво у правцу Совјетског Савеза, да нови рат претвори у заједнички рат против социјализма или, да остане по страни сукоба док се фашистичке и социјалистичке снаге исцрпе у међусобној борби.

Совјетски Савез доспева у тежак положај. Као носилац борбе двају система, као природни бранилац свих напредних снага у свету које бујају пред најездом фашизма, он мора да одржи руководећу улогу у борби против фашизма и да је са политичког и пропагандног пренесе на бојно поље. С друге стране, неповољан однос снага, недовољна припремљеност за самосталан обрачун са фашистичким државама, могућност макар и привременог компромиса и уједињавања капиталистичког света на бази обрачуна са социјализмом и поделе неизмерних сировинских богатстава Совјетског Савеза, доводе у питање његов даљи опстанак. У таквим условима он је принуђен на политику мањег зла, на одлагање сукоба по цену формалног споразума са главнином фашистичких снага. Таквом политиком он изиграва тренутне планове светске финансиске олигархије, али губи важан потез у даљој

борби двају система. Совјетски Савез ће морати да сноси далеко највећи део терета Другог светског рата, али неће моћи да спречи да се и буржоазија империјалистичких држава антихитлеровске коалиције не прикаже пред светским масама као тобожњи бранилац независности малих народа, постигнутих права и слобода радничке класе, расне и националне једнакости. Но овај потез Совјетског Савеза, неминован у датим објективним условима, не би ни издалека имао тако неповољне последице да се политика Коминтерне није већ потпуно идентификовала са званичном политиком Совјетског Савеза. Са изузетком КПЈ, поједине компартије, специјално компартије Француске, нису у стању да се самостално и правилно оријентишу у крајње слојеној ситуацији која је настала. Неуочавајући довољно квалитативну разлику између Првог светског рата и рата који се покреће за нову поделу света, али света у коме постоји и свет социјализма. — рата који има дубоко противречан карактер, и већ у свом настојању садржи клицу рата између прогреса и регреса, оне заузимају дефетистички став према рату и бацају знатан део прогресивних и потенцијално-прогресивних снага у наручје домаћој буржоазији. У даљем развоју борбе двају система ово ће претстављати снажан адут у рукама капитализма.

Међутим, и поред свих унутрашњих и спољних тешкоћа са којима је Совјетски Савез имао да се бори постигнути успеси у овом периоду били су огромни. Кроз свега три петогодишња плана он успева да изгради индустрију која претставља снажан темељ за даљи развитак. Општи пораст индустријске производње 1941 год. износи 1.200% у односу на 1913 годину, а његов удео у светској индустријској производњи расте од 2.7% у 1913 на 15.8% у 1934 години.⁹

Просечни годишњи пораст индустријске производње између
1921 и 1936 год.¹⁰

Капиталистички свет	Совјетски Савез
+ 2.7%	+ 29.0%

Изградња тешке индустрије, на којој почива тежиште совјетске индустријализације, омогућиће већ пред Други светски рат скоро потпуну независност земље од иностранства у најважнијим кључним производима, што ће бити од огромног значаја по одбранбене снаге Совјетског Савеза.

⁹ Велика совјетска енциклопедија, свеска СССР, стр. 814 и 800.

¹⁰ Varga: 20 Jahre Kapitalismus und Sozialismus, стр. 41, Moskau 1938.

Удео увоза у домаћој производњи¹¹
(у процентима)

Машине	43.6	30.4	0.9
Камени угаљ и кокс	19.8	0.0	0.0
Трактори	—	63.4	0.0
Камиони и аутомобили	100.0	68.7	0.0
Памук	46.9	37.2	0.0
Каучук	100.0	100.0	23.1
Папир и картон	26.3	21.1	0.0
Суперфосфати	63.1	28.0	0.0
Алуминиум	100.0	100.0	4.9

Већ у овом периоду Совјетски Савез постаје светска сила, са чијом снагом империјалистичке државе морају да рачунају као са озбиљним фактором у светској политици. Поред тога, иако је социјализам у целом овом периоду ограничен на Совјетски Савез, овај ниуколико није усамљен. Тежак положај радничких маса које све теже притискује експлоатација монополистичког капитала, страховита општина индустријских криза и хронична масовна незапосленост повећава број његових савезника у капиталистичким земљама. Све ове појаве долазе до далеко јачег изражаја у колонијалним и полуколонијалним земљама, где се експлоатацији домаћег придружује експлоатација страног капитала и где се најчешће класна експлоатација комбинује са националним угњетавањем. Маса у овим земљама, које заиста немају шта да изгубе сем својих окова, почињу све јасније да осећају да је пут Совјетског Савеза њихов једини пут. Овакав положај маса довешће у годинама између два рата до кризе колонијалног система, а револуција у Кини означиће почетак новог пробоја у империјалистичком ланцу. Мали народи гледају у Совјетском Савезу јединог заштитника њихове независности. У таквим условима светска олигархија тешко може да натера масе у рат против земље социјализма. Као што је доцније показао фашизам, овако мобилисање маса скопчано је са читавим низом економских предрадни, са отвореним политичким насиљем и са посебном идеолошком припремом.

Противречности између империјалистичких држава изванредно заоштрене општом кризом капитализма и специфичним условима неравномерног развитка у периоду између два рата, до крајности ће отежавати уједињавање капиталистичких снага на линији борбе двају система. И поред упорних настојања светске финансиске олигархије да оствари ово уједињавање и поред све јаче међународне повезаности крупних монопола, борба двају система у овом периоду, у основи неће моћи да поти-

¹¹ Велика совјетска енциклопедија, СССР, стр. 1041.

сне у други план противречности између империјалиста. При датим односима снага главних империјалистичких сила, сваки рат против Совјетског Савеза прети да се претвори и у рат између империјалиста, као што с друге стране при постојању два система сваки покушај нове поделе света неминовно угрожава безбедност Совјетског Савеза. Већ неуспех интервенционистичког рата веома је јасно показао какве се огромне спољнополитичке перспективе отварају Совјетском Савезу и он ће имати да их искористи.

„Слаба, разрушена, исцрпена Русија, најзаосталија од свих земаља, — говорио је Лењин на II Конгресу Коминтерне, — изашла је као победник против савеза богатих, моћних држава, које владају читавим светом. Ми писмо могли да им супротставимо ни упола одговарајуће снаге, али смо ипак остали победници. Зашто? Зато, што међу њима није било ни трага јединства, зато што је свака држава радила против друге.“

У коначном билансу успеха и неуспеха социјализам је у овом периоду однео велику победу. Пролетаријат је показао пред целим светом зрелост да управља својом судбином. Пракса је дефинитивно потврдила да за даљи развитак човечанства нису више потребне „елите“ које су хиљадама година израстале на односима класне експлоатације, на акумулацији исцеђеној из зноја и крви широких народних маса.

Радош СТАМЕНКОВИЋ

БОРБА ИЗМЕЂУ ДОЛАРСКЕ И СТЕРЛИШКЕ НАФТЕ

Нафта у капиталистичком свету претставља сировину око које се од периода империјализма, а нарочито после I светског рата, води жестока борба. Жестину и јачину ове борбе, углавном између два основна супарника у питању нафте — САД и Велике Британије — условљавају фактори као што су значај нафте у политичком, економском и стратешковојном погледу. Индустрија нафте у САД је, по величини друга привредна грана која запошља око 1,880.000 радника и службеника. Од 1859 г., када је у САД започела модерна производња нафте, у предузећа нафте утрошено је преко 56 милијарди долара. Садања вредност имовине предузећа нафте цени се на око 20 милијарди долара, а сем тога око 1,5 милијарди долара инвестирано је у иностранству. („Commerce Weekly“ 2. I. 1950 г.). У индустрији нафте, благодарећи њеној монополској организацији, постоји највећа разлика између цене коштања и цене производње; она доноси огромне, највеће профите. Америчка петролејска фирма „Креола“, која припада монополу Стандард оил Њу Ђерси, у Венецуели у периоду 1943/47 г. повећала је производњу нафте за 50%, а профите са 3,2 на 81 мил. долара скоро за 25 пута. Француски лист „Monde“ од 11. I. 1949 г. објавио је, да монополи нафте лиферију Француској сировину са Блиског Истока по 15,26 долара за тону при цени коштања (укључујући и све радове за концесије) од 2,55 дол. за тону. С друге стране, ефикасност ратне технике на данашњем ступњу развитака зависи великим делом од нафте, на којој се увелико заснива ратни потенцијал. Господарење изворима нафте значи према томе огромне профите, величину ратног потенцијала, конкретно за финансијску олигархију САД претставља окосницу борбе за господство над светом као и за борбу противу напредних демократских покрета у свету. Борба око нафте с једне стране заоштрава противречности унутар капиталистичког света, а с друге стране угрожава мир у свету.

Прве противречности на питању контроле извора нафте у свету избиле су између САД и Велике Британије; у даљем развитуку продубљавањем неравномерности развитака оне су се

стално заоштравале; на међународном плану борбе за изворе и тржишта продаје остале су главне све до данашњих дана. Као извор погона и топлоте нафта у САД играла је од почетка њене модерне производње врло важну улогу, да би данас у заједници са земним гасом учествовала са око 50%. Енглеска се врло касно заинтересовала за нафту услед тога што је читава њена индустрија почивала на угљу као главној погонској снази и извору топлоте. Све до II светског рата она није приступила озбиљнијем решавању питања рафинерија нафте; у недостатку рафинерија Велика Британија је највећим делом увозила готове производе што јој је дозвољавало стање њеног платног биланса. После кризе 1929—32 г. Енглеска је питањима нафте почела да посвећује све већу пажњу. Општа борба за нафту између САД и Енглеске водила се и током II светског рата; после прекида, мировања од неколико година, она је поново избила крајем 1949 г. на питању ограничења увоза доларске нафте у Велику Британију.

Прво знатније ширење позиција енглеског капитала у области индустрије нафте уследило је после I светског рата, нарочито у областима Блиског и Средњег Истока, затим на Далском Истоку и у Јужној Америци. Богата налазишта на Блиском и Средњем Истоку, чија је експлоатација обећавала огромне профите, ускоро су била претворена у поприште борбе између енглеских и америчких монопола. Супротности међу њима нису постојале само у овлађивању изворима, већ и на подручју борбе за тржишта продаје где су постале и сложеније и оштрије. Борба око извора нафте на Блиском и Средњем Истоку довела је 1928 године до т. зв. „споразума“ о „дрвеној линији“, који је гарантовао равноправно учешће у новим концесијама на територији бивше Отоманске Империје свима учесницима Ирачке петролеумске компаније. Тај „споразум“, међутим, ускоро је био нарушен и од тада борба између америчких и енглеских монопола на овоме подручју постала је главни фактор економско-политичке проблематике овога дела света. После II светског рата она се још више заоштрила. 1938 године амерички монополи контролисали су 13,9% извора нафте на Блиском Истоку, а 1948 г. 44,6%, дакле 3,2 пута више; обрнуто од тога учешће енглеских монопола у контроли извора нафте пало је са 79,6% на 53,9%. Немачки капитал који је пре I светског рата био заинтересован у Ирану ликвидирани су мировним уговорима; у периоду између два рата ликвидирани су углавном и интереси француског капитала (1948 г. сведени су на 1,5% према 6,5% у 1938 г.). У Венецуели однос учешћа САД и Велике Британије изменио се овако: 1938 САД учествовале су са 59,6%, а Енглеска са 40,4%, а у 1948 г. учешће САД повећало се на 75% док је учешће Енглеске пало на 20%.

Други светски рат отворио је за САД нове могућности експанзије у области нафте. Велика Британија, ма да је била принуђена да напусти извесне позиције територија и инвестиција у иностранству, није уопште напустила позиције у нафти. Монополи САД противили су се оваквом држању Британије, сматрајући да је дошао моменат за ликвидацију њених интереса у овоме сектору. Под изговором обезбеђења и сигурности снабдевања савезника нафтом с једне стране и потенцирања старих прича о скором исцрпењу извора нафте у САД с друге стране, оне су вршиле стални притисак на Велику Британију да напусти позиције у нафти. Војни администратор америчке индустрије за време рата Икес објавио је 1943 г. књигу под насловом „Нафта исцрпења“. У тој књизи он је, на основу „најновијих“ и „аутентичних“ података изнео, да од 1939 г. отварање нових извора нафте у САД не иде у корак са порастом потрошње и не обезбеђује одржавање резерви нафте на нужном нивоу. По Икесу на дан 1 јануара 1943 г. видљиве резерве нафте у САД износиле су око 20 милијарди барела, а то значи да би оне, на бази потреба у 1942 г., „биле довољне за свега 14 година“. У истом смислу радила је и посебна Сенатска комисија за питање нафте на челу са Труманом. Задатак и Икеса и Сенатске комисије био је, да утврде „скоро исцрпење“ извора нафте у САД, да створе погодну ситуацију и изврше потребан утицај на савезничке владе у циљу проширења интереса америчких монопола нафте у свету. „Научна“ истраживања комисије у објављеним резултатима поставила су, неколико основних теза:

- 1) да се резерве нафте у САД брзо исцрпљују;
- 2) да услед тога треба посветити пуну пажњу очувању ових резерви како за потребе унутрашњег тржишта тако и за безбедност САД, односно, а то је било главно,
- 3) да треба најжитније, уз учешће америчког капитала, пошто остали савезници не располажу потребним средствима, проширити експлоатацију нафте у земљама источне хемисфере тј. у пределима нафте у којима су водећу улогу играли енглески монополи.

Сенатска комисија за питања нафте, затим водећа америчка штампа, у пуној сагласности са интересима америчких петролејских монопола, оптуживали су у то време Енглеску како она није у стању да развије довољну производњу нафте, како жели да на тај начин очува за послератни период своје резерве нафте, док истовремено троши америчку нафту и тиме умањује резерве нафте САД припремајући себи после рата монополски положај на тржишту нафте. Циљ ове кампање био је, да се у овако једном погодном моменту отму из руку британских монопола извори нафте и да се обезбеди монополски положај америчкој нафти. Да би се то постигло Сенатска комисија је препоручивала влади:

- 1) да омогући приватним компанијама да прузму водећу улогу у ширењу експанзије за нафтом у иностранству;
- 2) да влада пружи приватним компанијама најширу дипломатску подршку;
- 3) да влада, на рачун компензација за ленд-лиз (Закон о зајму и најму), тражи од савезничких влада уступање извесних извора нафте, који би били важни са гледишта обезбеђења снабдевања нафтом.

У духу свих ових препараторних акција, које су „научно“ и са гледишта обезбеђења даљег вођења рата изражавале конкретне интересе америчких монопола, 1944 г. у САД основана је, на челу са Икесом, посебна државна комисија — Петролеум резерв корпорација — са задатком да се бави искључиво проблемима политике нафте САД. Тиме је и формално било извршено срашћивање монопола нафте и државног апарата. Комисија је имала да обезбеди монополима дипломатску и сваку другу подршку за форсирано приграбљивање извора нафте у иностранству, за обезбеђење и освајање нових тржишта продаје итд. Јасно је, да су у првом плану интереса америчких монопола били богати извори нафте на Средњем Истоку, посебно у Саудиској Арабији, Кувајту и на острву Бахреин. Интереси америчких монопола нафте поклапали су се са интересима америчке спољне политике, са стратешко-политичким циљевима америчког империјализма у вези са борбом противу социјалистичког света и за господство у свету. Између интереса монопола нафте и агресивне спољне политике САД не постоји граница; суштина овог јединства, испреплетаности, повезаности и условљености најбоље се види на Средњем Истоку, посебно у Ирану, на границама СССР.

Планови и акције америчког империјализма у области нафте Блиског и Средњег Истока наишли су на отпор Велике Британије, која је у овоме делу света имала своје економске и политичке интересе, чији је значај, у условима продубљене неравномерности развоја и појачане зависности Велике Британије од САД, после II светског рата још више порастао. На акцију америчких монопола нафте у оквиру притиска америчке спољне политике на ове земље, Велика Британија упутила је посебну експедицију за нафту да би помоћу новца и оружја по сваку цену осујетила америчке планове. Центар ове борбе била је Саудиска Арабија после Ирана највећи произвођач нафте на Средњем Истоку, где се радило о задобијању нових извора, о постројењима рафинерија и о изградњи највећег нафтовода. То је био почетак највећег сукоба око нафте који, са краћим или дужим прекидима, траје већ годинама. На северу, у Ирану, задатак америчке спољне политике био је да осујети уговор о концесији Совјетског Савеза од 1946 г. у чему је, за сада, и успела.

У првој фази борбе између САД и Велике Британије, која је, по питањима која је покрстала, по методама и средствима борбе, претила да узме изобично широке размере, дошло је у августу 1944 г. до закључења првог англо-америчког споразума о нафти. До споразума је дошло на основу преамбуле Атлантске Повеље о доступности изворима сировина. Споразум је садржавао шест тачака, међу којима су биле главне:

- 1) поштовање принципа „једнаке доступности“ изворима иностране нафте, обезбеђење снабдевања по правичним ценама и искључење свих дискриминација;
- 2) међусобно признање свих постојећих концесија;
- 3) експлоатација петролејских извора на начин који би претстављао охрабрење за развитак односних земаља;
- 4) ствара се међународна комисија за петролеум са сврхом да процењује дугорочне потребе света у нафти и да предлаже на који начин се те потребе имају покривати водећи при томе рачуна о правичној расподели производње на поједине државе.

Амерички монополи устали су одлучно против овог споразума између САД и Велике Британије. Они се нису саглашавали са „препоруком“ о правичним ценама, а нарочито са међусобним признањем постојећих концесија и са предвиђеним стварањем међународне комисије за нафту. С друге стране, амерички монополи нису сматрали енглеске монополе равноправним партнерима; због доминирајућег положаја у производњи они су за себе тражили и одговарајућа права. Принципијелно они се нису саглашавали ни са карактером споразума полазећи од претпоставке да би овакв међудржавни споразум могао да буде преседан и за интензивнија мешања државе (без обзира на њихову повезаност с власти) у њихове послове.

Притисак америчких монопола нафте био је толико јак да је одложио ступање на снагу споразума и натерао Велику Британију да пристане на нове, вишемесечне преговоре и издејствовао њен пристанак за измену првобитног споразума. Нови споразум, који је потписан 24 септембра 1945 г. директно је наметао и штитио интересе америчких монопола нафте, нарочито у богатим нафтоносним областима Блиског и Средњег Истока; њиме су била отклоњена сва дотадања ограничења која су спутавала делатност Американаца у Саудиској Арабији. Док је први споразум предвиђао да „обилне светске резерве нафте треба да буду приступачне свима нацијама сагласно принципима Атлантске Повеље и да служе потребама колективне безбедности“, у новом споразуму се уопште није више помињала Атлантска Повеља, која је декларативно обећала свима нацијама једнаку доступност светској трговини и изворима сировина. Испале су такође клаузуле и о томе „да би се експлоатација нафте вршила са дужним обзирима

према постојећим резервама, здравим методама експлоатације сагласним са економским факторима и интересима земаља произвођача и потрошача нафте“. Најзад, првобитни споразум захтевао је да нафта у светској трговини буде доступна „свима мирољубивим нацијама“ по „правичним ценама“ и без икаквих дискриминација; нови споразум, међутим, није се више позивао на „правичне“ цене и ограничавао се само на захтев „да нафта буде доступна на бази конкуренције и без икаквих дискриминација“.

Овај споразум значао је поделу светских извора нафте и тржишта продаје између САД и Енглеске, не умањујући ниуколико ефикасност даље експанзије америчког капитала у области нафте. Дакле, услови споразума били су такви да не само што нису уклањали нити су могли уклонити узроке и противречности, него су створили базу да се у условима „сарадње“ и „споразума“ ове још више развијају и продубљују.

Послератни развитак у експлоатацији и уновчавању нафте развијао се у специфичним условима. У периоду 1938—46 светска производња нафте (без СССР) повећала се са 273.000 на 390.000 тона или за 42,8%. Истовремено удео САД, с обзиром на нараслу неравномерност развитка, порастао је и у нафти са 76,7 на 83,0%. Светска потрошња нафте 1938 г. износила је 255 мил. тона, од тога 147 мил. тона отпадало је на САД, а у 1947 г. 400 мил. тона (на САД отпадало је 225 мил. т.) иако је фактичка тражња у овој години износила 425 мил. т. Дакле, светска потрошња повећала се у овом раздобљу за 56,9%. У САД у периоду 1938—47 године потрошња је порасла за 53% што значи просечно годишње 7%. До овога пораста протрошње нафте дошло је због повећане употребе моторних и других возила на бази нафте (после рата 92% поруџбина локомотива у САД биле су на бази дизел-мотора), затим због великог пораста броја моторних кола (33,6%), аутокара (43,5%), због великог пораста потрошње у пољопривреди, развијености авијације итд. САД су у овом периоду од извозника постале увозник нафте. До ове промене дошло је због тога што су амерички монополи продаје и дистрибуције за време и непосредно после рата заузели нова тржишта, што су пре свега имали да снабдевају и широко окупационо подручје (Немачке и Јапана), па је то постављало далеко веће задатке пред америчке рафинерије, којима је домаћа производња нафте била недовољна, а сем тога и не тако јефтина као она на Блиском и Средњем Истоку. Теškoће у снабдевању, до којих је дошло после рата, имале су за последицу завођење контингентирања извоза у САД.

Овакав однос производње и потрошње нафте, који је за монополе значао огромне профите и екстрапрофите, условљавао је генералну експанзију на нове изворе нафте, у првом реду и углавном америчког капитала. У периоду 1946—47 године удео

америчких монопола у експлоатацији нафте Блиског и Средњег Истока порастао је са 31 на 42%. Искоришћујући слабост Велике Британије амерички монополи настојали су да заузму што већи број како фактичких тако и потенцијалних извора нафте. Америчка дипломатија у томе периоду постала је један од најактивнијих помагача експанзије монопола нафте чији су интереси одговарали суштинском интересу америчког империјализма. Ова експанзија, поред осталог, имала је за последицу још јаче померање средишта светске производње нафте са западне хемисфере на обале Персијског залива. А у померању средишта светске производње нафте био је кључ нових, послератних планова америчког империјализма.

Од 1947 године међутим, наговештавају се дубоке промене на сектору нафте, које ће у блиској будућности довести до поновног акутног избијања и далеко већег заоштравања старих противречности, притајених за време и непосредно после рата, услед специфичних услова производње и потрошње. Западне капиталистичке земље, у првом реду Велика Британија, будући начисто да великим доларским зајмом добијеним у САД неће моћи да реши проблем доларског дефицита платног биланса, пошла је путем форсирања изградње рафинерија да би се што више ослободила увоза готових фабрика нафте из САД. Истовремено, она је почела да показује и све веће противљење напуштању позиција у нафти у корист америчких монопола. Док је Енглеска у 1947 г. располагала рафинеријама капацитета 2,5 мил. т. годишње, у 1948 г. новим градњама она је успела да капацитет рафинерија повећа на 5,5 мил. т. стављајући у програм даље повећање капацитета у 1950 г. на 8,5 мил. т., односно, са крајњим циљем, да достигне капацитет од 20 мил. т. Од почетка 1948 г. британске компаније нафте утрошиле су за отварање нових извора и подизање и проширење рафинерија преско 100 мил. долара и у фунтама стерлинга око 300 мил. долара. За ову, 1950 г., предвиђен је двоструки утрошак ове суме рачунајући при том са даљим коришћењем средстава Маршаловог плана, која су посредно омогућила Британији да спроведе програм изградње индустрије нафте. С друге стране, производња нафте у осталом капиталистичком свету, услед све слабијег пораста потрошње, бивала је релативно све мања: 1947 г. према 1946 г. 10,2%, 1948 према 1947 г. 4,6%, 1949 према 1948 г. 3,7%. Већ у 1947 г. за америчке монополе нафте појављивао се на хоризонту проблем тржишта продаје. Крајем 1948 г. проблем тржишта продаје нафте за америчке монополе избио је у необично оштрој форми. Док је Велика Британија повећавала капацитет рафинерија, а истовремено расла и производња нафте под контролом њених монопола, дотле је у САД (Тексас) половином 1949 г., да би се избегао пад цена, днев-

на производња смањена за 750.000 бубади. У лето 1949 г. администрација Маршаловог „плана“, на захтев монопола нафте, ставила је веће суме долара на расположење за куповину америчке нафте. Тиме је привремено била избегнута опасност јачег ограничавања тржишта за доларску нафту. Истовремено амерички монополи нафте отворили су кампању противу Администрације Маршаловог плана, која, не водећи рачуна о њиховим интересима, омогућује америчким новцем подизање рафинерија.

На Вашингтонској конференцији (САД, Канада и Велика Британија у септембру 1949 г.), поред осталог, важно место заузимала су питања производње, прераде и географске дистрибуције нафте. Енглеска је саопштила своје намере у погледу предузимања мера за ограничавање увоза доларске нафте. Свој положај у нафти она је овако приказала:

Снабдевање Велике Британије нафтом и дериватима терети њен доларски биланс годишње са око 650 мил. долара односно за 1950 годину 625 мил. долара. Од тога она употребљава за плаћање увоза деривата из САД 350 мил. долара, а остатак од 275 мил. отпада на доларске трошкове за уређаје, опрему, концесије итд. енглеских петролејских друштава у иностранству. Како међутим, енглески монополи нафте контролишу производњу у свету од око 80 мил. т. и располажу вишковима стерлиншке нафте (по задовољењу потреба стерлиншког подручја и извршењу обавеза по извозу), то ће она ограничити увоз доларске нафте и на тај начин, најефикасније утицати на побољшање доларског платног биланса. Другим речима, амерички дистрибутивни монополи, који раде у Енглеској и у стерлиншком подручју, неће више бити у стању да у ранијим количинама увозе деривате нафте, које ће у све већем опсегу давати властите рафинерије и то на бази увоза и прераде стерлиншке нафте. Истовремено Велика Британија инсистирала је да и убудуће у оквиру Маршаловог плана прима уређаје и опрему за изградњу нових рафинерија.

О овим разговорима на Вашингтонској конференцији у коминикеу поменуто је само толико, да се ради о једном врло сложеном и важном проблему за чије је проучавање наименована специјална комисија.

Али, без обзира на овај закључак Велика Британија је већ у 1949 г. предузела низ конкретних мера које су све озбиљније угрожавале позиције доларске нафте. Једну од најзначајнијих мера представљао је нови трговински уговор са Аргентином који је потписуо са аргентинског тржишта америчку нафту и изазвао одлучне протесте и претње САД. Енглеска је искористила затегнуте односе између САД и Аргентине и успела да у увозу нафте, на штету америчких монопола, заузме важну позицију. Увоз Аргентине из САД за првих осам месеци 1949 г., у поређењу са

истим периодом 1948 г., пао је са 298,7 на 88,3 мил. долара или 60,5%, а извоз у САД са 143 на 59,7 мил. долара или на 58,3%. Ово заоштравање противречности између САД и Велике Британије на тржишту нафте у Аргентини убрзало је, с друге стране, и акцију америчких монопола, која је захтевала хитне промене у америчкој спољној политици према Аргентини. До те промене је и дошло у мају месецу о.г. када су између САД и Аргентине закључена два споразума: једним споразумом Извозна и увозна банка дала је Аргентини кредит од 125 мил. долара, који ће овој послужити за исплату дуговног салда од 105 мил. долара и за куповину пољопривредних машина, а другим споразумом, који је био последица првог, Аргентина је дозволила филијали Стандард ојл увоз америчке нафте за наредних 6 месеци.

Даље, помоћу двостраних трговинских и финансиских споразума Енглеска је исто тако потисла и искључила доларску нафту са тржишта Египта и Норвешке. По уговору са Јапаном за 1949/50 г. овај је требало да купи стерлиншке нафте за 5 мил. фунти стерлинга. Кад је требало да дође до конкретних трговачких закључака, америчке окупационе власти, штитећи интересе својих монопола, скренуле су пажњу да британска нафта није добра, да има много сумпора и да ће услед тога штетити уређајима рафинерија итд. Оскудица долара у капиталистичким земљама, као последица неравномерног развитака и политике поробљавања од стране америчког империјализма, ишла је на руку стерлиншкој нафти у њеном систематском потискивању доларске нафте. Паралелно с тим Велика Британија све је више ограничавала увоз доларских деривата нафте. За првих 9 месеци 1949 г., у поређењу са истим периодом 1948 г., увоз нафте у Велику Британију повећао се са 921 на 1244 мил. галона или 39,5%, док је истовремено увоз рафинираних производа нафте, који врше углавном америчка друштва, опао са 3.065 на 2.709 мил. галона или 11,7%.

У новембру месецу 1949 г. САД објавиле су „Белу књигу“ у којој су изражавале бојазан због британских поступака који могу да угрозе иностране концесије америчких петролејских компанија. Амерички монополи нафте „истичали су као главног кривца за преобиле“ нафте на светском тржишту британско-холандску групу која држи скоро половину петролејских налазишта у свету, осим САД и СССР. По мишљењу америчких монопола, политика све групе претставља велику опасност за рушење структуре цене односно доводи у опасност будуће профите, акумулацију и инвестиције. Амерички монополи нафте успели су да у послератном периоду одрже структуру монополских светских цена нафте стабилном и чврстом, што се одражавало на њиховим стално растућим профитима. Томе је највише доприносио недостатак рафинерија нафте или недовољни капацитети рафинери-

ја у већини капиталистичких земаља, које су услед тога биле упућене на увоз деривата нафте. Преко монопола производње и рафинерија нафте, као и монопола у морском превозу, монополисти САД су изграђивали и монопол продаје (дистрибуције) нафте. Сада пак, када је дошло до изградње нових рафинерија и до знатног повећања капацитета продаје, а при све слабијим изгледима за даљи пораст потрошње у досадашњим размерама, они виде опасност по своју монополску цену, по своје профите. Они су због тога већ одавно почели отворено и оштро да осуђују Администрацију Маршаловог плана, која је, делећи доларе за рафинерије и опрему, изгубила из вида „виталне интересе америчке привреде“, конкретно интересе петролејских компанија.

Без обзира на то Британија је учинила нови корак који је заштитио противречности до ивице рата на тржишту нафте. Половином децембра 1949 г. британско Министарство за гориво објавило је план о смањивању увоза доларске нафте за 1/3 (са 13 на 9 мил. тона). Ову одлуку Британије амерички монополи означили су као „црни дан по будућност америчке међународне трговине нафтом“ („Форчун“ од фебруара 1950 г.). Од тада англо-америчке противречности на сектору нафте узеле су драматичан облик. Британија, стојећи на становишту да производња нафте у оквиру британских друштава премашује количине потребне за снабдевање читавог стерлиншког подручја, инсистира на ограничавању увоза доларске нафте. Истина, она је донекле отступила од свог првобитног става. Пре свега, пристала је да одлуку о редукцији увоза одложи од 1 јануара за 15 фебруар. Затим је ставила компромисни предлог којим се дозвољава америчким друштвима у Британији продаја нафте плативе фунтама с тим да се ове фунте ни сада ни доцније не могу конвертирати у доларе. То се међутим, противи одредбама англо-америчких споразума о зајму из 1945 г. по коме је Британија пристала да конвертира у доларе стерлинге до којих долазе америчка друштва на основу текућих трансакција. Чињеница је, међутим, да су сви њени предлози далеко од тога да би могли задовољити интересе америчких монопола за које се залаже и америчко Министарство спољних послова:

„Ми смо Британцима указали на своју забринутост због њихове садашње акције на томе пољу и на своју жељу да дискутујемо о питању ограничавања како би се свели на најмању меру евентуални поремећаји који би могли да настану код америчких компанија“ (из званичног саопштења америчког Министарства иностраних послова од 2. I. 1950 г.).

Поред Министарства иностраних послова, у акцију за заштиту интереса петролејских монопола ступили су и Министарство рата и Министарство унутрашњих послова, који истичу да

се из стратегиских разлога морају одбранили интереси америчких компанија у иностранству. Амерички монополи нису били с овим задовољни. Национални савет за нафту при америчком Министарству индустрије (који заступа интересе монопола нафте) тражио је од владе да предузме енергичне мере како би се спречило да британска наредба о ограничавању увоза нафте ступи на снагу 15 фебруара. По мишљењу америчких монопола они би се задовољили таквим компромисом, који би им дозволио да увозе у Британију нафту плативу у фунтама стерлинга с тим да противвредност цене коштања производње буде конвертирана у доларе, а профити да служе реинвестирању у Британији и њеним колонијама и доминијонима. На њихов захтев Администрација Маршаловог плана обуставила је даље давање долара намењених развијању индустрије нафте у Западној Европи. Осуђујући рад Администрације која је допустила да затварањем доларских пукотина Западној Европи дође до снажног развитка индустрије нафте, они су нагостили и могућност рата ценама уколико Британија не изиђе са неким прихватљивијим предлозима. Тиме је борба између доларске и стерлиншке нафте ушла у одлучну фазу: англо-америчке противречности на сектору нафте, у данашњим условима опште кризе капитализма и нарастања елементарне кризе хиперпродукције, постале су нови, акутни фактор угрожавања мира у свету.

Садашњи англо-амерички сукоб око нафте само је део заостравања проблема тржишта и проблема извоза капитала у периоду после рата. Сигурно је да је Великој Британији стало колико да уштеди доларе толико исто и да обезбеди тржишта продаје за своју нафту. Затим, акција Британије дошла је у моменту када су амерички монополи дефинитивно изгубили огромно кинеско тржиште и када Канада нагло повећава властиту производњу нафте да би ускоро и она могла постати независна од увоза. С друге стране, перманентна оскудица долара капиталистичких земаља ишла је и још увек иде на руку Британији да издејствује предности својој нафти на многим тржиштима продаје. Заузимању тржишта продаје нафте у капиталистичким земљама Британији помаже увелико и њен систем централизованих државних куповина, који има велике предности за њене билатералне уговоре које закључује са појединим земљама. Све то условило је, да се у 1949 г. на светском капиталистичком тржишту изврши велики депласман са доларске на стерлиншку нафту. Питање оскудице долара и равнотеже доларских платних биланса капиталистичких земаља није решено нити уопште постоје могућности, у садашњем стадијуму опште кризе капитализма и при садашњем степену неравномерности развитка, за његово решење. С друге стране, производња стерлиншке нафте расте и даље;

исто тако поједине земље, у недостатку долара, врше све више ограничавање увоза доларске нафте. Према томе, процес губљења тржишта за доларску нафту налази се у току; претстојећа криза хиперпродукције тај процес може само још више да заоштри. У перспективи заоштравања англо-америчких противречности на тржишту нафте не треба искључити ни преношење сукоба са дипломатског поља — на коме се он та сада развија — на само тржиште. Нафта са Средњег Истока почетком ове године продавана је по 1,75 долара по барелу. Према „Форчуну“ од фебруара 1950 г. „пре него што би друштва почела да губе од својих непосредних трошкова производње“ цена по барелу могла би да се спусти на 70 доларских центи. Оваква акција америчких монопола смањила би доларске приходе Британије, а то значи и британски доларски увоз што би се истина одразило неповољно и на интересе извоза САД, али би несумњиво Британију довело у још већу зависност од САД. Свест Британије о овој чињеници огледа се у њеном веома обазривом поступању у тражењу решења, односно у отсуству одлучности да енергичније иступи. Сем тога, једна оваква акција крије у себи и опасност новог вала повећавања царина у циљу заштите унутрашњих тржишта Сигурно је, међутим, да би то могло довести до даљег опадања производње нафте, али се то не би морало одразити и на профите монопола. Зато амерички монополи сматрају да ништа није тако погодно као рат ценама који би могао Британију убедити да она не може да изграђује своју империјалну трговину само путем дириговања увоза и путем валутне контроле“ („Форчун“ од фебруара о.г.).

У првом плану садашњег англо-америчког сукоба око нафте налази се борба за светско тржиште, борба за доминирајући утицај над земљама Блиског и Средњег Истока, борба за проширење могућности извоза америчког монопола против даље затворености стерлиншког подручја, против енглеских преференција, стерлиншког блока, система централизованих државних набавки, неконвертибилности фунте итд.

Суму ових противречности, повремено притајиваних и потискиваних у позадину под притиском заједничких империјалистичких интереса у борби противу социјалистичких земаља, покреће и ставља на тапет свака противречност која упркос свему, конкретно и акутно избија. Тако је сада и противречност на питању нафте заоштрила и избацила у први план и све остале противречности.

Владислав МИЉЕНКОВИЋ

КРИЗА КОЛОНИЈАЛНОГ СИСТЕМА

Објављујемо I и II поглавље из рада „Криза колонијалног система који је израђен у Институту за међународну политику и привреду. Сем ниже објављених глава о економским оквирима кризе колонијалног система рад се састоји из увода, поглавља о ослободилачким покретима, поглавља о новој тактици империјализма и закључака. У изради рада је учествовала Колонијална група Института.

I КОЛОНИЈЕ У ЕКОНОМИЦИ ИМПЕРИЈАЛИЗМА

Колоније као тржиште

До Другог светског рата колоније су биле од нарочитог значаја за империјалистичке метрополе првенствено као извор сировина, а и као подручје за извоз капитала. Оне су имале тај значај зато што су метрополе „монополним поседовањем“ колонија успевале да својим националним савезима капиталиста обезбеде оне сировине помоћу којих су ови могли да стекну монополистички положај на тржишту, да потисну своје конкуренте и да осигурају на тај начин извлачење знатних екстрапрофита. Колоније су, истовремено, претстављале најпогодније место за извоз капитала, пошто је капиталу услед јефтине радне снаге и ванекономске принуде био обезбеђен уносан пласман.

Лењин је у својим критичким белешкама на књигу Розе Луксембург „Акумулација капитала“ писао: „Није се капитал преселио у дивље земље ради „реализације Mehrwert-a“ већ ради погодности експлоатације („Peitschen“, бесплатан рад итд.). Проценат више! То је све. Грабеж земље (дарма), зајмови по 12—13% итд. — ево где је корен (државне гаранције)...“¹

И пре Другог светског рата неке сразмерно развијеније колонијалне земље претстављале су већ релативно значајно тржиште. Тако је трговина колонија осам империјалистичких држава претстављала у периоду 1900—1904 год. 17,3%; у периоду 1909—1913 г. 19,3%; а у периоду од 1925—1929 г. 24,3 процената од укупне светске трговине.²

¹ „Ленинский сборник“ XXII, Партиздат 1933, стр. 390.

² New Data — Varga, Mendelsohn — стр. 203.

Индија, Бурма и Цејлон, који у већини предратних енглеских статистика фигурирају заједно, биле су до Другог светског рата највећи индивидуални купац енглеске робе, а у подручје фунте стерлинга ишло је 1928 г. 51,4% и 1938 г. 59,6% енглеског прекоморског извоза.³ Иако су освајање колонија, њихово увлачење у светско капиталистичко тржиште, а нарочито извоз капитала у колоније условили извешан развој капиталистичких односа, — груба безобзирна привредна пљачка од стране империјалиста као и спречавање индустријализације, уз политички савез са домаћим феудалцима и повећање феудалног угњетавања, кочили су шири развој капиталистичких односа, нарочито на селу. Зато је унутрашње тржиште колонија остало уско и није могло да апсорбује већу количину робе. Пре рата на Кину и земље Јужне и Југоисточне Азије, које представљају половину становништва земље, отпадало је само 9,9% светског увоза. Године 1929 увоз по глави становника износио је у Кини свега 1,79 долара годишње, Индији 2,74 долара, Индонезији 8,51 долара годишње, док је у исто време у Великој Британији износио 118,14 долара, у Немачкој 50,2 долара, у Француској 54,57 долара.⁴ Ове цифре указују на то како је у колонијама пре Другог светског рата било слабо развијено тржиште.

Други светски рат довео је до великог заостравања неравномерног развитка у капиталистичком свету. Индустриска производња капиталистичког света у целини је порасла, а нарочито је знатно порастао производни потенцијал данас најјаче империјалистичке земље САД. Иако су као резултат Другог светског рата неке империјалистичке земље привремено биле уклоњене као конкуренти, иако су потребе у ратом опустошеним земљама биле огромне, ускоро после рата дошло је до тешке и неједнаке борбе између САД и других империјалистичких земаља за тржишта робе. Питање тржишта постављало се и поставља се врло оштро због претеће кризе хиперпродукције која тренутно нај-

³ Le Réseau du Commerce Mondial — SDN, Genève 1949.

⁴ Memorandum sur le Commerce international et sur les Balances des paiements 1927 — 1929, Genève. SDN, стр. 51.

После велике кризе увоз тих колонијалних и полуколонијалних земаља по глави становника још се знатно више смањио.

У америчким доларима

	увоз	извоз
Бурма	5.60	12.65
Индонезија	4.00	6.70
Сијам	3.55	5.10
Француска Индокина	2.60	4.05
Индија	1.60	2.00
Кина	0.70	0.40

(Извор: Russell Andrus, The Burmese Economic Life, London 1947, стр. 181).

више угрожава САД. Капиталисти Велике Британије и других империјалистичких земаља боре се за опстанак у условима када су Американци далеко одмакли испред њих, користећи у првом реду њихове слабости за време рата.

Старе империјалистичке земље покушавају развијањем трговине са колонијама да растерете своје пасиве у доларским билансима (које сведоче о њиховој све већој зависности од САД), и да нађу могућност за пласман своје робе где још имају иоле повољне услове за борбу са америчким конкурентима. С друге стране, САД траже излаз из кризе баш освајањем и развијањем нових тржишта. Услед тога, данас колоније и зависне земље добијају у међусобној борби империјалиста нарочито важно место.

Чињеница да се Кина револуцијом ослободила од колонијалног ропства, а да је у низу других колонија империјалистичко господство озбиљно доведено у питање, заоштрила је борбу и за најзаосталије колонијалне земље чија је важност због тога знатно порасла.

Неравномерни развој капиталистичких земаља за време Другог светског рата и после огледа се такође и у правцима спољне трговине колонија. Пре рата трговина колонија била је огромним делом везана за метрополе (пре свега захваљујући царинским баријерама, разним политичким мерама и др.). Године 1938, 75% алжирског увоза и 84% извоза као и 53% увоза и 47% извоза Индокине отпадало је на Француску. Исте године 68% филипинског увоза и 77% извоза отпадало је на САД. У 1937 години 68,6% увоза и 80,7% извоза Кубе отпадало је на САД.⁵ У другим земљама овај проценат био је нешто мањи, али још увек веома значајан.⁶

Међутим, у току Другог светског рата настале су веома важне промене у спољној трговини колонија. У том периоду, у великој мери опао је извоз из Велике Британије у колоније, док је за извесно време потпуно нестао извоз у колоније из других метропола, па је зато трговина колонија које нису биле окупиране од сила осовине прешла у великој мери на САД.

Енглески извоз у Индију опао је од 35,8 млн фунти године 1937 на 17,6 млн фунти године 1943; укупни енглески извоз у Африку опао је од 80,3 млн фунти у 1937 г. на 56,7 млн. фунти

⁵ International Trade Statistics, SDN, за 1936 и 1937.

⁶ Следеће цифре показују колики је проценат укупног увоза Индије отпадао на Енглеску:

у процентима од целокупне вредности увоза		
година	увоз из Империје	од тога из Енглеске
1920—1	66	61
1928—9	54	45
1936—7	49	38

(Цитирано према Overseas Economic Survey, India, стр. 11).

1943 г. итд.⁷ Насупрот томе порастао је амерички извоз у колоније.⁸

Земља	Просек 1936—40	1941	1942	1943	1944	1945
Индија	100	230	770	1170	1700	1010
Џејлон	100	96	694	1525	4680	5500
Зап. Африка	100	115	470	360	270	263

(Код читања ове табеле треба имати у виду да је велики део горњег извоза ишао по lend-lease-у. Тако на пр. Индија је 1941 г. примила робе у вредности од 98.162.000 долара, а платила је свега 89,6 мил. дол. Год. 1943 за робу у вредности од 553.685.000 платила је свега 29.446.000, а г. 1945 за 478.656.000 свега 68.496.000 долара).⁹

У односу на просек 1936—1940 г. амерички извоз у целини порастао је године 1946 за 3,0 пута, док је амерички извоз у Западну Азију порастао 4,5 пута, у Јужну и Југоисточну Азију 3,2 пута, у Африку 3,7 пута, а у Јужну Америку 3,6 пута.¹⁰

Овако повећани обим трговине са колонијама настојале су САД одржати и после рата, али је паралелно са обновом индустријске производње у метрополама растао и извоз тих земаља у њихове колоније (пре свега благодарећи томе што метрополе имају политичку власт у колонијама), тако да је тај извоз године 1948 већином и преманио амерички, док је истовремено већи од њиховог предратног извоза.¹¹

Борбу старих метропола против САД за продајна тржишта можемо јасно пратити на примеру те борбе између Велике Британије и САД.¹²

Извоз САД у милионима долара	1938	1947	1948
У Африку, Блиски Исток и Индију	195	1526	1459
На Далеки Исток	522	1945	1573
У Латинску Америку	483	3858	1459

⁷ Annual Abstract of Statistics No. 85 1937 — 1947, стр. 172.

⁸ Statistical Abstract of the U. S. 1948, стр. 926, 932.

⁹ Foreign Commerce Weekly, 10. X. 1949, стр. 42.

¹⁰ Annual Abstract of Statistics, US. 1948 г.

¹¹ Организација за европску економску сарадњу у свом извештају америчкој Управи за економску сарадњу (Управа Маршаловог плана) истиче повећање значаја колонијалног тржишта за земље Западне Европе. Трговина Западне Европе са колонијама износила је 1949 године готово 3 милијарде долара у оба правца. Године 1938 Западна Европа је из тих територија купила робе у вредности од свега 2,5 милијарде долара, а извезла у њих робе у вредности од 1,5 милијарду долара у ценама од 1949 године. То значи да се волумен извоза Западне Европе у колоније удвостручио. (Према Monthly Economic Review, прилог париског издања New-York Herald Tribune од 8 марта 1950 стр. 3).

¹² Вопросы экономики, 7/49, стр. 67.

Извоз В. Британије у милионима долара

У Африку, Блиски Исток и Индију	600	1420	1929
На Далеки Исток	440	816	1190
У Латинску Америку	483	3858	1459

Исту слику пружају нам подаци о извозу Велике Британије и САД у земље Британске Империје:¹³

Извоз Енглеске			Извоз САД		
у милионима долара					
1938	1947	1948	1938	1947	1948
1150	2250	3312	750	3800	3300

На подручје фунте стерлинга отпада сада не више 59,6% британског прекоморског извоза као 1938 г., већ 62,4% у 1947 г. и 63,5% у 1948 г.¹⁴ Banque des réglements internationaux у свом XIX годишњем извештају од 1949 г. констатује да се после рата „извоз Француске у колонијалне земље осетно повећао; укупан извоз ове земље у колоније порастао је од 1/8 1913 г. на скоро 1/2 од укупног француског извоза у 1948 г.“¹⁵

¹³ Вопросы економики 7/49 стр. 65. Описану тенденцију показује и следећа табела:

Пораст извоза старих метропола у њихове колоније после Другог светског рата, уз упоредно опадање америчког извоза после 1947 г., у процентима од укупног увоза колонијалних земаља.

Увозник	Извозник	1937	1938	1947	1948
Сирија и Либан	Велика Британија	11	13	18	20
	Француска	13	13	11	12
	САД	6	7	27	19
Иран	Велика Британија	8	8	18	25
	САД	9	5	25	25
Индија	Велика Британија	31	31	31	29
	САД	7	6	29	20
Египат	Велика Британија	22	23	22	22
	САД	6	9	11	8
Конго*	Белг. и Луксембург	—	43	30,3	37,8
	САД	—	8,1	38,1	30,8
	Велика Британија	—	7,6	8,7	10,2
Индонезија	САД	10	13	39	22
	Холандија	19	22	13	19
	Велика Британија	8	8	8	9
Бразилија	САД	24	25	61	52
	Велика Британија	13	11	7	10
Чиле	САД	29	38	44	42
Куба	САД	69	71	84	78

(Узето из International Financial Statistics, август 1949 г. а подаци за Конго узети су из „Economie Belge en 1948“, Bruxelles, стр. 258.

¹⁴ Economic Survey of Europe 1948, У. Н. стр. 124.

¹⁵ Проценат извоза Француске у прекоморске територије — укључиво

Алжир	1937	1938	1947	1948
	29	27	30	45

(Узето из International Financial Statistics, окт. 1949).

Све ово јасно показује до које се мере заоштрила борба међу империјалистичким државама за тржишта у колонијама и зависним земљама.

Извоз капитала у колоније

Анализа трговинских биланса колонија и полуколонија после Другог светског рата указује на то да је увоз робе у најважније колоније по вредности премашао извоз сировина из колонија, иако су цене тих сировина после рата биле релативно више (у односу на цене фабричких производа) него пре рата.¹⁶

Данас је трговински биланс низа колонија и полуколонија како у целини, тако нарочито у односу на метрополу и на САД пасиван, док су ти биланси пре рата по правилу били активни.

Салда трговинских биланса неких колонијалних и полуколонијалних земаља у милионима америчких долара¹⁷

Земља	1937	1938	1947	1948
Алжир	9	19	-37	-106
Египат	7	-37	-41	-72
Фр. Мароко	-24	-19	-125	-216
Бурма	103	102	-14	-62
Џејлон	3	18	22	6
Индија	47	46	-85	-124
Индокина	40	26	-60	-89
Индонезија	273	112	-152	-36
Ирак	-20	-28	-102	-146
Малаја	123	11	-34	-29
Филипини	18	-40	-320	-334
Мексико	32	38	-320	-118
Уругвај	15	—	-52	-21
Венецуела	153	68	172	—

Подаци, дакле, показују да су трговински биланси главних колонијалних и полуколонијалних земаља данас пасивни и да је

¹⁶ Следећа табела нам показује однос индекса цена увезених сировина и извезених фабрика у САД и Вел. Британију:

	1937 = 100		1938 = 100	
	1947	1948	1947	1948
Велика Британија:				
Увоз сировина	238	273	251	287
Извоз капиталних добара	216	234	210	228
С. А. Д.:				
Увоз сировина	195	215	235	261
Извоз капиталних добара	177	—	179	—
Извоз готових инд. производа	188	190	182	192

(Узето из: Relative Prices of Export and Import of Under-developed Countries, У. Н., стр 9)

¹⁷ Recent Developments in the World Economic Situation, У. Н. 1949, стр. 32, 33.

у већини најзаосталијих колонија (на пр. афричке колоније) пређашња актива биланса знатно смањена.

Повећање увоза из САД, доларски дефицит или бар знатно смањење доларске активе колонија, појачава данас доларску пасиву метропола.

Индија која је пре рата стицала доларе за стерлиншко подручје (актива њеног трговинског биланса са САД године 1937 износила је више од 52 млн. долара) од 1947 г. има такође осетну доларску пасиву: 147 млн. долара године 1947 а 33 млн. године 1948.¹⁸ Дефицит платног биланса француских прекоморских поседа са иностранством (а то практички значи са САД) износио је 1947 г. 162 млн. долара, а 1948 г. 198 млн. долара.¹⁹ Слична је ситуација и са већином осталих колонија.

Треба, међутим, додати да се од 1948 г. и даље манифестује и супротна тенденција у виду извесног смањивања доларске пасиве или повећање те активе неких колонија (Малаја) због мањег увоза из САД као и због настојања САД да у извесној мери повећају увоз из тих земаља. Ситуација је ипак у целини за западноевропске државе и даље остала далеко неповољнија него пре рата; колоније не претстављају више онај извор долара као некад.

Пасивни трговински биланси колонијалних и полуколонијалних земаља сведоче о великим напорима империјалистичких држава да повећају свој извоз у те земље. Међутим, како смо већ показали, унутрашње тржиште у колонијама и зависним земљама је нерасвијено. Зато империјалисти могу данас да пласирају робу у колонијама и полуколонијалним земљама само уз све шири извоз капитала који треба да послужи развијању колонијалног тржишта.

Али чињеница је да је стварни извоз капитала у неразвијене земље после Другог светског рата мањи него после Првог светског рата упркос великих потреба за капиталом у неразвијеним земљама и пужности развијања њиховог тржишта, као и упркос огромног притиска капитала који тражи уноснији пласман него што за то постоје могућности у високо развијеним капиталистичким земљама због тенденције опадања просечне профитне стопе. Досад остварени извоз капитала био је сасвим тога у првом реду политичког карактера (државни зајмови) и претстављао је подршку буржоазији колонија и зависних земаља у борби против националноослободилачких покрета и зато се знатно разликује од извоза капитала у те земље пре Другог светског рата.

Пре Првог светског рата највећи део извоза капитала био

¹⁸ Foreign Commerce Weekly — октобар 1949.

¹⁹ XIX-ème Rapport annuel de la Banque des paiements internationaux, Бале, 13-VII-1949.

је упућен у колоније (у том периоду у најширем смислу, укључујући још и доминионе). Од укупно 44 млд. долара иностраних инвестиција (колико је до тада било уопште извезено капитала) отпадало је на колонијални домен (како смо га горе окарактерисали) 25,2 млд. долара, а на Европу и САД 18,8 млд. долара. Пре Првог светског рата главни извозник капитала била је Енглеска са 18 млд долара инвестиција у иностранству. Огромна већина енглеских инвестиција у том периоду ишла је у прекоморске територије, а темпо извоза капитала нарочито пред сам рат био је управо буран. У току Првог светског рата био је репатриран један део енглеског и француског капитала инвестираног у иностранству, а као резултат рата практички су ликвидиране немачке инвестиције. У истом периоду САД се појављује као велики извозник капитала, а године 1929 готово већ достижу Енглеску (16.800 млн долара енглеских инвестиција у иностранству према 14.600 млн долара америчког капитала).

Период између два рата карактерише у погледу извоза капитала пре свега чињеница да је темпо извоза био знатно спорији него пре Првог светског рата, што се нарочито за енглески капитал види из следеће табеле:²⁰

Извоз капитала В. Британије у прекоморске земље
(годишњи просек у милионима америчких долара)

Период	Просек
1890—1899	360
1900—1910	437
1911—1913	1042
1922—1928	407
1931—1935	—74
1936—1938	—212

(Индиректна процена; почев од 1932 год. не узимајући у обзир кретање злата).

Сем тога, сад капитал више није био у првом реду упућен у колоније и неразвијена подручја, јер се тамо није осећао довољно сигурним углавном због последица Октобра и размаха колонијалних револуција, већ напротив у високо-индустријализовану Немачку.

Од 1924—1929 г. увезено је у Немачку готово 4.000 млн. долара или два пута више него што су Немци платили по основу репарација. За исто време увоз капитала у Индију износи свега 403 млн. долара.²¹

Све до Другог светског рата извоз капитала у колоније и зависне земље претстављао је највећим делом приватне и директне

²⁰ International Capital Movements during the inter War—Period, издање ОУН 1949 стр. 15 и 16.

²¹ International Capital Movements during the inter War—Period, издање ОУН 1949 стр. 12.

инвестиције и то у првом реду у транспорт (железнице), финансије, трговину и плантаже. Свега 1/5 америчких директних инвестиција у иностранству била је уложена у индустрију, а од тога је само 16% или 245,6 млн. отишло у индустрију неразвијених земаља. Слично је и са енглеским инвестицијама у иностранству. Од директних инвестиција 1929 г. свега 9% било је уложено у „трговину и индустрију“, а од тог процента само је мањи део одлазио на производњу за земљу у коју је капитал уложен.²²

Тридесетих година појављује се дотада у знатно мањој мери практиковани вид извоза капитала који сведочи о порасту државномонополистичких тенденција. Ради се о знатним државним инвестицијама у италијанске колоније и Манџурију, углавном у оквиру ратних припрема. Осим тога, овај вид инвестиција имао је за циљ да омогући империјалистичким земљама које су се касније јавиле на плану борбе за поделу света стварање потребне сировинске базе.²³

Од каквог су значаја за империјалисте биле инвестиције капитала у иностранству, најбоље се види из чињенице да су енглеске иностране инвестиције претстављале 18% националног богатства Енглеске, а да су се годишњи нето приходи од прекоморских енглеских инвестиција кретали у млн. долара:

²² Стручњак за економику Кине професор Ремер, у својој књизи *Foreign Investments in China*, New York 1933 на стр. 70, показује како је сразмерно незнатан део иностраног капитала био уложен у индустрију, иако је тај проценат од 1914 г. до 1931 г. нешто порастао.

	1914		1931	
	У млн. амер. дол.	%	У млн. амер. дол.	%
Транспорт	531,1	33,0	846,3	26,1
У спољну трговину	105,5	6,5	483,7	14,9
На зајмове кинеској влади	330,3	20,5	427,7	13,9
На индустрију	110,6	6,9	376,3	11,6
На непокретну имовину	142,6	8,8	339,2	10,5
Банке и кредит	6,3	0,4	214,7	6,7
Рударство	59,1	3,7	128,9	4,0
Средства превоза и комунална предузећа	26,6	1,7	128,7	4,0
Обавезе иностраних муниципалитета	—	—	14,2	0,4
Остале инвестиције	298,2	18,5	282,8	8,7
Свега	1.610,3	100,0	3.242,5	100,0

(Цитирано према књизи: Маслењиков, Китај, страна 111).

²³ Године 1930 општа сума јапанских инвестиција у Манџурији износила је 1.617 млн. јена. Од 1932 г. до 1939 г. укупне јапанске инвестиције у Манџурији повећале су се за 3.052,9 млн. јена, од чега 1.320,4 отпада на Јужну Манџурску железницу која претставља полудржајно предузеће. Године 1940 извоз капитала из Јапана износио је 1.011 млн. јена, а остао једнако висок до краја 1943 када је почео нагло опадати. Укупне јапанске инвестиције у Манџурији до 1945 могу бити процењене на 9 млрд. јена.

Просек 1890—1899	452
Просек 1900—1910	593
Просек 1911—1913	879
Просек 1922—1928	1.075
Просек 1931—1935	751
Просек 1936—1938	1.012

Земље у које је био инвестиран страни капитал, тзв. дужничке земље плаћале су 1928 г. 2,5 млрд. долара на рачун интереса на инвестиције или око 13% свог извоза. Ове цифре претстављају само од буржоаске статистике објављени део данка који су пре Другог светског рата, у првом реду колонијални народи, плаћали империјалистима.²⁴

Други светски рат и његове последице довеле су до великих промена на пољу инвестиција у колоније и неразвијене земље. У току рата знатно су се смањиле британске, француске и друге инвестиције у тим земљама, док су америчке инвестиције порасле.

Од 4.700 милиона фунти британских инвестиција у иностранству пре Другог светског рата Енглези су били присиљени да реализују у току рата, тј. да продају домаћој буржоазији или другим конкурентима 1.118.000.000 фунти. Од тих инвестиција 564 милиона фунти отпадало је на подручје фунте стерлинга, а 94 милиона фунти на Латинску Америку.²⁵

Главни извозник капитала после Другог светског рата постају САД. Просечни послератни извоз капитала из САД износи око 7 милијарди долара годишње.²⁶

Међутим, националноослободилачки покрет, који у послератном периоду добија огроман замах у колонијалним и зависним земљама, који је победио у Кини и који у све већој мери прети ликвидацијом империјалистичке власти у другим колонијалним земљама, повећава ризик приватног капитала за инвестирање у најважније колоније, иако огромна акумулација новчаног капитала и стално опадање просечне профитне стопе у САД као и у другим капиталистичким земљама врши веома јак притисак у правцу извоза капитала.²⁷ Виша профитна стопа у

²⁴ International Capital Movements during the inter War-Period, У. Н. 1949, стр. 15 и 16.

²⁵ Balances des payments 1939—1945, SDN, стр. 224.

²⁶ Methods of Financing Economic Development in Under-developed Countries, OUN, 1949, стр. 67.

²⁷ О висини профитне стопе у неразвијеним земљама говоре подаци које даје бразилијанска публикација „Conjuntura Economica“, Fundação Getulio Vargas, јануар 1949 године, о профитима трговачких и индустријских предузећа у Rio de Janeiro и Sao Paulo. Ти профити у трговачким предузећима износили су 1946 просечно 31.9%, а 1947 године 22.8%, док су профити у индустрији износили у истим годинама 16.9% и 14.3% (Economic Survey of Latin America 1948, У. Н., стр. 30).

неразвијеним земљама незадрживо привлачи амерички капитал, али том капиталу искуство налаже да ипак прво смањи стопу ризика. Зато је послератни извоз капитала првенствено државни извоз и политичког је карактера. САД, на које отпада око 75% целокупног извоза капитала после рата, извозе капитал у првом реду ради извоза робе, али правац извоза капитала има уз то еминентно политички значај „спасавања“ империјализма као система, јер спасавање империјализма, одржање његових позиција под налетом револуционисаних маса, претставља први и најважнији услов за несметану широку експанзију, за освајање света, на шта Америку гоне њене унутрашње супротности.

Тако је извоз капитала у послератном периоду у првом реду био упућен у Западну Европу. Он је по свом циљу претстављао с једне стране подршку буржоазији Западне Европе против послератног револуционарног таласа, дакле спасавање империјализма, а с друге стране имао је за сврху да конкуренте америчког империјализма у све већој мери подреди диктату Wall-Street-a, да минира њихов колонијални монопол, да укине препреке које је њихова конкуренција, ослоњена на поседовање колонија и на ограђивање тржишта путем валутарних блокова и билатерализма, претстављала проширењу америчке трговине. Истовремено су амерички капиталисти на тај начин успевали да реализују своје извозне вишкове.

Баш нестабилан положај капитализма у свету, многе препреке које претстављају ризик за приватног инвеститора (страх од револуције, од национализације, девизна ограничења за трансфер доходака од инвестиција, нестабилност курса валута) — деловали су у правцу практички скоро потпуног укидања приватног извоза капитала,²⁸ нарочито из САД у првим послератним годинама, сем у производњу нафте у Латинској Америци и на Бли-

²⁸ У 1947 год. директне инвестиције у индустрији нафте у Латинској Америци и на Средњем Истоку сачињавале су не мање од 70% укупних америчких приватних инвестиција. Те године приватне директне америчке инвестиције биле су упућене у следеће области:

У Латинску Америку	408 милиона долара
На Средњи Исток и у Африку	115 милиона долара
На Далеки Исток	57,5 милиона долара
У Европу	54 милиона долара
У Канаду и Њу Фондленд	2 милиона долара

(Узето из: Banque des Réglements Internationaux, XIX Rapport annuel — Bâle 1949, стр. 11.)

ском Истоку. Свега око 15% послератног извоза капитала из САД до 1949 год. отпадало је на приватни капитал.²⁹

Труманова Четврта тачка, објављена у јануару 1949 г, показује да америчка политика извоза капитала у Западну Европу није задовољила америчке капиталисте. Привремено се стабилизovala, додуше само у извесној мери, економика западноевропских држава и због унутрашњих слабости пролетаријата сузбијена је офанзива радничке класе. Али амерички империјалисти нису успели да створе она тржишта за робу и капитал која су очекивали (како смо видели, од 1948 год., баш ослањајући се на експлоатацију колонија и зависних територија, где су успели одржати своју политичку власт, капиталисти Западне Европе постају поново све озбиљнији конкуренти САД у извозу робе) — извоз америчке робе у целини опада.

Осим тога, у САД све већа акумулација капитала тражи у овој етапи бар стварање услова инвестирања у неразвијеним подручјима, а надасве, победоносна Кинеска револуција јасно је указала на крајњу слабост империјализма на Истоку. „Спасавање“ империјализма на Далеком Истоку може се, по мишљењу америчких империјалиста, остварити само директном интервенцијом САД у полуколонијалним и колонијалним земљама. А од домаће буржоазије неразвијених земаља амерички претставници отворено захтевају привилегије за свој капитал. Тако је амерички помоћник министра иностраних послова Thorp изјавио (према Washington Post-у од 8 априла 1949 год.):

„Одговорније владе у иностранству треба сад да знају да неће добити капитал, па према томе ни новац за развој, ако се не буду придржавале правила fair deal-а у односу на амерички business...“

²⁹ „Од укупних америчких инвестиција у иностранству у 1948 г. директне инвестиције у стране руднике, индустријска предузећа, плантаже итд. износиле су око 10,4 милијарди долара, у поређењу са 7,3 милијарди долара у 1939 г. Велики део инвестиција ове врсте недавно је отишао у петролејске изворе на пр. за Стандард Оил и друге концерне на Блиском Истоку.

Нове, дугорочне инвестиције приватног америчког капитала износиле су током 1948 године 761 млн. дол., око 744 млн. у 1947 години, дакле цифре близу оних из 1928 године, када је тај извоз достигао максимум и износио 1,3 милијарди за годину дана (Код бројева треба имати у виду да је вредност долара данас знатно мања, а с друге стране да је акумулација много већа и да је према томе данас знатно већи притисак капитала који тражи могућност пласмана у „неразвијена подручја“. — Оп. аутора).

Министар трговине Sawyer, у недавном говору, високо је проценио (према „Wallstreet Journal“ од 25 априла 1949 год.) инвестиције америчких бизнисмена, на 1,3 милијарде долара у 1948 години, што претставља троstrуку цифру у односу на 1939 г., када су износиле свега 450 милиона долара („Economic Notes“ New York, мај 1949, стр. 4).

Зато се та тенденција, која је постојала у америчкој спољној политици већ за време Другог светског рата, а која је дошла до изражаја и на конференцији у Сан Франциску, све јаче испољава од 1948 г. Године 1947—48, већ 3/4 зајмова Експорт-Импорт Банке иду у неразвијена подручја, док је 1946 год. свега 1/3 зајмова ишла у те земље.³⁰ На заседању Економског и социјалног савета ОУН фебруара 1950 године изјавио је амерички делегат Торп да је Експорт-Импорт Банка САД одобрила у току 1949 године зајмове у висини од 240 мил. долара, и да су они готово у целини били намењени неразвијеним земљама. То претставља значајно повећање у односу на 115 милиона долара које је иста банка позајмила у току 1948 године, а од којих је само 70% ишло у неразвијене земље. Међународна банка је такође у току 1949 године доделила кредите у висини од укупно 210 милиона долара, од којих је 85% ишло у неразвијена подручја.³¹

Америчке зајмове добијају сада Индија, Индонезија, Израел итд. Американци обећавају непосредну помоћ Ирану, Бурми, Бао Дају итд. Међутим „помоћ“ по Трумановом програму јесте још увек незнатна (за 1950 предвиђено је свега 45 млн. долара на име техничке помоћи).

За разлику од предратног извоза капитала, који је био усмерен у транспорт, трговину, финансије итд., извоз америчког капитала у „неразвијена подручја“ није данас директни извоз капитала, већ у првом реду индиректни (зајмови), који иде у руке домаћој буржоазији и омогућује извесну, ограничену, индустријализацију колонијалних земаља. Без сумње ови зајмови треба да припреме терен за непосредне инвестиције америчких капитала (о чему су не једанпут говорили амерички државници) и то учвршћењем данас главног ослоња империјализма у колонијама — домаће буржоазије. Истовремено, једностраном изградњом — у првом реду лаке индустрије — проширује се и тржиште за робу. О извесној изградњи индустрије у зависним и колонијалним земљама говоре пре свега „привредни планови“ тих земаља, затим подаци о знатном порасту увоза машина у колоније и полуколоније.³² Осим тога, данас се извоз капитала врши и у

³⁰ Methods of Financing Economic Development in Under-developed Countries. UN, стр. 67.

³¹ United Nations Bulletin, Vol. VIII, № 7, стр. 302.

³² Увоз машина и мотора у колонијалне и полуколонијалне земље у процентима од укупног увоза тих земаља:

Земља	1937	1938	1947	1948
Египат	11	13	16	16
Индија	17	19	23	24
Индонезија	9	10	18	17
Сирија и Либан	8	10	18	18

Цитирано према International Financial Statistics, авр. 1949).

новој, специфичној форми — путем такозваних „мешовитих друштава“. Путем тих друштава, у којима страни капиталисти формално учествују на паритетној бази или где чак домаћи капитал чини већину, страни инвеститори добијају могућност коришћења природних богатстава и јефтине радне снаге под фирмом „домаћег предузећа“. Оваквим формама прибегавају империјалисти како ради чвршћег везивања домаће буржоазије, тако и ради прикривања најгрубљих форми империјалистичке пљачке које изазивају жестоки отпор народних маса. Ерик Џонстон, бивши претседник Трговачке коморе САД у својој књизи „We're All in it“, New York, Dutton, 1948, назива ту појаву мешовитих друштава „ортаким капитализмом“ („Partnership Capitalism“) и дефинише га као „амерички приватни капитал и пословни геније уортачен са капиталом, радном снагом и природним богатствима других земаља“. Интересантно је напоменути да су баш најкрупнији амерички капиталисти први пошли путем таквих мешовитих предузећа: Рокфелер у Венецуели и Бразилији (I.B.E.C.), Westinghouse у Бразилији (Eletromar), једна Стетиниусова компанија у Либе-рији итд.³³ Индиски економист Арун Бозе у свом раду о индо-британским пословним споразумима даје врло интересантну анализу низа таквих индо-британских и индо-америчких предузећа која су основана после рата. Он показује на основу уговора о формирању тих предузећа како империјалисти на тај начин и даље црпу екстрапрофите из колонија и како још увек успоравају индустријализацију земље, како привреда зависне земље тим путем постаје још зависнија од империјалиста.

Тако на пр., споразум о стварању заједничког предузећа за производњу боја између Imperial Chemicals и индиског монопола Tata предвиђа, по обавештењима које је дао јавности претставник фирме Tata, учешће I.C.I. са 24% капитала у самој производњи боја, учешће од 50% у посебној организацији за продају хемиских производа, високу цену за откуп патената итд. Да се пак та заједничка индустрија изгради, биће потребно чак 15 до 20 година. У међувремену, док домаћа производња не буде способна да задовољи све унутрашње потребе, заједно ће се продавати домаћи производи и они које ће увести I.C.I.³⁴

Слични су споразуми склопљени између других индиских монополиста са Nuffieldom, са General Motors, са америчком компанијом Skenandoa Rayon Corporation of Utica и Lockwood Greene & Co., затим са Studebakerom, Kaiser-ом итд. итд.

³³ Foreign Policy Reports, 1-VI-1949. — Government and Capital in Point Four by Harold H. Hutcheson.

³⁴ Arun Bose: Indo-British Big Business Deals, Bombay, Peoples Publishing House, 1947, стр. 35, 36.

Ови методи извоза капитала под видом „бриге за подизање животног стандарда урођеника“ имају за последицу јаче развијање класне борбе између пролетаријата и буржоазије у колонијалним и зависним земљама и воде ка разобличењу ове друге као обичног агента иностраног поробљивача.

Извоз капитала из Енглеске и других западноевропских земаља добрим делом је средство њихове борбе за одржање какве такве самосталности у односу на САД, борбе која се одражава и у настојању да се смање доларске пасиве и развије сировинска база у колонијама.

„Сваки онај који је мислио да било у 1945, 1947 или 1949 години проблем нашег платног биланса може бити решен и наш животни стандард одржан без интензивног извоза за снабдевање Commonwealth-а и много већег степена сарадње Commonwealth-а не познаје основе наше економске стварности....

... Ми треба да пружимо сву помоћ коју можемо Commonwealth-у да још једном оспособимо његове чланове да повећају своје доларске зараде до максималних размера.... Наша повећана зависност од осталих земаља Commonwealth-а по завршетку рата појављује се у виду повећаног извоза у те земље. Нарочито је развитак нових извора снабдевања, специјално у колонијама, тражио огроман волумен капиталних добара.... Сад смо за те сврхе повећали обим нашег извоза у Британску заједницу народа у целини за 42% изнад 1938 године. Волумен нашег извоза у доминионе износи 32%, а колоније 75% изнад 1938 године. Вредност нашег извоза капиталних добара у Commonwealth у целини је порасла скоро петоструко, а у колоније шестоструко по завршетку рата. Чак и ако урачунамо пораст цена, ово значи да извоз наших капиталних добара у првој половини ове године претставља више него дупли извоз просека од пре 11 година.“

Овако излаже значај извоза капитала у колоније енглески министар трговине Харолд Вилсон.³⁵

Енглеска и Француска настоје да смањење својих пласмана капитала у иностранству за време рата надокнаде инвестирањем у „сигурне“ колоније. О том најјасније говори повећање извоза капиталних добара у колоније. И ту, међутим, извоз капитала добија често, иако у мањој мери него код Американаца, вид државног извоза. Тако је у Енглеској основана државна Корпорација за развитак колонија са капиталом од 100 млн. фунти и Прекоморска корпорација за исхрану са капиталом од 50 млн. фунти за развијање сировинских база у колонијама. Француска је у свом десетогодишњем плану развитка прекоморских територија предвидела да ће две трећине капитала доћи из државних извора, а једна трећина од приватних капиталиста. Међутим, према

³⁵ Crown Colonist, децембар 1949 год.

изјави француског делегата, Ph. de Seynes-a на последњем заседању Економског и Социјалног савета ОУН, фебруара и марта 1950 године, свега 15% инвестираног капитала претставља приватни капитал од којег су две трећине француског порекла. Препрека ширем извозу капитала из метрополе била је једино недовољна количина расположивих капиталних добара. Неки совјетски аутори (Лењин) рачунају да су Енглези својим извозом капитала, у првом реду у Commonwealth, достигли висину својих предатних инвестиција у иностранству. Према XIX извештају за међународно плаћање у Базелу, енглеске инвестиције само у зони фунте стерлинга порасле су у току 1947 и 1948 године за укупно 371 милион фунти стерлинга.

Колоније као извор сировина

У нашем излагању о значају колонија у економици империјализма нисмо почели од колонија као извора сировина углавном из два разлога. Прво, због тога што се услед даљег заопштравања проблема тржишта после Другог светског рата економски вид проблема колонија све више испољава као проблем нових тржишта, а не толико као питање извора сировина; друго, што водећа империјалистичка држава САД располаже „код куће“ највећим бројем сировина у довољним количинама.

Међутим, то не значи да колоније нису више значајне као извори сировина, нарочито за друге империјалистичке земље.

Кад смо говорили о карактеру послератних инвестиција у колонијама, истакли смо од каквог је значаја за старе метрополе развијање сопствене сировинске базе. Те земље улажу велике напоре у циљу развијања производње неких сировина у колонијама. О томе јасно говори досадашње послератно повећање производње бакра, памука, уља и других сировина у Африци, као и велики енглески (четворогодишњи) и француски планови у том погледу. Тако, на пр. увоз памука из Британске Источне Африке и Судана порастао је од 1938—49 године:

	1938 (фунти)	1949 Годишњи просек (фунти) ³⁶
Брит. Источна Африка	396.140	4,748.547
Судан	2,545.165	25,113.583

Производња природног каучука у Малаји порасла је од 1938 до 1948 год. од 530.000 на 700.000 тона, на Цејлону од 50.000 на 150.000 тона, а у Индонезији од 330.000 на 432.000 тона.³⁷ Следећа

³⁶ Crown Colonist дец. 1949, стр. 740.

³⁷ Ље м и н: Економическаја борба американских и англијских империјалистов, Вопросы економики, 7/49.

табела показује како су Енглези већ 1946 године у односу на 1936 годину повећали производњу извесних сировина у колонијама, као и циљеве енглеског четворогодишњег плана за развијање сировинске базе у колонијама.³⁸

У метар. тонама	1936	1946	План 1952—1953 г.
Кикирики (само извоз)	300.000	335.000	880.000
Шећер	980.000	895.000	1.400.000
Каучук	400.000	435.000	830.000
Калај	78.000	27.500	94.000
Бакар	158.000	202.000	365.000
Кобалт	885*	475	1.200
Воксит	160.000	1.250.000	1.950.000***
Олово	580	16.000***	35.000

Објашњења: * = 1937 ** = 1947 *** = 1950 г.

О напорима метропола за повећање производње сировина говоре нам и ови подаци:

Увоз Енглеске из стерлиншког подручја после Другог светског рата (у милионима фунти):³⁹

1946 г.	392 милиона
1947 г.	504
1948 г.	654 "
1949 г.*	395 "

(Објашњење: * = прво полугодиште 1949 год.).

Енглески увоз из колонија (у најужем смислу)⁴⁰ растао је овако:

1947	156 млн. фунти
1948	213 " "
1949	245 " "

Од укупног француског увоза на њене колоније отпада следећи проценат:⁴¹

1937	1938	1947	1948
24	28	25	30

Једна од озбиљних тешкоћа за проширење америчког тржишта робе и капитала у колонијама јесте чињеница да је Америка релативно слаб купац колонијалних сировина. Због тога САД данас вештачки стимулирају увоз извесних колонијалних сировина, како би одржале своју спољну трговину. САД су током рата

³⁸ Labour Research, јануар 1949, стр. 6

³⁹ Balance of Payments — Cmd. 7793. -

⁴⁰ Извор: Records and statistics, 18 фебруар 1950, стр. 147.

⁴¹ International financial statistics, окт. 1949 г, стр. 155.

изградиле моћну индустрију синтетичног каучука са капацитетом од 900.000 тона годишње, што скоро потпуно задовољава потребе Америке. Данас та индустрија производи свега 420.000 тона, а за задовољење својих потреба САД увозе око 600.000 тона, док њихове фабрике стоје.

Од колонијалних сировина САД су нарочито заинтересоване за такозване стратешке сировине као и за оне сировине чијим монополним поседовањем САД прпу знатне екстрапрофите и врше притисак на друге капиталистичке земље (нафта). Улагање у такве сировине јесте најуноснији вид пласмана капитала у иностранству.⁴² Што се пак тиче првог типа сировина, а то се може проширити на сваку сировину која би за САД била потребна, Американци су углавном билатералним уговорима по Маршаловом плану успели да разбију колонијални монопол старих колонијалних сила и да себи обезбеде како контролу над производњом тих сировина, тако и могућност стварања драгоценних стратешких резерви.

Међуимперијалистичке супротности због колонија

Неравномерни развитака капитализма доводи до борбе за поновну поделу света, што значи, у првом реду, за поновну поделу колонија и сфера утицаја. Наше досадашње излагање показало је како се заостравају супротности између империјалиста због колонија. У условима америчке превласти у капиталистичком свету та борба има друкчије облике него пре, а саме манифестације међуимперијалистичких супротности показују се данас некако дискретније и у другом плану у односу на борбу против антиимперијалистичких снага. Кад је у питању одржање система, империјалисти су данас у основном јединствени, иако се по

⁴² „Од свих испорука ЕСА-е петролеј је по вредности други најважнији артикал и до 1 децембра 1948 године испоруке петролеја износили су суму од 366,200.000 долара. Једино је вредност извезених машина већа јер достиже 370 милиона долара. Од укупног износа прве цифре, 114,600.000 дошло је из америчких концесија на Блиском Истоку, а сразмера расте са повећаном производњом на том подручју. Блиски Исток служи као првенствени извор сировог петролеја и петролеја за гориво; саме САД, углавном, шаљу прерађене петролејске производе.

Профити који одлазе петролејским компанијама које се баве овом трговином заснивају се на томе што те компаније могу да наплате исте цене као што су цене петролеја са Мексиканског Залива. Производња сировог петролеја у лукама Залива кошта око 1,70 долара барел, док се арапски петролеј може производити за 40—60 центи по барелу укључујући таксу од 21 центе која се плаћа краљу Ибн Сауду.“

(Узето: M. Hobbs: Petroleum profits, Gazette and Daily, York, Pa., 21. III. 1949.).

тактики који пут због посебних интереса разилазе (Кина, Индонезија, однос према Бао Дају итд.).

Док се код Енглеза, Француза, Холанђана ради о очувању колонијалних империја и о њиховом интензивнијем експлоатисању, пред америчке империјалисте поставља се питање отварања целог света несметаном увозу америчке робе и капитала, подвргавању целог света америчком господству. Американцима данас нису потребне поједине посебне колоније или уопште колонијална империја старог, предратног типа — њима је потребан цео свет. Зато су они данас против старих империја, против разних баријера и билатералне трговине, а за свестрану „слободу трговине“.

Већ у току Другог светског рата долазиле су до израза међуимперијалистичке супротности у самој антихитлеровској коалицији. Амерички притисак против Британске Империје био је на моменте тако јак да је Черчил морао да реплицира Рузвелту, да „није председник Владе, да би председавао распаду Британске Империје.“ Енглези су се чврсто противили америчким покушајима протезања важности Атлантске новеље На Колонијалне народе, док су Американци покушавали да освоје терен у колонијама не само робом и капиталом него и паролама о „слободењу“, „независности“ и „демократији“ за колонијалне народе. Са тим паролама долазили су Американци и у Мароко, и на Блиски Исток и у Индију, и успостављали све чвршће везе са локалном буржоазијом. До највеће мере заштитивале су се англо-америчке супротности на Блиском Истоку за време рата (1944 г.) због америчког плана изградње Трансарабиског нафтовода који је дефинитивно минирао раније апсолутну енглеску превласт у том делу света.⁴⁸

⁴⁸ Амерички продор на Блиски Исток и борбу америчког и британског империјализма за нафту показују најрељефније следеће цифре: Укупна производња нафте на Блиском Истоку износила је 1938 год. 16,2 млн. тона. Од тога је отпадало на Енглезе 12,8 млн. тона, а на Американце свега 2,3 млн. тона (однос 5,4 : 1 у корист Енглеза). Ако се узме да је производња 1938 = 100, пораст укупне производње енглеског и америчког удела изгледао је овако:

Година	Целокупна производња	Енглески удео	Амерички удео
1938	100	100	100
1946	211,6	179,1	421,8
1947	252,0	193,9	614,8
1948	344,1	243,4	670,6

Тако да је 1948 године однос енглеског и америчког удела био 1,24 : 1, што показује колико је брже растао амерички удео у односу на енглески. (Према World Petroleum, јануар 1949).

Оно за чим су тежили амерички империјалисти и за време Другог светског рата и теже још и данас није колонијална империја старог типа. Схватајући, у извесној мери, до којег је степена заоштрена криза колонијалног система, схватајући у коликој је мери немогуће одржати империје директном непосредном владавином, Американци претпостављају организовање на изглед независних држава под влашћу домаћих реакционарних слојева, у првом реду домаће буржоазије која је прешла на страну империјализма, — а потчињених економском и тиме политичком диктату Волстрита.

Ови амерички ставови били су засновани на схватању, које је искуство Маршаловог плана у извесној мери потврдило, да политичка власт, у првом реду Велике Британије у колонијама, још увек претставља извесну могућност бар делимичног повратка у току рата изгубљених позиција. Јасно је да Енглези, који могу бар привремено да опстану као велика сила једино захваљујући Империји, пружају отпор, више или мање успешно, таквој америчкој политици. У свом отпору против Американца и у покушајима да од њих поврате неке изгубљене позиције, они долазе у сукоб са другим мањим империјалистичким силама (са Француском по питању Сирије и Либана) и користе се пре свега:

- 1) својом политичком влашћу и у прошлости чврсто фундираним позицијама у колонијама и у зависним земљама;
- 2) чињеницом да је за многе земље Енглеска знатно бољи купац од Америке која сама производи већину сировина (проблем долара у колонијама и зависним земљама);
- 3) преференцијалима и подручјем фунте стерлинга иако су те ограде већ нагрижене извесним уступцима Америци;
- 4) стерлиншким потраживањима колонија која су сад залеђена у Енглеској и претстављају знатно средство притиска на Индију, Египат, Ирак итд.

“ Стерлиншка потраживања неких колонија и зависних територија према Енглеској

Земља	(у милионима £ стерлинга)	
	30. VI. 1946.	30. VI. 1948.
Џејлон	68	53
Источна Африка	95	20
Индија и Пакистан	1138	1160
Ирак	70	100
Западна Африка	93	40
Египат	402	320
Палестина	116	95

Чињеница да су ове колонијалне земље данас повериоци Велике Британије показује такође колико је ојачала њихова буржоазија.
Извор: За 1946 г. „World today“ (август 1946); за 1948 „Investors Chronicle“ (13 август 1949 г.).

Иако Енглеска данас није у стању да самостално задовољава потребе својих колонијалних и зависних земаља капиталом и робом, иако често сама, без помоћи САД, не може да води ефикасну борбу против националноослободилачких покрета, цео послератни развој борбе међу империјалистима по колонијалном питању показује ту заоштрену супротност да Енглеска, упркос све веће зависности метрополе од САД и све веће америчке пенетрације у британске колоније, ипак води све упорнију борбу за одржање својих колонијалних поседа и позиција у зависним земљама.

Рат у Палестини претстављао је покушај Енглеца да се поново учврсте на Блиском Истоку. О заоштрениости борбе на Блиском Истоку говоре такође и пучеви у Сирији иза којих стоји час Велика Британија, а час САД. Покушај отпора према САД претставља и енглеско-француска сарадња на изградњи колонијалног царства у Африци. Многи други примери такође речито говоре о англо-америчким супротностима. Да наведемо само отежање решења судбине италијанских колонија где се нарочито истакла упорност Енглеца да своје губитке у извесној мери надокнаде новим захтевима итд.

Знатне промене у погледу значаја колонија у економици империјализма одразиле су се и на економику и политику колонија, убрзавајући у извесној мери њихов развитак и заоштравајући њихове унутрашње супротности. Тако појачано експлоатисање колонија, макар и на нов начин после рата, доводи до даљег и све већег заоштравања кризе колонијалног система.

II НЕКЕ КАРАКТЕРИСТИЧНЕ ЦРТЕ РАЗВИТКА ЕКОНОМИКЕ КОЛОНИЈАЛНИХ И ЗАВИСНИХ ЗЕМАЉА ПОД ИМПЕРИЈАЛИЗМОМ

Империјалистички продор у „заостале земље“ Азије, Африке и Латинске Америке имао је за последицу једностран развитак тих земаља, њихово претварање у аграрни привесак метропола за стицање екстрапрофита на рачун бездушне експлоатације, у тржиште за њихове индустријске производе. Развитак тих територија био је прилагођен у целости интересима владајуће класе метропола.

Земље у које су империјалисти продрли, биле су на различитом степену економског развитака. Док је у неким од њих још постојало родовско уређење (Африка), друге су биле већ на степену високо развијеног феудализма (Индија) или чак у првим стадијумима развитака капитализма (Манџурија 1931 г.). Због тога је у разним колонијалним и полуколонијалним земљама продор

империјализма доводио до различитих путева и различитог темпа развика — увек условљеног увлачењем колонија у светско-капиталистичко тржиште и стварањем капиталистичких односа у њима.

У нашој анализи утицаја империјализма на развика економије колонијалних земаља ми ћемо углавном говорити о економији најразвијенијих колонијалних земаља, јер су то данас и најважније колонијалне земље, јер у њима долази до пуног изражаја криза колонијалног система, ма да се ова данас манифестује и у најзаосталијим колонијама (Тропска Африка).

Империјалистичко освајање колонија довело је под ударцима прилива јевтине робе из капиталистичких држава до минирања натуралне привреде, до ликвидирања читавих града кућне индустрије (индиски текстил), до појачане диференцијације на селу и пропадања ситне робне производње у градовима. Продирање капиталистичких односа у колонијалне земље водило је деградацији привреде тих земаља. „Кина познаје у најјасније израженом облику све негативне стране развика капитализма (пролетаризација народних маса, разарање, беда итд.), али не познаје позитивне стране капитализма (пораст производних снага)... Потпуно је природно да се у таквим условима развика капитализма у самој земљи, а нарочито у пољопривреди, може одвијати једино у ембрионалним и сем тога половичним, готованским и наказним формама.“ (Резолуција VI Конгреса КП Кине).

У заосталијим колонијалним земљама империјалистичко поробљавање било је често праћено отимањем земље од урођеника и насилним одвођењем урођеника у најамно ропство на плантаже, у руднике и транспорт.

Аграрни односи у колонијалним и полуколонијалним земљама

Општа карактеристика колонијалних и полуколонијалних земаља јесте да су то аграрне земље са врло слабом или никако развијеном индустријом. У Кини и Индији око 80% становника бави се пољопривредом, а у Кенији чак и више од 95%.⁴⁵ Свега око 10% националног дохотка у Кини отпадало је на индустрију. На Цејлону је проценат националног дохотка који је отпадао на индустрију износио 1947 године свега 8.0%, а на Филипинима

⁴⁵ Постотак становништва које живи од пољопривреде:

Филипини	81.4
Сијам	86.6
Индонезија	68.8
Малаја	60.7

У индустрији у Сијаму запослено је свега 1.9% становништва, у Малаји 12.3%.

године 1946 — 3,6%.⁴⁶ Зато су аграрни односи и њихов развитак под империјалистичком владавином од највећег значаја за схватање главног масовног носиоца револуције у колонијама — сељаштва.

Империјалистичким завојевачима био је потребан домаћи ослонац у колонијама. Они су тај ослонац нашли, у првом реду, у колонијалним феудалцима. Тек Други светски рат и развитак односа класних снага у свету после њега, императивно је поставио пред империјалисте проналажење новог, ширег и виталнијег ослонаца — у домаћој буржоазији. Међутим, империјалисти ни сада не одустају од подржавања феудалних остатака. Под њиховим се покровитељством у колонијама све јасније одвија процес стапања феудалаца и буржоазије, побуржоазирање феудалаца (Кина, Индија, Египат).

Тако се империјалистичким завојевањем колонија одвијао двострук, противречан процес. С једне стране, увлачење колонија у светско-капиталистичко тржиште нужно је доводило до продора капиталистичких односа и стварања буржоазије и пролетаријата, до подривања натуралне привреде на колонијалном селу и до поткопавања самих темеља феудалног поретка — с друге стране, империјалисти су баш подржавали феудалне елементе и њихов апарат у циљу сламања отпора народних маса. Те две супротне тенденције најјасније се одражавају у развоју аграрних односа у колонијалним земљама.

Продирање робно-новчаних односа у колонијално село довело је до распада родовске земљишне заједнице, тамо где је она још постојала, до стварања индивидуалног сељачког поседа и до постепене диференцијације индивидуалних сељачких поседа, концентрације земље у рукама земљопоседника — спахија, уз истовремено претварање масе сељака у наполичаре и делом већ у пољопривредне раднике. Упоредо са тим, у неким колонијама стварале су се и капиталистичке плантаже.⁴⁷ Типично је за најважни-

⁴⁶ Economic Survey of Asia and the Far East, 1947, UN, Shanghai, 1943, стр. 18.

⁴⁷ У извесним колонијама где је нарочито развијена монокултура капиталистичке плантаже заузимају све већу површину. Тако на пример од читавог пољопривредног земљишта у Малаји отпадало је 63% на производњу каучука (3,5 милиона акера). А од земљишта на којем се производи каучук 61% претстављају велике плантаже са површином већом од 100 акра. Сопственост земљишта под таквим великим плантажама подељена је на следећи начин:

Европљани	74,8%	укупне површине
Кинези	16,6%	" "
Индијци	4,4%	" "
Други	4,5%	" "

(E. H. Jacobi: Agrarian Unrest in South East Asia, стр. 108—10)

је колонијалне земље (Индија, Кина и остали Југоисток Азије) да је капиталистички развитак, стварање крупног капиталистичког газдинства на селу, ишао споро, баш зато што су грубе форме феудалне експлоатације сељаштва омогућавале велике приходе земљопоседника, чак и на основу раздробљене производње.

О пропадању заједничке својине на земљу, онде где је она још постојала, због продора робно-новчаних односа, говори јасно следећа статистика о земљишном поседу у Индокини:⁴⁸

Покрајина	Укупна површина под пиринчем у 1000 ха	Обим посела земљишта под пиринчем*)			
		Велике плање таже преко 50 ха у %	Средње плантаже 5—50 ха у %	Мали поседи испод 5 ха у %	Општинска земља у %
Тонкин	1.200	20	20	40	20
Кошиншина	2.300	45	37	15	3
Анам	800	10	15	50	25

*) Извор писца: Bulletin Economique de l'Indochine (Hanoi 1938). II, 746 ff. (Извештај Генералног инспектора за пољопривреду).

Из овога се види, да се најмањи проценат земље задржао у рукама сељачких општина и ситних поседника у покрајини Кошиншини, која је најдуже под француском окупацијом (од 1861), и да је онде највећи проценат земље у рукама крупних капиталистичких газдинстава. Обратно, у мање плодном и заосталом Анаму, где је француска власт новијег датума (1884), 25% земље налазило се још у рукама општина, а свега 10% била је својина крупних плантажа. У плодном Тонкину који је исто од 1884 год. под француском влашћу, процес распадања остатака родовске својине и диференцијације на селу текао је брже. Према резултатима једне анкете из 1932 г. 594.000 сопственика у Тонкину или 61% свих сопственика имају мање од 1 му (36 ари) земље, а 280.000 или 30% сопственика имају од 1 до 5 му. Велики број сељака уопште нема земље.⁴⁹ Док је у Кошиншини 120 Француза поседовало 100.000 ха земље, на једног сељака сопственика долазило је пре рата 3 беземљаша. Велики поседи, међутим, нису већином претстављали крупна капиталистичка газдинства, већ су били у ситним парцелама давани у наполицу под врло тешким условима.

На Филипинима, Американци су силом убрзали процес распадања старе родовске својине и стварања приватне својине на земљу. Али, тако створен земљишни посед био је подвргнут наглој диференцијацији. У периоду од 1903 г. (1899 год. освајање

⁴⁸ E. H. Jacoby: Agrarian Unrest in S. E. Asia, стр. 148.

⁴⁹ Jean Gullon: Le Viet-Nam et la politique nationale et coloniale, Cahiers du Communisme, mart—avril 1947, стр. 225—226.

Филипина) до 1918 год., број поседа порастао је од 815.000 на 1.995.000. Међутим, због пропадања ситно-сељачког поседа и концентрације земље у рукама крупних земљопоседника и капиталистичких предузетника (плантаже шећера) — број поседа 1938 год. износио је свега 1.635.000 (тј. опао је за 320.000 или 16%) иако је становништво порасло од 10 на 16 милиона. Истовремено растао је број сељака који морају да узимају земљу под закуп од земљопоседника. Сељаци сопственици обрађивали су 1918 год. 1.520.000 имања, а године 1938 свега 805.000. Број наполичарских газдинстава порастао је у том периоду од 435.000 на 575.000, не рачунајући 255.000 сеоских газдинстава са тако малим сопственим имањем да су нужно морали узимати и земљу на наполицу. Велики број бивших сопственика био је претворен у пољопривредне раднике, њих је у 1939-год. било 3,5 милиона, или готово 22% становништва.

Ево како је текао развитак земљишног поседа у Индији под енглеском управом: Године 1917 начелник одељења за пољопривреду Бомбајске области др Харолд Х. Ман, енглески функционер, објавио је резултате своје анкете у једном типичном селу провинције Пуна. Он је утврдио да су 1771 год. просечна имања износила 40 акера, 1818 године 17,5 акера, док су између 1820 и 1840 године спала на 14 акера, а 1914—1915 год. на свега 7 акера. „Очигледно је, дакле, пише др Ман, да се за последњих 60—70 година карактер имања променио. У предбританским данима и у почетку британске управе имања су обично била довољно велика. У већини случајева имала су 9—10 акера, док су имања са мање од 2 акера била ретка. Сада је број имања више него удвостручен и 81% имају мање од 10 акера, а 50% чак мање од 3 акера“.⁶⁰ У Бенгалу проценат продица које поседују преко 5 акера, године 1940 износио је свега још 25%; а 1945 год., према подацима бенгалске владе, тај број био је смањен чак на 14,3%.⁶¹

Експропријацију сељаштва нарочито јасно показује пораст пољопривредних радника (знатан број ових пољопривредних радника — беземљаша нису најамни радници већ су сеоске слуге или робови индиског села, недодирљиви — »The Untouchables«). Тај пораст показује следећа табела.⁶²

(у милионима)				
1882	1921	1931	1933	1944
попис	попис	попис	I.L.O.	процена
7.5	21.5	33	35	68

⁶⁰ Palme Dutt: »Introduction into the Problem of India«, стр. 66.

⁶¹ Communist, No. 1, 1949, из чланка: »On the Agrarian Question«, стр. 37 и 38.

⁶² Communist, No. 1, 1949, из чланка: »On the Agrarian Question«, стр. 33, 34.

Диференцијацију и распарчавање сељачког поседа у Кини показује чињеница да је тридесетих година величина просечног поседа износила свега 4.18 акра, док је у исто време и тако мали посед био разбијен на просечно 5.6 одвојених парцела.⁵³ У три села среза Хојан (Шенси) проценат газдинстава до 1.3 ха овако се кретао:

1923	19%
1928	28%
1933	40%

У истим селима овако је растао проценат домаћинстава која нису имала радне стоке или су имала свега једно живинче на 2—3 породице.⁵⁴

1923	30%
1928	45%
1933	57%

У условима оваквог осиромашивања сељака стално је растао број арендатора — наполичара. У дистриктима Северне Вегалије на наполичаре отпада чак 60% сеоског становништва.⁵⁵

Сви ови подаци показују да у колонијалним и полуколонијалним земљама Истока расте, како број пољопривредних радника (претежно капиталистички начин експлоатације — више у Индији него у Кини где је број пољопривредних радника сразмерно мали), тако и арендатора — наполичара. Број ових последњих расте захваљујући полусфеудалној експлоатацији од стране земљопоседника који је у многим земљама Истока истовремено и административна власт и порезник и зеленаш — коме је наполичар дужан да да 40 — 70% летине. Куоминтаншки економист Чинг, иако теоретски неправилно, говорећи о цени земље, даје следеће интересантне податке који показују степен експлоатације кинеског сељака: „Земљопоседник постиже већу ренту него што је нормална каматна стопа у банци банч таквим системом наполице.“⁵⁶ Према испитивању Националног бироа за пољопривредна истраживања у Кини, годишњи интерес земљовласника креће се од 11% за новчану ренту и 13% за натуралну ренту до 14% за наполицу, ако се узме просечна цена земље. Овакав при-

⁵³ Winfield — China, New York 1948, стр. 58.

⁵⁴ Chiu: »Agriculture«, стр. 475.

⁵⁵ Communist, септембар 1947, стр. 122, 123.

⁵⁶ Систем аренде тј. закупа земље на Истоку, има углавном три типа, према степену развитка робноновчаних односа: плаћање закупнине у новцу, у натури, и плаћање закупнине одређеним процентом летине. Овај последњи тип аренде још увек преовлађује и истовремено претставља најгрубљи вид експлоатације сељака.

ход земљопоседника већи је од нормалне интересне стопе од 8% коју су плаћале банке у Шангају, Пекингу и другим градовима на дугорочне улоге.⁶⁷

Упоредо са опадањем земљишног поседа расла је и задуженост широких сељачких маса добијајући катастрофалне сразмере. Ево примера из Индије.⁶⁸

Године	Задуженост сељака у мил. рупија
1911	3.000
1925	6.000
1929	9.000
1937	18.000

Крајем 1932 год. укупна задуженост произвођача пиринча у Кошиншини износила је 22 милиона америчких долара. У Доњој Бурми као последица задужености сељака, 25% пиринчаних поља прешло је у руке индискх зајмодаваца — „четијара“, који су имали још тешке хипотеке на 10 до 20% од осталог земљишта. Четијарска интересна стопа кретала се између 15 и 36% годишње.⁶⁹

Високи доходак од зеленаштва један је од разлога што је сразмерно мали део домаћег капитала у колонијалним и полуколонијалним земљама ишао у индустрију, док нам то истовремено доказује како је вршено невероватно грубо искоришћавање сиромашних сељака. Према подацима које је 1933 год. сакупио кинески Национални биро за пољопривредна истраживања, у 850 хсијена⁷⁰ у 22 провинције, произилази да је у Кини 52% сељачких газдинстава нужно позајмљивало новац, а 48% узгајмљивало жито за исхрану. Зајмови су давани уз следећу камату:

Камата	Проценат датих зајмова
10—20%	9.4
20—30%	36.2
30—40%	30.3
40—50%	11.2
преко 50%	12.9

Ова табела, међутим, не даје још праву слику. Интерес на зајмове у житу знатно је већи и просечно износи 7.1% месечно или 85% годишње.⁷¹ Према подацима Међународног бироа рада из 1939 год. интереси на земљорадничке зајмове у Индији достижу 75% па чак и 100%.⁷² У Индокини капитал и пиринач позајмљују

⁶⁷ Chiu: »Agriculture«, стр. 475.

⁶⁸ Чапдрасекар: „Население Индии“, Москва, 1940.

⁶⁹ Е. Н. Јасову: »Agrarian Unrest in S. E. Asia«, стр. 83.

⁷⁰ Хсијен — најмања административна јединица у Кини.

⁷¹ Chiu: »Agriculture«, China, стр. 476.

⁷² Bureau International de Travail: Le Travail industriel dans l'Inde, 1939, стр. 22.

се обично са 50% камате за 8 месеци или годину, али камата често иде и до 70 па и 100%.⁶³

Зајмове су давали и дају у првом реду земљопоседници и трговци. Тако се стварао и јачао трговачко-лихварски капитал путем кога се спроводила и још данас спроводи специфична првобитна акумулација у земљама Истока.⁶⁴

Положај сељачких маса био је утолико тежи што се првобитна акумулација спроводила и путем државног апарата који су претстављали спахије и донекле с њима повезани трговци и банкарари. Самовласним убирањем пореза, локални органи власти вршили су најобичнију плљачку становништва. До каквих је сразмера та плљачка долазила, најбоље видимо на следећем примеру. У Кини је било две врсте пореза на земљу: основни порез и разни прирези. У првим годинама Републике, закон од 1912 год. забрањивао је да прирези пређу 30% основног пореза на земљу, али су стални нереди довели до краха тог закона. У последњим годинама, према подацима куоминтаншког економисте Chiu-a, број приреза огромно је порастао. Било их је више од 60 врста у Кјангсију, 70 у Чекјангу и 100 у Кјангсуу, они су често износили 20 до 30 пута више од основног пореза. Друга карактеристика пореза на земљу и приреза била је чињеница да су за време Куоминтанга, војни гувернери у многим провинцијама убирали порезе на много година унапред, једном у Сечуану чак и за 100 година унапред, а често и неколико пута годишње.⁶⁵

Тако је сеоско становништво колонија под империјалистичком влашћу стално и масовно подлегало све бржој експропријацији. Рад сељака одвија се на све мањем поседу, он нема више ни најосновнијих услова за подизање производности рада,

⁶³ Е. Н. Јасобу: »Agrarian Unrest in S. E. Asia«, стр. 147.

⁶⁴ Према анкети кинеског Националног бироа за пољопривредна истраживања, 1933 год. у 2.868 сеоских заједница у 22 провинције — извори кредита на селу били су следећи:

Трговци (већином у среском месту)	25.0%	датих зајмова
Белепоседници	24.2%	„ „
Имућни сељаци (кулаци)	18.4%	„ „
Сеоске трговине	13.1%	„ „
Залагаонице	8.8%	„ „
Сеоски зеленаши	5.5%	„ „
Задруге	2.6%	„ „
Модерне банке	2.4%	„ „

(Цитирано према Chiu »Agriculture« China, стр. 477).

⁶⁵ Chiu: »Agriculture« China, стр. 482.

чак ни за обнављање средстава за производњу, оруђа, алата.⁶⁶ Сељак земљорадњом не постиже ни гладну надницу; он је хронички недовољно исхрањен. Периодичне глади у којима умиру милиони људи биле су редовна појава у Индији (глад у Бенгалу 1943 год.), у Кини (Хонан 1943 год. 3 милиона мртвих). Просечни живот становника Индије износи једва 26 година, у Египту 31 годину, у Кини 32—33 године, док на Новом Зеланду износи 67, а у САД 65 година.

Опадање животног стандарда сељака показује најбоље следећа табела индиског економисте Мукерџија на основу проучавања једног дистрикта Бенгалије. Он износи постотак породица које су живеле:⁶⁷

Година	Са довољним средствима за живот	Са неопходним средствима за живот	На граници глади	У глади
1908	49.5	28.5	18.0	4.0
1926	34.1	18.2	22.9	24.8
1940	27.8	28.2	20.6	23.4
1944	4.7	5.9	17.2	72.2

Због све већег броја радних руку на мало земље, производност рада је необично ниска. Жетва по 1 ха у Индији и Кини далеко заостаје према напреднијим земљама. Према подацима Друштва Народа жетва по 1 ха износила је (у метричким центима):⁶⁸

⁶⁶ О заосталости пољопривреде у земљама Истока говори следећа табела Економске комисије за Азију и Далеки Исток, о употреби хемиског ђубрива. (Исто тако интересантни су подаци те табеле о малој количине обрадиве земље по глави становника):

Земља	Обрадива земља у 1000 ха	Обрадива земља у ха по глави становника	Употреба хемиског ђубрива у метр. тонама	Употреба хем. ђубрива у кг. по ха
Бурма	8.567	0.50	515	0.06
Џејлов	1.344	0.20	5.280	3.92
Кина*	97.668	0.24	55.204	0.57
Индија*	113.284	0.31	58.826	0.52
Индокина	6.000	0.25	—	—
Индонезија*	8.909	0.18	8.139	0.914
Малаја	2.053	0.34	—	—
Филипини	3.954	0.20	14.634	3.70
Сијам	5.000	0.29	800	0.12
Јапан	5.796	0.07	629.287	108.6

* Преглед обрадиве земље је непотпун.

⁶⁷ Чандрасекар: Население Индии, Москва 1949, стр. 16.

⁶⁸ Palme Dutt: Индия сегодня, Москва 1949, стр. 221.

	Кина	Индија	Јапан	Египат	Енглеска	Италија	Немачка
Пшеница	11.0	7.4	17.2	19.2	20.8	18.6	19.8
Пиринач	29.0	15.4	31.4	26.8	—	52.3	—

У унутрашњој Кини (без Манџурије и периферних области) живи просечно на квадратној миљи обрадиве земље 1.500 људи према свега 53 у САД. У најгушће насељеним крајевима Кине тај број достиже чак 4.372 човека. У просеку долази 2 до 2.5 људи на акер обрађене земље.⁶⁹ У Кини на просечном поседу од 4.18 акера живи 6.2 особе док на просечном америчком газдинству од 157 акера живи свега 4.2 човека. Значи да амерички фармер има просечно 26 пута више земље под усевом него кинески сељак. У САД одрастао мушкарац производи годишње 44.000 фунти жита у односу на 3.080 фунти у Кини.⁷⁰ Слична је ситуација на Јави, у неким пределима Индије итд.⁷¹

Ово сведочи о томе да данас на колонијалном селу живе огромне масе латентно незапосленог становништва — неисkoriшћена радна снага која нема могућности да се запосли у индустрији. Немачки Институт за економска истраживања овако описује пренасељеност у Кини: „Приближне процене које се односе

⁶⁹ G. F. Winfield: „China the Land and the People”, N. York, 1948, стр. 33.

⁷⁰ Op cit., стр. 58—60.

⁷¹ У афричким колонијама продуктивност рада још је нижа, што се може видети из следеће табеле:

Становништво и продуктивност рада

Земље	Пољopr. становн. на 100 акри обрад. земље	Пољopr.пр. становн. на 100 акри обрађене земље	Принос у врећама кукуруза и пшенице по акру (ареа = 200 фунти)	Продуктивност по глави пољopr. становн. у врећама кукуруза и пшенице (врећа = 200 фунти)
Југославија*	30.8	53.8	6.2	8.5
Француска	18.3	30.4	6.5 (пшеница)	NA
Кенија: Кавирондо	22.5	153.8**	3.1*	1.7*
Kikuyu	19.7	104.0***	2.98	1.73
Камба	6.7	192.0	3.22	1.31
Обала	7.8	188.0	3.22	0.59

* Цифре за европске земље израчунате су из табела у Economic Development of S. Eastern Europe. PER 1945.

** Цифре су из 1930 године. Agricultural Census.

*** Процењено из 1930 г. Census of Area actually cultivated. кукуруз, просо.

на 1925 год. показују да од 305 милиона људи који се сами издржавају, 170 милиона нема никаквог стварног запослења. Последње процене показују чак и веће цифре. Иако су ове цифре врло непоуздане, ипак заједно са другим познатим чињеницама показују како је низак животни стандард и куповна снага кинеских маса.“ Према буржоаском истраживачу Сони-у у селима Индије, број људи који не могу да зараде колико је потребно за живот, а не могу наћи запослење у градовима, износи 110 милиона.⁷⁸

Али упркос катастрофалне аграрне пренасељености ми смо под британском управом били сведоци релативног пораста сеоског становништва у односу на градско становништво у Индији:

Процент становништва које зависи од пољопривреде⁷⁹

Година	Процент
1891	61.1
1901	66.5
1911	72.2
1921	73.0

Таква је логика империјалистичког пута развика колонија!

Беду становништва многих колонија повећава и то, што империјалисти претварају те земље у монокултуре одређене сировине. Тако долази до повећања производње већином индустријских сировина, а сељак бива принуђен да у све већој мери купује чак и храну. Ту појаву имамо са шећером на Куби и Порторику, памуком у Египту, кикирикијем у неким деловима Африке итд. Овакав развика колонија, који води још тежијем повезивању тих колонија уз метрополу, најлепше се огледа у њиховом извозу. Тако су афричке колоније Велике Британије претворене у снабдеваче Енглеске сировинама и животним намирницама, што се види из следећих података: 98% извоза Гамбије отпада на кикирики, 73% извоза Занзибара на каранфилић, 64% извоза Јужне Родезије на злато, 61% Северне Родезије на бакар, 80% извоза Уганде на памук, 88% извоза Златне Обале на какао, 36% извоза Нигерије и 47% извоза Сиера Леоне на палмино уље, 65% извоза Кеније на кафу и памук, 44% извоза Танганџике на сизал.⁸⁰ Памук претставља 79% извоза Египта. Бивши амерички високи комесар на Филипинима McNutt изјавио је фебруара 1946 г. пред једним одбором америчког Претставничког дома: „На Филипинима је пре рата привреда била искључиво усмерена на извоз, а 95% тог извоза ишло је у САД. Сем рибе и пиринча, који се троше

⁷⁸ Оба горња цитата по Варги и Менделсону, New Data, стр. 291.

⁷⁹ Palme Dutt: Индија севодња, стр. 208.

⁸⁰ Водбеси економики бр. 7/49.

на месту, 98% остале производње на Филипинима у вредности од 266 милиона долара извозило се.⁷⁵ Филипинско-амерички трговински уговор од 1946 г. има у великој мери за циљ баш одржање овакве филипинске привреде.

Нарочито катастрофалне последице за сељачке масе у колонијалним и неразвијеним земљама имају економске кризе. Истраживач Индонезије Vanderbosch признаје да је „криза (мисли се на кризу 1929—33) проузроковала знатно снижење животног стандарда домаћег становништва... У неким крајевима становништво је живело готово на нивоу глади. Проценат туберкулозних алармантно се пењао...“⁷⁶ Извоз шећера износио је 1928 г. готово 3.000.000 тона, а 1935 године укупна производња се кретала свега око 500.000 тона. Иако се волумен укупног индонезиског извоза за време велике кризе смањио свега за 17%, његова вредност је пала за 67%. Године 1933 индекс цена извозних производа Индонезије износио је свега 33 у односу на 1928 = 100, док је у односу на исту базу индекс цена увезених производа био 57.⁷⁷ То показује у коликој мери су се отвориле маказе цена на штету становништва колонија, колики део терета кризе су монополисти Западне Европе и Америке пребацили на колонијалне народе. Услед пропадања ситног сељачког поседа за време кризе, према службеним подацима који вероватно још улепшавају стварно стање, проценат земљишта (у 13 основаних провинција Бурме у којима се гаји пиринач) у рукама неземљорадника порастао је од 19% године 1930 на 50 године 1937!⁷⁸

Анализа положаја и развојка сеоског становништва у колонијама говори нам о страховито тешком троструком јарму који оно подноси, јарму империјалиста, домаћих феудалаца и капиталиста. Неописиво тежак живот, беда и глад сељака у колонијалним и полуколонијалним земљама, мржња коју такав живот рађа према експлоататорима, доводи нужно до устанка, до аграрних револуција. Стати на чело масовног покрета сељака за земљу, стати на чело аграрне револуције, повезати је са борбом радничке класе јесте један од најреволуционарнијих задатака пролетаријата у колонијалним и полуколонијалним земљама. Сељаци су претстављали огромну већину бораца Кинеске револуције.

О развојку индустриског капитала у колонијалним и полуколонијалним земљама

Империјалистички продор у колонијалне и полуколонијалне земље, довео је, како смо видели, до разбијања натуралне при-

⁷⁵ E. H. Jacoby, *Agrarian Unrest in South East Asia*, стр. 206.

⁷⁶ Vanderbosch, *op. cit.*, стр. 263.

⁷⁷ Ibidem, стр. 238, 240.

⁷⁸ Jacobi: *Agrarian Unrest in South East Asia*, стр. 83.

вреде на селу, до извесног, макар деформисаног развитка капиталистичких односа, али не и до стварног развитка нових производних снага. Исту судбину доживела је и ситна робна производња у градовима Истока. По освајању Индије Енглези су прво уништили индиску производњу текстила, која је по свом квалитету била најбоља на свету. Тако је:

„Главни посао Источно-индиске компаније у њеном раном периоду, стварна сврха за коју је она основана, био је довоз индиских мануфактурних производа, текстила итд., као и зачина и сличног са Истока у Европу, где је постојала велика потражња за овим артиклима. Са развитком индустријске технике у Енглеској порасла је нова класа индустријских капиталиста, који су захтевали да се ова политика промени. Требало је да се британско тржиште затвори за индиске производе, а да се индиско тржиште отвори за британску робу. Британски парламенат, под утицајем ове нове класе, почео је да се више интересује за пословање Источно-индиске компаније. Прво, законом је био спречен увоз индиске робе у Британију, а како је монопол индиске спољне трговине био у рукама Компаније, ова забрана утицала је и на друга инострана тржишта. Овом су следили снажни покушаји ограничења и сламања индиске мануфактуре разним средствима и унутрашњим царинама које су спречавале слободан ток индиске робе чак у самој земљи. У исто време британска роба имала је слободан улаз. Индиска текстилна индустрија пропала је и повукла за собом у пропаст велики број ткача и занатлија. Овај процес био је брз у Бенгалу и Бихару, другде је ишао постепено са експанзијом британске владавине и изградњом железница. Он се наставао кроз цео XIX век сламајући и друге старе индустрије: бродоградњу, производњу метала, стакла, хартије и многе друге занате... Класични тип модерне колонијалне привреде био је изграђен. Индија је постала пољопривредна колонија индустријске Енглеске, снабдевајући је сировинама и пружајући јој тржиште за индустријску робу.

Ликвидација занатлија водила је незапослености у огромним сразмерама. Куд су сад могли да иду десетици милиона који су до тада били запослени у индустрији и занатству?... Они су умирали у десетинама милиона. Енглески генерални гувернер Индије, лорд Бен-тинк изјавио је 1834 год. да „ова беда тешко налази паралелу у историји трговине. Кости ткача памука беле се на равницама Индије.“⁷⁹

Као последица овакве британске политике разбијања домаће индустрије у Индији, масе занатлија вратиле су се на село. То је супротан процес од процеса који се одвијао у капиталистичком свету. По Нехруу, средином XIX века, свега око 55% становништва Индије бавило се земљорадњом. Пре рата је овај проценат био процењен на 74%. Нехру истиче: „Пораст малог броја великих градова (већином на штету мањих градова) може лако да заведе површног посматрача и може да му да погрешну слику о условима у Индији“.

⁷⁹ Jawaharlal Nehru: The Discovery of India, New York, 1946, стр. 61, 62.

Енглески историчар Монтгомери Мартин изјавио је пред једним комитетом британског Парламента 1840 године: „Индија је у истој мери индустриска колико и пољопривредна земља. ко би покушао да је сведе на положај пољопривредне земље, тражио би да се она спусти на нижи степен цивилизације.“⁸⁰ То је баш оно што су Енглези настојали да учине у Индији.

Енглез Buchannan, у књизи „Развој капиталистичких предузећа у Индији“, стр. 451, овако пише: „Ма колико да су велики већ постојећи индустриски центри, фабрике издржавају мањи број људи него што је занатство то чинило пре него што су се фабрике појавиле. Индија још увек увози сваке године много више фабриката него што их извози. Иако се пропорције постепено мењају, индиски привредни живот још је увек карактерисан извозом сировина и увозом фабриката. И поред њених фабрика и ниског стандарда живота, Индија је данас мање аутархична у погледу индустриских производа него што је била пре 100 година.“⁸¹

Увлачењем колонијалних и полуколонијалних земаља у светско капиталистичко тржиште ипак је нужно у њима долазило до развијања капиталистичких односа — стварања буржоазије и пролетаријата. Међутим, процес стварања домаће индустриске буржоазије ишао је врло споро док се релативно брже развијао трговачки и зеленашки капитал. Империјалисти су били присиљени да убрзају стварање и пораст трговачке буржоазије у густо насељеним земљама Истока, јер им је био потребан домаћи апарат за продају иностране робе, као и за откуп сировина. Тај апарат прекупаца и агената империјалисти су формирали у првом реду из редова домаћих трговаца и зеленаша. Део домаће буржоазије који се тако развио као посредник између империјалиста и домаћег тржишта и помоћу чије мреже су инострани капиталисти својим пипцима продрли у најзабаченија села Истока, обично се назива компрадорима и претставља једног од главних савезника империјалиста.

Међутим, док су се у Индији и Кини компрадори формирали искључиво од домаћег становништва у земљама Југоисточне Азије а делом и на обалама Источне Африке, слој компрадора формирао се у првом реду од такозваних страних Азијата. Кинеза, Индијаца и Арапа. Готово цела трговина пиринчем, млинови пиринча и већи део трговине на мало у земљама Југоисточне Азије је, у првом реду, у рукама Кинеза. Већи део зеленашког капитала и део трговине Бурме је у рукама Индијаца. Иако Кинези претстављају свега 2% становништва Индонезије, на њих

⁸⁰ Op. cit., стр. 300.

⁸¹ Palme Dutt: Introduction into the Problem of India, 1942, стр. 61, 67.

отпада 25% опорезованог дохотка (тј. дохотка већег од 120 гулдена годишње), док је на 97.5% домаћег становништва отпадало свега 13%, а на Европљане који претстављају 0.5% становништва долазило је 65% опорезованог дохотка.⁸²

Непостојање заштитних царина и несразмерно јака конкуренција робе из империјалистичких метропола, високи профити зеленашког и трговачког капитала, као и низ директних мера империјалиста на спречавању развоја индустрије деловали су као тешка кочница за развој домаће индустрије. Међутим, сами империјалисти, да би могли у већој мери да експлоатишу колоније, били су присиљени да изграде у њима железнице, луке, друмове, арсенале итд. итд. Исто тако су капиталисти покретали и по коју фабрику ради коришћења необично јефтине радне снаге ма да је веома мали проценат иностраног капитала био инвестиран у индустрију.⁸³ Тако се у транспорту и иностраној индустрији почео формирати и домаћи пролетаријат. Прва домаћа индустријска предузећа појавила су се у Индији и Кини већ у другој половини XIX века, али већи размах је добила индустријализација тих земаља тек у Првом светском рату кад је великим делом престао увоз из зарађене Западне Европе и Америке. Од 1911 до 1921 год. број предузећа са више од 20 радника порастао је у Индији од 7.113 на 11.034 или за 33%.⁸⁴ У исто време повећао се број предузећа на механички погон од 4.589 на 8.015. Исто тако Први светски рат претставља раздобље релативно брзог развојка кинеске индустрије:

„Уствари, захваљујући резултатима продора страног капитализма и разарању феудалне економске структуре почели су неки трговци, земљопоседници и бирократи да улажу капитал у нове индустрије већ у последњем периоду XIX века, тј. пре 60 година. Пред крај тога столећа и у зору XX века, тј. пре 40 година, почео је да расте кинески национални капитализам. Пре 20 година, за време империјалистичког Првог светског рата, кад су европске и америчке државе биле ангажоване у рату, олабавила је за извесно време њихова контрола над Кином, тако да су кинеске домаће индустрије, нарочито ткање и предење, индустрија брашна и свиле добиле прилику да се развију. У том периоду... а предење и ткање (предонице и ткачнице) порастао је од 22 у 1913 год. на 44 у 1922 години;

⁸² Vandenbosch: The Dutch East Indies, Berkeley and Los Angeles, 1944, стр. 21.

⁸³ Пре Другог светског рата свега 245.6 мил. америчких долара или 3.2% од укупних америчких инвестиција у иностранству било је уложено у индустрију у колонијалним и „неразвијеним“ земљама. Од енглеских директних инвестиција у иностранству године 1929 свега 9% одлазило је на „трговину и индустрију“, а од тога постотка само мали део је одлазио на производњу за земљу у коју је капитал био уложен.

⁸⁴ Bureau International de Travail: Le Travail Industriel dans l'Inde, 1935, стр. 31.

године 1916 порастао је на 107 број млинова за производњу брашна и појавило се 60 нових фабрика свиле. У исто време било је основано 108 кинеских банака.⁸⁵

Ипак се индустрија у колонијама споро развијала о чему нам, на пример, говори сразмерно незнатан пораст индустриског капитала у Кини. Тај пораст је од 1912 до 1938 год. износио просечно 27.5 мил. америчких долара годишње. Ова процена заснива се на вредности увоза машина, индустријских сировина и транспортних средстава у том периоду и вероватно је сувише ниска, јер не обухвата производњу таквих добара у Кини.⁸⁶ Темпо развитака производње, запослености и продуктивности у Индији показује нам следећа табела.⁸⁷

Године	Производња	Запосленост	Продуктивност
1919—1923	100	100	100
1924—1928	119	117	102
1929—1933	134	114	118
1934—1938	181	126	144

Између два рата, дакле, и даље је расла, иако споро, домаћа индустријска производња у колонијама, али је у односу, како на развијене капиталистичке земље тако и у односу на потребе колонија остала незнатна. Релативан развитак капитализма у Кини врло лепо одражава следећа табела.⁸⁸

Показатељи	1896	1900	1910	1913	1920	1925	1930	1934
Број фабричких предузећа у Кини (са више од 30 радника)	—	—	—	245	673	1.099	1.975	2.500
Број фабричких радника (у хиљадама) (без Манџурије)	—	—	150	—	500	—	1.500	2.750
Број фабричких предузећа у Шангају (са више од 30 радн.)	—	—	—	70	192	316	837	1.038
Број фабрика памука у целој Кини	12	17	26	28	54	118	127	137
Број вретена (у хиљадама)	417	565	831	1.210	1.650	3.569	4.223	4.813
Број млинских предузећа у целој Кини	—	3	31	57	141	176	193	—
Екстракц. железне руде (у хиљ. то)	—	—	—	959	1.865	1.519	2.252	2.462
Производња гвожђа (у хиљ. то)	—	—	—	150	258	200	423	601

⁸⁵ Мао Це-Тунг: Кинеска револуција и КИ Кине, Међународни проблеми бр. 2, 1949. стр. 26.

⁸⁶ D. K. Lieu: China's Economic Stabilisation and Reconstruction, New Brunswick 1948. стр. 49.

⁸⁷ Jürgen Kuczynski: Short History of Labour Conditions in the British Empire, стр. 33.

⁸⁸ В. Маслеников: Кинај, стр. 175.

Показатељи	1896	1900	1910	1913	1920	1925	1930	1934
Екстракција угља (у мил. то)	—	—	—	14	21	24	26	27
Дужина аутомобилских путева (у хиљ. км)	—	—	—	—	1.0	22.5	86.0	100.0
Дужина железница укљ. Манџурију (у км)	402	2.413	7.240	8.688	10.440	12.537	14.944	16.192
Број националних кинеских банака	1	2	14	33	99	198	245	330
Пораст уплаћеног капитала и резерви 35 највећих националних банака (у мил. кинеских долара)	—	—	—	—	120.8	149.6	198.0	236.3*
Текући рачун и улози 35 највећих националних банака (у млн. кинеских долара)	—	—	—	—	496.9	783.3	1.620.2	2.099.2
Увоз (индекс)	—	—	—	100	119.4	140.9	131.2	78.4
Извоз (индекс)	—	—	—	100	106.5	157.0	130.8	74.1
Увоз машина (у мил. кинеских долара)	—	1.5	1.0	4.6	22.3	18.8	29.9	65.0
Увоз бензина (у хиљ. галона)	—	—	225	466	2.605	8.824	29.754	39.664

* Подаци за 21 банку.

Заосталост Кине, Индије и других колонијалних и полуколонијалних земаља јасно се уочава кад упоредимо производњу челика у Индији и Кини и у развијенијим земљама. Пред Други светски рат производња челика у Индији износила је мање од 1 милион тона на 400 милиона становника. У Кини је производња сировог гвожђа износила у 1930 години 423.000 тона на 450 милиона становника. У исто време производња челика по глави становника у САД и Вел. Британији била је око 150 пута већа него у Индији.

У земљама Југоисточне Азије почела је извесна индустријска изградња после велике кризе 1929—1933 год. Од 1935—1939 год. утростручио се број фабричких радника у Индонезији, број ткачница повећао се од 9 на 76, број електричних централа од 299 на 458. Потрошња електричне енергије у индустријске сврхе по-

расла је од 1935—1938 год. за 120%. General Motors, Goodyear и Unilever саградили су тамо велике фабрике. Јаванска текстилна компанија запошљавала је у том периоду 10.000 радника.⁸⁹

У колонијама и полуколонијама у извесној мери изградила се, у првом реду лака и текстилна индустрија, док металургија или машиноградња нису готово ни постојале. Једностран карактер те индустријализације огледа се у томе што је сва индустрија била углавном окупљена око једне или две вароши (Шангај, Бомбај, Калкута итд.). Тако се од 2.750 индустријских предузећа Кине (без Манџурије) године 1937 налазило 37% у Шангају. Од 1.038 шангајских предузећа са више од 30 радника отпадало је на лаку индустрију 88% од укупног броја предузећа, 90% капитала, 92% запослених радника, 92% погонске енергије и 90% вредности производње. На производњу машина отпадало је свега 0.8% инвестираног капитала.⁹⁰ Сем тога огромна већина инвестираног капитала припадала је странцима.⁹¹ Темпо изградње железница у неразвијеним земљама даје добру слику продирања капиталистичких односа у те земље. 1913 године отпадало је на колонијални свет 194 хиљада километара железничке пруге, а 1930 г. 288 хиљада, што претставља повећање од 90.000 км. Док је дужина железничких пруга целог света порасла од 1913 до 1930 за 15%, повећала се железничка мрежа колонија за 48%, а полузависних земаља Азије и Америке за 24%.⁹²

Уз домаћу и инострану индустрију растао је пролетаријат. У Кини, између два рата, било је запослено у индустрији, транспорту и занатству око 10% становника, а број индустријских радника попео се на преко 2.5 милиона. У Индији је пред рат број индустријских радника такође износио готово 2 милиона.

Пре Другог светског рата број радника у Индонезији износио је 2.8 милиона од чега је 300.000 отпадало на раднике запослене у модерним индустријским предузећима.

У периоду између два рата већ можемо говорити о двема формираним антагонистичким класама у колонијама — буржоазији и пролетаријату. Домаћа буржоазија развијала се спорим темпом услед препрека које су постављали империјалисти на путу индустријског развоја колонија, док се пролетаријат развијао брже јер се формирао и око иностраних предузећа. Успоравање индустријског развитка колонија стварало је зато код дела

⁸⁹ Vandenbosch, *The Dutch East Indies*, стр. 241 и Virginia Thompson: *Labor Problems in South East Asia*, стр. 120.

⁹⁰ Масљеников: *Китај*, стр. 137, 138.

⁹¹ Ibidem, стр. 139. Према прорачунима кинеског економисте Цо Фан-ко, у моменту јапанског напада на Кину 1937 год., сума инвестиција у индустрију, рударство, транспорт и комунално газдинство износила је 3.807,8 милиона кинеских долара, од чега је 74% отпадало на инострани капитал.

⁹² Varga-Mendelsohn: *New Data*, стр. 209, 211.

индустриске буржоазије колонија отпор према империјалистичким завојевачима, и због тога је тај део буржоазије, у том периоду, још претстављао извесну, иако непоуздану резерву народно-ослободилачког покрета у колонијама.

Пролетаријат са своје стране иступа већ у том периоду као самостална политичка снага. Услови живота радничке класе били су необично тешки. Према подацима бомбајске владе, исхрана радника у поређењу са исхраном затвореника, показује само незнатне разлике као што се види из следеће табеле:⁸³

Храна	Радник дневно у килограмима	Затвореник
Пиринач	0,59	0,68
Воб	0,04	0,01
Месо	0,01	0,02
Со	0,02	0,01
Остали производи	0,03	0,01

Док су радници колонијалних и полуколонијалних земаља својим радом стварали огромне профите иностраним и домаћим капиталистима, председник индиске владе Јавахарлал Нехру наводи да су, на пример, фабрике јуте у Бенгалу давале 100 до 200% дивиденде, а исто тако и фабрике памука у Момбају и Ахмадабаду и другде, — дотле су у Бомбају шест радничких породица, укупно 30 људи, жена и деце, живели у једној јединој соби великој 15 x 20 стопа. Нехру додаје, да је ово додуше појединачан случај, али да не претставља изузетак.⁸⁴

У Кини је просечан радни дан радника износио 12—14 часова, а често и више. По подацима кинеског економисте М. Ј. Ча, тридесетих година у Шангају просечни годишњи приход радничке породице од 5 чланова износио је 416,51 кинеских долара, што није било довољно да покрије ни најнужније издатке породице који су као минимум износили 454,38 долара. Дневница кинеског радника кретала се око 10 кинеских центи на дан. Наднице жена и деце биле су далеко мање.⁸⁵

У Индонезији најнижу дневну надницу имали су пољопривредни радници. Она је износила 0,1 гулден дневно (мање од 2 динара). Жене које су радиле на сортирању чаја у луксузној летњој резиденцији холандског генералног гувернера у Индонезији, у Buitenzorgu, зарађивале су од 0,12 до 0,15 гулдена, док су радници мушкарци у фабрикама чаја били плаћени од 0,30 до 0,45 гулдена на дан. Чак ни високо квалификовани словослагачи у европским штампаријама нису имали боље плате (0,34 до 0,45

⁸³ Чандрасекар: Насељеније Индији, Москва, 1949, стр.

⁸⁴ J. Nehru: Discovery of India, New York, 1946, стр. 358, 359.

⁸⁵ M. Lachin: La Chine capitaliste, стр. 147.

гулдена на дан). Пекари на Јави имали су 11 до 18 гулдена месечно за 10-часовни радни дан, а жене свега 4 до 10 гулдена.⁹⁶

У производњи петролеума профити у неким годинама били су седам пута већи од исплаћених надница, што показује необично високи степен експлоатације индонезиских радника.⁹⁷

Начин експлоатације радника у колонијама врло добро приказује следећа табела:

Подаци о надницама и профитима у рудницима бакра Сев. Родезије год. 1937

Укупни доходак од извесног бакра износио је 12 мил. фунти. Од тога је издато:

на дивиденде	5,000.000 фунти
на плате 1690 Европљана	800.000 фунти
на плате 17.000 Африканаца	244.000 фунти

Годишња награда по глави износи:

за Европљане	473 фунти
за Африканце	14 фунти

Ови примери су типични за положај радничке класе у колонијама и неразвијеним земљама.

Други светски рат имао је врло неравномерно и неједнако дејство на развитак колонија и зависних земаља. За разлику од Првог светског рата, кад се само незнатан део операција одвијао на терену колонија и полуколонија, у прошлом рату оне су биле у далеко већој мери увучене у сам ток рата и ратних операција. У већини колонијалних и полуколонијалних земаља које су биле под непријатељском окупацијом или које су биле поприште операција, рат је проузроковао опадање производње и пустошење. То важи за све окупиране земље сем Манџурије и Кореје које је Јапан развијао као своју ратну базу. До укључиво 1943 године јапанске инвестиције у Манџурији износиле су око 1 милијарду јена годишње. Ове су земље, нарочито Манџурија, пострадале тек у последњим данима рата, а после рата Совјети су на рачун ратног плена, оданде одвукли велики део индустријске опреме. С друге стране, учешће извесних колонија у ратном напору савезника као и немогућност савезника да лиферују потрошну робу у већим размерама, захтевали су извесно развијање индустрије у колонијама, иако су у току рата нарочито Енглези настојали да, на пример у Индији, створе само најнеопходнија предузећа. Како је изгледало то развијање индустрије у Индији показује писање индиског буржоаског часописа „Eastern Economist” који у свом броју од 31 VIII 1945 год. каже:

⁹⁶ Virginia Thomson: Labor Problems in South East Asia, Yale University Press, 1947, стр. 141—142 (један гулден = 0.377 америчких долара).

⁹⁷ Vandenbosch, op. cit., стр. 260.

⁹⁸ Burghardt Dubois: Color and Democracy, стр. 51.

„У току рата тражило се од нас да радимо и ово и оно, али никада потпуно производ... могли смо да привучемо злато, па ипак ништа. Били смо крпари, оправљачи свих могућих ствари, али ниједну нисмо ми направили. Ми нисмо имали ни система ни плана. Или боље, постојао је један план — јасан и одређен — да се спречи индустријализација ове земље...“

Сем тога у многим колонијама покренут је већи број занатско-мануфактурних предузећа за покривање потреба широке потрошње која се после рата нису могла одржати, па су својим пропадањем још више заострили кризу у колонијалним земљама. Друга црта која карактерише привредни развитак колонија за време рата јесте знатно повећање регионалне трговине међу суседним колонијалним земљама, условљене у првом реду нестацијом бродског простора.⁹⁹

Иако не у тако великим сразмерама као у Првом светском рату, ипак је индустриска производња већег броја колонија и полуколонија знатно порасла у току Другог светског рата; покренут је низ нових индустријских грана. Индекс индустријске производње Египта на крају 1945 год. износио је 134 по волумену, а 355.5 по вредности (1938 = 100),¹⁰⁰ док је производња електричне енергије порасла од 300 милиона квч у 1937 год. на 500 мил. у 1946 год.¹⁰¹ Исто тако имамо веома брз развој производње рафинерија на Блиском Истоку, што нам показује следећа табела:¹⁰²

Рафинерије	1938	1946 (у хиљадама тона)	1947
Абадан (Иран)	9.397	17.957	18.863
Алванд	122	—	—
Бахреин	61	3.460	4.888
Хаифа	74	4.011	3.952
Рас Танура	—	3.906	5.209
Суец	389	1.098	1.126
Триполи	—	299	210

У Индији за време рата имамо извесно појачање производње црне металургије, као и производњу низа нових индустријских

⁹⁹ Извоз Палестине у суседне земље за време рата кретао се овако:

Година	Енглеска	Египат	Сирија	Турска	Ирак
1939	2.440	97	389	9	5
1943	1.022	4.301	1.318	1.604	489

Према Варги: „Изменение в экономике капит. в итоге в. м. войны“, стр. 218.

¹⁰⁰ Overseas Economic Surveys: Egypt, London, 1949.

¹⁰¹ Докуменат ОУН: Е/А.С. 26/VI, 6. IV. 1948 г. стр. 15.

¹⁰² Le Rapport sur l'économie mondiale, 1946, ОУН, стр. 181.

производа. Тако је између осталог, произведено 3.970 бродова разних типова. У индиским фабрикама оружја произведено је близу 12 мил. ком. ситног оружја. За ратне потребе произведено је 315.000 миља каблова, преко 75.000 ком. догледа, телескопа и др. и више од 35.000 телефонских апарата. Производња боксита попела се од 9 хиљада тона у 1939 год. на 24 хиљаде тона у 1945 г. Исто тако повећана је производња графита и магнезита за више од 50% у односу на 1939 год.¹⁰³

Док је 1938 год. произведено гвожђа и гвоздених легура 1.572 хиљада тона, та цифра је 1943/44 год. порасла на 2.040 хиљада тона; челика од 984 хиљада тона на 1.392 хиљада тона; памучног конца од 588.000 тона на 768.000 т.; памучних тканина од 3.9 мил. метара на 4.45 мил. метара и цемента од 1.428.000 т. на 2.220.000 тона. Исто тако производња електричне енергије порасла је од 2.004 мил. квч. у 1938 год. на 3.420 мил. квч у 1943/44 год.¹⁰⁴

У Индонезији је само у првој години рата, 1940 г., изграђено 500 нових фабрика са укупно 25.000 радника.¹⁰⁵ Међутим, после рата услед разарања која је проузроковала енглеска и холандска интервенција, индонезиска индустријска производња пала је знатно испод предратне.

Чак и у Тропској Африци био је за време рата покренут низ нових предузећа. У Белгиском Конгу број индустријских предузећа порастао је од 2.538 у години 1939 на 3.701 у 1946 год.¹⁰⁶ Као последица развитка индустрије у колонијама за време рата данас у Северној Родезији имамо: 2 топионице, 1 фабрику финог уља, 1 фабрику креча, 1 фабрику њебади, 1 фабрику одеће, 2 фабрике сапуна и 1 фабрику цемента.¹⁰⁷

Међутим, по завршетку рата у већини колонијалних и полуколонијалних земаља нагло је опала производња, дошло је до отпуштања радника и повећања незапослености. Нови капацитети који су били саграђени у ратне сврхе (у Индији и Египту) били су делом демонтирани, а неки од њих радили су знатно испод свог капацитета. Године 1946, у односу на 1943/44 год. опала је производња челика у Индији за 10,3%, гвожђа и гвоздених легура за 34,1%, памучног конца за 21,8%, памучних тканина за 20,8%, и цемента за 7,5%.¹⁰⁸

¹⁰³ Overseas Economic Surveys, India, London, 1949. стр. 66.

¹⁰⁴ Месечни статистички Билтен ОУН, септ. 1947 — (без Пакистана).

¹⁰⁵ Virginia Thompson: Labour Conditions in South East Asia, стр. 138.

¹⁰⁶ Bulletin de l'Institut de Recherches économiques et sociales, јуни 1949.

¹⁰⁷ Territoires non autonomes (Nations Unies), 1948.

¹⁰⁸ Месечни статистички билтен ОУН, септ. 1947.

У извесној мери то опадање производње избегле су неке државе Латинске Америке. Ако је производња 1937 = 100, онда је за Чиле максимална индустријска производња у рату достигла 1945 год. 135, а 1948 год. 155. У Бразилији је индекс производње (1937 = 100) тешке индустрије 1944 год. износио 246, а 1948 год. 446.¹⁰⁹ Одржање тако високе производње може се објаснити једино чињеницом да су индустријска предузећа Латинске Америке најуже повезана са монополима САД и претстављају уствари њихов органски део. Зато она нису у толикој мери осетила притисак конкуренције САД.

После рата услови живота радника у колонијалним и полуколонијалним земљама махом су се погоршали због инфлације и пораста цена, а неадекватног повећања плата и надница. Тако су се на Филипинима, од 1940 до 1946 год., животни трошкови повећали 5.2 пута, а плате и наднице свега 3.06 пута.¹¹⁰ Животни трошкови радника у Малаји порасли су од 1939 — 1946 год. за 800%, док су у исто време наднице на пр. пекарских и грнчарских радника порасле свега 125 до 200%.¹¹¹ У Индији је укупан износ надница исплаћених у 1939 год., према „Indian Labour Gazette“, порастао од 378 милиона рупија у тој години на 1.243.800.000 рупија у 1945 год. тј. повећао се за 228%. Ово повећање јесте делом последица пораста броја радника од 1.751.000 на 2.643.000 у истом периоду. Према истом извору просечан годишњи доходак фабричког радника порастао је од 1939 год. до 1945 год. за 107,2%. Међутим, реална надница индиског радника пала је јер су животни трошкови порасли и то у Бомбају за 124%, у Мадрасу за 128%, а за читаву Индију 177%. У Бомбају и Мадрасу где је живело 33% индустријских радника Британске Индије, повећање животних трошкова било је два пута веће од повећања зараде.¹¹² Ове цифре показују не само бројни пораст пролетаријата колонија и полуколонија него и повећање степена експлоатације. О порасту беде радничке класе сведочи и чињеница да је у Бомбају 1939 год. долазило на једну собу 4,1 становника, а после рата 7,1, док 13% становништва те вароши спава на улици. Према већ цитираном часопису „Eastern Economist“ (од 30. XII. 1949 год.) доходак по глави становника у Индији срачунат на основу индекса 1939/40 = 100, износио је 1947/48 год. 257, док се индекс животних трошкова попео чак на 292. Све ово веома убедљиво указује на стално осиромашење широких радних маса у колонијама.

¹⁰⁹ International Financial Statistics, август 1949.

¹¹⁰ Ibid.,

¹¹¹ Economic Survey of Asia and Far East, Shanghai, 1949, стр. 148.

¹¹² Исто, стр. 144.

Повећаној експлоатацији радних маса у колонијалним земљама супротставља се све већи отпор радничке класе. То потврђује талас штрајкова који је после рата захватио све колонијалне земље¹¹³ па чак и тако заостале као што су Нигерија, Златна Обала, и др.

У колонијама се вршио а врши се и данас, иако у другим формама него у Западној Европи, процес акумулирања капитала и растења буржоазије на једној страни, а процес пораста беде на другој страни. Међутим, у условима империјалистичког поробљавања пораст беде знатно је већи него акумулација домаћег капитала. Зато и колонијално тржиште остаје релативно мало за робу из капиталистичких земаља. У условима победе Кинеске револуције и незадрживог нарастања снага ослободилачког покрета у другим колонијалним земљама, империјалисти су били присиљени, како у циљу одржања свог система, тако и у циљу проширења тржишта, да подрже домаћу буржоазију. Ради тога они данас дозвољавају (под притиском нужде) извесну, иако релативну индустријализацију колонијалних земаља, зато они данас говоре о неком, тобожњем подизању животног нивоа колонијалних народа. Под директном интервенцијом империјалистичких земаља (путем извоза капитала, повећаним извозом машина) долази у већем броју колонијалних земаља до извесног оживљавања производње. Међутим, како империјалисти замишљају индустријализацију колонија јасно показује следећи докуменат Економске комисије ОУН за Азију и Далеки Исток:

„Комисија сматра да индустријализација треба да почне од екстрактивне и лаке индустрије, па да се преко транспорта, хемиске индустрије и простих алатки и машина тек на крају посвети пажња тешкој индустрији (бродоградња, производња локомотива, превозних средстава и електричне опреме)“¹¹⁴

Јасно, колоније не треба да изграђују тешку индустрију, него „тек на крају“, а дотле ће тешка индустрија империјалистичких земаља моћи од њих на убире данак и да их држи у зависности. Ради тога је темпо развитка предвиђен у „плано-

¹¹³ Замах штрајкова у Индији показује следећа табела:

Година	Број радника у штрајку	Изгубљени радни дани
1944	550.015	3,447.306
1945	747.530	4,054.499
1946	1,961.948	12,717.762
1947 (од I—IV)	552.398	5,234.707

(Извор: B. T. Ranadine, *India's Economic Crisis and it's Solution*, стр. 9).

¹¹⁴ E/C. N. 11/82, стр. 11.

вима“ тих земаља спор.”¹¹⁵ И данас га Американци условљавају будућим извозом америчког приватног капитала уз „пристојне услове“. „План“ развитка Бурме, богате земље од 17 милиона становника, предвиђа изградњу свега једне ткачнице са предioniцом од 20.000 вретена и 200 разбоја, 2 фабрике шећера, 1 пилане, 1 фабрике гума за бицикле и гумену обућу.¹¹⁶

У вези са индустријализацијом колонија од интереса је став колонијалне буржоазије према иностраним инвестицијама. Док се домаћа буржоазија борила против препрека које су империјалисти постављали њеном развитуку, док је настојала да стане на чело национално-ослободилачког покрета, она се изјашњавала за национализацију иностраних предузећа, или бар за обезбеђење домаће контроле над иностраним инвестицијама, за обезбеђење основних грана индустрије и транспорта, за законско ограничење права иностраних инвеститора.

Године 1946 Саветодавно планско веће (Advisory Planning Board) под претседништвом индиског министра трговине нашло је да ће потребан капитал

„доћи из саме земље и да инострани капитал неће бити потребан за директне инвестиције у индустрији. Ми подржавамо ово гледиште и сматрамо да уз правилно стимулирање и гаранције, сав капитал потребан за индустријски развитаку може да дође од приватних инвеститора, а уколико то не би било случај и уколико би било сматрано пожељним друкчије, он може да дође од државе.“¹¹⁷

У резолуцији индиске владе од 6 априла 1948 год. тај став већ је ублажен:

„Индиска влада је сагласна са гледиштем Индустриске конференције, да, иако треба признати да је учешће иностраног капитала и предузетништва потребно нарочито с обзиром на индустријску технику и искуство, и да ће то учешће бити од користи за брзу индустријализацију земље, потребно је да се пажљиво, у интересу народа, регулишу услови под којима ће инострани капитал моћи да учествује у индиској индустрији. У том циљу треба да се уведе одговарајуће законодавство. Ово законодавство предвидеће потребу испитивања и давања дозволе од стране Централне владе за сваки поједиин случај учешћа иностраног капитала и управе у индустрији. То законодавство надаље ће предвидети да, по правилу, већи удео у власништву и ефективна контрола треба да буду у индиским рукама, док ће исто

¹¹⁵ Према привредном плану Индије објављеном у „Eastern Economist“ од 2. VIII. 1949 г., општи индекс индустријске производње треба да расте на следећи начин: (1939 = 100)

У год. плана	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55
	117	120	123	127	131	135

¹¹⁶ Документ ОУН Е/С. N. 11/82, стр. 19.

¹¹⁷ Overseas Economic Surveys, India, London, H. M. Stationery Office, 1949, стр. 73.

тако дати овлашћење за решавање ванредних случајева на начин који ће најбоље одговарати националним интересима. У свим случајевима, пак, захтеваће се обучавање домаћег индустриског кадра који треба коначно да замени иностране стручњаке.¹¹⁸

Међутим, 6 априла 1949 год., годину дана после владине резолуције, Нехру је морао да промени свој став, како због притиска империјалиста тако и због немогућности индустријализације Индије на капиталистички начин само домаћим средствима. Нехру сад изјављује:

„Политика у погледу учешћа иностраног капитала већ је објављена у широким цртама владином резолуцијом од 6 априла 1948 год. Подвлачење потребе регулисања начина коришћења страног капитала долази као последица повезаности, у прошлости, иностраног капитала са иностраном доминацијом над привредом земље. Али прилике су данас потпуно другачије. Циљ нашег регулисања треба зато да буде коришћење капитала на најкориснији начин за нашу земљу. Индиски капитал треба да буде допуњен иностраним капиталом, не само зато што наше националне уштеђевине неће бити довољне за брз развитак земље у оним размерама како ми то желимо, већ зато што у многим случајевима, заједно са иностраним капиталом, може на најбољи начин да буде обезбеђено научно-техничко и индустриско искуство, као и капитална опрема...“

У истом говору Нехру даје обећање да ће олакшати трансфер профита од иностраних инвестиција, као и да ће у случају национализације инострана предузећа бити исплаћена на „фер и праведној бази“. И наставља:

„Иако политика индиске владе иде за тим да охрабри пораст индиске индустрије и трговине (укључујући такве службе као банкарство, поморство и осигурање)... има и биће још довољно могућности за инвестирање британског капитала у Индији... Влада не жели да штети ни на који начин британске или друге неиндиске интересе у Индији и радо ће да поздррави њихов допринос у конструктивној улози у развоју индиске привреде.“¹¹⁹

Нехру, дакле, не само да даје све гаранције иностраном капиталу него му обећава и широке профите и једнака права као домаћем. Аналогна ситуација је у Бурми и у другим „независним“ колонијалним земљама. Путем иностраних зајмова и иностраних инвестиција домаћа буржоазија све се више везује за империјалистичка кола. Нарочито треба овде истаћи улогу мешовитих предузећа, о чему је већ било речи.

Развитак капитализма, а пре свега индустрије, у развијенијим колонијалним земљама ишао је dobrим делом путем државно-

¹¹⁸ Исто, стр. 73.

¹¹⁹ Overseas Economic Surveys India, London, 1949, стр. 225.

монополистичког капитализма. Међутим, државномонополистички капитализам у колонијалним и неразвијеним земљама, иако се такође заснива на извесној централизацији капитала, а нарочито на срастању, тачније истовестности, финансиске олигархије и државних врхова, претставља, у првом реду, специфични начин првобитне акумулације у колонијалним и неразвијеним земљама у условима империјализма. Државномонополистички капитализам у неразвијеним земљама појављује се баш због ниског степена развитка производних снага за разлику од државномонополистичког капитализма, који се у Америци, Немачкој и другим империјалистичким земљама развија на основу врло високе концентрације и централизације капитала. И овде, као и у многим другим областима друштвеног живота заосталих земаља, преплићу се и срастају заостали облици са најразвијенијим формама савременог империјализма. Државномонополистички капитализам у колонијалним и неразвијеним земљама претставља првенствено, захваљујући срастању врхова државног апарата и финансиске олигархије, пребацивање трошкова, било то само једностране и врло релативне индустријализације, на широке народне масе.

Сама парола успостављања државне својине над индустријом била је и демагошка парола која је имала за циљ да задовољи социјалистичке захтеве радних маса, скривајући суштину те државне својине као експлоататорске буржоаске својине на располагању одређених група финансиске олигархије.

У Кини је финансиска олигархија претворила целу куоминтаншку државну машину у своју приватну фирму.

„Четири фамилије — Чанг, Сунг, Кунг и Чен — за време 20 година на власти, стекле су огроман капитал од 10 до 20 милијарди америчких долара и монополисале економски живот целе земље. Овај монополистички капитал стопљен са државном влашћу постаје државномонополистички капитал. Овај монополистички капитал повезан са иностраним империјализмом и домаћим земљопоседницима и богатим селјацима, постаје компрадорско-феудалним државномонополистичким капитализмом. Ово је економска основа Чанг Кај-шековог реакционарног режима . . . Овај државномонополистички капитализам достигао је највеће сразмере у току антијапанског рата и после капитулације Јапана. Он је створио пуне материјалне услове за нову демократску револуцију. Тај капитал популарно се назива бирократским капиталом у Кини. Ова буржоазија назива се бирократском буржоазијом, то је кинеска крупна буржоазија.“¹²⁶

У Индији је централизација капитала такође високо развијена, иако нема те разmere као што смо их имали у Кини. Целим прив-

¹²⁶ Мао Це - Тунг: Реферат „О данашњој ситуацији и нашим задацима“ пред ЦК КП Кине, 25 XII 1947 г. (Turning Point in China, New Century Publishers, New York, 1948).

редним животом диктира, уствари, неколико монопола: Тата, Бирла, Далмиа и још неки. Колико је далеко пошла централизација капитала у Индији види се из чињенице да „контролу врше не само неколико трустова, већ у крајњој линији неколико људи... Две хиљаде директора воде 500 важних индустријских компанија. Хиљаду директорских положаја држе 70 људи. На врху ове пирамиде стоји 10 људи који имају 300 директорских положаја. Ова олигархија у индустрији је затворен круг. Син наслеђује оца“.¹²¹ (Wadia and Merchant: Our Economic Problem, Bombay, 1943, стр. 481).¹²¹ Индиска влада Националног Конгреса, влада Пандит Нехруа, уско је повезана са индиским монополима, нарочито преко потпредседника владе и министра унутрашњих послова, вође десног крила Конгреса, Патела. Привредни апарат владе уствари је апарат монопола. Предвиђена национализација већ постојећих индустрија, која је била у програму Конгреса, зато је, разуме се, изостала, наводно одгођена на 10 година. С друге стране индиска влада изграђује са народним парама и америчким зајмовима електричне централе, бројоградилишта, фабрике челика и машина (иако све заједно у скромним сразмерама). Тај план индустријализације Индије, који влада спроводи, потпуно одговара интересима индискских монопола. Руководиоци индиске плутократије, „одлажући“ решење о национализацији, предлагали су да се у току од 5 година инвестира у индискву привреду 12.200 милиона рупија од којих би 62% дошло од државног, а 38% од приватног капитала. Са државним капиталом изграђују се већ данас у Индији предузећа која држава затим предаје монополима.¹²² На тај начин државномонополистички капитализам у Индији само потенцира концентрацију и централизацију капитала и појачава позиције монопола који су са своје стране везани пре свега са енглеским капиталом.

Међутим, док је колонијална буржоазија у Индији још чврсто везана са својим енглеско-америчким покровитељима, она већ сама испољава империјалистичке тенденције. Конференција азиских народа у Делхију године 1947. јасно је открила лице индиске буржоазије, која жели да одигра руководећу улогу у Јужној и Југоисточној Азији и коју империјалисти са своје стране покушавају да супротставе Кинеској револуцији. Упркос све веће беде у самој Индији и ниског степена развитка производних снага, индиска буржоазија данас настоји да освоји низ пијаца којим су пре рата владали Јапанци, од Блиског Истока до Индо-

¹²¹ Palme Dutt: India and Pakistan, Labour Monthly, март 1946, стр. 91.

¹²² Тако је државну фабрику локомотива у Singhbhumu влада продала монополу Тата. Руководилац истог монопола Ј. Р. Д. Тата недавно је постављен за директора новосаграђене државне фабрике авиона.

незије. Истовремено индиска буржоазија појављује се данас, иако ограничено, и као извозник капитала у Бурму и Сијам. Сличне државномонополистичке тенденције појављују се данас у неразвијеним државама Латинске Америке (Чиле — Корпорација за унапређење производње), на Филипинима, у Бурми, Персији, Египту итд. У заосталим колонијама, без развијене буржоазије, државномонополистичке тенденције појављују се у виду протезања државномонополистичких предузећа метропола на колоније.¹²³

Анализа економике колонија данас показује како се у њима нужно одвија све оштрија класна борба, како се кроз економску диференцијацију спроводи класна диференцијација која рађа услове за успешну борбу против империјалистичког поробљавања споља и против домаће експлоатације. Увлачећи колоније у светско-капиталистичко тржиште, империјалисти су, против своје воље, а нужно и историски законито допринели стварању оних фактора који данас уништавају њихову власт и претстављају једну од највећих снага револуције у свету, — баш зато, што се у колонијалним и неразвијеним зависним земљама сплео највећи чвор најоштријих супротности. Некад су колоније биле главна резерва империјализма. Данас је империјализам у њима најслабији.

¹²³ У Енглеској су створена посебна државна предузећа за „развитак“ колонија: Colonial Development Corporation са капиталом од 100 мил. фунти и Overseas Food Corporation са капиталом од 50 мил. фунти.

ПОСЛЕРАТНИ ЕКОНОМСКИ РАЗВИТАК ЧЕХОСЛОВАЧКЕ РЕПУБЛИКЕ

Овај чланак претставља V главу рада „О привредно-политичком развиту Чехословачке“, са уводом у коме је укратко дат садржај осталих поглавља рада. Поред објављеног дела о послератном привредном развиту ЧСР, рад обрађује привредно-политичку ситуацију у предратној ЧСР, промене у току окупације, друштвено-економски преображај ЧСР и њене односе са СССР-ом и ФНРЈ.

Обарањем буржоазије с власти у Чехословачкој, извршеним после Другог светског рата, прелаз на изградњу социјализма по први пут се одиграо у једној капиталистички високо развијеној земљи. Док су остале земље које су досада приступиле социјалистичком преображају, имале углавном аграрно-индустријски, или изразито аграрни карактер, дотле је ЧСР у тај процес ушла располажући јаком индустријом, тако да се изградња социјализма у њој по први пут обавља на високој материјално-производној бази. Отуда посматрање послератног привредног развитака ЧСР има нарочити значај.

Индустријски карактер предратној ЧСР давала је моћна индустрија изграђена још у оквиру Аустро-Угарске на територији Чешке, где је било концентрисано 78% индустрије те велике државе. Такав карактер она је имала и поред велике разлике у нивоу економског развитака између индустријализиране Чешке и привредно неразвијене Словачке. Вредност индустријске производње у ЧСР (без грађевинске и дрвне индустрије) према вредности пољопривредне производње износила је 1938 год.: 65.3% према 34.7. Таквом одлучујућом улогом индустрије ЧСР се оштро издвајала од осталих земаља Централне и Југоисточне Европе, што се види и из односа пољопривредног становништва према осталом становништву. 1938 године тај однос, изражен у процентима износио је: у ЧСР 33%, у Мађарској 51%, у Пољској 60%, у Румунији 72%, у Бугарској 75%. Нарочито развијене ин-

дустриске гране биле су метална индустрија, и у њој индустрија машина и наоружања, и текстилна индустрија. По обиму индустриске производње Чехословачка је стајала иза капиталистички најразвијенијих држава. Тако је 1937 год. у производњи угља заузимала пето место у Европи, у производњи електричне енергије седмо, у производњи челика шесто место итд. Структура спољне трговине, у којој су готови производи учествовали у извозу са преко 70% од укупне вредности извоза, док је у увозу одлучујуће место припадало сировинама, такође је одражавала индустријски карактер предратне Чехословачке. Концентрација њене индустрије достигла је веома висок степен. Крупна предузећа, у којима је било упуслено преко 250 радника, претстављала су мање од стотог дела од укупног броја предузећа, а у њима је било запослено око 23% радника од укупног броја запослених у индустрији и располагала су са преко 53% од укупне количине коњских снага. Тако висок ступањ концентрације, заједно са достигнутим нивоом индустриске производње, показује колико је далеко Чехословачка отишла у своме капиталистичком развитуку, и колико је огромна разлика између ње и осталих земаља које су до сада ступиле на пут социјализма. Као резултат концентрације производње дошло је до одлучујуће улоге монопола у привредном и политичком животу земље, и до стварања јаке повезаности домаћег са иностраним финансијским капиталом. Снажан индустријски потенцијал ЧСР за време Другог светског рата још више је повећан, изградњом нових индустријских објеката и допремањем индустријских уређаја из других области на територију ЧСР, које су организовали немачки окупатори.

Индустријски развитак ЧСР довео је до стварања бројно јаке радничке класе у њој. Међутим, радничка класа ма да је била значајан фактор за развитаку земље, није на њега утицала у мери која би одговарала њеној бројној снази услед тога што је део радничке класе био под социјалдемократским утицајем, као и услед тога што је и само руководство КПЧ носило у себи социјалдемократски опортунизам.

Као резултат тих слабости руководства КПЧ и пуног потчињавања политици СКП(б), КПЧ није за време Другог светског рата повела радне масе у борбу против окупатора и домаћих издајника, што би довело до изоловања буржоазије и учвршћивања позиција Партије. Услед отсуства такве борбе револуционарне промене у ЧСР почеле су тек на завршетку рата, доласком Црвене Армије у земљу и образовањем владе Народног Фронта, у којој су комунисти добили одлучујућу улогу. Заузимање најважнијих позиција у влади од стране КПЧ давало је нови карактер чехословачкој држави и отварало могућности за њен револуционаран развитаку у правцу народне демократије, у правцу социјализма.

Пред КП се после рата постављао задатак рада на изоловању буржоазије. Процес изоловања буржоазије у ЧСР био је доста тежак, како због политичких и економских позиција које је имала, тако и због подршке коју је добијала од империјалистичких кругова из иностранства. Те тешкоће — које су биле резултат опортунистичке политике КПЧ, односно СКП(б) за време рата — су објективно условљавале спор развитак нове Чехословачке.

Међутим, на путу изоловања буржоазије КПЧ показала је низ слабости које су учиниле да је поред објективних услова спор темпо развитка у ЧСР био проузрокован и субјективним факторима. Руководство КП, на пример, није гледало увек на коалицију са буржоаским партијама као на привремену форму у развоју чехословачке демократије. Сем тога оно је народну демократију схватало као неки посебан тип државе који омогућује да се иде у социјализам мирним путем, без диктатуре пролетаријата и сл. Последица таквих поставки била је недовољна активност КП у раду на изоловању буржоазије.

Одлучан корак у томе правцу учињен је тек фебруара 1948, када су реакционарни елементи уклоњени из владе, и отпочела нова етапа у развоју ЧСР. Међутим, и после овога политика КП трпи од низа недоследности, које доводе до недовољног повезивања Партије са масама, што се одражава у темпу развитка ЧСР. Тако се у ЧСР масе не привлаче довољно на управљање земљом и службеници обласних народних одбора, на пример, постављају се од министра унутрашњих послова и ресорних министара. Стварање акционих одбора Народног фронта приликом фебруарских догађаја удаљило је масе од делатности у организацијама Фронта, због чега се министар Чепичка јуна прошле године жалио да једино комунисти раде у Народном фронту. Национално питање је неправилно постављено и није обезбеђена равноправност Словачке. Савет повереника Словачке — највиши извршни орган власти, — не поставља Словачко народно веће, него прашка влада, којој он и одговара за свој рад, итд.

Све те недоследности у послератној политици КПЧ, поред тога што су резултат њених сопствених недостатака, односно слабости које показују њени руководиоци, проузроковане су и потчињавањем политици СКП(б) и преношењем у ЧСР совјетских метода организације државне управе.

Негативне последице опортунистичке политике КПЧ и њеног подређеног става према СССР-у, јасно се испољавају и у послератном економском развоју Чехословачке.

а) Развитаk индустрије.

Ступајући у период друштвено-економског преображаја у правцу социјализма са већ изграђеном индустријом ЧСР је била у повољнијем положају него остале индустриски неразвијене земље Источне Европе.

Друга повољна околност за економски развитаk ЧСР, која је долазила до изражаја нарочито у периоду непосредно после рата, састојала се у томе, што чехословачка индустрија за време Другог светског рата није претрпела никаква знатнија оштећења, већ је, напротив, на завршетку рата њен производни капацитет, нарочито у кључним гранама, био појачан. Због тога је ЧСР у периоду послератне обнове наилазила на тешкоће такве природе, које је било релативно лакше савладати од оних које су, као на пример у Југославији, биле изазване у првом реду непосредним ратним разарањима.

Иако није била погођена ратним пустошењем индустриска производња у ЧСР после рата знатно је опала. Њен индекс у поређењу са 1937 г. износио је децембра 1945 год. 55, а децембра 1946 г. 80. Такво опадање производње било је последица недостатка радне снаге који се почео осећати нарочито после масовног исељавања Немаца. Сем тога, на опадање производње утицали су: недостатак сировина, затим неуредност саобраћаја и др., док су оштећења индустрије изазвана ратом, с обзиром на своје размере, само делимично условљавала снижавање производње и била фактор од другостепеног значаја. Врло је карактеристично према томе, да су главни моменти који су довели до опадања индустриске производње могли да се отклоне организационим мерама. Зато је Готвалд 1945 године писао: „Пошто смо ... претрпели релативно мало штете, имамо све услове да бисмо сразмерно брзо, вероватно брже него друге земље, савладали почетне послератне тешкоће и наслеђе шестогодишње окупације и рата ...“

Међутим, развитаk чехословачке привреде, а посебно индустрије, показује да повољни услови за брже савлађивање послератних тешкоћа о којима је говорио Готвалд нису искоришћени. Индустриска производња у 1945 и 1946 години напредовала је веома лагано; од 1947 њен развитаk почиње да се регулише планом, али је и сам Двогодишњи план који је донет за период 1947 и 1948 године предвиђао задатке према којима је индустрија тек спорим темпом имала да се приближи предратном нивоу. Двогодишњи план није био свеобухватан план народне привреде, него производни програм за њене најважније гране у коме су планирани само квантитативни показатељи. Па ипак је постављање

¹ К. Готвалд „Десет лет“ стр. 273.

Двогодишњег плана, које је било условљено тиме што је КП држала одлучне позиције у државној управи и што је већ постојао јак државни сектор привреде са социјалистичким обележјима, било прогресивна мера која је отварала пут ка истинском планирању и давала могућности за ограничавање капиталистичких елемената.

По задацима које је постављао, Двогодишњи план био је план обнове. Он је предвиђао да се у 1948 години углавном достигне ниво у 1937 год. Највеће захтеве постављао је план пред индустрију која је имала „свршетком 1948 године да прекорачи целокупни производни ниво из 1937 године за 10%.“

Према томе Двогодишњи план је санкционисао дотадашњи спори развитак индустрије, што значи да је њиме истовремено дато и признање да повољни услови за брзо отклањање послератних тешкоћа у ЧСР нису реализовани, услед чега се она не само није развијала брже него остале земље него је чак, на пример у односу на Југославију која није имала одговарајуће „повољне услове“ за брзу обнову као ЧСР, пораст индустријске производње у њој далеко заостајао.

Године 1948, када је према Двогодишњем плану индекс индустријске производње у поређењу са стањем од пре рата требало да износи 110, у нашој земљи је одговарајући индекс производње достигао цифру од 257. Да се потпуно сагледа огромна разлика у развиту индустрије у ФНРЈ и у ЧСР, односно у савлађивању послератних тешкоћа треба имати у виду: 1) да је Југославија била далеко више него ЧСР погођена ратним разарањима, због чега су и тешкоће које је имала да савлада биле и неупоредиво веће; 2) да је индустријски потенцијал ЧСР за време рата знатно повећан, насупротив Југославији у којој је дошло до његовог смањења. Услед тога поређење послератног нивоа индустријске производње у ЧСР са предратним стањем, као што чине и пољски комунисти, уствари претставља прикривање реалних могућности за њен бржи пораст, које произлазе из чињенице да је индустријски потенцијал у ратним годинама осетно ојачао. Зато и задатак повећања индустријске производње за 10% према стању из 1937 године значи да је Двогодишњи план планирао ниво индустријске производње испод нивоа на коме се она налазила за време рата, да није узимао у обзир фактор повећања индустријског капацитета ЧСР за време окупације и да се на тај начин, уствари, прикрива јако спор развитак чехословачке индустрије после ослобођења.

Како показују подаци о кретању индустријске производње, задаци које је постављао Двогодишњи план, и поред тога што су били незнатни за реалне могућности чехословачке привреде, нису испуњени.

	Индекс производње (1937 = 100) ²		План за 1948 = 110
	1947	1948	
Индустрија укупно	87,2	103,2	
Индустрија без прехранбене	90,8	107,6	

Из ових података је очигледно да планирани задаци у индустрији нису остварени, па ипак чехословачке статистике, служећи се „испробаним методом“ елиминисања чињеница које сметају да се ствари прикажу како се жели, у званичним извештајима о извршењу Двогодишњег плана објављују да је он испуњен са 101,3%. По овој тврдњи индекс индустријске производње у односу на 1937 годину морао би 1948 год. бити већи од 110, док он међутим, опет према званичним чехословачким подацима, износи тек нешто више од 103.

Несумњиво да су за такав темпо развитка у ЧСР постојали и објективни разлози — недовољна чврстина власти, отпор капиталистичких елемената, проблем радне снаге и др. Међутим један од основних узрока таквог стања биле су и слабости КПЧ која — иако је већ имала одлучујућу улогу у руковођењу земљом — није показала способности да изазове и организује радни полет маса, што би, са техником која је постојала у ЧСР учинило да производња у крупним скоковима крене напред.

Иако је Двогодишњи план у суштини план обнове, њиме је било предвиђено и подизање неких нових објеката, углавном у Словачкој, у циљу „изравнавања привредног стандарда Словачке са чешким областима“.

Према томе, Двогодишњи план је у принципу правилно поставио задатак економског подизања неразвијених делова земље, што може да претставља и допринос решавању националног питања које се испољава и у општој разлици између индустријализираних чешких земаља и заостале Словачке. Међутим, за доследно решавање националног питања потребно је упоредо са тим радити на отстрањивању политичке неправедности Словачке и обезбеђења њених политичких права. Видели смо да је баш то питање у ЧСР занемарено и погрешно постављено, што значи да национално питање у ЧСР, макар колико се о томе хвалисаво говори, још није нашло доследно марксистичко решење.

Све гране индустрије нису у Двогодишњем плану напредовале подједнаким темпом. У нарочитом заостатку биле су прехранбена индустрија и грађевинарство, у којима је приватни сектор имао највећи утицај, и за које и званични извештаји говоре да су подбацили у извршењу плана. Поред њих, 1948 год. још увек су имале производњу нижу од предратне текстилна индустрија.

² Hospodarske přehledy, 25. V. 1949, Státní úrad plánovací, Praha, tab. 8.

стрија, индустрија дрва, стакла и др. Темпом нешто бржим од просечног развијала се метална индустрија, нарочито индустрија машина. Она је у неким врстама производа — као трактори, електромотори, локомотиве, шиваће машине — високо премашивала предратни ниво производње, обезбеђујући тиме већи обим извоза ових артикала. Релативно бржим темпом кретала се и производња електричне енергије.

И поред тог неравномерног развитка појединих грана индустрије Двогодишњи план није унео веће промене у њену структуру. Такве промене предвиђене су Петогодишњим планом чије је спровођење почело у 1949 г. Доношење Петогодишњег плана омогућено је даљим ширењем социјалистичког сектора у привреди. С обзиром на постојање снажне индустријске базе у ЧСР, основни задатак Петогодишњег плана није индустријализација земље, како је то у осталим државама које се налазе у прелазном периоду, или како то треба да буде у њима због њихове економске неразвијености. Петогодишњи план предвиђа индустријализацију само у заосталој Словачкој, док је његова главна садржина реконструкција народне привреде, односно промена структуре у индустријској и пољопривредној производњи.

У односу на индустрију План предвиђа укупан пораст производње за 57%, при чему ће се поједине гране индустрије развијати бржим или споријим темпом, што треба да доведе до промена у структури индустрије. Најбрже треба да се развија метална индустрија, а знатан темпо развитка предвиђен је за хемију, прехранбену и текстилну индустрију. Сразмерно спор темпо развитка планиран је у индустрији шећера, дрвета, стакла и др. За металну индустрију предвиђен је пораст производње од 93%, при чему ће се нарочито повећати производња индустрије машина. Стављање најјачег акцента на металну индустрију, односно на индустрију машина, образложено је потребом да се њеним развијањем модернизира читава чехословачка индустрија. Други разлог којим се образлаже овакво постављање Петогодишњег плана позива се на потребе спољњег тржишта, односно на потребе које за производима тешке индустрије имају земље са планском привредом. У чехословачкој публицистици све више се указује на овај други фактор као на основни фактор који опредељује развитак индустрије у ЧСР.

С обзиром на то да је СССР и пре 1949 у знатној мери увозио производе тешке машинске индустрије из ЧСР и да је за то заинтересован и убудуће, даље с обзиром на данашње односе између социјалистичких држава, — „потребе тржишта земаља са планском привредом“ — слободно се могу протумачити као потребе СССР-а. Према томе, истицање металне односно машинске индустрије на прво место у Петогодишњем плану ЧСР свакако је

условљено и интересовањем које за ту робу показују спољно-трговински стручњаци СССР-а, настојећи да искористе снажну чехословачку индустрију. На форсирање индустрије машина у Петогодишњем плану, ако се имају у виду односи које је СССР наметнуо источноевропским земљама, не може се гледати као на резултат некакве политике размештаја производних снага у социјалистичком свету — а таквих тенденција има у чехословачкој штампи, — него у првом реду као на резултат интереса који за производима те индустрије показује Совјетски Савез.

За развитак чехословачке индустрије од прелаза на Петогодишњи план карактеристично је да социјалистичка организација рада у њој још увек наилази на малу примену, што се негативно огледа у степену коришћења објективних могућности за унапређење производње. У реферату који је 25-II-1950 г. одржао на заседању ЦК КПЧ, члан секретаријата ЦК Јозеф Франк,³ изнео је неке податке о развоју такмичења у ЧСР. Још у јануару 1949 г. у такмичењу је учествовало свега 5% од целокупног броја радника у индустрији. У мају 1949 године, уочи IX партијског конгреса, број такмичара повећао се на 9%. Као главни узрок слабих резултата у развијању такмичења и ударничког покрета, Франк је означио слаб рад комуниста у привреди и у синдикатима: „Има случајева, рекао је он, да комунисти нису досада у довољној мери схватили политички смисао и значај социјалистичког такмичења. У многим предузећима учешће комуниста у социјалистичком такмичењу је недовољно, понекад и далеко слабије него учешће ванпартијаца.“ Незадовољавајући резултати у покретању социјалистичког такмичења резултат су политичке линије КП и њене неспособности да организује масе и руководи њима. Те слабости одражавају се и у прекомерно спором развоју индустрије у првим послератним годинама, а и данас долазе до изражаја у неизвршењу привредних планова и у другим недостацима којих има у индустриској производњи.

Фебруара 1950 г., на заседању ЦК КПЧ, постављен је задатак бржег преуређења индустрије у правцу појачаног развоја тешке на рачун лаке индустрије. „Потребно је да брже него досада, рекао је Готвалд, преоријентишемо целу индустријску производњу... Морамо нашу индустрију оријентисати у првом реду на производе које ћемо моћи непрекидно продавати, тј. у првом реду на производе тешке машинске индустрије.“ Ради убрзања преоријентације индустријске производње извршиће се ревизија плана инвестиција у свим гранама лаке индустрије, да би се на основу тако добијених средстава проширила производња у тешкој индустрији. У захтеву Готвалда да се индустрија „брже него до-

³ Задаци партије на даљем развијању ударничког покрета и учешћу у коришћењу норми, *Rudé právo*, 3. III. 1950.

сада“ преоријентише на производе потребне спољном тржишту још јасније него раније испољава се утицај СССР-а на привредну политику ЧСР, пошто је до убрзане преоријентације чешке индустрије дошло непосредно после измена у структури совјетског извоза из ЧСР у коме су производи тешке индустрије добили још већи удео него раније.

Према томе за послератни развитак чехословачке индустрије карактеристично је следеће:

1) Стање индустрије непосредно иза Другог светског рата омогућавало је релативно брзо отклањање поремећаја у производњи изазваних ратом. Међутим, углавном услед политике КП, њене недовољне повезаности са масама те могућности нису искоришћене, тако да се развитак индустрије одвијао спорим темпом. Тек 1948 године она је достигла предратни ниво, заостајући и тада иза нивоа на коме је била за време рата.

2) Реконструкција индустрије предвиђена Петогодишњим планом била је условљена у првом реду интересима СССР-а. Због тога 1950 године ЧСР узима још јачи курс на развијање тешке индустрије на рачун лаке, при чему нарочито јак развитак доживљава индустрија машина, чији су производи потребни за извоз у СССР и за подмирење његових обавеза према другим земљама Источне Европе.

б) Развитак пољопривреде

Захваљујући наслеђеној материјално-производној бази, ЧСР је у прелазном периоду имала да решава пре свега питање социјалистичког преображаја пољопривреде. Она је, за разлику од осталих земаља које се налазе у прелазном периоду, ослобођена потребе да улаже гигантске напоре у индустријализацију земље, што значи да су њени руководиоци имали могућности да усмере више снага у правцу социјалистичке реконструкције пољопривреде. За такву реконструкцију постојали су и постоје врло повољни материјални услови.

1) Пре свега у ЧСР постоји снажно развијена индустрија, способна да снабдева пољопривреду свим машинама, оруђима, ђубривом и др. Производња трактора, на пример, износила је у 1948 г. преко 9.000 комада. У 1949 г. број произведених трактора је у сталном порасту, тако да је њихова месечна производња износила у првом полугођу прошле године 819 комада.⁴

2) Ослањајући се на тако развијену индустрију, механизација пољопривреде, која је и пре рата у поређењу са осталим земљама Средње и Југоисточне Европе била висока, сада се још више укоренила. У 1949 г. у пољопривреди је радило око 27.000

⁴ Statistický Zpravodaj, No. 7/1949.

трактора, док је број самовезачица достигао 31.000 комада. На један трактор долазило је пре рата 690 ха обрадиве површине, док је прошле године количина обрадиве површине на један трактор износила мање од 200 ха.⁵ Упоређење ових цифара са подацима који се односе на нашу земљу у којој је прошле године долазило на један трактор 1.150 ха обрадиве површине, или са подацима из СССР-а, где је на почетку колективизације на један трактор отпадало 4.000 ха, показује тек колико је снажна механизација чехословачке пољопривреде. Механизација пољопривреде, међутим, просто намеће потребу за стварањем крупних газдинстава пошто само на њима може бити рационално искоришћена. На ту ствар указао је и министар пољопривреде Ђуриш децембра 1948 године: „Због великог броја ситних газдинстава немогуће је у пољопривреди довољно искористити средства.“ На пленуму ЦК КПЧ, фебруара 1950 године, Слански је показао да у ЧСР један трактор ДМС узоре 62,9 ха, задружни трактор узоре 20 хектара, а приватни тек 9 хектара обрадиве површине, што је у првом реду последица расцепканости земљишног поседа која не дозвољава потпуније искоришћавање постојеће механизације.

3) Један од услова за реконструкцију пољопривреде је и велика потреба за пољопривредним производима обзиром на бројност радничке класе. С друге стране, услед исељавања Немаца и у пољопривреди се поставља проблем радне снаге. Оба ова фактора гурају ка механизацији пољопривреде, што значи у крајњој линији, ка стварању колективних газдинстава.

4) Најзад, повољан услов за социјалистичку реконструкцију пољопривреде састоји се и у самој структури земљишног поседа у ЧСР, која показује да на селу има снага које је могуће заинтересовати за социјалистички преображај и покренути их на активну борбу за његово остварење. У ЧСР превлађују ситна газдинства којих је, према подацима министра Ђуриша, децембра 1948 године било 620.636 или 44,3% од укупног броја газдинстава. Сем тога у пољопривреди има и знатан број пољопривредних радника — надничара који су заједно са ситним сељацима спремни да прихвате политику социјалистичког преображаја села.

Но за социјалистички преображај пољопривреде материјални услови нису довољни, пошто је то процес чије извршење, као и код осталих револуционарних друштвених промена, захтева организовано руковођење од стране КП и њену правилну политичку линију. У развоју чехословачке пољопривреде недостаје баш тај фактор, тј. недостаје принципијелна и смела политика КП на селу. Отсуство правилне политике КП било је главни

⁵ „Rude pravo“, 18. XI. 1949, стр. 107.

⁶ Слански: Јединствене земљорадничке задруге и задаци Партије на селу, „Rudé právo“, 3. III. 1950.

разлог због којег на социјалистичкој реконструкцији пољопривреде у ЧСР досада није скоро ништа урађено, ма да она располаже најпогоднијим материјалним условима за спровођење револуционарних промена на селу.

За политику ЦК КПЧ карактеристично је испољавање неке врсте страха пред таквим револуционарним преломом какав претставља преображај пољопривреде на социјалистичким основама, услед чега је стварање социјалистичког сектора одлагано за далеку будућност, или се чак негирало да КП уопште има намеру да усмерава развитак села у правцу социјализма. Такву капитулантску изјаву — одрицање од социјалистичког развитка на селу — дао је, на пример, претседник владе ЧСР, члан Претседништва ЦК — Запотоцки. У говору одржаном 5-II-1948 у Закопанима он је рекао: „Последњих дана ... шири се код нас шапатам пропаганде да ми намеравамо оснивати колхозе. У овоме нема ни речи истине. Земља је код нас за сва времена власништво оних који раде.“ Генерални секретар КП — Слански рекао је 1. VIII. 1948 на митингу у Жамбергу да би „умирио“ оне који би можда поверовали да руководство КПЧ заиста жели остварење социјализма на селу, како „реакција, у вези с критиком КПЈ, страши земљораднике колхозима.“ С обзиром на такав став највиших партијских руководиоца природно је што практична политика КП није вођена тако да отвара пред масама радног народа сељаштва перспективе за прелаз на социјалистичко газдовање, што није конкретним мерама привлачила радне сељаке за социјализам. Као резултат таквог става ЦК КПЧ у ЧСР је задругарство, које је најпогоднија организациона форма за привођење радног сељаштва социјализму, доскора било страховито занемарено. Ниједна од аграрних реформи није искоришћена као мера која би дала потстрек за развитак задругарства, услед чега у чешким земљама скоро у близу 50% општина у фебруару 1949 године није било ниједне задружне организације на селу, док су и оне које су постојале биле капиталистичког типа и под капиталистичким утицајем и ништа није урађено да оне постану инструменти за повезивање Партије с масама. Опортунистичко држање према социјалистичком преображају села и потпуно занемаривање задругарства као оруђа тог преображаја учинили су да у Петогодишњем плану ЧСР уопште није указано на перспективу социјалистичког преображаја пољопривреде.

Фебруара 1949 у политици према селу учињен је „прелом“ који је обележен доношењем Закона о Јединственим земљорадничким задругама. Према томе закону задруге треба да се старају о комасацији земље, о механизацији радова, да учествују у састављању планова и испуњењу задатака, да закључују уговоре о производњи и откупу. Стварање оваквих задруга, у којима за-

дружну својину чине само пољопривредне машине, зграде које задруга подигне, финансијска средства, — представља све што је на социјалистичком преображају пољопривреде поред организовања државних пољопривредних добара досад урађено. На IX Конгресу КП, одржаном маја 1949 године, Слански је указао на значај стварања ЈЗЗ и подвукао задатке који стоје пред партијом. Према њему треба „поново и темељито претрести сва питања ЈЗЗ у свим партиским организацијама, а нарочито оних на селу“, даље „морамо размотрити оснивање ЈЗЗ са претставницима других странака, предложити им оснивање припремних одбора, извршити личну агитацију од куће до куће итд.“ Постављање оваквих задатака, као најважнијих показује да је маја прошле године покрет за стварање ЈЗЗ још увек био у самом повоју. Иако чехословачко радно сељаштво није прошло школу револуционарне борбе кроз коју би се повезало са радничком класом, па је због тога и разумљиво што његово привлачење на пут социјализма тамо иде теже него, на пример, код нас, ипак су постигнути резултати на том сектору толико слаби да се не могу оправдати никаквим објективним разлозима. Њихов прави узрок је опортунистичка политика ЦК.

До фебруара 1950 године почело је са радом 2412 ЈЗЗ. Од тога броја само 124 задруге организовале су заједнички рад на пољима и њих зову „угледне“, док према речима Сланског на пленуму ЦК, фебруара о. г. „већина задруга досада спроводи другу, спореднију делатност, градњу живинарника и сл.“ На конференцији ЈЗЗ, одржаној јануара о. г. констатовано је да „досадашњи резултати рада не могу ни издалека задовољити. У многим општинама јединствене земљорадничке задруге не постоје, а рад већине основаних задруга се не развија онако како то захтевају интереси ситних и средњих сељака и интереси изградње социјализма у земљи“.⁷

Према томе, у марту 1950 године у ЧСР нема сељачких радних задруга социјалистичког карактера. На тај начин послератни развитак ЧСР довео је до једног парадокса. Земља која има одличну механизацију и све друге материјалне услове за преображај села постиже у раду на томе преображају најслабије резултате.

У првим послератним годинама пољопривредна производња у ЧСР била је у сталном порасту али се налазила јако испод предратног нивоа. Двогодишњи план, је постављао да пољопривреда достигне предратну производњу, што међутим није извршено услед недостатка радне снаге, отпора капиталистичких елемената и неповољних атмосферских прилика у току 1947 годи-

⁷ „Руде право“, 31, I, 1950.

не, као и због отсуства чврстог савеза радних маса у селу и граду. Петогодишњи план је поред предвиђеног пораста пољопривредне производње налагао и промену односа између ратарства и сточарства, која треба да се изврши на тај начин што ће се вредност биљне производње повећати за 11% а вредност сточарске производње за 86%. Сем тога, Петогодишњи план предвиђа даљу механизацију пољопривреде.

Према званичним подацима пољопривредни план за 1949 год. је испуњен, међутим, то није случај са планом откупа. У вези са откупом пољопривредних производа, Министарство пољопривреде издало је прошле године Уредбу према којој се откуп житарица морао довршити 10 децембра, а у изузетним случајевима овај се термин могао продужити до 24 децембра. На заседању ЦК фебруара 1950 Слански је констатовао да „још није спроведен откуп житарица, за које су се сељаци обавезали да ће испоручити.“ Пишући раније о тешкоћама откупа, „Руде право“ је указало да слаби резултати који се постижу у тој акцији проистичу услед слабог рада партиских организација и недовољне чврстине месних органа власти. Тешкоће Партије у извршењу плана откупа природан су резултат њене политике на селу, њеног страха пред социјалистичком реконструкцијом пољопривреде, њеног неуспеха у стварању чврстог савеза између радничке класе и радног сељаштва.

б) Спољна трговина

Структура спољне трговине ЧСР има исти карактер као и пре рата, што је и разумљиво с обзиром да се основне карактеристике чехословачке економије нису измениле. Зато у њеном увозу и сада најзначајније место заузима увоз сировина, док најважнију ставку извоза чине готови производи чији је удео у вредности целокупног извоза 1947 г. износио 73,9%, а 1948 г. 81,7%. Но и поред тога у спољној трговини ЧСР после Другог светског рата дошло је до значајних промена које се односе пре свега на правац трговине.

Најважнију улогу у спољној трговини ЧСР пре рата имала је Немачка после које су по обиму робне размене долазиле Велика Британија и САД. Учешће СССР-а у спољној трговини ЧСР било је незнатно и износило је око 1% од њеног увоза, односно извоза. СССР и остале земље Информбирса заједно учествовале су у предратном чехословачком увозу са 14,5%, док је вредност извоза у те земље износила 16,5%.

После рата учешће Немачке у спољној трговини ЧСР сведено је на незнатне размере. С друге стране, стално се повећавао

⁸ Stat, Zpravodaj No. 4/1949.

удео земаља Централне и Источне Европе, а пре свега Совјетског Савеза. Робна размена са тим земљама износила је 1947 године 19,7% од вредности чехословачког увоза и 19,2% од вредности извоза, док је 1948 године удео тих земаља био следећи: у увозу 35,3%, у извозу 37,8%.⁹

Нарочити значај има робна размена са СССР-ом која је у сталном порасту, услед чега је Совјетски Савез брзо заузео прво место у чехословачкој спољној трговини. Обим робне размене са СССР-ом се непрекидно проширује, а сразмерно томе и совјетски удео у укупној вредности спољне трговине ЧСР. По званичним подацима 1949 г. на СССР је отпадала 1/4 од укупне вредности чехословачке спољне трговине (треба истаћи да званична статистика не евидентира целокупну размену, тако да је стварни удео СССР-а још већи). Приликом закључивања уговора о спољно-трговинској размени за 1950 г. подвучено је да ће обим робне размене бити даље повећан и да ће изнети више него што се предвиђало. Базу за спољно-трговинске односе ЧСР са Совјетским Савезом претставља петогодишњи трговински споразум закључен 1947 год., који је одређивао годишњу вредност робног промета у износу од 10 милијарди круна. Међутим, та квота је у пракси далеко превазиђена. Према уговору за 1949 г. размена робе требало је да износи 18 милијарди круна, док је за 1950 год. њена вредност још повећана.

Робна размена ЧСР са Совјетским Савезом није значајна само по својој квантитативној страни, по сталном порасту њеног обима, по одлучујућем месту које СССР има у спољној трговини ЧСР. Још важније је то што се кроз спољну трговину између тих земаља испољава суштина односа које је СССР наметнуо Чехословачкој. Иако ти односи, с обзиром на висок ниво развитака ЧСР, имају неке посебне форме — ипак је њихова суштина иста са суштином односа СССР-а према осталим информбироовским земљама. То значи да и за ЧСР важи: а) политичка и економска зависност од СССР-а; б) неравноправан положај према њему; в) у вези с тим — експлоатација земље од Совјетског Савеза. Такви односи заснивају се на хегемонистичкој политици бирократских елемената у СССР-у, као и на пуној послушности коју према таквој политици показује ЦК КПЧ, послушности чији се извор налази у опортунизму чехословачких партијских руководиоца.

Зависност Чехословачке од СССР-а и њен неравноправан положај према њему огледа се у томе што су потребе извоза за СССР постале критеријум који у многоструко одређује правац развитака чехословачке економије. Општа концепција Петогодишњег плана ЧСР, као и развој њене индустрије из године у годину, условљени су интересима Совјетског Савеза. Тако је на заседању

⁹ Stat. Zpravodaj No. 4/1949.

ЦК КПЧ, у фебруару 1950, непосредно после закључења чехословачко-совјетског трговинског уговора за ову годину, постављено спровођење преоријентације чехословачке индустрије у правцу бржег развоја тешке индустрије. Та преоријентација индустрије проглашена је паралелно са извесним изменама у структури извоза за СССР, према којима су у извозу још већи удео добили производи тешке индустрије и индустрије машина, — цеви, каблови, локомотиве, енергетски и други уређаји, железничке шине и др.

Структура робне размене са Совјетским Савезом и релативно висока продуктивност рада у Чехословачкој доводе на први поглед до закључка да је ЧСР у односима са Совјетским Савезом у повољном положају с обзиром да увози углавном сировине и прехранбене продукте, а извози готове индустријске производе. Међутим, такав положај ЧСР условио је посебне форме „сарадње“ Совјетског Савеза са њом које и поред преимућстава које има ЧСР, обезбеђују експлоатацију чехословачке привреде од стране СССР-а. Размена робе зато не врши се у свим случајевима по светским ценама, већ само код оних производа код којих то омогућава положај СССР-а, док се за осталу робу, код које би примена светских цена довела Чехословачку у повољнију ситуацију, одређују посебне цене од стране совјетских стручњака.

Поред диктирања цена, други фактор преко кога се изражава неравноправан положај Чехословачке и експлоататорски однос Совјетског Савеза према њој, састоји се у одређивању услова за размену робе. Извоз сировина у Чехословачку Совјетски Савез везује са одређивањем количине и квалитета готових производа које је ЧСР обавезан да му испоручи. Притом долази до појаве да су сировине које се увозе из СССР-а веома лошег квалитета, тако да се од њих могу изградити само слабији или осредњи финални производи, док истовремено СССР захтева увоз првокласне робе. Таквих случајева има нарочито у вези са извозом текстилне робе и обуће из Чехословачке, односно са испорукама Чехословачкој памука, вуне и коже. Да би одговорила захтевима СССР-а за робом најбољег квалитета, ЧСР мора да купује сировине од западних капиталистичких држава, док производе израђене од слабијих совјетских сировина продаје на своме унутрашњем тржишту.

Формалне одредбе Совјетско-чехословачких уговора такође изражавају неравноправан однос Чехословачке и стављање пред њу тешких услова, који су неуобичајени чак и у трговини између капиталистичких земаља. Тако у уговору о условима испоруке железног материјала и машина, у члану 4 стоји да „купац има право да врши контролу поручених продуката и у току њихове

производње.“ Приликом пријема робе купчев заступник врши пробу о чему се саставља записник, „али то још увек не решава испоручиоца одговорности за дефекте уређаја, уколико ови дефекти буду касније пронађени.“ По уговору испоручилац даје гарантне рокове који су дужи него што је уобичајено у пракси, и који су, сем тога, предвиђени и за предмете прецизне механике, алата и слично, за које се гарантни рокови обично не дају.

Све ово говори о томе да ЧСР, иако у њој нема мешовитих друштва и ма да је продуктивност рада у њој знатна, ипак није поштеђена од совјетске експлоатације. Захваљујући дисциплинованом ставу чехословачких руководилаца, совјетски бирократи успели су да пронађу „форме сарадње“ које омогућавају искоришћавање развијене чехословачке индустрије и њено стављање у службу совјетских интереса.

На тај начин спољна трговина СССР-а са ЧСР има све карактеристике капиталистичке трговине и то капиталистичке трговине између једне велике и једне мале државе. Једини пут за отклањање такве ситуације и за вођење спољне трговине која ће одговарати чехословачким интересима састоји се у правилном регулисању односа између социјалистичких земаља. Међутим, чехословачки руководиоци нису прихватили борбу коју је за такве односе повела наша Партија, већ су се, супротно интересима изградње социјализма у својој земљи, супротно интересима свога народа и међународног социјалистичког покрета, придружили непријатељској кампањи која је поведена против наше Партије и наших народа а тиме и подржавању неправилних односа између социјалистичких земаља.

У односу на капиталистички свет чехословачки руководиоци настоје да остваре трговинске везе са што већим бројем држава. 1948 г. ЧСР је одржавала трговинске везе са 80 земаља, док је са 27 земаља имала регулисане односе путем трговинских уговора или платних споразума.¹⁰ Између осталог ЧСР је имала 1947 године склопљен уговор са монархофашистичком Грчком, а тргује такође и са Франковом Шпанијом. Чехословачки руководиоци су, се у свим случајевима, изузев када је била у питању наша земља, држали паролу „тргујемо са целим светом“ под којом су организовали сајам у Прагу септембра 1949 године.¹¹ Једино са социјалистичком Југославијом нису смели да тргују и отказали су — по наређењу из Москве — све уговоре које су имали склопљене са нашом државом на штету свог властитог народа.

¹⁰ „Внешняя торговля“, 3/1949.

¹¹ „Hospodar“, број 37/1949.

г) Унутрашња трговина и животни стандард

Све до фебруара 1949 године најважније позиције у унутрашњој трговини навелико и намало биле су у рукама капиталиста. На тај начин преко трговине се одузимао један део вредности створене у национализованој индустрији и у виду трговинског профита дотурао приватним предузећима, чиме су и они радници који су били запослени у национализованој индустрији изложени посредној експлоатацији.

Постојање јаким капиталистичких позиција у трговини имало је одраза на цео систем снабдевања и политику животног стандарда. Преко разних канала капиталисти су одвлачили робу на црну берзу, смањујући тако робне фондове намењене дистрибуцији. Продајом те робе по високим ценама илегалног тржишта они су онемогућавали радним људима да дођу до ње.

Поред те политике капиталиста, и сам постојећи систем снабдевања условљавао је тешкоће у подизању животног стандарда трудбеника. После ослобођења заведен је рационирани начин снабдевања за који је претседник Државног планског уреда Долански писао да: „принципијелно сваки становник добија једнако следовање.“¹¹ Овакав начин снабдевања, са извесним отступањима која су извршена тако да су радници и намештеници преко фабричких већа добили могућност првенственог снабдевања, био је на снази до јануара 1949 године.

Јануара 1949 године уведено је слободно тржиште за текстил и обућу по повишеним ценама, при чему су задржане карте за снабдевање по нижим ценама. Карте су добили радници и намештеници и земљорадници са имањима до 15 хектара, уколико су извршили своје обавезе према држави. Цене роби која је пуштена на слободну продају биле су јако високе, тако да су прелазиле просечне могућности радних људи. Тако је цена мушких ципелама износила око 4000 круна, цена готових одела кретала се од 5000 до 14.500 круна, метар штофа за мушка одела од 2000 круна па навише итд. Сем тога повишене су цене за обућу и текстил и у гарантованом снабдевању. Цене обуће у гарантованом снабдевању повишене су за око 50%, а цене текстила за приближно 80%.

У току 1949 године уведене су на слободно тржиште неке друге врсте робе, док су 1 октобра прошле године укинуте карте за хлеб, брашно и пециво.

Укидање карата за хлеб не може да прикрије крупне недостатке у подизању животног стандарда. Иако је национализацијом трговине отклоњена озбиљна кочница која је сметала бржем порасту животног стандарда, и после тога се у том погледу

¹¹ „Nová mysl“, No. 1/1949.

наилази на велике тешкоће, које су проузроковане оскудицом робе за широку потрошњу. До недостатка такве робе дошло је, и поред тога што ЧСР располаже снажном индустријом која је у стању лако да задовољи потребе унутрашњег тржишта и да уз то произведе знатне количине за извоз, услед прекомерног извоза, у првом реду у Совјетски Савез. Сем тога, сада се још више ограничава производња индустрије за широку потрошњу, што значи да ће те робе бити још мање, тако да пред чехословачким трудбеницима не стоји перспектива блиског подизања животног стандарда.

Све се то дешава у земљи која би по развијености производних снага — уз правилно руковођење привредом — могла најпре да пружи својим радним људима доказе о предимствима социјалистичког начина производње.

* * *

Према томе за послератни привредни развитак ЧСР је карактеристично да се обавља у условима несавладаних опортунистичких слабости унутар Комунистичке партије, и у условима несоцијалистичких експлоататорских односа наметнутих од стране Совјетског Савеза. Оба та фактора данас су препрека за доследан социјалистички развитак ЧСР и узрок што тај развитак далеко заостаје иза постојећих објективних услова. Услед деловања тих фактора темпо развоја производних снага у ЧСР не одговара могућностима које пружа њихов већ постигнути високи ниво, и самој чињеници да се ЧСР налази у прелазном периоду, а развитак социјалистичких односа у пољопривреди не показује никакав напредак и у оштрој је противречности са постојећим материјалним условима који отварају повољне могућности за друштвеноекономски преображај чехословачког села. Најзад, опортунистичка политика КП и експлоататорски односи од стране Совјетског Савеза узрок су спором подизању животног стандарда чехословачких трудбеника и низу других слабости на које наилази чехословачка економика.

М. АДАМОВИЋ

ИЗЈАВЕ КОЈЕ СЕ НЕ МОГУ ДЕМАНТОВАТИ

(КАКО СУ СОВЈЕТСКИ ПРЕТСТАВНИЦИ ОЦЕЊИВАЛИ НАШУ
НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКУ БОРБУ)

Познато је да је за време Другог светског рата једини, до краја искрени и несебични савезник совјетског народа био Народноослободилачки покрет народа Југославије, руковођен Комунистичком партијом на челу са другом Титом. Поштени и слободољубиви људи читавог света сазнали су за масовна херојства, за натчовечанске напоре наших народа у годинама када се фашистичка опасност наткрила над целим светом, у годинама када је Совјетски Савез имао, по речима Стаљина, очајно тешких ситуација, напуштајући Украјину, Белорусију, а фашистичка Немачка надирала ка Москви и Волги. Непомирљива, самопрегорна, антифашистичка борба наших народа освојила је симпатије читавог прогресивног човечанства и стекла признање за значајан допринос у сламању фашистичке војне силе. То признање ослободилачкој борби наших народа били су принуђени да одају, макар и делимично, совјетски државни, војни, партијски и други руководиоци, јавни и културни радници и научници на конгресима, конференцијама, у телеграмима, путем радија, штампе почев од 1941 године па све до резолуције Информбироа.

Данас, совјетски руководиоци покушавају да негирају све оно што су совјетски људи поштено и истинито рекли и написали у Совјетском Савезу и изван њега о Народноослободилачкој борби народа Југославије. Данас се на СССР односе речи Иље Еренбурга, упућене 1945 год. на адресу западних реакционара, који су покушавали да лажима умање значај нашег доприноса поразу фашизма: „Зар је могуће, да човечанство има тако слабо памћење, да ће заборавити ове жртве?”

Из обиља исказа совјетских руководиоца и јавних радника, као и из саопштења Совинформбироа, овде ћемо навести само један део материјала који ће касније бити штампан као посебна брошура.

Ево како су се совјетски државни руководиоци изражавали о нашој народноослободилачкој борби:

У првомајској заповести 1942 год. совјетским оружаним снагама народни комесар одбране Стаљин је, између осталог, рекао:

„Целу Југославију и совјетске крајеве које су Немци окупирали захватио је пожар партизанског рата.“¹

На поздрав друга Тита маршалу Стаљину поводом 26 годишњице Црвене армије, Стаљин је у свом одговору од 7 марта 1944 г. рекао између осталог :

„Херојска борба братских југословенских народа и њихове славне Народноослободилачке војске против немачких освајача изазива дубоке симпатије народа Совјетског Савеза и служи као пример који надахњује све поробљене народе Европе. Желим и даље успехе југословенским родољубима, који се под Вашим руководством славно боре за ослобођење своје домовине.“²

У реферату одржаном поводом 27 годишњице Велике октобарске социјалистичке револуције маршал Стаљин је 6 новембра 1944 год. рекао да је седми ударац Црвене армије избацио из строја Румунију и Бугарску — савезнице Немачке, отворио пут Црвеној армији у Мађарску и да је тим ударцем „створена могућност за пружање руке помоћи савезничкој Југославији против немачких освајача.“ Говорећи о деветом ударцу рекао је:

„Наше трупе пружиле су непосредну помоћ савезничкој Југославији при истеривању Немаца и ослобођењу Београда.“³

Ове Стаљинове речи показују ко је био савезник Црвене Армије у Другом светском рату, као и то да ли нас је СССР ослободио или је само пружио помоћ.

На честитку друга Тита поводом капитулације Немачке, маршал Стаљин је послао другу Титу следећи телеграм:

„Од свег срца захваљујем Вама и братским народима Југославије на пријатељској честици поводом потпуног и коначног уништења хитлеровске Немачке.

У исто време срдечно честитам Вама и народима Југославије победу над немачким империјализмом. У борби против њега југословенске оружане снаге и сав југословенски народ показао је примере храбрости и хероизма.“⁴

Претседник Президијума Врховног Совјета СССР М. Калињин упутио је регентима Југославије поводом коначне победе над Немачком следећи телеграм:

¹ Стаљин: О Великом отаџбинском рату Совјетског Савеза, стр. 49.

² „Нова Југославија“ број 2 од 15 марта 1944 год.

³ Стаљин: О великом отаџбинском рату Совјетског Савеза, стр. 153.

⁴ „Правда“ 12 маја 1945 год.

„Са своје стране, поздрављам Вас лично и сав југословенски народ поводом победе за чије је извојевање Ваша херојска земља дала свој потпуно признати удео.“⁵

Маршал Стаљин је 25 маја 1945 године поводом рођендана друга Тита послао следећи телеграм:

„Примите, уважени Маршале, моје срдечно честитање поводом дана Вашег рођења, као и жеље за добро здравље и успеха у Вашем раду на добро народа демократске федеративне Југославије.“⁶

У изјави совјетске владе од 14 октобра 1942 год. о одговорности Хитлеровских освајача и њихових саучесника за злочинства извршена у окупираним земљама Европе, народни комесар иностраних послова СССР В. М. Молотов је, поред осталог, рекао следеће:

„Најосетљивији губитак нанесен је непријатељу у оним земљама где су, слично великом покрету народних осветника партизана који се боре против окупатора на привремено окупираним совјетским територијама од стране хитлероваца, верни патриоти неустрашиво ступили на пут оружане борбе са освајачима, као што је то учињено поглавито у Југославији.“⁷

11 априла 1945 године, после потписивања уговора између Совјетског Савеза и Југославије о пријатељству, узајамној помоћи и послератној сарадњи, В. М. Молотов одржао је следећи говор:

„Маршале Тито, господо!

Уговор између Совјетског Савеза и Југославије о пријатељству, узајамној помоћи и послератној сарадњи, који сам имао част да сада потпишем по налогу совјетске владе, учвршћује односе пријатељства и тесне сарадње створена између народа СССР и Југославије у њиховој заједничкој борби против заједничког непријатеља — немачких освајача.

Ја сам убеђен да ће овај уговор допринети убрзању слома хитлеровске Немачке и послужити ствари Уједињених народа који теже да постигну чврст мир и безбедност у Европи.

Настао је час који су дуго чекали народи Совјетског Савеза и Југославије. Савез и пријатељство, који су запечаћени крвљу наше браће у заједничкој борби против немачког фашизма и његових савезника, добили су свој нови израз у нашем уговору. Ми смо пружили руке један другом да доведемо наш ослободилачки рат до победоносног краја...

.... Совјетски Савез, остварујући велико дело Лењина — Стаљина, и демократска Југославија, која је заузела почасно место међу народима који се боре против фашизма биће отада још тешње везани пријатељством, узајамном помоћи и свестраном сарадњом.“⁸

⁵ „Правда“ 13 маја 1945 год.

⁶ „Борба“ 26 маја 1945 год.

⁷ Внешнаја политика Совјетского Сојуза в период отечественной войны. Том I, стр. 316.

⁸ „Правда“ 12 априла 1945 год.

На пленарном заседању Париске мировне конференције 13. августа 1946. године Молотов је у свом говору, између осталог, рекао:

„Међу свим словенским и печловенским народима Југославија заузима славно место херојског борца у редовима антихитлеровске коалиције. Сем тога познато је да се баш на Југославију свалио огромни терет немачке и италијанске окупације и да је она поднела огромне жртве у борби са нашим заједничким непријатељима.“⁹

5. септембра 1944. године Президијум Врховног совјета СССР донео је Указ о одликовању маршала Тита орденом Суворова I степена, који гласи:

„За славне успехе у вођењу војске и извођењу борбених операција против хитлеровске Немачке, заједничког непријатеља Совјетског Савеза и Југославије, одликује се „Орденом Суворова I степена“ маршал Јосип Броз Тито, врховни командант Народноослободилачке војске Југославије.“¹⁰

10. септембра 1945. године Президијум Врховног Совјета СССР донео је следећи Указ:

„За особите заслуге у спровођењу борбених операција великих размера, које су потпомогле да се извојује победа Уједињених нација над хитлеровском Немачком, одликује се „Орденом победе“ маршал Југославије Јосип Број Тито.“¹¹

Информативни биро Народног комесаријата спољних послова објавио је о догађајима у Југославији 14. децембра 1943. године следеће:

„Како се сазнаје, крајем новембра одржано је на територији коју су ослободили партизани заседање Антифашистичког већа Југославије, састављеног од претставника свих крајева земље, које је донело одлуку о претварању Антифашистичког већа у врховни законодавни и извршни одбор и успостављању Националног комитета ослобођења у својству привремене Владе Југославије.

У састав новоизабраног Президијума Антифашистичког већа, а такође и у састав Националног комитета ослобођења ушли су претставници свих народа Југославије и свих друштвених слојева и партија који воде борбу за национално ослобођење Југославије.

... Ови догађаји у Југославији, који су већ наишли на пријатељски одјек у Енглеској и САД, посматрају се од Владе СССР-а као позитивни фактори који помажу даљој и успешној борби народа Југославије против хитлеровске Немачке. Они сведоче такође о озбиљном успеху нових вођа Југославије на делу уједињења свих националних снага Југославије.

С те тачке гледишта се у Совјетском Савезу посматра и делатност четничког генерала Михајловића која, према доказима који постоје, досад није помагала него, штавише, наносила штету борби југословенског народа против немачког освајача и зато је морала да наиђе на негативан однос у СССР-у.

⁹ „Борба“ августа 1946. год.

¹⁰ Внешњаја политика Советского Сојуза в период отечественной воины. Том II, стр. 179.

¹¹ „Борба“ 11. септембра 1945. год.

Совјетска влада сматра неопходним да добије још детаљније обавештење о свим југословенским догађајима и партизанским одредима, и стога је решила да пошаље у Југославију Совјетску војну мисију, као што је то већ раније учинила британска влада.¹²

Да су совјетска влада и Врховна команда СССР-а сматрали наш Национални Комитет као привремену револуционарну владу нове државе и нашу народноослободилачку војску као савезнику, говори саопштење ТАСС-а од 28 септембра 1944 године у коме се каже:

„Пре неколико дана совјетска команда, имајући у виду интересе развијања борбених операција против немачких и мађарских трупа у Мађарској, обратила се Националном комитету ослобођења Југославије и Врховном штабу НОВ и ПОЈ с молбом да даду пристанак за привремени улазак совјетских трупа на југословенску територију која граничи с Мађарском. Совјетска команда саопштила је том приликом да ће совјетске трупе, пошто изврше своје оперативне задатке, бити повучене из Југославије.

Национални комитет и Врховни штаб Југославије удовољили су молби Совјетске команде. Совјетска команда је примила услов, који је постављен с југословенске стране, да ће на територији Југославије у областима где ће се налазити јединице Црвене армије деловати цивилна администрација Националног комитета ослобођења Југославије.“¹³

У паролама ЦК СКП(б) од фебруара 1944 године поводом 26 годишњице Црвене армије истиче се као пример херојска борба наших народа свима народима поробљене Европе:

„Срчани патриоти Југославије! Ваша борба за слободу и независност домовине служи свима поробљеним народима Европе као пример који их одушевљава.

Живео херојски народ Југославије и његова витешка Народноослободилачка армија, која се самопрегорно бори против фашистичких освајача!“¹⁴

У паролама ЦК СКП(б) од фебруара 1945 године поводом 27-годишњице Црвене армије каже се:

„Поздрав братском југословенском народу! Живела Народноослободилачка армија Југославије, која довршава ослобођење своје отаџбине од немачких угњетача! Живело совјетско-југословенско пријатељство!“¹⁵

У паролама ЦК СКП(б) поводом 1 маја 1945 године каже се:

„Поздрав братском југословенском народу! Живела херојска Југословенска армија која завршава заједно са Црвеном армијом ослобођење своје отаџбине од немачких завојевача!

Живео савез и пријатељство између СССР-а и Југославије!“¹⁶

¹² „Правда“ 14 децембра 1943 год.

¹³ „Внешњаја политика СССР, књ. II, стр. 236.

¹⁴ „Нова Југославија“ број 1 од 1 марта 1949 го.

¹⁵ „Борба“ 22 фебруара 1945 године.

¹⁶ „Борба“ 29 априла 1945 године.

Ево како су совјетска штампа и радио говорили о нама:
У уводном чланку московске „Правде“ од 11 новембра 1941 године у коме се говори о великој ослободилачкој мисији Црвене армије стоји и ово:

„Расте и јача партизански покрет у Европи.
У шумама Србије воде се жестоке борбе између партизана и немачке војске.“¹⁷

22 октобра 1941 године радио Москва је јавио следеће:

„Због народног устанка у Црној Гори, Италијани су били принуђени да своје окупаторске трупе сконцентришу по већим градовима Црне Горе. Територија Србије која се налази југозападно од Београда одавно је ослобођена од окупатора. У Шапцу и око њега воде се велике борбе у којима је непријатељ претрпео велике губитке. Партизани у Југославији добро су наоружани и стално наоружавају народ који се диже на отворен устанак.

Народноослободилачки покрет захватио је три четвртине Југославије. Срби су концентрисали велике снаге око градова у којима су немачки гарнизони и честим нападима наносе непријатељу велике губитке. Због тога је немачки командант Београда тражио из Берлина нова појачања за борбу против партизана у Југославији.“¹⁸

Октобра 1942, у време немачког надирања ка Стаљинграду, радио Москва је у коментару о политичкој ситуацији рекао на нашем језику, између осталог, и ово:

„Највећи део ратног терета у Европи, тј. девет десетина подносе Руси, а један добар део оне последње десетине сносе партизани мале Југославије. Осовина је морала да одвоји неколико десетина својих дивизија за Југославију, иако су им оне биле неопходно потребне за Источни фронт. Од Словена Руси и Југословени дали су највеће жртве у борби против фашизма. Они већ месецима примају ударце крвавог фашизма. Руси и Југословени једни друге узајамно помажу, боре се раме уз раме и бију бој за напредак читавог човечанства... У току рата показало се да снаге фашизма свакодневно слабе, док снаге Црвене армије и партизана Југославије свакодневно расту. Данас совјетски народи са Србима, Словенцима и Хрватима стоје на бранику напретка човечанства. Руске снаге су моћне. Наша браћа у Југославији већ су на стотине и хиљаде организирана у крупне војне јединице, освајају оружје, ослобађају територије и туку непријатеља. Борба наше браће не слаби, него расте. Заједно са Црвеном армијом и поробљеним народима они ће скршити фашистичку неман.“¹⁹

Јануара 1943 године у московској „Правди“ је изашао чланак о акцијама наше војске у коме је, поред осталог, речено и ово:

„Партизанска војска у Југославији не само да је ослободила велику територију, него и савезницима пружа велику помоћ, задржавајући јаке италијанско-немачке трупе.“²⁰

¹⁷ „Борба“ број 13 од 13 новембра 1941 год.

¹⁸ „Борба“ број 3 од 23 октобра 1941 год.

¹⁹ „Борба“ број 22 од 15 октобра 1942 год.

²⁰ „Борба“ број 36 од 24 јануара 1943 год.

На крају чланка се вели да партизанске акције у Југославији спречавају Немце и Италијане да појачају Ромелове трупе.

12 маја 1943 године московска радио служба за интерконтиненталне новости објавила је велики чланак „Пораз четири осовинске офанзиве против југословенских партизана“, у коме се, између осталог, каже следеће:

„Партизански рат народа Југославије за национално ослобођење своје домовине разгара се сваким даном све жешће. Један од многих разлога за успехе партизанског рата јесте чињеница да су партизани стекли широку популарност код становништва. Својом самопожртвованом борбом убедили су широке народне масе у непобедивост партизанске војске.

Од 22 јуна 1941 године па надаље немачке и италијанске трупе покушавале су четири пута да угуше партизански покрет у Југославији...

...Офанзива великих размера, ако се узму у обзир локалне кондиције, отпочела је 15 априла 1942 године. Жестоке битке беснеле су месец и по дана. Партизанска армија нанела је страховите губитке италијанским јединицама, специјално алпинској дивизији „Пустерија“.

...Опавши планове Хитлерових генерала, партизани су прецили успешну контраофанзиву, чији је резултат био ослобођење 50.000 км.² територије са великим бројем настањених места; око 20 градова пало је у руке партизанима крајем 1942 године.

У току операција Немци су били присиљени да из Грчке упуте противу партизана своју 38 гренадирску дивизију, за коју се претпостављало да ће бити послата у Тунис. Јединице Народноослободилачке војске пружиле су жилав отпор. Непријатељ је употребио на фронту неколико бомбардерских експедиција, велики број брдске артиљерије, неколико тенковских субдивизија. Положаји партизана су немилосрдно бомбардовани. Немачки авијатичари и Павеличеви легионари уништили су неколико босанских градова на ослобођеној територији...

Ситуација је захтевала од јединица НО војске невероватну чврстину и јунаштво и надчовечанске напоре. Партизани су имали све те квалитете. Они су издржали потребне напоре. Довољно је да се каже да су војници IV црногорске бригаде, бранећи болницу одбили 11 непријатељских напада само у току једног дана у месецу марту.

Као резултат 35-дневних бојева западно од Сарајева 718 и 56 немачка дивизија и италијанска дивизија „Мурђа“ претрпеле су тако тешке губитке, да је немачка команда 23 марта обуставила офанзивне операције. Фашистичке јединице које су оперисале против Босанског корпуса НО војске биле су присиљене да учине исто. У бојевима против јединица овог корпуса окупатори су изгубили преко 8.000 војника и официра, убијених и рањених...

Југословенски партизани знају да пред њима стоје још тешке борбе. Али они припремају своје снаге уз помоћ југословенских народних маса. Они су чврсто решени да се боре док њихова домовина не буде очишћена од мрског окупатора.²¹

²¹ „Истина о нама пробија у штампу наших савесника“. Септембар 1943. Издање Пропагандног одељења Врховног штаба НОВ и ПОЈ.

28 маја 1944 године „Правда“ пише поред осталог :

„Народи Југославије се херојски боре за ослобођење своје земље од немачког угњетача, за своју националну независност. Та славна борба је заслужила опште поштовање и изазвала одушевљење. Југословенска емигрантска влада не само да ништа није урадила да би подржала те херојске напоре југословенског народа него, напротив, уз помоћ својих „делатеља“ као што је Михалјловић, она фактички води борбу против Народноослободилачког покрета југословенског народа. Шта је чудно у том што се та емигрантска влада већ давно лишила подршке југословенског народа?...

Народи Југославије су се окупили око Народноослободилачке армије на челу с маршалом Титом, око Комитета националног ослобођења. Та Армија и тај Комитет господари су на ослобођеној Југословенској земљи.

Слободољубиви народи, који воде рат против Хитлера, признају важну улогу народа Југославије у тој борби. Они у пуној мери цене крв коју је тај народ пролио и оне жртве које он приноси у интересу општег дела борбе против хитлеровске Немачке.“

Поводом закључења „Совјетско-југословенског уговора“ московски лист „Известија“ од 13 априла 1945 године пише:

„Совјетско јавно мњење примило је са великом радошћу вест да је 11 априла потписан уговор између Совјетског Савеза и Југославије о пријатељству, узајамној помоћи и послератној сарадњи... Од самог почетка пошле су обе земље руку под руку у рат против хитлеровске Немачке. Ми се сви сећамо да су југословенски партизани, када су Немци напредовали ка Стаљинграду, херојски напали нашег заједничког непријатеља и на тај начин задржавали у Југославији велики део немачких оружаних снага. Југословенски партизани непрестано су држали немачке освајаче у напрегнутом стању онемогућавајући им да се користе југословенским средствима за рат против Совјетског Савеза, непрестано су нападали и плашили Немце. Борба југословенских патриота претставља допринос не само војном поразу фашизма него и моралном и политичком поразу.“

Истог дана московска „Правда“ у уводном чланку, поред осталог, пише:

„Од првог дана упада немачких трупа у Југославију, у земљи је планула партизанска борба, која се претворила у јак народноослободилачки покрет. У упорним и јуначким борбама против хитлеровских угњетача и њихових слугу родила се нова Југославија која је пошла путем демократског развитка.“

30 новембра 1946 године „Известија“ пише поводом годишњице проглашења ФНРЈ између осталог:

„Међу народима ослобођеним од фашистичких нападача, народи Југославије били су први који су донели прави народни демократски устав који је учврстио социјалне, економске и политичке промене настале у земљи. Стварање Федеративне Народне Републике Југославије био је резултат слободне воље њених народа.

За време и после ослободилачког рата у Југославији су остварене важне економске реформе. Још у новембру 1944 године, одлуком југословенске владе, југословенским капиталистима који су сарађи-

вали са окупаторима конфискована су сва предузећа. Национализована су сва предузећа која су финансирани Немци и Италијани...

Нова Југославија је бедем мира на Балкану. Велики допринос народа Југославије ствари заједничке борбе Уједињених нација осигурао им је почасно место међу слободољубивим народима света."

Московски лист „Правда“ 18 новембра 1947 године у чланку „За чврст мир, за народну демократију“, објављеном поводом изласка првог броја листа Информбироа пише између осталог следеће:

„У реферату Едварда Кардеља (одржаном на саветовању претставника неких комунистичких партија у Пољској крајем септембра 1947 године, прим. ред.) описана је заиста величанствена слика дубоких истористих промена које су се догодиле задњих година у Југославији. Са изузетном прегледношћу и убедљивошћу та слика показује како су спасени народи Југославије, како су они умели учинити у свом политичком развоју гигантски корак напред и оставити далеко иза себе и „најнапредније“ земље са хваљеном буржоаском демократијом; та заиста бесмртна заслуга у том великом делу припада славној, херојској, у борбама прекаљеној Комунистичкој партији Југославије.

Још пре рата Комунистичка партија Југославије је једна од најмоћнијих партија у земљи. Када је избио рат, једино је она подигла ратну заставу непомирљиве самопрегорне борбе за националну слободу и независност. Како су се супротставиле тој линији Компартије врхови старих политичких партија, све могуће реакционарне и лажне демократске клике разних „западних оријентација“? Курс на сарадњу са окупаторима. Колико лажних фраза и лажних суза пролише реакционарне америчке и друге присталице које и данас претстављају југословенске емигрантске „демократске вође“ као прогоњене жртве комунизма. А међутим, неоспорни је историски факт, да су старе југословенске владе разних боја и заната испочетка припремале и потписале уговор са Хитлером, а затим, када им маневар са уговором није ишао сасвим по плану, потрудиле су се да изазову што је могуће бржу капитулацију старе југословенске армије. Разумљиво је што су они пришли и сарадњи са окупатором.

На тај начин, ако су југословенски комунисти, руковођени народним вођом Титом, претворили у основни принцип целе своје делатности, у своју генералну линију непомирљиву борбу за националну слободу и независност отаџбине, то је и за цео реакционаран, лажни демократски табор основни принцип постао национално издајство."

И даље се у чланку „Правде“ каже за комунистичку партију Југославије следеће:

„Она се није ограничавала само на проглашење програма Народноослободилачког рата, она је постала руководећа снага, најдоследнији, најнапреднији и најчвршћи борбени одред. Та комунистичка партија је организовала у невиђено масовној размери партизанску борбу са окупатором. Та комунистичка партија створила је у условима великих напора и патњи славну Народноослободилачку армију која је исписала легендарне странице херојизма, неустрасивости и издржљивости у историји народа Југославије, у историји Другог светског рата."

А о Народноослободилачком фронту Југославије каже се следеће:

„Специфичан развитак Народноослободилачког фронта се састојао у том, да се он збијао и прекаљивао на бази оружаног устанка и развијања партизанског рата против иностраних окупатора. Комунистичка партија Југославије разоткрила је многе привремене присталице и замаскиране противнике Народноослободилачког фронта, који су безуспешно покушавали да га отргну од општеполитичких задатака, од најглавнијег решавајућег задатка — остварити оружани устанак и разбијање непријатеља.“

Ево како су се совјетски војни руководиоци, црвеноармејци и руски партизани изражавали о нашој борби:

Маршал Совјетског Савеза Ворошилов је 7 новембра 1941. године, поводом 24 годишњице Велике октобарске револуције одржао говор у име Комунистичке партије и Владе Совјетског Савеза у Кујбишеву на паради Црвене армије, у коме је рекао и ово:

„Доћи ће ускоро време када ће се сви поробљени словенски народи дићи под партизанском заставом као што су то учинили југословенски партизани.“²²

Поздраве руских партизана југословенским партизанима радио Москва је пренео у својој редовној емисији 20 новембра 1941 год. у 20,30 часова:

„Ми руски партизани, шаљемо пламене братске поздраве партизанима и војницима Југославије. Чули смо о вашим херојским подвизима у борби против немачког фашизма. Дубоко смо уверени да ћете ви, као и ми, истрајати у овој херојској борби против заједничког непријатеља све док заједно са славном Црвеном армијом коначно и потпуно не уништите немачки фашизам.“²³

Совјетски официри које су хрватски партизани у Хрватском Загорју отели из немачког заробљеништва у децембру 1942 год. послали су следеће поздраве Врховном штабу НОВ и ПОЈ и борцима:

„Драги другови.

Ми, Командири Црвене армије, шаљемо вама, борцима за слободу и независност народа Југославије наш пламени црвеноармејски поздрав. Изражавамо захвалност вашим партизанима на указаној помоћи при нашем ослобођењу из варварског фашистичког ропства. Молимо вас да предате поздрав свим антифашистичким борцима у Југославији. Заједно са вама ми смо спремни да се боримо за слободу народа до потпуне победе над фашизмом. Желимо вам успех и чврсто стежемо ваше руке. С поздравом Смрт фашизму Слобода народу!

²² Историски архив КПЈ, том I, књ. I, Стр. 251.

²³ „Борба“ бр. 17 од 22 новембра 1941 г.

Командири Црвене армије:

Николај Ростик, стариј лајтнант, Данило Гвоздик, лајтнант, Владимир Лепјошкин, војни техник I ранга, Семјон Кухаренко, младиш политрук, Иван Бандура, младиш лајтнант.²⁴

Шеф Совјетске војне мисије генерал лајтнант Корњејев одржао је 24 фебруара 1944 године здравицу на свечаној вечери у Дрвару, приређеној у част доласка Совјетске војне мисије, којој су присуствовали и чланови англо-америчке војне мисије. У тој здравици обраћајући се маршалу Титу и присутнима он је, између осталог, рекао и ово:

„Ја вас поздрављам као најталентованијег организатора и руководиоца Народноослободилачке војске херојског југословенског народа. Југословенски народ и његова Народноослободилачка војска у тешким условима нашли су у себи снаге да се боре и да наносе ударац за ударцем немачко-фашистичким завојевачима. Такав народ никада неће бити под фашистичком чизмом...“²⁵

Истичући у тој здравици да није далеко дан када ће бити од стране савезника нанесени смртоносни ударици Немачкој, генерал Корњејев је рекао:

„Народноослободилачка војска у Југославији узима активно учешће и одиграће не малу улогу у наношењу тих смртоносних удараца и у потпуном сломену немачке ратне машине.“²⁵

Врховни командант маршал Совјетског Савеза Стаљин у дневној заповести од 29 новембра 1944 године упућеној команданту III украјинског фронта маршалу Толбухину каже, поред осталог, следеће:

„Данас, 29 новембра у 21 час престоница наше отаџбине Москва у име отаџбине поздравља палбом од 20 артиљеријских плотуна из 224 топа врле трупе III украјинског фронта, а са њима и 12 корпус Народноослободилачке војске генерал лајтнанта Косте Нађа, који су форсирали Дунав и сломили одбрану непријатеља.“

Маршал Толбухин, командант III украјинског фронта, упутио је 23 марта 1945 год. следеће признање јединицама наше III армије:

„Команданту III југословенске армије генерал лајтнанту Кости Нађу, команданту XII корпуса ЈА генерал мајору Мандићу,

Изражавам признање за упорност и јунаштво ваших јединица.

Одбијајући непријатељске јурише северно од Валпова и не допустивши пробијање непријатеља, ваше су јединице показале високу свест своје дужности и одважности при ликвидацији немачког мостобрана на реци Драви.

Изражавам захвалност руководиоцима Ваших јединица и Вама лично за успешне борбене акције и желим Вам да максимално иско-

²⁴ „Борба бр. 34 од 10 јануара 1943 године.

²⁵ „Нова Југославија“ број 1, 1 марта 1944 године.

ристите у овим бојевима стечено искуство за коначно уништење нашег заједничког непријатеља.

Командант III украјинског фронта Ф. Толбукин.

Члан војног савета III украјинског фронта А. Желтов

Начелник штаба III украјинског фронта С. Иванов.“¹⁸

Совјетски Информативни биро укључивао је резултате наше борбе у своје ратне извештаје све до лета 1943 године. Када је на Совјетско-немачком фронту наступио прелом и када им више није била потребна морална подршка наше Народноослободилачке борбе, извештаји о нашој борби избачени су из оперативних извештаја Совинформбироа а вести о нашој борби су отада доношене само покатак на последњој страни „Правде“. Ево неких извадака из извештаја Совинформбироа када смо им били потребни као морална подршка:

8 јули 1941 године.

„Масовно иступање против немачког фашизма продужује се у Југославији поробљеној од Хитлера. Свако јутро на зидинама града Београда појављују се паролe: „Да живи Совјетски Савез!“. „Доле Хитлер!“ Војници Југословенске армије који су се скрили по шумама изненадним нападима тероризирају хитлеровске окупаторе.“

6 август 1941 године.

„Из Југославије саопштавају о крупним диверзантским акцијама против немачких окупатора. У једном граду уништени су немачки хангари и 5 авиона који су се налазили на аеродрому. У близу градова дигнуто је у ваздух више складишта бензина. У близини града Ваљева југословенски партизани су тешко ранили немачког генерала и убили његовог ађутанта. Уништени су један велики вијадукт и два моста.“

8 август 1941 године

„Из Југославије је стигло саопштење о томе да је у земљи отворено почео устанак против фашистичког окупатора. У многим градовима и селима долази до оружаног сукоба између становништва и немачке војске. Партизани врше нападе на немачке гарнизоне; руше везе и мостове, разбијају коморе са животним намирницама и муницијом...“

10 август 1941 године

„У горама и шумама Југославије одважно дејствују партизански одреди, борећи се против немачко-фашистичке војске. Југословенски патриоти све чешће нападају на веће окупаторске јединице немачке и италијанске армије. Ових дана неколико партизанских одреда једноремено су напали на два немачко-хрватска батаљона регуларне војске и до ногу их потукли. Фашисти су изгубили око 250 војника и официра мртвих и рањених. Партизани су запленили 5 лаких брдских топова, 2 противавионска уређаја, 7 те-

²⁰ „Борба“ 24 марта 1945 године.

пких митраљеза, до 200 машинки и лаких митраљеза, 20.000 пулчаних метака. Партизани немачким оружјем успешно овладавају и користе га против окупатора. За последњу недељу дана партизани су запленили немачким противавионским митраљезима оборили три фашистичка авиона. Немачка казнена експедиција на сваком кораку наилази на упорна супротстављања партизана...”

20 септембар 1941 године.

„У Босни и Херцеговини продужава се борба између југословенских устаника и италијанске војске. Партизански одреди руше непријатељске комуникације и нападају на немачке и италијанске гарнизоне у селима и градовима. У округу Сребреница фашистичке регуларне јединице најамника — усташа 8 дана су водиле борбу са већим одредом партизана. У тој борби усташе су изгубиле 200 рањених и мртвих војника. Према званичном италијанском саопштењу, у августу италијанска војска изгубила је у Црној Гори и Херцеговини 1.300 мртвих и рањених војника. А стварно италијански губитак прелази много више ту цифру.“

10 октобар 1941 године.

„Антифашистички покрет у градовима и селима Југославије окупираних од Немаца шири се сваким даном. Крупни партизански одреди југословенских патриота опседају градове које су Немци заузели и нападају на војне објекте немачке војске. На линији Ваљево, Шабац и Обреновац дошло је до упорне борбе између војске окупатора и партизанских одреда. Град Ваљево опкољен је од партизана. У борби пред градом заробљено је неколико стотина немачких војника и официра. У ослобођеном граду Ужице партизани су запленили много војног материјала.“

4 децембар 1941 године.

„Југословенски партизани воде успешну борбу против фашистичких окупатора. Недавно је немачко-италијанска војска предузела напад на варошицу Рудник, који се налази у рукама партизана. После жестоке борбе фашисти су били принуђени да отступе у нареду, изгубивши преко 600 људи мртвих и рањених. Партизани су заробили већу количину митраљеза, пушака, бомби, топовских граната и другог оружја...”

19 јануар 1942 године.

„Влизу Петровца дошло је до тродневне борбе југословенских партизана са италијанском јединицом. Италијани су отступили изгубивши 114 војника.“

3 фебруар 1942 године.

„Југословенски партизани наносе све теже ударце немачко-италијанском окупатору. После тродневне борбе партизани су очистили од хитлероваца Пољанску Долину. Немци су изгубили око 200 мртвих војника и официра. На железничком путу Сушак — Загреб уништен је војни воз. Дигнут је у ваздух хемијски завод који је радио за Немце.“

28 март 1942 године.

„Дејствујући у Херцеговини (Југославија) партизански одреди непрекидно су наносили ударе немачко-италијанским окупаторима. 10 марта партизани су разбили немачку транспортну колону која је била састављена од 31 камиона. Убијено је 45 и заробљено 42 немачка војника и официра. Запленило је 100 пушака, 7 пушкарских митраљеза, 13 аутомобила и 5.000 метака.

У борби с окупаторима херцеговачки партизани убили су и заробили 1050 непријатељских војника и официра, запленили 395 пушака, 49 митраљеза, 7 минобацача, 2 топа, 3 тенка и много муниције. Осим тога партизани су уништили 2 тенка, 25 аутомобила, 4 локомотиве, 18 вагона и другог оружја и материјала.“

9 мај 1942 године.

„Југословенски партизани сваки дан наносе тешке губитке италијанским окупаторима. Ових дана италијанска јединица предузела је наступање у правцу Босне. Партизани су напали фашистичке завојеваче и одбацили их у супротном правцу. У борби Италијани су изгубили 150 мртвих војника и много рањених. Партизани су запленили митраљезе, пушке, метке и други војни материјал. Грађанство активно подржава партизанске одреде у њиховој борби с окупаторима.“

8 јул 1942 године.

„У источној Босни (Југославија) партизани продужавају успешне акције против немачко-италијанског завојевача. Партизани су уништили крупне одреде жандармерије. Две италијанске алпске дивизије послате у борбу против партизанског покрета такође су претрпеле озбиљне неуспехе. У јуну месецу те дивизије изгубиле су 1800 људи мртвих и рањених.“

13 јул 1942 године.

„Југословенски патриоти постигли су нове успехе у борби против немачко-италијанских завојевача. Партизански одреди контролишу већи део територије Босне и Србије. Италијанска пропаганда већ не може скривати огромне губитке које трпи италијанска армија у Југославији, Штавише и по јако преумањеним подацима италијанске команде у јуну месецу Италијани су изгубили на Балкану мртвих 466 и рањених 496 војника и официра.“

30 јул 1942 год.

„Југословенски патриоти постигли су нове успехе у борби против немачко-италијанских завојевача. Ових дана партизани су заузели један град и продужавају да гоне окупатора. У борби на Козари непријатељи су изгубили убијених и рањених до 4000 људи. Партизани су запалили 7 тенкова, запленили 3 противтенковска топа и много оружја и спреме. У борби у градовима Камник, Пољана, Ко-кра партизани су заробили неколико десетина хитлероваца, 5 митраљеза и складиште с муницијом.“

20 август 1942 године.

„Југословенски партизански одреди потпуно су уништили италијански гарнизон у месту Нова Штифта и срушили војни воз близу

станице Кочевје. За неколико дана борбе у том реону Италијани су изгубили 320 људи мртвих и преко 500 рањених. Партизански одреди дејствујући на острвима уништили су неколико одреда италијанске жандармерије и запленили много оружја. У руке партизана допала су већа немачка складишта са храном, која је подељена гладном југословенском становништву."

11 септембар 1942 године.

"Југословенски партизани продужавају успешно борбу против немачко-италијанских завојевача. У жестоких борбама које су се водиле недалеко од града Бања Луке, партизани су запалили 4 тенка и запленили много муниције. Влизу станице Рума партизански одред задржао је војни воз; када су хитлеровци искочили из вагона партизани су осули на њих ватру. На путу је остало више од 200 мртвих окупаторових људи."

16 септембар 1942 године.

"Југословенски патриоти постигли су нове успехе у борби против немачко-фашистичких завојевача. Италијани су упутили велики одред у помоћ својој гарнизону опседнутом у граду Удбина. Партизани су неочекивано напали на тај одред и уништили око 400 италијанских војника и официра. У борби за град Н. партизани су убили 140 италијанских војника и официра и запленили 106 пушака, 8 митраљеза, много муниције и хране. У почетку септембра месеца патриоти су срушили оклопни воз непријатеља."

3 октобар 1942 године.

"После дводневне борбе југословенски партизански одреди заузели су град Јајце у Босни. Савлађивањем упорног супротстављања немачко-италијанских завојевача партизани су порушили више од 100 бункера и уништили 600 окупаторских војника и официра. Партизани су запленили трофеје: 6 топова, борна кола, 7 аутомобила и 400 пушака."

1 новембар 1942 године.

"Југословенски партизани истребљују италијанско-немачке окупаторе. По многим местима Хрватске воде се жестоке борбе. Само последњих дана окупатори су изгубили у тим борбама мртвих и рањених више од 400 војника и официра. У једном реону неколико партизанских одреда опколили су италијански пешадијски пук и воде борбу за његово уништење. Заробљено је 1200 Италијана. Партизани су запленили 33 тешка митраљеза, 60 ручних митраљеза, тенк, неколико топова и много муниције."

6 новембар 1942 године.

"Неколико југословенских партизанских одреда за три недеље борбе убили су до 1500 немачких и италијанских војника и официра."

14 новембар 1942 године.

"Југословенски партизани заузевши град Бихач, продужавају да воде активне борбе са окупаторима. Гонени непријатеља, парти-

зани су заузели десетак настањених места. Заробљено је 850 непријатељских војника и 20 официра. Партизани су такође запленили 900 пушака, много тешких и ручних митраљеза.“

24 новембар 1942 године.

„Југословенски партизани наступајући у правцу Сухача и Љубина уништили су 2 италијанска батаљона. Уништено је више од 200 непријатељских војника и официра. Више од 500 италијанских војника заробљено је. Партизани су запленили трофеје: 600 пушака, 24 митраљеза и много другог оружја и материјала.“

5 децембар 1942 године.

„Југословенски партизани за неколико дана борбе у области Јајце — Травник убили су 120 немачких војника и официра, уништили 5 тенкова и 2 оклопне машине. У граду Босански Нови партизани воде уличне борбе, заробљено је 850 непријатељских војника и официра, 5 топова и неколико десетина митраљеза.“

12 јануар 1943 године.

„У борбама за град Теслић југословенски партизани уништили су непријатељски гарнизон који је бројао до 2000 људи. Партизани су заробили већи број непријатељских војника, међу којима немачког пуковника и друге официре. Запленили су такође многе трофеје, а нарочито много оружја у том броју 4 хаубице, 3 противавионска топа, 2000 пушака, 8 локомотива, 30 вагона, много граната и другог војног материјала.“

21 фебруар 1943 године.

„Југословенски партизани после упорних борби с италијанским окупаторима, заузели су варошицу Прозор. У борбама за ту варошицу патриоти су уништили више од 1000 италијанских војника и официра. Партизани су запленили 6 топова, 5 тенкова, 97 митраљеза, 500 пушака, много муниције и разног војног материјала.“

24 фебруар 1943 године.

„У Југославији се продужава жестока борба између партизана и немачко-италијанске војске. Одбијајући нападе окупатора, партизани су у последњим борбама уништили 9 тенкова, убили више од 1000 немачких и италијанских војника и официра, запленили трофеје. у том броју 3 исправна тенка. У борбама код града Горњег Лапца партизани су истребили италијанску пешадијску чету, уништили тенк и 4 камиона с муницијом. Заплењена су 4 минобацача, 8 митраљеза, 100 пушака и 30.000 метака.“

28 фебруар 1943 године.

„Југословенски партизани наступајући у реону железничке пруге Мостар — Сарајево, за 6 дана борбе уништили су неколико непријатељских гарнизона. Патриоти су убили више од 800 италијанских војника и 25 официра, а 960 војника и официра су заробили. Заплењени су трофеји: 16 тенкова, 15 топова, 16 минобацача, 216 тешких и ручних митраљеза, 10.000 топовских граната, 1.500.000 ме-

така и разнoг војног материјала. У реону Доњи Лапац партизани су уништили окупаторску колону и запленили 3 италијанска тенка. Западно од Љубљане партизански одред уништио је 40 војника и официра, у том броју италијанског команданта града Полков Градец.“

15 март 1943 године.

„Југословенски партизани западно од Загреба опколили су и разбили већу колону италијанске војске. Батаљон „Мусолини“ изгубио је само мртвих 450 војника и официра...“

8 мај 1943 године.

„Југословенски патриоти су разбили италијанску јединицу. Партизани су запленили 3 минобацача, 600 пушака, 60.000 метака и друге трофеје. На другом месту уништили су 70 хитлероваца и успешно продужавају наступање против окупатора.“

11 мај 1943 године.

„Југословенски партизани у Сухој Крајини извршили су успешан напад на италијанске гарнизоне и уништили 500 непријатељских војника и официра. Патриоти су запленили 6 минобацача, 38 пушкомитраљеза, 450 пушака, 3 радио станице и много муниције...“

Ево како су совјетски јавни радници — књижевници, уметници и научници — писали и говорили о Ослободилачком рату народа Југославије:

Владимир Семјонович Јешурин, кинооператор и добитник Стаљинове награде, објавио је 17 новембра 1944 године у Московској „Правди“ чланак под насловом „Хероји Југославије“ у коме живо описује херојске борбе партизана у V офанзиви, јуначке подвиге Саве Ковачевића, покушај Немаца да снагом тенкова, авиона, ратном техником униште јуначки непобедиви народ. Између осталог он пише: :

„Брзо су се повећавали партизански одреди у Југославији. Људи су сазнали да се слобода и живот могу извојевати само упорном борбом против непријатеља. Сав народ диго се против омрзнутог окупатора.“

Руски књижевник Николај Тихонов, председник Савеза совјетских писаца, изјавио је сараднику „Борбе“ марта 1945 године приликом свог боравка у Бугарској, између осталог, и ово:

„Совјетски човек је са највећом пажњом и љубављу пратио и прати Народноослободилачку борбу Југославије.

Маршал Тито је исто толико популаран у Совјетском Савезу као и у својој отаџбини. Њему се посвећују песме, приповетке и чланци...“

Ја лично неодољиво желим да видим херојску Југославију, њене људе, њене дивне крајеве, да чујем њене стихове и песме, да видим својим очима најбоље борце за слободу човечанства.“

” „Борба“ 15 март 1945 год.

Н. Степанов у московској „Правди“ од 25 децембра 1947 године дајући приказ књиге Николаја Тихонова „Стихови о Југославији“ поред осталог пише:

„„Стихови о Југославији“ Николаја Тихонова — то је књига о новој демократској Југославији, о пријатељству словенских народа. Југославија се диже пред совјетским читаоцем онаква каква је — са својим одважним и храбрим људима, са својим градовима и селима, где су још остали трагови рата, са својим патосом уздизања и моћним расцветом новог живота...

... У његовим стиховима су утиснути јуначки подвизи народа Југославије у ослободилачкој борби са фашизмом. У песми „Ноћни марш“, посвећеној Титовој народној армији, пролазе пред читаоцем и босански сељаци, и пролетерске бригаде са Дунава, и борци из разорених села Црне Горе и командири који су се борили код Мадрида...”

Руски књижевник Фјодор Гладков упутио је почетком 1945 године редакцији југословенског часописа „Књижевност“ своју нову књигу приповедака под насловом „Клевета“ са следећом поштом:

„Браћи — писцима херојске Југославије, борцима за слободу и независност њихове славне домовине, са жарком љубави, с пријатељским поздравом — Фјодор Гладков.“²⁸

Познати совјетски писац Иља Еренбург, за кога је речено у Совјетском Савезу да је савест руског народа, у лето 1944 године у чланку „Заједно“ написао је између осталог:

„Полазећи за Југославију, Немци су знали да Југословена има много мање него Немаца и Италијана. Они су знали да Југославија нема савремено оружје, али нису знали какво је срце Југославије. Дошао је дан када су то морали сазнати. Они су отпочели с дреком: „Сва је Југославија наша!“ Они су напредовали, а народ је одлазио у планине, напуштао домаћа огњишта, али се није предавао, него је пружао огорчен отпор. Четири-пет пута Немци су узалуд покушавали да освоје Југославију, но сваки пут је народ прелазио у офанзиву и терао окупатора из својих градова и села. Ето, већ је преко 40 месеци како ратују народи Југославије, а Немци не могу да их победе. Значи, није ствар у аритметици! Југославија није детаљ и није епизода у Другом светском рату!

Нека дипломати на конференцији мира ревидирају географске карте. Југославија је 1941 године била обележена као мала земља. На теразијама на којима су дипломати покушавали да нађу равнотежу снага — Југославија је била мали тег, као Румунија. Прошле су две године, и ми видимо чудо. Југославија се пробила у први ред. О југословенској Народноослободилачкој војсци говори цео свет. Име Маршала Тита обишло је пет континената света. Кад се сврши рат, Југославија ће на мировну конференцију доћи не као коморција, већ као извиђач! Она је не само ослободила читав низ крајева своје територије већ је извојевала ново и часно место у послератној Европи...

²⁸ „Борба“ 10 јануара 1945 год.

Ведри су народи Југославије. Они нису желели овај рат, али када је дошао, нису жалили своје крви. Историчари и песници написале књиге о борби српских и црногорских бригада, о епопеји Козаре, о повлаћењу сељака из Баније, о јуришу на Прозор, о великој бици која је трајала 37 дана и 37 ноћи, о прелазима преко гора по цичи зими, о томе како су партизански одреди тукли немачке дивизије о томе како је народно срце јаче од свих непријатељских сила!

... У ово велико предвечерје, наш совјетски народ и наша војска са усхићењем мисле на епопеју нове Југославије. Били смо заједно у невољи — бићемо заједно и на свечаностима.²⁹

Иља Еренбург је новембра 1944 године у чланку под насловом „Београд“ писао:

„Југославија је некад стављена негде између Румуније и Мађарске, а сада се попела на пиједестал херојства и привукла на себе одушевљене погледе света...

Историја Народноослободилачке војске — то је велики епос нашег века.“³⁰

Поводом 27 марта Иља Еренбург је упутио 27 марта 1945 године честитку књижевницима Југославије у којој поред осталог каже:

„Народ Југославије мени је драг, не зато што његовим жилама тече оваква или онаква крв, него зато што се у годинама искушења показао као велики народ.

Ја се сећам мартовске вечери 1941 године, када сам чуо преко радија за београдске догађаје... То је било дело дивног и поноситог народа. Ја волим људе и народе који умеју да кажу „не“. Тога дана отпочела је епопеја Југославије. Затим смо чули за Тита, за партизане за битке у планинама, за жене и децу, који су делили патње и веру бораца, за крв и јунаштво.

... У годинама када су многи заборавили дужност и мисију песника, када су труба пророка, бакар његових цимбала, фрула његовог срца изгледали многима као салонски инструменти, ви сте пријатељи. показали шта је то част песника...“³¹

11 новембра 1945 год. Иља Еренбург штампан у московском листу „Известија“ извадак из своје репортаже о Југославији, коју ускоро штампа у књизи „Путевима Европе“. У тој књизи доноси репортаже из пет народних демократија Источне Европе. Ево неких одломака из репортаже „Југославија“ која обухвата преко трећину те књиге:

„Југославија не сја зато, што се сакрила, уклонила и сачувала своју имовину; не, ова је земља дала све за слободу, не само имовину него и људе: али у мукама и у тешким патњама она је нашла себе. Рат је за једног био славље истине, које су им се прије разоткриле, за друге — слом, за треће спортска утакмица, за Југославију рат је био друго рођење...

²⁹ „Нова Југославија“ број 11—12 од августа 1944 год.

³⁰ „Борба“ 28 новембра 1944 године.

³¹ „Борба“ 28 марта 1945 године.

... Та храбрих партизана било је и у другим земљама, а епопеја Југославије може се назвати изузетном. Оно што се догађало овде, није била борба појединих партизанских одреда, то је био народни устанак. Против окупатора нису пошлели само храбри, већ сви. И сад, кад неки инострани фарисеји настоје да сакрију од својих суграђана улогу Југославије у рату, ја се нећу ослонити на подвиге храбрих девојака, већ на бројке.

Године 1943 Народноослободилачка војска Југославије борила се против 650 тисућа фашистичких војника, и то од 35 непријатељских дивизија било је 11 немачких. Године 1944 било је ту 13 немачких дивизија. За време рата Југославија је подигла на ноге 1.400.000 бораца; губици јој премашују 300.000 убијених. Народноослободилачка војска уништила је 450.000 фашиста, омогућила савезницима искрцавање на Сицилију, убрзала пораз непријатеља. Зар је могуће да човечанство има такво слабо памћење да ће заборавити ове жртве?

... Сви знају да су се Југословени добро борили; ја бих нешто друго подвукао. У року борбе они су стварали. Први нацрти нове државности створени су под непријатељском ватром. Одлажући на часак оружје, људи су састављали нацрте и законе. Реч „федерација“ написана је крвљу свих народа Југославије; први пут у повести Хрвати су бранили Србе, а Срби умирали за Хрвате. По први пут су муслимани Босне и Херцеговине осетили да су Југословени. Злосрећни македонски народ први пут је у историји признат народом, а не омашком, због које Срби морају ратовати с Бугарима.

Професор А. И. Денисов објавио је априла 1948 године у Москви књигу „Основи марксистичко-лењинистичке теорије државе и права“, која претставља скуп предавања одржаних на Вишој партиској школи при ЦК СКП (б). У том уџбенику за највишу партиску школу у СССР-у Денисов узима Федеративну Народну Републику Југославију као пример на коме ће објаснити шта је народна демократија. На питање који су то фактори условили победу народа Југославије у Ослободилачком рату над унутрашњим и вањским непријатељима и створили предуслове за изградњу новог друштвено економског уређења, он даје следећи одговор (стр. 94):

„То је, најпре, јасан курс Комунистичке партије на општенародни оружани устанак још од првог дана окупације Југославије од стране хитлеровских трупа. Комунистичка партија се ставила на чело масовног партизанског рата с окупаторима, створивши славну Народноослободилачку војску.

То је друго, специфичан развој Народноослободилачког фронта који се састојао у томе што се овај фронт збијао и челичио на основи оружаног устанка, на основи развијања партизанског рата против окупатора. У основи организационог устројства Народноослободилачког фронта, или Народног фронта — како се он почео називати после ослобођења Југославије, лежало је јединство његових основних организација које су потпуно паралисале активност различитих локалних политичких група старих реакционарних партија. Захваљујући овоме, Народни фронт је постао јединствена борбена масовна организација целог народа, који се збио око радничке класе.

Трећи фактор победе линије Комунистичке партије били су народноослободилачки одбори, настали 1941 године, као органи вла-

сти трудбеника града и села. Ови одбори су потом постали политичка основа целог система државне власти одозго до доле...

Важна етапа на путу ка пуној власти трудбеника биле су одлуке Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије (АВНОЈ-а), који је био највиши орган државне власти на ослобођеној територији, о збацивању емигрантске владе, о забрани повратка династије у земљу и о успостављању у Југославији федеративног државног уређења на бази националне равноправности. Веће је утврдило народноослободилачке одборе као једине и пуноправне органе државне власти у земљи. То је било 29 новембра 1943 год.

Према томе, у Југославији се променила државна власт. Док је она раније била диктатура експлоататора и реакционара, сада је она власт радног народа. Настала су и нова оруђа државне власти. Стара државна машина — војска, полиција, суд и сл. — разорена је до самог темеља. Створен је нов државни апарат. Другим речима, у Југославији је створена држава новог типа.

Најзад, четврти фактор победе био је јасно одређен однос према савезницима у рату. Овај однос изразио се у политици јачања јединства антихитлеровског блока, што није искључивало отворену критику онога што је требало критиковати. Народи Југославије су врло добро схватили зашто заправо западни савезници веома слабо помажу оружјем Народноослободилачку војску и активно подржавају четнике издајника Драже Михајловића. Они су пратили подмукле политичке маневре неких империјалистичких кругова у Енглеској и САД у вези с другим фронтом. С друге стране, народи Југославије су се на сопственом искуству уверили у велику ослободилачку улогу Совјетског Савеза. Они су схватили да је борба Совјетског Савеза у пуној мери њихова сопствена борба и да је основна гаранција њихове независности братски савез СССР-а и Југославије.

Треба приметити да је Народно демократска револуција, која се развијала под руководством радничке класе на челу са Комунистичком партијом ликвидирала не само реликте феудализма и капиталистичке монополе у земљи, него је и ставила на дневни ред курс на ликвидацију капитализма уопште, на изградњу социјалистичког уређења у Југославији. А то значи да се Народнодемократска револуција преплела са снажним социјалистичким покретом у земљи."

ПРИКАЗИ И КРИТИКА

„ЊЕМАЧКА ПОУКА“ — ВОДИЧ КРОЗ ЊЕНУ ИСТОРИЈУ.

(The Lesson of Germany, A. Guide to her history, by Gerhart Eisler, Albert Norden
Albert Schreiner)

I

У послератном периоду изашло је неколико дјела напредних њемачких јавних радника, који настоје да оцјене историјска искуства, која је прошао њемачки народ, и да из тога повуку извјесне закључке за будућност. У тој групи нарочито се истичу, осим књиге, на којој ћемо се опширније задржати, велики рад познатог економског Ј. Kuczynski: „Историја положаја радника у Немачкој“ (J. Kuczynski: Die Geschichte der Lage der Arbeiter in Deutschland von 1800 bis in die Gegenwart — Verlag »Die freie Gewerkschaft«, Berlin 1947 и A. Norden: Поуке из њемачке историје. О политичкој улози финансиског капитала и јункера (Lehren deutscher Geschichte, Zur politischen Rolle des Finanzkapitals und der Junker, Dietz. Verlag, Berlin 1947). Појаве таквих публикација, које настоје да обрачунају са прошлошћу, да би повукле закључке за будућност, схватљиве су, ако се узме у обзир значење које за међународне односе у свијету, а специјално у Европи, има њемачки проблем, који остаје централно питање европске политике. Још увијек нису могле бити излијечене тешке и дубоке ране, које је њемачко барбарство нанијело европским народима. Нити један од европских народа није остао поштеђен, а окрућност фа-

шизма најјаче су осјетили славенски народи којима је пријетила опасност истребљења.

И зато је потпуно на мјесту и питање на које аутори рецензиране књиге настоје да одговоре: „Како се то догодило, да су један такав народ као што је њемачки, са тако старим радничким покретом, његови империјалисти увукли у највећу срамоту и катастрофу у његовој историји.“ (стр. 8).

Да би одговорили на то питање, аутори у врло кратком, али преглантном приказу пролазе кроз најважније етапе њемачке историје. Почевши од Лутерових теза у 1517 години па преко сељачких ратова, Тридесетогодишњег рата, приказују развитаك модерног њемачког друштва, прате формирање и развитак свих оних друштвених снага, које су довеле њемачки народ до прве његове катастрофе, у Првом свјетском рату. Њемачка буржоазија не успјева да створи јединствену Њемачку, нити да проведе до краја буржоаску револуцију. Она је врло рано поклекла пред монархистичким апсолутизмом и стала на по пута. Буржоаска револуција у Њемачкој свршила се компромисом између врхова рајнске буржоазије и пруских јункера. Уједињење Њемачке проводи Визмарк са пруским јункерима, који постају одлучујућа групација у државном апарату и у Генералштабу. Уједињењем Њемачке створени су и сви предуслови за нагли развитаk капитализма у Њемачкој. Тај развитаk био је праћен јачањем рад-

ничког покрета, ширењем социјалистичких идеја, које није могао спречити ни Бизмарков закон против социјалиста, већ је довео до његовог пада. Револуционарне традиције њемачке радничке класе из тог периода, учиниле су њемачку социјалдемократију најутицајнијом и најјачом партијом II Интернационале. Али ширење њемачке социјалдемократије значило је уједно јачање буржоаског утицаја у радничкој класи. Како њемачка буржоазија није развила своје лијево крило, њега је фактички представљала њемачка социјалдемократија. И кад је Њемачка прешла на пут империјалистичке експанзије, и кад је услијед све заоштренијих противуријечја у империјализму дошло до Првог свјетског рата, у којем је Њемачка била нападач, њемачка социјалдемократија се је показала потпуно неспособна за вођење самосталне револуционарне политике, и она се најтијесније повезује са политиком њемачког империјализма. У великој револуционарној кризи у послератном периоду спасава се њемачки капитализам од сигурне пропасти. Револуционарно крило њемачке социјалдемократије на челу са Розом Луксембург и Карлом Либкнехтом није било довољно јако да њемачки социјализам извуче из блата опортунизма. Упркос постојању револуционарне ситуације, опортунистичко вођство њемачке социјалдемократије успјева да угуши револуционарни елан њемачке радничке класе.

II

Аутори у даљем излагању дају потпуно правилну анализу издајничке политике њемачке социјалдемократије све до доласка на власт националсоцијализма. Документовано и убједљиво приказују улогу вођства њемачке социјалдемократске странке у покушајима спасавања њемачке монархије одмах после капитулације, а касније његово маневрисање у циљу сламања револуционарног покрета, који је за-

хватио цијелу Њемачку. Разоткривају уску везу која је била успостављена између вођства њемачке социјалдемократске странке и њемачког Генералштаба. Док је цијела Сјеверна и Јужна Њемачка била у револуционарном устанку, вође њемачке социјалдемократије преговарају 6 новембра 1918 г. с наследником Лудендорфа у Генералштабу, генералом Вилхелмом Гренером и Еберт, будући претседник Њемачке републике предлаже овакво рјешење ситуације: „Кајзер Вилхелм мора абдицирати, ако хоћемо спријечити да масе не исценирају револуцију. Зато предлажем, да данас или најкасније сутра Кајзер својевољно абдицира, и да повјери регентство једном од својих синова, можда Ајтел Фрицу или Оскару.“ Али то није могло спречити револуционарни елан њемачког народа. И кад су вође њемачке социјалдемократије 9 новембра 1918 чуле да се Либкнехт на челу огромне поворке приближава државној канцеларији, да прокламује социјалистичку републику Филип Шајдеман узвикује „Живјела њемачка република“. Два дана прије него што је био завршен Први свјетски рат рођена је Њемачка република. Али, већ 10 новембра, 24 часа после тријумфа револуције, Еберт на челу револуционарне владе ствара тајни савез с њемачким Генералштабом, на чијем челу се налазио маршал Хинденбург и генерал Гренер, за сламање револуционарног покрета. О том савезу се овако изјашњавао пред судом -- пред којим је повео поступак Еберт против неких конзервативних новинара, који су га оптуживали за судјеловање у револуцији -- генерал Гренер: „Ми смо створили савез за борбу против бољшевизма... Сваке вечери између једанаест и један телефоном смо говорили из сједишта Генералштаба са Канцеларијом тајном линијом. Наш је први задатак био, да потиснемо са власти берлински раднички и војнички савјет. Десет дивизија је било на маршу против Берлина. Еберт је одобравао

и био споразуман да буду наоружане тешким оружјем. Ми смо израдили програм о чишћењу Берлина после уласка трупа. О том смо дискутовали с Ебертом, и ја сам му особито захваљан“.

Наступа гигантска борба између снага револуције и реакције. Социјалдемократија вјешто лавирајући успјева да спасе све оне позиције реакције које су се могле спасти, да не изгуби масовну подлогу. Долази до убиства Розе Луксембург и Карла Либкнехта и до постепене ликвидације свих револуционарних тековина, које су постигнуте у успону револуције, и Њемачка се претвара у грађанску републику, која је значила само предах за реакционарне снаге њемачког друштва, у припремању за поновни напад за освајање привремено изгубљених позиција; у такву грађанску републику, која је била у сталном рату према најнапреднијем дијелу њемачке радничке класе. Социјална демократија искоришћује поцјепаност њемачке радничке класе да би учинила огромне услуге њемачкој буржоизији. Но, како смо већ напријед казали, она код тога није изгубила масовну подлогу. На самим изборима за Уставотворну скупштину она је као најјача странка добила 11,6 милиона гласова. Од буржоаских странака најјачи је католички центар са 5,7 милиона гласова, а независни социјалисти, који ће касније прећи већим дијелом у комунистичку партију, 2,3 милиона гласова. На изборима 1920 године смањко се број гласача за социјалдемократе на 5,6 милиона, док је број гласача независне социјалистичке партије порастао на 4,9 милиона, и по први пут иступа на изборима и Комунистичка партија, која добија 500 хиљада гласова. Социјалдемократи, иако са смањеним бројем гласова, још увијек претстављају најјачу партију не само радничке класе, него уопште у њемачком Рајхстагу. Још на изборима 1928 године Социјалдемократи добијају 8.572 гласа, комунисти 4.590 хиљада,

али нацисти већ имају 6.401 хиљаду гласова. У 1932 години, на обим изборима те године, социјалдемократи су задржали 7.950 хиљада до 7.231 хиљада гласова, комунисти 5.278 до 5.931 хиљада гласова, док нацисти већ имају 13.372 и 11.705 хиљада гласова. И упркос низа поновних издаја радничких интереса, које врши социјалдемократија, у том периоду она задржава углавном своје масе и задржала их је чак на изборима за Рајхстаг 5 марта 1933 године, када је према 17.722 хиљада гласова за националсоцијалисте, за социјалдемократију гласало 7.182 хиљада гласача, а за Комунистичку партију 4.484 хиљада гласова, од укупно 39 милиона гласача. Такве позиције и омогућавају социјалдемократији да својом политиком у дугој кризи њемачког друштва утре пут на власт њемачком нацизму. И колико се катастрофа приближавала, њемачка социјалдемократија у својој издаји падала је све дубље. 10 априла 1932 године она гласа на претсједничким изборима за Хинденбурга. Коалиција странака које су биле за Вајмарску републику потучена је на изборима за пруски Ландтаг, и не прима помоћ Комунистичке партије, већ дозвољава да је нацисти у Пруској отјерају са власти. Ту је операцију извршио 20 јула 1932 године један поручник Рајхсвера са два војника.

Првог маја Њемачки свеопћи синдикални савез позива њемачке раднике на нацистичку прославу 1 маја, што није спречило нацисте да другог маја запосједну и распусте њемачке синдикате, а 10 маја је распуштена социјалистичка партија и све с њоме повезане организације. Још 17 маја 1933 године, кад већ није било никаквих нејасноћа у погледу циљева нацистичке политике, њемачки социјалдемократи гласају у њемачком „парламенту“ за резолуцију Хермана Геринга, која је под видом „једнакости права Њемачке у свијету“, фактично значила припремање за наоружање и нови свјетски рат. После тога нацистима ни-

су више ни били потребни социјал-демократи, они су своју улогу тиме у потпуности завршили, јер је њиховим гласањем створена слика о јединству њемачког народа иза Хитлеровог програма наоружања и циљева његове спољне политике.

III

Задржали смо се више на приказивању издајничке улоге вођства њемачке социјалдемократије, јер управо због тога што то вођство није било више ни способно ни спремно за неку револуционарну политику, звучи неуверљиво, кад аутори хоће да на њемачку социјалдемократију пребаце сву кривњу што није дошло до формирања јединственог антинацистичког фронта у Њемачкој. На једном мјесту (стр. 144) они кажу следеће: „У том периоду само је једна странка, социјалдемократија била довољно јака, и посједовала довољно ауторитета међу средњим слојевима и католицима да организира и омогући политику отпора. Комунисти, као што смо изложили нису располагали са снагом да изведу такву политику против воље социјалдемократије и синдиката“.

Аутори не улазе у анализу да покажу прво, које је то централно питање њемачке унутрашње и спољне политике послје Првог свјетског рата и друго, да ли и у којој мјери су поједине странке уочиле сву ону страховиту опасност, коју је за њемачки народ претстављао нацистички покрет. Тачно одређивање једног и другог утицало би на формирање правилне политике најсвјеснијег и најреволуционарнијег дијела радничке класе.

На XVI конгресу СКП(б) Стаљин се у свом политичком извјештају, кад говори о супротностима између држава побједница и побјеђених, позивајући се на Њемачку, пита: „Мислити да може проћи таква ситуација некажњиво за свјетски капитализам, значи не разумјети ништа од живота. Мислити да ће њемачка буржоазија моћи платити у

наредним годинама 20 млд. марака, а њемачки пролетаријат, који живи под двоструким јармом „своје“ и „туђе“ буржоазије, да ће дозволити њемачкој буржоазији да из његових жила исцеди тих 20 млд. марака без озбиљне борбе и отпора, значи остати без памети.“ (Ј. Стаљин: Вопросы ленинизма, Москва, 1938. стр. 342.)

Тако је Стаљин говорио у половини 1930 год. и потпуно је правилно дао проблему репарација, проблему наметнутих обавеза Њемачкој Версајским уговором централно мјесто у њемачкој, како унутрашњој тако и спољној политици. Њемачка буржоазија искоришћује такву ситуацију и све терете који произлазе из односа наметнутих версајским миром, пребацује на широке радне слојеве, у то име проводи инфлацију, која завршава експропријацијом средњих слојева, изазива масовну незапосленост и т. д. И зато резоновања аутора леже на линији социјалдемократских илузија у погледу самог нацизма, којима налазимо трагове у политичком извјештају Стаљина на XVIII конгресу СКП(б) одржаном 10. III. 1939 г. Стаљин говори о појавама кризе у капиталистичким земљама у току 1938 г. каже следеће: „То значи, да у вријеме кад економски снажније, неагресивне земље почну излазити из фазе кризе, агресивне земље, истрошивши своје златне и сировинске резерве, ступиће у фазу најжешће кризе.“ (Ј. Стаљин: Вопросы ленинизма, XI издање, руско, стр. 566.)

Значи да Стаљин овде појаву кризе у агресивним земљама везује са „истрошењем златних и сировинских резерви“ агресивних сила и према томе подржава илузију, да ће се те агресивне силе онемогућити саме по себи, јер кад истроше златне и сировинске резерве неће бити у стању да преодоле сва она противречја која произлазе из њихове политике припремања рата.

И због тога не зачуђује што аутори говорећи о резултатима наци-

стичке пропаганде показују да нису начисто с централним проблемом њемачке политике после Првог свјетског рата. Они говоре (стр. 155): „Он (т. ј. Хитлер) је започео своју шовинистичку пропаганду сталним потврђивањем своје жеље за миром, за ослобађање Њемачке од Версајских окова. Али Версајски уговор је већ био практички ликвидираи мирним путем под Вајмарском републиком, и све што је од њега остало била је забрана поновног наоружања и забрана увођења опће војне дужности, проблем Данцига и пољског коридора“.

Из овог као и из њиховог даљег излагања се види да нису у стању да се критички односе према највећим погрешкама, да су у својим оцјенама још увијек спутани идеологијом странака носилаца Вајмарске републике, и да нису у стању да увиде све посљедице, које су произлазиле из погрешне оцјене политичких односа, из секташког става Комунистичке партије Њемачке, која у тој критичкој али револуционарно повољној ситуацији није успјела да око себе окупи све демократске елементе њемачког друштва за борбу против надирућег нацизма.

IV

Аутори извлаче из историје њемачког народа двије поуке. С једне стране, њемачка буржоазија није била од свог почетка као организирана и свијесна друштвена сила досљедни носилац буржоаске демократије, већ је у борби за буржоаску демократију правила сталне компромисе са јункерима. Њемачка социјалдемократија, иако странка радничке класе, политички је била лијево крило њемачке буржоазије, и у односу на радничку класу она је својом политиком служења интересима њемачког финансиског капитала у толикој мјери деморализирала своје редове, да је извршила политичку припрему за долазак на власт најреакционарнијег дјела финансиског капитала, Њемачки народ

нема демократских традиција, и није ни чудо што је потпао под утицај нацистичке социјалне демагогије. И друго, што произлази непосредно из првог, у њемачком народу је толико развијен дух потчињености и покорности, да се с једне стране тешко ослобађа већ „утврђених“ ауторитета (у конкретном случају ради се о утицају вођства њемачке социјалдемократске странке) и тражи да неко њим командује. Та слијена потчињеност узрок је да је њемачки народ без отпора судјеловао у низу злочинастава која су нацисти извршили било над њемачким народом самим, или над другим народима. И према томе, аутори извлаче закључак, да тежиште политике према Њемачкој у послеријатном периоду треба да буде, с једне стране потсијецање коријена реакционарних сила у њемачком друштву, и с друге стране „преваспитање“ њемачког народа.

До таквог закључка долазе после једностране анализе политичких појава у Њемачкој. У сваком случају период између два рата даје и те каквог материјала и могућности за правилну оцјену свих снага које су се бориле за власт у Њемачкој. Али да би анализа донијела користи нарочито за изградњу правилне стратегије и тактике међународног пролетаријата, она је непотпуна, ако се самокритички не односи према политичким и тактичким погрешкама њемачке комунистичке партије, комунистичке Интернационале односно СКП(б) по њемачком питању, која није успјела да изолира вођство њемачке социјалдемократије, и да створи јединство њемачке радничке класе, која није успјела да спречи, да огромне масе њемачког народа прихвате националсоцијализам и да се с њиме крвно повежу у заједничким злочинима, и да се задовоље са мрвицама од плјачке и грабежа по Европи.

Та гријешка би далеко рељефније избила на површину да су аутори извршили анализу свих промјена,

које је државномонополистички капитализам унио у њемачку економику, да су разобличили погрешке у оцјени политичке ситуације у Њемачкој, погрешке у примјени политике јединственог фронта, да су разобличили социјалдемократске илузије у оцјени самог националсоцијализма, како ће се он сам онемогућити на власти итд., што би дало и правилнију и потпунију поуку, коју би међународни пролетаријат и свјетски демократски и прогресивни покрет могао да извучи из њемачког проблема. Не може се само тако негирати њемачком народу демократске традиције, јер би фалсифицирали њемачку историју. Ако буржоаска демократија у Њемачкој није попримила оне форме које сусрећемо у Западној Европи или у САД, разлог лежи у специфичним условима развитка њемачког друштва. Ако њемачка буржоа-

зија није била консеквентни носилац демократије у Њемачкој, ми то не можемо оспорити њемачкој радничкој класи, која се је у низу случајева дисциплиновано борила за демократију. И да би фактички повукли поуке из њемачке историје, не смијемо да прикривамо или заобилазимо историјску истину. Народе могу „преваспитати“ само њихова историјска искуства а никакви унапријед створени програми, који не воде рачуна о постојећим историјским условима.

Осјећај за таквом анализом недостаје самим ауторима, и због тога њихова публикација губи на потпуности, уколико и њихово писање не иде за тим да намјерно изостави или заобиђе питања, која нису угодна извјесним партијским руководствома.

М. ЖУВЕНИ

Италијанска Генерална конфедерација рада:
СТРУКТУРА ИНДУСТРИСКИХ МОНОПОЛА У ИТАЛИЈИ
 (C. G. I. L.: Struttura dei monopoli industriali in Italia) — Roma 1949

Ова публикација о структури индустријских монопола у Италији коју је издала Италијанска генерална конфедерација рада (Confederazione Generale Italiana del Lavoro), најснажнија и најборбенија синдикална организација италијанских радника, претставља покушај да се што концизније прикаже у коликој је мери италијанска привреда потчињена монополима, трустовима и картелима и какав степен је данас постигла концентрација финансијског и индустријског капитала. Италијанска индустрија се, наиме, налази у све већој мери под контролом једне малобројне групе крупних капиталиста који доминирају и у прилично великом сектору државног капитализма.

После Радарове „Organizzazione del capitale finanziario italiano“, која

је изишла у издању часописа „Critica Economica“ 1948 г., ова публикација Конфедерације рада спада ипак међу најбоље радове који су по том питању објављени у Италији, ма да има низ недостатака и не пружа правилну и потпуну слику о утицају монопола на италијански привредни живот. Један од недостатака књиге јесте тај што се много наведених података односи на предратно доба или на званичне пописе из 1945 г., те нису узете у обзир све оне важне промене које су после рата настале у италијанској привреди.

Објављивање ове књиге тесно је повезано са питањем „структуралних реформи“ о којима се као главној тачци дневног реда дискутовало на II конгресу Италијанске генералне конфедерације рада крајем окто-

бра 1949 г. у Ђенови, што је било конкретизовано у „Плану рада“. Овај план предвиђа национализацију производње електричне енергије и изградњу електричних централа потребних италијанској привреди. извршење мелиорационих радова у вези са аграрном реформом за коју се боре италијански безземљаци и сиромашни сељаци, подизање станбених зграда, болница, школа итд. „Треба дубоко и што пре променити привредну структуру — каже се у књизи — како би Италија могла да живи и просперира, да спасе своју привредну и политичку независност. За Италију нема другог излаза из стагнације и сиромаштва“.

(стр. 7).

Остављајући по страни комплекс питања која поставља ова иницијатива Конфедерације рада потребно је подвући да и делимично извршење плана италијанских синдиката зависи од њихове способности да мобилишу најшире масе италијанских радбеника за борбу са веома јаким противником: индустријским монополима од којих баш електрични трустови претстављају најјачу финансијску групацију у земљи.

У књизи се наводе интересантни подаци о срашћивању монопола и државног апарата за време фашизма, већ 1932 г. су 112 сенатора и 125 посланика фашистичког парламента као и бројни чланови фашистичког „великог савета“ и руководства странке били истовремено чланови управних одбора великих акционарских друштава у индустрији, те су у државним установама и организацијама заступали интересе крупног капитала.

Уочи Другог светског рата ова повезаност крупног капитала и државног апарата била је већ таквчврста, да није било важнијег индустријског предузећа које не би имало свог претставника у фашистичком парламенту и сенату. Група електричних трустова имала је више од 40 претставника, група осигу-

равајућих друштава више од 30, хемиска индустрија 25, текстилни магнати 25, итд.

У капиталу многих великих италијанских акционарских друштава учествује релативно висок број приватних акционара или је у њима заступљен и државни капитал у већим или мањим размерама, али доминантан утицај у тим друштвима припада редовито ужој групи крупних капиталиста. Таква је ситуација и у предузећима која су из стратемиских разлога подигнута за време фашизма; тамо је финансијски капитал пребацио на државу главни терет инвестиција, а истовремено себи обезбедио у тим предузећима руководећу улогу.

Као веома карактеристичан пример доминације крупног капитала у предузећу са високим бројем акционара и са значајним учешћем државе, може се навести петролејско предузеће A. N. I. C. (Azienda Nazionale Idrogenazione Combustibili). Акционарски капитал овог предузећа био је распоређен на следећи начин:

Акција серије А (са правом на један глас): 8.000.000, од којих се 208.495 налази у рукама хемиског труста „Montecatini“ и 24.172 у рукама државе, док је осталих 5.767.333 акција распоређено између 21.191 мањих и малих акционара.

Акција серије Б (са правом на више гласова): 1.500.000 распоређених подједнако између „Montecatini“-а и државе.

Будући да између претставника државног капитала и труста „Montecatini“ постоји сарадња која оставља трусту слободне руке, овај последњи, са око 13% акционарског капитала, потпуно доминира у предузећу захваљујући акцијама са правом на више гласова и то утолико лакше уколико велика већина малих акционара није претстављена на годишњим скупштинама акционара.

У погледу концентрације капитала, у књизи се наводе званични подаци о акционарским друштвима према попису од 1945 г. У Италији је тада постојало 3.288 акционарских друштава свако са више од једног милиона лира акционарског капитала. Укупан број акционара износио је 946.710 јединица, а укупни капитал 66.320.000.000 лира вредности 1941 г. Половина овог укупног капитала била је концентрисана у предузећима са више од 10.000.000 капитала који се налазио у рукама 657 акционара.

Концентрација капитала у главним привредним секторима према попису из наведене године:

1. Индустриска друштва:
број акционара 462.123. 0.18% акционара поседује 54% укупног капитала.
2. Трговинска друштва:
18.039 акционара. 1.62% акционара поседује 65.8% капитала.
3. Финансиска друштва:
41.185 акционара. 0.01 акционара поседује 47.2% капитала.
4. Осигуравајућа друштва:
23.871 акционара. 0.47% акционара поседује 52.5% капитала.
5. Саобраћајна друштва:
110.199 акционара. 0.001 акционара поседује 52.9% капитала.
6. Пољопривредна друштва:
8821 акционара. 0.2% акционара поседује 54.1% капитала.
7. Кредитна друштва:
248.475 акционара. 0.005% акционара поседује 54.1% капитала. (стр. 24)

Истина је да је учешће државног капитала у свим горе наведеним секторима значајно, али ако се узму у обзир само друштва са потпуно приватним капиталом, наведене пропорције битно се не мењају: У 1.566 потпуно приватних акционарских друштава 122.127 (98.85%) акционара поседују 38.63% капитала, док 1.428

(1.15%) акционара поседују 61.37% капитала.

У 1.156 полуприватних акционарских друштава 830.623 (99.91%) акционара поседује 48.65% капитала, док 732 (0.09%) акционара поседује 51.35% капитала (стр. 39).

Књига даје преглед индустрије коју формално контролише држава било непосредно преко разних министарстава, било посредно преко Института за обнову индустрије (Istituto di Ricostruzione Industriale — I. R. I.) основаног 1933 г. Непосредну контролу врши држава над 47 разних предузећа са капиталом од 2.461.000.000 лира вредности 1939 г., а преко I. R. I.-а је одмах после рата држава контролисала 216 предузећа са акционарским капиталом од око 16 милијарди лира вредности 1939 г. 53% од ових друштава су индустриска предузећа.

У погледу италијанског банкарског капитала подвучена је у књизи нова, подређена улога банака: у периоду 1930 — 1936 је, наиме, државна интервенција спасла од краха три највеће италијанске приватне банке: „Banca Commerciale Italiana“, „Credito Italiano“ и „Banco di Roma“, које су прешле у састав I. R. I.-а. Контрола државномонополистичког капитала проширила се и на многе друге кредитне установе, тако да се „финансиски капитал који је нестао из активног живота инвестиционих банака још више стојио са индустријским капиталом са којим се идентификује, и банке под контролом инертне и услужне државе претстављају безличан комплекс у којем стари клијенти, претворени у апсолутну мањину, увек успевају да наметну своју вољу“ (стр. 117).

Подаци о монополистичкој структури италијанске индустрије односе се на електричну, хемиску, металопрерађивачку, текстилну и прехранбену индустрију.

Електрика. 4 финансиске групације, холдинг-друштва: „Edison“, „Adriatica“, „La Centrale“ „Bastogi“

контролишу 71% производње електричне енергије. Осталих 29% су распоређени између државног сектора (17%) и мањих општинских или приватних предузећа.

Група „Edison” била је основана 1884 г. са 3.000.000 лира капитала. Крајем 1949 г. је њен акционарски капитал износио 75 милијарди лира. „Edison” је 1949 г. контролисао, тј. поседовало главни део акција у 67 предузећа са 140 милијарди лира капитала. То су углавном електричне централе, а и многа саобраћајна друштва (трамваји), хемиске фабрике, сидерушка предузећа, плинаре, хотели, банке итд.

Група „Società Adriatica di Eletticità” била је основана 1905 г. са 4.750.000 лира капитала. 1948 је њен капитал износио 11 милијарди лира. „Adriatica” контролише 27 разних друштава са око 19 милијарди капитала.

Група „La Centrale” основана 1925 са капиталом од 1 милион лира, повисила је свој капитал до 1949 г. на 3.750.000.000 лира. „La Centrale” контролише 18 друштава: електричних, финансиских, рударских, пољопривредних, хемиских, трговинских итд. са више од 19 милијарди лира капитала.

Група „Società Strade Ferrate Meridionali” (Bastogi), са капиталом од 9.500.000.000 лира (1949 г.), била је основана већ 1862 г. као друштво за изградњу железничких пруга. Касније се ово друштво претворило у финансиску групу која се све више интересовала за акције предузећа за производњу електричне енергије. Расподела укупног капитала ове групе била је 1946 г. следећа: 46,7% капитала налазило се у финансиским предузећима, 32,7% у електричним централама, 4,3% у металопреправљачким предузећима, а остало у разним комплеметарним или маргиналним предузећима. У акционарском капиталу ове групе узимају учешће: „Pirelli”, „Edison”, „Fiat”, „Assicurazioni Generali” итд. као и државни капитал преко I. R. I.-а.

У 4 наведене групе доминирају најкрупнији италијански капиталисти који су међу собом тесно пове-

зани. После пада фашизма, неке већа компромитоване личности из наведених група повукле су се у сенку, а њихове интересе заступају данас разни „hommes de paille”; тиме наравно није ослабљен утицај тих личности на италијански економско-политички живот. Ове 4 групе претстављају данас најјачи и, захваљујући својој монополистичкој позицији, најрентабилнији индустријски комплекс у Италији.

* *

Хемиска индустрија бројала је 1948 г. 1005 предузећа са капиталом који је 1945 г. износио око 20 милијарди лира вредности 1941 г. Најјача група ове индустрије је труст „Montecatini”, чији капитал је крајем 1949 г. износио 30 милијарди лира. „Montecatini” контролише 25 разних друштава, поседује властите електричне централе, руднике, металопреправљачка, саобраћајна, текстилна, финансиска и друга предузећа. У погледу многих хемиских производа има „Montecatini” апсолутни монопол. 1937 г. је производња „Montecatini” износила 35% од укупне италијанске хемиске производње.

Акције „Montecatini” су расподеле између 56.000 акционара. Међутим, на ванредној скупштини акционара, августа 1946 г. било је присутно свега 244 акционара који су претстављали 6.900.000 акција, што значи да је 0,44% акционара контролисало око 35% укупног капитала и тиме читаво предузеће.

Друго место у хемиској индустрији заузима група „Snia Viscosa”, која производи вештачка влакна. У Италији постоји 6 предузећа за производњу вештачког влакна, али „Snia Viscosa” заузима доминантан положај са 72% укупне производње и 70% капитала инвестираног у овој грани индустрије. „Snia Viscosa” контролише 29 разних предузећа.

Група „Pirelli” имала је 1949 г. 12 милијарди капитала од чега је 25% налазило у рукама породице Пирели. Ова група контролише 24 друштва: предузећа за прераду природне гуме, за производњу вештач-

ке гуме и каблова, финансиска предузећа итд. „Pirelli“ даје 60% итал. гумених производа.

Што се тиче повезаности између разних монополистичких групација карактеристичан је баш случај групе „Pirelli“ Индустијалац А. Pirelli је, наиме, истовремено претседник групе „Pirelli“, холдинга „Edison“, моћног осигуравајућег друштва „Riunione Adriatica di Sicurtà“, саветник групе „Bastogi“ и многих других друштава.

Производњу цемента контролише група „Italcementi“ у висини од 60% док група „Marchino“ (IFI-FIAT) производи 20%, а неколико мањих предузећа осталих 20%. 1946 г. је „Italcementi“ поседовала 36 фабрика цемента. Њен акцијски капитал од 4 милијарде лира 1949 г. био је расподељен:

87.4% на производњу цемента
8.9% на кредитне установе
3.2% на индустрију хартије
0.5% на саобраћајна предузећа
30.9% капитала „Italcementi“ налази се у рукама 201 акционара.

Група „Italgas“ контролише 36.7% производње плина и поседује већину акција у 15 разних предузећа: хемиска, метало-прерађивачка, трговинска предузећа, даље предузећа за производњу и расподелу плина, за изградњу водовода итд. Капитал „Italgas“ износио је 1949 г. 11 милијарди лира.

Важна хемиска група јесте и Б. П. Д. (Bombrini-Parodi-Delfino) са капиталом од 600,000.000 лира (1949 г.) која поседује 3 хемиска предузећа, 3 фабрике цемента, 3 метало-прерађивачке фабрике, једну фабрику за прераду сумпора и један рудник.

Метало-прерађивачка индустрија спада међу најважније гране италијанске привреде. У књизи постоје бројни подаци о снази те индустрије и о високом учешћу државе у њеном акционарском капиталу. Остављајући по страни државни сектор, прво место заузима у тој индустрији комплекс I. F. I. — F. I. A. T.

И Ф И (Istituto Finanziario Industriale) био је основан 1927 г. Већину акција овог холдинга поседује породица Агнели, власница FIAT-а. И Ф И контролише непосредно или посредно 135 друштава. Најснажније друштво овог холдинга јесте фабрика ФИАТ са капиталом од 14 милијарди лира.

Холдинг ИФИ се данас приближава стварном монополу у италијанској аутомобилској и авионској индустрији, он даје сем тога 20% италијанске производње цемента, има скоро апсолутни монопол у производњи ликера „Marsala“, поседује већину акција фабрике ликера „Cinzano“, контролише најразноврснију индустрију — од обуће до фармацевтских производа, од индустрије дрва до дневних листова, руководи кредитним установама, друштвима морске пловидбе, авионског саобраћаја, атлантског риболова итд. итд.

Књига даје даље податке о предузећу „Falck“ (челичаре) и о групи БРЕДА — De Angeli-Frui тесно повезаној са текстилном индустријом.

Текстилна индустрија се прилично развила током последњих 50 година; пропорција њеног учешћа у укупном акционарском капиталу је, међутим, у опадању:

	Број друштава	Капитал у 1.000 лира	% у односу на целокуп. акцион. капитал
1900	56	147.065	6.6
1910	241	534.115	10.2
1920	358	1,443.615	8.1
1930	979	5,118.419	9.8
1940	1,401	4,399.802	7.2
1948	1,044	20,021.977	6.6

Док у памучној и вуненој индустрији доминирају по 5 великих предузећа која дају 70—80 вредности националне продукције, дотле у осталим гранама ове индустрије постоји врло велики број средњих и малих предузећа,

„Eridania“	— 56—60%	националне производње
„Italzuccheri“	— 21—22%	„ „
„Montesi“	— 8—10%	„ „

Ове групе су заступљене и у многим другим предузећима. Тако је главни акционар „Italzuccheri“, Piaggio, истовремено власник фабрика сапуна и хемиских производа, бродоградилшта, друштава за поморску пловидбу, фабрике мотоцикла итд.

У производњи маслиновог уља монополистичку позицију заузима група „Gaslini“ која поседује у разним деловима Италије 31 предузеће за производњу маслиновог уља и споредних производа. „Gaslini“ контролише и фабрике сапуна, парфема, кекса, минералних боја итд.

У погледу учешћа иностраног капитала у италијанским монополистичким групацијама и у италијанској индустрији уопште, наведени подаци у књизи односе се искључиво на предратни период, ма да би се 1949 г. могло рећи већ нешто конкретније о пенетрацији америчког капитала и о њеним последицама по италијанску привреду. Аутори књиге сматрају да је енглески капитал после рата уступио прво место америчком, а да се обим иностраних инвестиција повећао од 8 на 16 милијарди лира вредности 1941 г. (стр. 69).

Прилично места заузимају у књизи подаци о структури италијанских акционарских друштава и о њиховом значају у националној привреди. Ови подаци, међутим, не дају довољно јасне слике о италијанској индустрији у целини; осим тога су наведене статистике већ доста застареле.

Подаци о прехранбеној индустрији односе се на индустрију шећера и маслиновог уља. Прва је концентрисана у три групе:

Релативно мало пажње је посвећено тешкој и метало-прерађивачкој индустрији. Нису ни поменути таква предузећа као што су „Piaggio“, „Innocenti“, „Nebiolo“ и многа друга, док се наводе безбројна мање важна или сасвим безначајна предузећа текстилне индустрије.

Сасвим запостављена је једна од чињеница које карактеришу италијанску привреду током последњих 20 година: срашћивање монопола и државног апарата, стварање сектора државног капитализма за време фашизма и покушај италијанских крупних капиталиста да данас поново, у своју корист, овај сектор ликвидирају. О овом државном капитализму се у књизи наводе оскудни подаци који се односе на стварање И. Р. И.-а после кризе 1929 г., али не помиње се ни речи о суштинским капиталистичким противречностима које су довеле до овог стапања монопола и државног апарата, што је омогућило италијанском крупном капиталу да потчини својим интересима читаву италијанску привреду, те да је оријентише у правцу остварења својих империјалистичких циљева.

Књига не садржи податке о борби италијанске радничке класе, која захтева да се овај државни сектор активизира стварном национализацијом и отстрањењем из њега приватног капитала који не само koči развитак државног сектора привреде већ покушајима његове ликвидације тежи ка јачању својих већ снажних монополистичких позиција.

У статистичком материјалу наведеном у књизи налази се на ствари које могу у најмању руку да изненаде или да доведу у забуну читаоца. У многим статистикама се као италијанске провинције набрајају и Јулиска Крајина и Задар, стварајући тим импресију као да ови крајеви још увек припадају Италији (стр. 181, 231, 235). Аутори су без икаквих сопствених коментара или исправака преписали предратне фашистичке статистике, ма да су разне италијанске установе објавиле по многим од тих питања тачније и у територијалном погледу коригиране податке.

У списку предузећа која је 1947 г. непосредно или посредно контролирала држава (стр. 369) наводе се поред неких предузећа у Абисинији и истарски угљенокопи, бродоградилница у Пули и у Сплиту, осигуравајућа друштва на Ријеци, неко „Друштво за јавне радове у Хрватској“ створено вероватно за време италијанске окупације, итд.

У састав италијанске индустрије укључене су даље фабрике цемента и електричне централе на Сочи (стр. 215 и 259) и нека друга предузећа на бившој италијанској територији Словеначког Приморја, Истре и Задра.

Постојање оваквих грубих нетачности у публикацији намењеној широј италијанској публици која често није у стању да сама исправи погрешне податке, не може да се оправда. Књигу су припремили квалификовани економисти из централне управе Генералне конфедерације рада који тим својим поступком прелазе ћутке преко оне стране политике италијанских монопола која је имала најгоре последице по италијанске трудбенике: политика империјалистичких агресија као средства експанзије финансиског капитала.

Мотиви којима су се инспирисали аутори допуштањем таквих „нетачности“ су очигледни; они произлазе

из опортунистичке „националне“ политике која је довела до тога да се по разним спорним питањима која постоје између ФНРЈ и Италије и уопште у погледу односа између две земље италијански демократски прогресивни покрет ставља без резерве на линију италијанског шовинизма. Нема сумње да у заузимању сличног става играју одлучујућу улогу информбироовске методе разних италијанских синдикалних и политичких руководилаца, што током даљег развоја може да има само све негативније последице по антимонополистичку борбу италијанских трудбеника.

* * *

Књига, упркос свих недостатака, даје прилично јасну слику о процесу концентрације у италијанској индустрији, о растућој снази италијанских монопола и о улози финансиског капитала; недовољно пажње је, међутим, посвећено оном процесу концентрације који се врши у великим размерама после Другог светског рата уз учешће америчког финансиског капитала.

Будући да се италијанска Генерална конфедерација рада налази на челу борбе италијанских трудбеника против ликвидације многих индустријских предузећа која сметају монополистичким тежњама крупних италијанских капиталиста, те да у основи борбе којом руководи Генерална конфедерација рада леже последице ове монополистичке политике: огромна стална армија незапослених, монополистичке цене индустријских производа, неискоришћење производног капацитета италијанске индустрије, офанзива на животни стандард трудбеника, могло се оправдано очекивати да ће се у књизи о монополима у италијанској индустрији посветити више пажње тим основним проблемима италијанског привредног и политичког живота.

С. ВИЛХАР

ДВА БРОЈА ЧАСОПИСА „ЈУГОСЛАВИЈА“

На путу задовољења захтева милионских маса у свету, да познају истину о нашој земљи, пре извесног времена покренут је часопис „Југославија“ са задатком да повезујући реч и слику, прикаже део истине о нашој социјалистичкој изградњи и земљи уопште.

Данас је читалац већ у могућности да прегледа прве бројеве часописа. Прве, јер часопис сада излази на српском, руском, енглеском и француском језику. То говори да је часопис у првом реду намењен иностранству, те су облик и садржај прилагођени задатку који пред њим стоји. На 132 странице октав формата, документовано, речју и сликом, приказане су лепоте наше земље, њена богатства, услови победа наших народа и ширина перспектива даљег развика.

Од Резолуције Информбироа па до данас и са Истока и са Запада постављана је пред наше народе једна алтернатива: или се приклонити снази СССР-а или се приклонити снази империјалиста са Запада. На то да је КПЈ која је у рату и револуцији имала свој пут, о ослањању на сопствене снаге, није се рачунало. Међутим, КПЈ је изабрала баш тај, тежак, али једино исправан пут — пут борбе уз коришћење сопствених снага.

Који су извори снаге? Откуда ширина перспектива?

Један је извор ширина наше демократије, то је равноправност наших народа и стална тенденција даљег ширења социјалистичке демократије. О томе пише Моша Пијаде у свом чланку „Устав Федеративне Народне Републике Југославије“.

„Устав ФНРЈ био је први у не великој серији нових устава који су донети после завршетка Другог светског рата. Он је уједно био и први устав новог облика социјалистичке државе, народнодемократске републике. Али, иако су уста-

ви других народних демократија донети годину и две године после Устава ФНРЈ, овај је остао као устав који најпотпуније и најдоследније изражава дубоки економски и социјални преображај који врши народна демократија“.

И даље:

„Својим друштвено економским одредбама он је (Устав) пружио чврсту и широку подлогу за изградњу социјалистичког друштва, које је сада у незадрживом току, омогућио је да народна власт добије неопходну економску базу експропријацијом капиталистичке класе. Својим одредбама о реорганизацији државне власти и управе он је омогућио истински демократски режим, осигурао огромно учешће народних маса у управљању државом...“

И нешто даље:

„Устав ФНРЈ гарантује пуну равноправност народима Југославије, што се огледа у њеном федеративном уређењу, које је такво да ниједна нација нема могућности никакве доминације над другима“.

Уз чланак „Устав Федеративне Народне Републике Југославије“ објављен је факсимил прве странице историског документа — Пројект резолуције првог заседања АВНОЈ-а. У пројект — који су израдили другови Моша Пијаде и Веселин Маслеша — унео је исправке друг Тито. Овај мали докуменат један је од доказа принципијелности и доследности пута којим је наша Партија водила народе Југославије.

У специфичним условима изградње социјализма које нам је наметнула економска блокада и класетничка кампања Информбироа безброј је пута од стране наших

критичара подвучено да ће наше повезивање са империјалистима и наши уступци њима бити нужна последица економског подређивања ФНРЈ капиталистичком Западу. Али снага наше Републике — поред осталог — лежи у њеним богатствима — водама рудним благоу, шумама. „Ризница снаге и богатства“ носи наслов чланак Владимира Дедијера.

„Богатства наше земље одавна су знана, — каже се у чланку. Путници, пролазници, писали су о њима пре неколико векова. За новијим путницима дошли су капиталисти. Богатства су црпена, а народу је бивало све теже. Експлоатација људи и природних богатстава вршена је немилице. Док су нека богатства на штету народа неплански, разбојнички коришћена (шуме), нека су остајала скривена у земљи (нафта), јер је тако одговарало интересима монопола. Данас су сва природна богатства својина народа“.

Даље се у истом чланку каже: „Савремена наука сматра да постоји 26 стратеских сировина према којима се броји минерално богатство једне земље и сировинска обезбеђеност домаће индустрије. То су гвожђе, манган, хром, волфрам, молибден, никл, алуминиј, бакар, калај, олово, цинк, антимон, жива, платина, нафта, угљах, графит, магнезит, азбест, флуорит, сумпор, пирит, калиј, фосфат лискун и јод.

До 1941 године, од ових 26 руда у Југославији се вадиле 17, четри су биле познате али нису експлоатисане а за осталих пет руда мислило се да их у Југославији нема (волфрам, никл, калај, флуорит и графит). Међутим, у Југославији су откривена лежишта калаја и никла тако да ћемо ми ускоро вадити 23 од 26 стратеских руда, а и преостале три вероватно је да ћемо пронаћи. Тиме се не може похвалити велики број земаља у свету. Толики број стратеских руда нема ниједна суседна земља — Италија, Аустрија,

Чехословачка, Мађарска, Румунија, Бугарска, Грчка и Албанија, ниједна земља у Европи, осим Совјетског Савеза.

Али није довољно имати само све стратеске руде. Важно је питање колике су резерве тих руда. И у томе погледу Југославија одлично стоји“.

И писац набраја величину тих резерви која омогућује нашој земљи да буде извозник, а исто тако и да задовољи све проширене потребе домаће индустрије.

Привреда у капитализму и социјализму не разликује се само по томе ко је корисник вишкова рада, већ и по томе што се капиталистичка привреда развија стихично, а социјалистичка плански. Под насловом „Први петогодишњи план“ часопис доноси чланак др Радивоја Увалића.

„Кроз широко постављен перспективан план, који заседа у све најразноврсније области економског и културног живота радног народа, — каже писац — постављене су биле сигурне смернице брзог јачања нових социјалистичких облика припређивања, путем ограничења и постепене ликвидације капиталистичких остатака у привреди. Први петогодишњи план, први пут у историји југословенских народа, ствара могућност најширег развитка свих производних снага, правилног коришћења природних богатстава земље у условима успостављања нових виших продукционих односа“.

Цифарним подацима приказано је шта је План предвидео и шта је досада урађено.

Чланак „Велики мелиорациони радови“ Влајка Баговића приказује борбу противу стихије, елан маса, борбу за веће сетвене површине, за више жита.

„Петогодишњи план предвиђа одводњавање 400.000 хектара и наводњавање такође 400.000 хектара, затим предвиђа радове на довршавању одводњавања на 154.000 хектара. То претставља укупно 954.000 хек-

тара пољопривредне површине. Затим се предвиђа доградња насипа од 21 милион м³. Постојећи систем одводњавања биће појачан са новим црпним станицама са снагом од 300-000 киловата. По својој вредности мелiorациони радови предвиђени у Петогодишњем плану десет пута су већи од свих радова извршених до прије рата у Југославији" — пише Веговић.

Елан маса, напори наших трудбеника града и села, наше омладине дати су кроз чланке: „Обновљене и нове пруге“ (Батрића Јовановића), „Социјалистички преображај села“ (Рада Вујовића), „Железник — рађање новог индустриског центра“ (Владе Колара) као и кроз репортаже: „Једна задруга на Јадрану, и једна у Панонској Низини (Војина Јелића), „Ликови градитеља социјализма“ (Живка Милића) и „ТАМ“ (Тоне Селишћара).

Народи Југославије, ослобођени капиталистичког ropcтвa, у новим материјалним условима приступају на нов начин како проблемима који се пред уметност данас постављају, тако и гледању на културно наслеђе наших народа. О томе говоре чланци: „Народна уметност“ (Предрага Милојевића), „Архитектура и урбанизам у данашњој Југославији“ (инж. арх. Братислава Стојановића), „Једна нова инсценација Хамлета“, „Марин Држић — велики књижевни лик ренесансе“ (Ели Финција), „Развој југословенског балета“ (Георгиј Скригина), „Музички живот“ (Стане Ђурић-Клајн) „Филм“.

Овај проблем третира и чланак Мирослава Крлеже „Галерија академије знаности и уметности у Загребу“. У чланку се поред осталог каже:

„У народу који је од десетог столећа дао бескрајно много доказа о својој стваралачкој, уметничкој способности, једна малена Галерија са неколико слика из талијанског Quattrocenta и Cinquecenta претставља је крупан догађај о којем се патетично говорило и писало педесет година. А то, да је код нас на

источној обали Јадрана била колијевка новог европског ренесансног сликарства и да смо ми пре Cimabue и Giotto имали сликарство које је за узор европским сликарским поколењима превладало византиску схему, да смо имали кипаре, сликаре и градитеље у XV и XVI столећу који се могу мерити са свим осталим сликарима, кипарима и градитељима свог доба, на то смо заборавили.“

И чланак Ота Бихаљи-Мерина говори о културном наслеђу наше ликовне уметности и о постигнућима наших вајара данас.

Часопис даље доноси чланке: „Македонија — рађање једне нације“ (Илије Топалоског), „Заштита мајке и детета“ (д-р Олге Милошевић), „Југословенска спољна трговина“ (Станислава Копчока), „Шах у Југославији“ (Озрена Недељковића), „Југословенска штампа — јуче и данас“ (Мих. С. Петровића), као и прилоге: „Југославија“, „Етнографска карта Југославије“, „Књижевни часописи“, „Фискултура и спорт“ и „Са свих страна Југославије“.

Као што су чланци брижљиво бирани, тако су и литерарни прилози олабрани и озбиљно илустровани. Први број доноси две песме, три приповетке и једну литерарну репортажу.

Песме су: „Титов „Напријед!““ великог хрватског песника Владимира Назора и „Веш. поет. свој долг?“ великог словеначког песника Отона Жупанчића. Уз песме уметника и бораца за слободу Назора и Жупанчића дати су кратки прикази њихове борбе и стварања. Уз песму Отона Жупанчића дат је као прилог песников портрет — рад сликара Вожицара Јакпа.

Књижевник Иво Андрић објавио је приповетку „Снопци“, која приказује исечак из живота радника у предратном периоду у Сарајеву.

Мотив из предратног Београда је тема приповетке „Сеоба“ књижевника Чедомира Миндеровића, док књижевник Бранко Ћопић кроз

приповетку „Мајка из Глувог Дола“ прича како борба наших народа и Партије привлачи и најзаосталије жене из Глувог Дола, како и њима постаје јасна њена величина.

Репортажа Ервина Шинка „Јастребарско“ приказује паралелу живота у усташком дечјем логору и логору у социјалистичкој Југославији.

И избору ликовних прилога посвећена је велика пажња. Узети су радови који претстављају ново у нашој ликовној уметности, који су истинити и реалистички. Усто су репродукције израђене врло брижљиво те превазилазе ниво већине наших ранијих репродукција. Часопис доноси: Мозаик Југословенског драмског позоришта — детаљ и читав рад (Мила Милуновића) Споменик ослободилне борбе, детаљ, глина (Зденка Калина), Пренос рањеника, глина (Павла Перића), Бисту маршала Тита, мрамор (Бориса Калина), Сремске Карловце, уље (Љубице Сокић), Мотив из Љубљане (А. Г. Коса), Пренос рањеника, бронза (Вање Радауша), Сондирање терена на Новом Београду, уље (Боже Илића), Београд 1919 године (Љубе Ивановића), Пренос рањеника, гипс (Антуна Аугустинчића), Детаљ споменика код Св. Урха, гипс (Зденка Калина), Буђење, мрамор (Фране Крипинића), Бомбардовање, бронза (Лојзе Долинара) и Девотка, дрво (Томе Росандића).

Код уређивања другог броја редакција је посветила нарочиту пажњу изложби нашег средњовековног сликарства и пластике у Паризу. Више од пола простора дато је чланку Мирослава Крлеже „Поводом изложбе југословенског средњовековног сликарства и пластике у Паризу.“

Крлежа нас упознаје са старим нашим мајсторима и њиховим делима, открива нам чије су утицаје

примали и на кога су утицали, са њиховим схватањима живота и уметности, са новим што су дали. Чланак указује на специфичности развитка и оригиналност наше ране уметности, на место које јој треба дати...

Репродукције које поткрепљују речи писца рађене су брижљиво, детаљи су сликани и копирани тако, да у многоструку могу гледаоци да укажу на сву вредност оригинала. Фреске, архитектура, вајарски радови, орнаментика — све је хармонично уклопљено како би читалац могао да добије сажету слику пута наше уметности кроз векове.

О нашим споменицима културне прошлости говори и чланак Јована Ђорђевића „600 годишњица Душановог законика“. Уз чланак је дата успела репродукција насловне и прве стране законика.

Прошлости су посвећени и чланци Ивана Андрејса „Један хрватски композитор из XVI века“ и Душана Недељковића „Руђер Бошковић“. Уз овај чланак дат је као прилог и репродукција Менитровићевог рада „Руђер Бошковић“.

Повезујући прошло са садашњим часопис доноси „Јаму“ Ивана Горана Ковачића. Чланак Марка Ристића „Иван Горан Ковачић“, скулптура Горанове главе — рад Војина Вакића и илустрације Франа Ваче уз „Јаму“ доприносе бољем разумевању „Јаме“ писане у херојско доба од песника хероја.

Од литерарних прилога часопис доноси „Две народне песме из Народно ослободилачке борбе“ и причу Петра Шегедина „Народ је почео позлаћивати“.

Напорима наших народа за одржање мира у свету посвећен је чланак Милана Бартоша „Борба Југославије за мир“ а напорима на пољу изградње социјализма чланци Бранка Коњића „Јунаци наше производње“, Живка Милића „Симфонија светлости“, Војина Јелића „Белле“ и приказ „Међународни сајам у Загребу.“

О фискултури и спорту у нашој земљи говори чланак Петра Стевчића „Фискултура и спорт“.

Рудолф Браво у чланку „Право на годишњи одмор“ указује на благодети коју градитељи социјализма у нашој земљи стичу борбом за социјализам.

Код читања часописа или чак и код самог прегледања његовог садржаја нашег читаоцу се намеће један тренутни утисак. Није ли лист преобиман, некако свеобухватан, не делује ли по мало као алманах, зашто актуелни проблеми нису истакнути итд. итд. Но како се ова питања сама по себи постављају тако се и одговор сам по себи намеће. Часопис се мора погледати као публикација намењена у првом реду иностранству, са гледишта читаоца — странца. Као такав он треба да изврши одређени задатак, да буде општа слика наших постигнућа, да сваки број за себе претставља посебну целину. Читаоцу на страни он треба да прикаже нашу стварност онаквом каква је, водећи при томе рачуна да начин и форма излагања буду за њега разумљиви и привлачни. Ма да одјеци из иностранства још нису стигли, часопис својим квалитетима обећава да ће испунити основни задатак који је пред њега постављен.

Слаба страна публикација које су из наше земље допирале у иностранство била је њихова техничка опрема. Наше публикације, у поређењу са публикацијама на Западу, биле су нерепрезентативне, па су, без обзира на свој садржај, остајале за публику — која је имала високи критериј у задовољавању својих визуелних прохтева —

непривлачне. Радни колектив часописа „Југославија“, са Ото Бићали-Мерином на челу, уз сарадњу графичких радника у Љубљани и Београду, не само да је схватио везу која треба да постоји између форме и садржине, већ се показао дораслим да сигурно и са пуно укуса решава како естетске проблеме тако и проблеме штампе. Остављајући на страну мање недо- статке (насловне „Железник“, „Југославија“ и друге) уопште узев повезивање слике и текста решава- вано је са много знања. Распоред и друкисање материјала има своју логику смишљену, планску. Но највећи проблем који је колектив успео да реши јесте проблем штампе. Са минималним средствима, на старим машинама постигнуто је да се часопис „Југославија“ може ставити поред било кога иностраног листа и може да издржи нај- озбиљнију критику.

Богата садржина употпуњава се раскошном формом. Лепоте наше земље и напоре наших народа, сву величину њихове борбе немогуће је записати на страницама једног листа. Чињеница је да избор материјала у часопису „Југославија“ и начин како је он репрезентован пружа изванредан склад, даје читаоцу могућност да види део истине о Југославији, сталне тенденције ка даљем развоју, напредак на свим пољима људске делатности, узајамну везу револуционарне власти и културног нивоа наших народа.

Читаоцима из наше земље часопис „Југославија“ значи исто што и новоосвојени производ — јер је нешто ново, што ће још на један начин више показати свету херојску борбу, напоре наших народа и њихове победе.

Сима КАРАОГЛАНОВИЋ

Review of **INTERNATIONAL AFFAIRS**

VOL. 1. NUMBER 5

BEOGRAD, AUGUST 2, 1950

Eternal Zigzagging of an Unprincipled Policy (Felix Montiel)

Echos of the Yugoslav Peace Congress

EDITORIAL COMMENT:

Yugoslavia's Position in the Struggle for True Peace
Two Opposite Moves to Solve the Crisis in the German Progressive Movement
Hegemonistic Tendencies of USSR on the Baltic Sea
New Soviet Pressure on Poland's Economy
The Background of a British Proposal

LIFE IN SOCIALIST YUGOSLAVIA:

Whence the Unanimity and Firmness of the Peoples of Yugoslavia

BOOKS AND MAGAZINES:

The Last Days of a Delusion
"Apparent Contradiction"

EDITORS: DUSHAN TIMOTIYEVICH AND ZDRAVKO PECHAR

Review of INTERNATIONAL AFFAIRS

THIS MAGAZINE IS A FREE TRIBUNE
AND PUBLISHES THE OPINIONS OF
LOCAL AND FOREIGN WRITERS ON
VARIOUS PROBLEMS IN INTERNA-
TIONAL AFFAIRS

Issued Fortnightly

Published by :
FEDERATION OF YUGOSLAV
JOURNALISTS

Yearly subscription : \$3, or 16 English Sh.
Telephones: 28-451, 26-715, Post Box 125
Checking account: Yugoslav National Bank
PR Serbia Branch № 103-906083.

Offices : International Affairs, Terazije 31,
Belgrade.

Contributors to this Issue:

Felix Montiel, noted Spanish anti-fascist and prominent personality in the Spanish revolutionary movement. In Republican Spain he was professor of law at the University of Murcia. As Communist candidate, he was elected to the Spanish Parliament in 1936. During the civil war he worked as party leader in Madrid. Until the appearance of the Cominform resolution he was a member of the Central Committee of the Spanish Communist Party and responsible editor of the central party organ, "Mundo Obrero". Due to disagreement with the Cominform resolution and with the stand of the present leaders of the Spanish CP, he left the Central Committee of the Spanish Communist Party. Today, together with Jose del Barrio, he heads the "Accion Socialista" group, which is the focal point of a considerable number of Spanish communists, socialists and other anti-fascists refugees. He is firmly opposed to the subjugation of the Spanish revolutionary movement to the Soviet foreign political interests, and advocates an active struggle against Francoism and the unity of all republican anti-fascists in that struggle. He now lives in Paris as a political refugee.

Stojiljko Stojiljković, board member of the Federation of Yugoslav Journalists and assistant-editor-in-chief of the newspaper "Politika".

Other Contributors: Editorial Board and members of the Federation of Yugoslav Journalists.

CONTENTS:

Editorial Comment:

YUGOSLAVIA'S POSITION IN
THE STRUGGLE FOR TRUE
PEACE 3

TWO OPPOSITE MOVES TO
SOLVE THE CRISIS IN THE
GERMAN PROGRESSIVE MOVE-
MENT 4

HEGEMONISTIC TENDENCIES
OF USSR ON THE BALTIC SEA
NEW SOVIET PRESSURE ON
POLAND'S ECONOMY 4

THE BACKGROUND OF A
BRITISH PROPOSAL 5

THE BACKGROUND OF A
BRITISH PROPOSAL 6

"Two Camps" and the CP of
Spain:
ETERNAL ZIGZAGGING OF AN
UNPRINCIPLED POLICY . . . by Felix Montiel 7

ECHOS OF THE YUGOSLAV
PEACE CONGRESS 9

THE CONGRESS OF THE NA-
TIONAL COMMITTEE OF YU-
GOSLAVIA FOR THE DEFENCE
OF PEACE 10

Letters to the Editors:

TWO EDITIONS OF THE "THE-
ORY OF TWO CENTRES" M. Perić 11

Life in Socialist Yugoslavia:
WHENCE THE UNANIMITY AND
FIRMNESS OF THE PEOPLES OF
YUGOSLAVIA 12

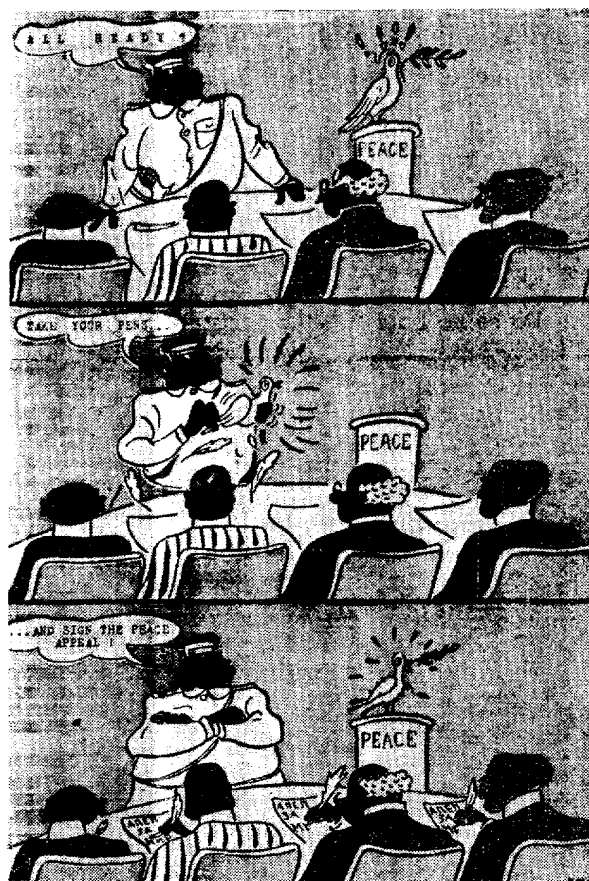
Books and Magazines:

"APPARENT CONTRADICTION",
OR THE IDOLATRY OF MR.
VLKO CERVENKOV S. Stojiljković 14

THE LAST DAYS OF A DELU-
SION S. K. 14

Through the Fog of Propaganda:
EDITORS WHO DON'T READ
THEIR OWN PAPERS D. T. 15

EVERYTHING FOR PEACE

("Jež" — Beograd)

Review of **INTERNATIONAL AFFAIRS**

EDITORIAL COMMENT

YUGOSLAVIA'S POSITION IN THE STRUGGLE FOR TRUE PEACE

THE CONGRESS of the Yugoslav National Committee for the Defence of Peace held on the 17th of July this year once more defined the basic lines of the Yugoslav view on the problems of international relations in general, and on the problems of international peace and the manner of its realisation and stabilisation in particular. The Yugoslav attitude might be expressed with the following words: peace is the affair of all nations and they can protect it by fighting the germs which are poisoning international relations and causing conflicts; people do not want war; to prevent war means to fight against it with deeds.

The division of the world into blocks with opposing groups of countries in which one country lays claim to hegemony or exercises it while the rest are granted the right to submit to it — although it may mean comparative peace, temporary peace of the great powers, really represents a threat to peace for which all mankind aspires. The division of the world into blocks, and this means into spheres of interest, carried out on the basis of the relation of forces at a certain time, inevitably leads to conflicts over the new division on the basis of the relation of forces at another time. New Yugoslavia which was formed in the struggle for national independence, freedom and equality of the nationalities — which excludes the very concept of blocks in which the hegemony of a single state would be established (these principles were

proclaimed by the United Nations during the war against fascism and these are also UN Charter principles) — New Yugoslavia has never, for a single moment abandoned this struggle, in the firm belief that real and genuine peace is conditioned by the observance of a people's right to independent life and development, and equality in relations with other countries.

Peace — means sincere and lasting international cooperation. To fight for it not in the declamatory and propagandist manner (as quite different tendencies are often concealed behind peace-loving phrases) means to struggle for such international cooperation whose basic law should be to respect the sovereign equality of states. Therefore, to fight truly and sincerely for peace amounts to fighting with deeds in order to remove the obstacles standing in the way of the collaboration of nations, and to strengthen such collaboration based on equality of nations.

The Yugoslav National Peace Committee has drawn attention to the constructive proposals made by the Yugoslav Government for the joint solution of all the problems which serve as a pretext for creating tension, as in the concrete case with Yugoslavia. The Congress showed again that Yugoslavia's peace-loving declarations are based on her actions, namely on the fact that Yugoslavia has always shown her readiness to solve all questions which

are held to be disputed questions in an amicable manner. But this does not mean that Yugoslavia is for every kind of "collaboration" and every kind of "peace". If her national independence and freedom were at stake — all Yugoslavia would rise to a man against every attempt at imposing hegemonist peace, a false peace.

The sincerity of declarations for peace and collaboration between nations can only be verified in actual practice. Yugoslavia is not afraid of showing her reality, her practice. But those who are attacking her are certainly afraid, otherwise they would not avoid replying to the proposal of the Yugoslav National Peace Committee that an enquiry should be made in Eastern European countries and in Yugoslavia — avoiding this either by silence (like practically the whole of the Soviet and Cominform press) or by direct rejection (e. g. Ilya Ehrenburg).

Defending their national independence and freedom, striving for the respecting of the rights of all international relations, for real international cooperation, peacefully and devotedly building a better life — the Yugoslav working people are realistically supporting the cause of true and lasting peace. Their efforts are followed by the sympathies and active support of democrats in the world as Yugoslavia takes an honourable place as a consistent fighter in the struggle of mankind for true peace.

EDITORIAL COMMENT

Two Opposite Moves to Solve the Crisis in the German Progressive Movement

THE STRONGER the pressure brought to bear by the Communist Party of the USSR through the medium of its agency in Eastern Germany on the progressive movement in Germany, the greater grows the resistance of the German democratic forces against the hegemonist tendencies of the Soviet leadership and its agency in Eastern Germany. This fact has also been pointed out at the Third Congress of the Cominform United Socialist Party for Eastern Germany which was held last month from the 20th to 25th in Berlin. The conference held in the middle of last month by representatives of Western German communists, left-wing socialists and other Marxist groups who are dissatisfied with the present policy of the leadership of the German progressive movement has also shown that the German party membership and progressive people in general, especially in the western part of the country, greatly disapprove of the Cominform policy, that is of subordinating the German progressive movement to the Soviet foreign policy.

Already on the very first day of the Berlin Congress it became clear that its principal aim (beside singing the praises of the "wise Soviet leadership") was to "give lessons" to the West German Party. On this occasion, the president of the United Socialist Party of Eastern Germany, Wilhelm Pieck, sharply criticised the West German Party and its secretary general Max Reimann for a tendency within the Party towards "sectarianism, vagueness and timidity" and many other "weaknesses". Reimann on his part referred "self-critically" to his past work and to the incriminated tendencies in the Western German Party, repeating his former threat to truly progressive people in Western Germany. He promised that the party's policy would be "drastically changed" and that no further

"opportunistic deviations" would be permitted. Reimann's self-debasement was not sufficient. Pieck repeated the lesson pointing out that "Reimann had not yet drawn the necessary conclusions which ought to lead to a serious improvement of the Communist positions in Western Germany".

It was only at the end of the Congress that the real aim of this "criticism" and its consequences were revealed: a resolution was passed placing the Communist Party of Western Germany under the leadership of the United Socialist Party of Eastern Germany, and consequently under the jurisdiction of the Cominform, that is the Soviet leadership.

At the end of the Congress a new Political Bureau of the United Socialist Party of Eastern Germany was elected. A novelty was introduced: besides the two presidents — Wilhelm Pieck and Otto Grottewohl — the post of secretary general has now been created, the post which has been taken by the German Červenkov, Walter Urbrecht, the exponent of the Soviet policy in Germany.

In order to make a threatening impression on everybody regardless of their being for or against the present Soviet policy and the policy of its satellites, a march was organised in Berlin after the Congress — which was little else than a military parade.

While in Berlin threats were uttered at the Congress, while a resolution was passed under the shadow of Soviet bayonets — a resolution which had to be adopted and which placed the whole progressive West German movement under the protection of the Soviet suzerain, at Ratingen truly progressive representatives of Western Germany condemned the method of ordering and bossing in the labour movement. They condemned the Cominform's lack of respect for the struggle which the West German working class is waging under very difficult conditions, pointing out that, thanks to the Cominform policy of the Communist Party of Germany, this working class was exposed to a ruthless capitalist exploitation and that the

Communist Party of Germany was not pursuing the policy of struggle against the oppression of the working class, but that the party had placed itself in the service of the political interests of the USSR, thus ceasing to be the party of the German proletariat and the protector of the German people in general in the present very difficult circumstances. In a word, the Ratingen conference offered resistance to the tendencies of submission which at that time obtained such a clear expression at the Congress in Berlin.

Both the Congress in Berlin (indirectly) and the conference at Ratingen (directly) showed that "omissions and basic weaknesses" in the progressive movement of Germany should be sought in the position of inferiority which its leadership takes towards the Cominform, respectively the Soviet Party, and in its satellitism in relation to Soviet foreign policy which today ignores the interests of the working class and people in other countries, which ignores the specific conditions in which these countries and their progressive movements find themselves. When such relations are detected, they cannot inspire anyone in the struggle for a better life and a better future. They naturally cannot inspire the truly progressive people in Western Germany, because such relations have a demoralising effect. The truly progressive forces everywhere, and especially in Western Germany, are resisting the policy of hegemony of the USSR and its agencies. These forces are coming together, organising themselves and preparing. They are rallying around them the broad masses of sincerely progressive people. The Ratingen conference is part of these efforts.

Hegemonistic Tendencies of USSR on the Baltic Sea

THE SWEDISH ambassador and Danish chargé d'affaires in Moscow on the 24th of last month handed the Soviet Government two similar notes of protest in connection with the arbitrary expansion of So-

EDITORIAL COMMENT

viet territorial zones on the Baltic Sea from three to twelve nautical miles. The notes point out that the boundary of 3 to 4 miles had been observed for centuries. The sending of these notes — decided upon at the recent inter-Scandinavian conference — was motivated by the fact that numerous Swedish and Danish fishing boats had been stopped by Soviet coast guards. According to Soviet authorities, the Swedish and Danish ships were stopped because they had sailed to within less than 12 miles of the Soviet coast.

The writing of the Soviet periodical "Soviet State and Law" also testifies to the Soviet hegemonistic appetites on the Baltic Sea. This paper last June published an article by S. V. Molodcov, professor of the Moscow Faculty of Law, in which it is said that the Baltic Sea should be considered a closed sea and that therefore riparian countries can prohibit warships of non-riparian countries to enter that sea. Molodcov points out that in view of the situation of the Baltic Sea all theories concerning the Baltic as an open sea are incompatible with the defence of the independence and national sovereignty of the riparian states. The article says that "as a result of the Second World War and the increase of the might of the Soviet Union as a power representing a bulwark of peace", the situation on the Baltic has radically changed. This change has facilitated the cause of peace in that region and created favourable conditions for the introduction of a legitimate international control of Ore Sund by the countries on the Baltic — a control which will frustrate Anglo-American aggressive plans and ensure democratic peace and international cooperation". (Dagens Nyheter, June 19, 1950). To corroborate his thesis, Molodcov refers to certain historical documents concerning agreements between riparian states from the 17th and 18th century and maintains that the Copenhagen convention from 1857 is still in force.

The Swedish and Danish public and press, except the Communist papers, vigorously reacted to Molodcov's article, pointing out that

such a thesis could not have obtained expression in the Soviet periodical had it not coincided with the attitude of the Soviet Government. The papers flatly deny that there are any grounds for such assertions. No riparian country, they say, could ever consent to such a solution, as it would mean loss of its independence. Declarations to that effect were also made by Torsten Gihl, professor of international law in Stockholm, and Georg Cohn, the Danish expert on international law. Torsten Gihl points out *inter alia* that the Copenhagen Convention, mentioned by Molodcov, does not apply in this case at all as it only abolishes customs duty on Ore Sund with a view to advancing merchant navigation which has nothing to do with warships.

There is no doubt that the experts on international law are in a position to find justification and arguments for theses on various questions to suit the interests of one or another power. But it is clear that the thesis of the Soviet professor at this moment favours the strengthening of the Soviet Union as a great power on the Baltic Sea. It is also obvious that in such a system as planned by Molodcov, the riparian countries on the Baltic Sea would not, in the present international situation, enjoy equal rights and have equal say and that the benefit would be unilateral.

New Soviet Pressure on Poland's Economy

THE PLENUM of the Central Committee of the United Workers' Party of Poland, held in Warsaw recently, discussed the revision of the six-year economic plan (1950—1955). The basic outlines of the Polish plan were established way back at the Congress of Unification, in December 1948, while last year the plan itself was definitively drawn up. The change of the original plan, which just like in Czechoslovakia and Bulgaria, etc. is being effected under the pressure of the Soviet Union, moves mainly in two directions:

towards an increase of the rate of production and towards an increase of the scope of accumulation, namely towards a still more marked development of those branches which produce for export to the USSR. Thus the chief stress has been laid on two branches — on the metallurgical and machine industry and on raw materials. At the above Plenum, Hilary Minc, member of the Polish Party's Politbureau, declared that the main principles of the plan had undergone considerable alteration, that the new plan envisaged broader and more far-reaching tasks. He also said that opportunist (meaning specific for Poland) methods in planning had been removed, and bolshevik (meaning Soviet-bureaucratic) methods had been adopted, that the Minimalist attitude, which allowed many possibilities for a more rapid development to remain unutilized, had been eliminated.

It is worth noting that the session of the Central Committee Plenum and the radical revision of the economic plan followed immediately upon the conclusion of the eight-year trade agreement between the USSR and Poland, an agreement which was signed in the spirit of a "consolidation of mutual economic relations on the grounds of the economic plans of both countries".

The real meaning of these changes is to a certain extent revealed by the data on trade conducted between Poland and the USSR. Such data, though not complete since they do not include exchanges under special arrangements, are nevertheless an eloquent proof of the complete control of USSR over Poland's foreign trade. Of the Soviet bloc countries, two participate mainly in Poland's foreign trade: the USSR, which gets the lion's share, and Czechoslovakia. Poland's trade with the remaining countries of the Soviet bloc is insignificant. The Soviet-Polish 5-year trade agreement provided for an annual exchange of 265 million dollars. Poland's trade with the USSR and the remaining countries of its bloc for this year, however, is envisaged at about 700 million dollars (which is an increase of 81% as compared with 1948) and which

EDITORIAL COMMENT

in comparison with Poland's foreign trade in 1949 marks an increase of 60%. After the conclusion of the eight-year trade agreement, Poland's obligations with respect to exports to the USSR, increased even more. Under the new agreement Poland has received a goods credit of 100 million dollars and has undertaken the commitment to augment its trade with the USSR by 60% as compared with the average exchange realized in the period 1948—1950.

The consequence of this increased pressure on Poland toward augmenting her trade with the USSR is a steady deterioration of her trade and political position in the world generally, and more pronounced internal unbalancing of her economy. Poland, on the one hand, has to export increasing quantities of capital goods to the USSR (according to official data released by the Planning Commission, production of the heavy industry in the second quarter fell far below its target owing to a shortage of raw materials, registering the following indices: pig iron 96%, refined lead 87%, narrow-gauge locomotives 94%, railcars 86%, etc.), exporting foodstuffs mainly to the Western countries, while on the other hand, the main Polish export item, coal, is being marketed with increasing difficulty due to German competition, and is bringing in less and less foreign currencies. In addition, Poland is burdened by huge expenditures for the maintenance of a whole army of Soviet experts, the majority of whom are simple workers. According to some reports, which were never denied, 60% of a total of 100,000 workers employed at the large metallurgical plant in Cracow are Russian specialists and workers.

As a result of all this, Poland's economic difficulties with regard to raw material and capital goods supplies have of late increased considerably. They have been especially intensified through the growing difficulty of maintaining and developing trade relations with other countries, upon which the rate and volume of production in Poland depends to a large measure. The alteration of the six-year plan under the

pressure of the Soviet Union, the disregard of specific conditions and the imposition of rigid, bureaucratic Soviet methods of planning, will only aggravate Poland's economic situation.

The Background of a British Proposal

WHILE the representatives of France, Germany, Italy and Benelux are discussing the Schuman Plan in Paris, while representatives of different economic branches of Germany and France are conducting concrete talks on cooperation, settling the question of the mutual division of labour and markets as well as that of prices, Great Britain has come out with the proposal to organize an international conference under the auspices of the United Nations. This conference would have to deal with the alleviation of world depression and securing of full employment. Although this proposal came as a surprise, an explanation for it can be found both in the present economic and political situation in the world and even more so in the perspectives of development of economic and political conditions, coupled with the appearance of new contradictions and Britain's position in them.

The policy pursued by the USA towards the establishment of a unified market in Western Europe has registered certain successes of late. It has completely abandoned its earlier course — of forming customs and economic unions — which seemed too long-ranged and left little hope as to the prospect of achieving concrete results in the near future. Instead, the USA today in Western Europe supports actions which aim at the direct solution of the problems of each individual economic branch. The central place in this policy is occupied by Western Germany, which with its industrial potential has once again become a factor which the West European countries must take increasingly into account. Western Germany disposes today with a comparatively strong

economic potential, whose maintenance and further development greatly depends on exports. Its production rests on the import of raw materials and export of finished products. The first factor, from the viewpoint of marketing raw materials, greatly interests American exporters, while it is up to the USA's foreign policy to protect American exports of goods and capital from German competition on their main world markets. American interests can be best protected from German competition if the latter's export is channelled in definite directions and absorbed on those markets where American interests are not vitally involved, and if the development of its productive forces is in the future carried through not independently, but within a broad network of interests of several countries. The USA would here create the necessary conditions for Western Germany to augment her export while at the same time protecting itself from her competition.

The fact that Britain has not been in these combinations undoubtedly constitutes a grave danger to her future economic and political position. The issue at stake is whether Britain in the new situation will be able, and to what extent she will be able to retain her positions in the world capitalist economy, which have been encroached upon in many respects during the Second World War. All unification and extension of the market on the Continent is damaging to the vital economic and political interests of Great Britain. All this would in consequence considerably weaken the competitive force of British industry which in turn would weaken its political role, both on a European and world scale.

All these facts provide an explanation to Britain's latest proposal which aims at bringing about a broad international meeting, at which she would have the opportunity to get a closer and more detailed view of her position and determine her attitude.

"TWO CAMPS" AND THE CP OF SPAIN

ETERNAL ZIGZAGGING OF AN UNPRINCIPLED POLICY

by Felix MONTIEL

ON 20TH NOVEMBER, 1947, the "Mundo Obrero" published an article headlined "The Spanish Republicans and Anti-fascists Should Align Themselves in the Anti-Imperialist and Democratic Camp". This marked the first and official sign — of this there can be no doubt — that the Cominform had knocked on our door.

At that time six weeks had passed since the day when the same paper, the central organ of the Spanish Communist Party, published in Paris, acquainted its readers with the Warsaw resolutions. As was compulsory, the editorial (of the 9th October issue) claimed that the resolutions signified "a new impetus, and a new inestimable help for our struggle". At that moment, after a lapse of six weeks, the "Mundo Obrero" and the Politbureau of the Party were still feeling incapable of explaining to Spaniards what they should do to make good use of that "impetus" and "help", which was offered to them in such sensational fashion.

The Central Committee did not meet to discuss this issue. That however was scarcely to be wondered at since the supreme organ of the Party had not been meeting for over eleven years. But some members of the Central Committee and other responsible comrades ventured to comment in hushed tones and in odd corners — their leading function having been reduced to that level — the so-called "historical declaration" of nine communist parties. And all those with whom I was able to talk, in whispers of course, were quite convinced that the Cominform's policy "did not suit the interests of Spain".

There were enough grounds for this view. 1) The objective political conditions of our country greatly differed from those of the parties represented at the Warsaw conference. 2) It was considered besides that the communist party of Spain — notwithstanding its great present tasks and its heroic past — had not been invited to the conference precisely for that very reason. 3) The line of policy and propaganda pursued then by the Party contributed towards the drawing of such conclusions. 4) To that end, and

not without foundation, were recalled the words of Dimitrov which Dolores Ibaruri was in the habit of quoting in her articles and speeches, viz. "Each country will pursue socialism by its own road".

In effect, Spain was not a people's democracy on the road to socialism, nor a country with the same conditions as Italy or France. I do not believe even now, as I did not then, that the Cominform line would be sound for the rest of Europe. But, indubitably, the peoples freed from Hitler's occupation and domestic fascism were facing problems different from our own and tasks of longer range: in some cases these peoples might find themselves in the position of having to clash with former allies within the country and abroad, and, therefore, to restrict or reform the camp of democratic and progressive forces. The Spanish people, on the contrary, could not introduce into the republican and anti-fascist camp any elements of disruption and exclusiveness. It needed to regroup anew and securely the political forces which had fought together in the glorious days of the civil war, and all forces generally which were ready to continue the struggle for the common cause. Briefly, our struggle was imposing on us, as the primary condition, the largest possible extension of the internal democratic front against Franco's fascist regime.

At a Paris conference, in March, 1947, La Passionaria recalled the policy of the civil war years — the policy of unity, republican and anti-fascist unity. "That which was then necessary to continue the war and win the peace, is also necessary today", she said, "in order to deliver a definitive blow to Francoism". Quoting Lenin's texts in support of her thesis, she especially underlined the following: "A stronger opponent can only be defeated by exercising all available forces, with compulsory utilisation, cautiously, systematically, attentively and skillfully, of even the smallest crack in the enemy's make-up, each contradiction occurring in the interests of different groups or different bourgeois categories inside each country. Similarly to be utilised is every, even the tiniest, possibility for the acquisition of an ally among the masses, be such ally even temporary,

"TWO CAMPS" AND THE CP OF SPAIN

wavering, unstable, insufficiently secure, conditional".

The situation in Spain had not changed between March and November 1947. However, someone might ask: had six months not been enough for men and parties to review and amend their attitudes? Let us not be deceived. The leadership of C. P. S. had accustomed us to changes of policy. This practice was not the consequence of any contemplation, but ranged as an acrobatic feat.

On September 4th, 1947, whilst Zhdanov was applying the final touches to his Warsaw speech, "Mundo Obrero" was far from "hitting" the new line. Its front-page centre article on Spanish policy was headlined in large type "The Renewal of National Unity". The Politbureau thought it necessary to illustrate this famous policy of peddling national unity, which was inaugurated in 1942, with certain contemporary happenings inside Spain. The article contains the following characteristic passage: "There exist in Spain bourgeois cores, which have amalgamated themselves, in more or less active form, with the Francoist conglomerate at a determined epoch, and which, for comprehensible reasons, are detaching themselves from the latter and drawing nearer to national masses. When our Party elaborated and presented to the people the policy of national unity, this had been done on the basis of a profound study of the situation".

In the course of those months, Party propaganda was thus either gently rocking or jumping with violent jerks from the so-called "republican democratic front" to the policy of alliance with the components of the "Francoist conglomerate", which, "for comprehensible reasons", decided one beautiful day to place the word "former" before its true name. In the period between the Warsaw meeting and 20th November the slogans referred to did not change in essence. However, it was upon someone to notice the mistake and forthwith to indicate the need for its correction.

On November 20th, 1947, the Politbureau suddenly forgot the monstrous aberrations of "national unity", together with the right slogan of the democratic and republican front. In the absence of any change in the situation, without any justification which might have been provided by some occurrence connected with our struggle, the Communist Party set into motion this disruptive, unacceptable and senseless intention to apply the policy of "blocks" of the USSR C. P. to our thoroughly specific Spanish case. Starting from that day, as claimed by the Spanish CP, all republicans and anti-fascists

were no longer in the same Spanish "block", in the identical national struggle against Franco's regime, but were automatically split by Zhdanov's disruptive line. The Spanish anti-fascists and republicans were invited to align themselves — a word indicative of blind obedience — into an anti-imperialist camp; those who might hesitate would at once be branded as agents or hirelings of imperialism. Lenin's advice that all forces should be exerted for the careful utilisation of any cracks in the enemy's make-up had been forgotten just like so many others of his counsels.

Quite evidently the CP had not launched a new slogan, but had produced, with all inherent consequences, a new appraisal of the Spanish problem. In doing this, the CP was not inspired by the imperative demands of our struggle, but restricted itself to the pursuit of a strange policy, unheeding of the havoc such policy would inevitably provoke in the ranks of anti-fascist opposition.

What happened next? One section of Spanish democrats-workers' forces, honest republicans — was condemned a priori, they were fought with fire and sword, they were stuffed — with unforgivable irresponsibility — into the same waste basket with Franco. The people were asked to hate and attack many who formed their natural allies and who were an integral part of the people. At the same time no effort is spared to divert the direction of anti-Francoist salvos of fighting men and to provide them with another target. The deeds of the Cominform, disruptive in other parts of the world, had even more disastrous and tragic effect in the case of Spain.

Our struggle requires a policy of unity, unity within democracy, within the Republic, unity in a free and independent continuation of traditions, people's trends, traditions which are alive in the very substance of our history. This unity rejects, without hindrance, and with the same energy, Prieto's immoral speculations and the unheard-of deviations of the policy patented by the Communist Party in September, 1942, at another extreme point of its acrobatic path.

There are two camps in Spain. But it is not Zhdanov's disruptive line which divides the Spaniards. On the one side stands Francoism with large property holders, financial groups and feudal interests supporting him, and on the other are republicans, democrats of all hues, broad masses of patriots and freedom-loving people desiring to liquidate this regime, which

has wrapped Spain in mourning and packed it with ruins and darkness.

There are also reasons of an international character which force us Spaniards to declare ourselves against the idea of blocks, both blocks of today. This theme, however, overlaps the scope of the present article. But let it be clear in any case that we Spanish republicans and anti-fascists reject — on principle and by virtue of our own vital needs — the system of blocks, whose very existence endangers world peace and makes our tragedy even sadder, and our victory even more remote.

The only block that concerns us is the block of the Republic, the block of struggle inside Spain for democracy and national independence. Within that block we must all be united, imbued with fiery hope, refusing to be distracted from that path by anyone, by ompulsion or temptation, whatever their source, and rejecting the interference of the interests of others with the interests of our people, whose cause is not for sale or forgery, nor may it serve for trading purposes.

Anton HUTER: SUTJESKA (Chalk)

ECHOS OF THE YUGOSLAV PEACE CONGRESS

THE WORDS proclaimed by the Congress of the Yugoslav National Committee for the Protection of Peace have stirred up wide publicity abroad.

Qualified as a sincere and concrete effort in the struggle for peace and international cooperation, the congress has been accorded conspicuous attention by world public opinion, especially by its progressive section. Foreign public opinion has been quick to appreciate the readiness of the Yugoslav Government to give active support to peace, i. e. to take part in the solving of any problems on the basis of equality and respect for the sovereign rights of all countries and peoples. More than by anything else, world public interest has been roused by the invitation of the Yugoslav congress to progressive individuals and all peace movements throughout the world to send their representatives to Yugoslavia and to the adjacent East-European countries — in order to see for themselves and on the spot, who stands for peace and who is against it, who actually works in support of the cause of peace both orally and with deeds, and where do words contrast with actual deeds.

The French press, with the exception of the Cominformist section, has responded with lively comment on the proceedings of the congress. The "Combat" stresses "the invitation issued by the congress to all organisations of supporters of peace to come to Yugoslavia and see who is preparing for war, and who is fighting for peace". The "Parisien Libéré" headlined its report from the Congress "Come and see on the spot whether we are preparing for war — the Yugoslavs tell the world and especially the Cominform camp". The France Press agency in its dispatches covered the resolution of the congress, stressing that the same condemned the policy of spheres of interest and the interference of great powers in the affairs of small states, as well as that part of the speech delivered by the Yugoslav Minister Milovan Djilas which underlined the friendly sentiments of Yugoslavia for the Albanian people.

The Italian newspaper "Il Popolo" wrote that Minister Djilas, by refuting all anti-Yugoslav charges at this Congress, "confirmed the desire of the Yugoslav peoples to live in peace with other peoples of the world". The Roman "Messaggero", commenting on the resolution adopted by the Congress, said it was "representative of Yugoslavia's current attitude to a series of very momentuous world problems".

Under the headline "Yugoslavia seeks the suspension of attacks by the Eastern block and demands an inquiry as to which country is responsible for war preparations", the Austrian "Neue Wiener Tageszeitung" writes that "Yugoslavia wishes nothing but normal relations and non-interference in the internal

affairs of individual countries". With the exception of the Soviet-controlled papers, the rest of the Austrian press dealt with the Congress in similar vein.

"The Yugoslav invitation to all peace movements -- that they check on the spot the conditions in Yugoslavia -- might contribute towards the preservation of peace" wrote the German press. Similar comments appeared in the Scandinavian and other European papers outside the Soviet block. The U. S., Mexican and other press of both Americas for the most part passed positive judgement of the Yugoslav Peace Congress.

The Congress made a deep impression in Britain. Beside many individuals from all over the world, the British National Peace Committee also responded to the invitation of the Yugoslav National Committee for the Preservation of Peace. The Committee is sending its representatives to Yugoslavia. At the same time it has asked Bulgaria, Rumania and Hungary to render possible the inquiry proposed by the Yugoslav Congress to be effected also in their respective territories. This British National Committee is headed by Lord Boyd-Orr, Nobel Peace Prize winner and one of Britain's prominent scientific workers. The Committee embraces forty-eight different organisations, and in its ranks are included many public, scientific and cultural workers, trade union officials and others. The reaction of the London "News Chronicle" was also interesting. Writing under the title "Tito's Invitation", its editor Cummings said the following about the Congress: "One of the best answers to Soviet 'peace' propaganda has come from Tito's men. The Yugoslav National Committee for the Protection of Peace has just issued an invitation to the leaders of the Soviet and the satellite 'peace movement' that they may even visit Yugoslavia to look for the so-called military bases built by America, and to see that Yugoslavia has no plan whatever for attacking Bulgaria, Rumania and Hungary. Even if an answer were to be asked from USSR, it is unlikely that any, polite or otherwise, would be forthcoming".

And, indeed, the Cominformist countries have answered the Yugoslav Congress with silence. Not complete silence, though. The Cominform press and radio have in their own specific manner "commented" on the Congress, using their familiar vocabulary of abuse. But regarding the concrete proposals put forward, by the Congress, which had a bearing on them, too, and which invoked a reply, the Cominform information service had not a word to spare. This silence is understandable. Fear from acknowledging truth, which is the only thing they dread, underlies it. Nevertheless, even from this silence there emerges an acknowledgment -- that the peoples of Yugoslavia and their leaders support and desire peace by word and by deed, and that the Cominformist peace campaign is a demagogic action designed to cloak hegemonistic and other non-peaceful combinations. World public opinion has been able to discern this all the better after the Yugoslav Congress.

THE CONGRESS OF THE NATIONAL COMMITTEE OF YUGOSLAVIA FOR THE DEFENCE OF PEACE

THE CONGRESS of the National Committee of Yugoslavia for the Defence of Peace was held in the Great Hall of the People's Assembly of FPRY on July 17 this year in a spirit of awareness that the question of ensuring peace in the world was the vital question of all honest, progressive and democratic people, the vital question of the broad masses of people, of entire nations. People from various walks of life and from all parts of the country assembled at this Congress to voice their opinion on the struggle for peace, the opinion of all Yugoslav citizens, whom they actually represented on that occasion. The struggle for peace in Yugoslavia is an integral part of the struggle for the building of the country, and for sincere cooperation between all peoples of the world.

A large number of the delegates took part in the discussion which was opened after the Congress was greeted by representatives of mass organisations, the Yugoslav Government and party leadership, and after the reports were read on the work of the National Committee Blažo Koneski, a writer, and a delegate from the Yugoslav Republic of Macedonia, pointed out that the question of peace was, for the small Macedonian people, as well, as for all Yugoslav peoples, the question of ensuring their further creative efforts for the transformation of the country.

The next speaker was the Bishop of Đakovo, Antun Akšamović, who among other things said: "We have gathered here today to declare openly to the whole world: we do not want war, we want peace and in this wish we are united. Peace in the world is maintained by physical force, but it is defended by the principle of the sanctity of labour, it is defended by moral values".

Jovan Backović, building trades shock-worker from Titograd, the city which was razed to the ground during the war and is now to be built up as the modern capital of the Yugoslav Republic of Montenegro -- spoke next. He said: "We are building for a happier future. Should it be necessary to defend it, we shall replace our trowels and tools with rifles and machine-guns".

Referring to the significance of the struggle of the Yugoslav people for progressive mankind, the writer Ervin Sinko declared. "To wage a struggle for peace means to wage a resolute struggle for socialist relations between socialist countries... The first and basic condition for the realisation of socialist relations among socialist countries is to eliminate relation of the strong and the weak, the relations of the leaders and subordinates, the relation of the great and small nations. Such differentiations must not exist in either economic, political or cultural relations. Wherever there is the slightest claim to hegemony, the spirit of socialism is absent. The claim to cultural hegemony is a barbarous prejudice and an anticultural pretension".

Dušan Timotijević, dean of the Diplomatic -- Journalist School then took the floor. He proposed a resolution in connection with the unfounded rumours which

are being circulated to the effect that Yugoslavia had become an "imperialist base", that Yugoslavia was allegedly preparing aggression and so on. The resolution, which was adopted by acclamation, entrusts the Executive Committee of the National Committee of Yugoslavia for the Defence of Peace with the task of calling upon peace movements, which have in their programmes the obligation to struggle against war and for peace and international cooperation — to send their representatives to Yugoslavia to see for themselves — whether there are any military bases of foreign powers in Yugoslav territory, and whether aggressive preparations are being made in Yugoslav territory for attacking neighbouring countries. The resolution also calls upon prominent public individuals — fighters for peace and international collaboration — to take part in this action.

Bishop Vladimir Rajić stated: "The Serbian Church throughout its history was a people's church and looked upon the interests of the people as its own interests. Its future policy will follow the same lines. It will continue to struggle for peace with all the means at its disposal, for the independence of the people. By

its example it appeals to us to do our best for the cause of peace, and if it is threatened, to stand up in defence of our national freedom and independence".

The next speaker to address the Congress was Belgrade University professor Dr. Milutin Milanković, who spoke about science in the service of mankind, about the significance of the struggle of scientific workers against the abuse of scientific inventions for the mass destruction of human beings, about the struggle of scientific workers for truth. He was followed by the Slovene painter Božidar Jakac who emphasised that "whoever undermines the basic wish of all human beings for peace, is not worthy of the name of man, who undermines this wish — is equal to a criminal, as war cannot be justified by any need or any pretext".

Thus the representatives of the free community of Yugoslav peoples showed to the whole world that the FPR of Yugoslavia was monolithic in the struggle for peace and international cooperation, and that its peoples are prepared to exert all their efforts should freedom, independence and integrity of their state be in question.

LETTERS TO THE EDITOR

Two Editions of the "Theory of Two Centres"

IN its issues so far, the "International Affairs" devoted a considerable part of its space to the present-day policy of the big powers, to the policy of blocs and spheres of interest, to the policy of latent war clashes.

In view of the foreign policy pursued by the Soviet Government, it will undoubtedly be interesting to point to Stalin's ideas on the perspectives of the development of the international situation, which he set out back in 1927, in a conversation with the first American labour delegation. Even then, 23 years ago, Stalin, in main outlines, foresaw a foreign policy as that conducted by the USSR to day.

This is what he said *inter alia* on that occasion.

"...In the course of the further development of the international revolution, two centres of world proportions will be formed — the socialist centre which will attract countries inclining to socialism, and the capitalist centre which will attract countries inclining to capitalism. The struggle of these two centres for the domination of world economy will decide the fate of capitalism and communism in the world. Because the definitive defeat of world capitalism will mean the victory of socialism in the arena of world economy".

The above quoted passage was published for the first time as part of the conversation with the American Labour delegation, in the Mos-

cow "Pravda", issue 210 of September 15, 1927. This conversation was later reprinted several times in the USSR, either in entirety or partially. Stalin's replies to different questions were included in the tenth edition of the collection of Stalin's works, which in the USSR are considered as his most important work and which bear the name of "Problem of Leninism". They were omitted from the eleventh edition of this book to make room for newer material. But still in the first volume of the fourth Russian edition of Lenin's selected works printed in two volumes in 1946 in the USSR we find Stalin's replies to the first and twelfth question (from which the above quoted passage has been taken) in their original formulation.

And until such time as the USSR's foreign policy clearly revealed itself in practice to be the policy of one "centre fighting for the domination over world economy", the policy of a "centre" whose struggle would "decide the fate" of the world, while all other countries should have to be "attracted" to the one or other centre (spheres of interest and blocs) and only to serve the strengthening of these centres, Stalin's words which we quoted above, ranked among "wise and infallible" forecasts. But when in 1949 Stalin's conversation with the first American labour delegation had again to be included in its entirety in the tenth edition of Stalin's collected works, the wording of the said passage was changed.

This is how the earlier quoted text was printed in the tenth book of the Russian edition of Stalin's works (page 134—135), published last year in the USSR.

"...In the course of the development of the international revolution and international reaction, two centres of world proportions will be formed: the socialist centre which attracts countries inclining to socialism and the capitalist centre which attracts countries inclining to capitalism. The struggle of these two camps will decide the fate of capitalism and socialism in the world".

But this new "purged" text of Stalin's replies also has retained the theory, discarded by the iron march of socialist events, of "two centres of world proportions", and the untenable premise, quite alien to Marxism, on countries inclining to socialism, namely to capitalism.

One must presume that after 22 years of repeated publications of the original formulation, Stalin himself (or at least with his knowledge and approval) changed and shortened the passage which he earlier allowed to appear in the press of the USSR and in various books in many languages.

Accordingly, neither the first quoted text, nor the second more recent one can be considered to be an omission. The present-day foreign political practice of the USSR Government does not permit us to think so.

M. PERIC

LIFE IN SOCIALIST YUGOSLAVIA

WHENCE THE UNANIMITY AND FIRMNESS
OF THE PEOPLES OF YUGOSLAVIA

THERE is no power today which can break our people in their struggle for independence and friendship with other peoples, in their consistent struggle for peace among peoples, for the equal rights of big and small nations, backward and developed countries — these words pronounced by Milovan Djilas, Minister in the Yugoslav Government, at the Congress of the Yugoslav National Committee for the Defence of Peace, express the attitude and the feelings of virtually the entire population of present-day Yugoslavia.

Whence this unanimity, this firmness of a small country, exposed as it is to an onslaught of various intrigues, fabrications, threats, economic and other pressure? Whence the firm internal unity among peoples of different nationalities who live in this country, among the even more numerous national minorities, who to a great extent are intermingled territorially, who in the past were kept at a level of backwardness and inequality, who until but recently were taught to hate each other, and to live in permanent strife?

This question can be answered quite briefly: their firmness is the result of the consistently socialist, democratic solution of the national question in Yugoslavia. A true picture of what this is like in actual life will, undoubtedly, be best gained by those who come to Yugoslavia and see for themselves. All we, however, can do here is to set out a few examples which will to some extent illustrate the rich and fertile post-war life of the peoples of Yugoslavia.

The boundaries between the six Yugoslav people's republics, are not boundaries which keep them apart but on the contrary bring them closer to each other. In new Yugoslavia, the federation is not just a network of small states, but is endowed with the character of free self-government of all peoples, full independence in the sense of a free cultural and economic development, whereby the more advanced republics help the backward ones. And backward indeed were a great many parts of Yugoslavia, especially Macedonia, Montenegro, Bosnia and Hercegovina.

Some data on what has already been achieved in overcoming the backwardness of these republics through the development of their resources and the unselfish assistance of the republics of Serbia, Croatia and Slovenia, will offer, though perhaps inadequately, a picture of the relationships among the peoples of Yugoslavia.

Macedonia in pre-war Yugoslavia was in a position very much like a colonial land. Over 75% of the population were illiterate, there were no schools with instruction in the Macedonian language, land was tilled mainly with primitive wooden ploughs and, with the exception of one tobacco factory, there was no industry.

During the war, and later in the Federative People's Republic of Yugoslavia, the Macedonian people engaged for the first time as a new nation upon the course of an independent state life. Their industry is being built up at a rapid pace. The metal industry in 1949, for example, registered a 75-fold increase compared to 1945, the leather industry grew by about 21 times, the

building, textile and chemical industries increased about ten times, etc. Five power plants with a capacity reaching to about 15,000 kilowatts were put into operation within the last two years, whereas all the power plants erected during more than 20 years of old Yugoslavia totalled a mere 7,000 kilowatts. The large Mavrovo hydro-power plant, now under construction, alone will have a capacity of 150,000 kws. Most of the illiterates have learnt to read and write. Beside a number of secondary schools, there were in Macedonia last year 1,419 elementary schools with instruction in the national language of the republic, and a Macedonian university was opened.

Turkish, Shiptar (Albanian) and other national minorities live in Macedonia together with the Macedonians in equality, harmony and brotherly cooperation. There are 197 Shiptar schools, 9 Turkish, etc., in Macedonia, while in the whole of the prewar Yugoslavia the Turks and Shiptars did not have a single school of their own. The population of every village, town and district, re-

Anton HUTER: SUHA (Chalk)

LIFE IN SOCIALIST YUGOSLAVIA

ardless of their nationality, elect men from their midst to the government bodies. The national composition of the people's committees in Macedonia is therefore approximately as follows: 70% Macedonians, 15% Shiptars, 12% Turks, the rest being representatives of other nationalities. The national minorities in other republics have the same equal status as those in Macedonia.

A brief glance at some data on the post-war development of the Republic of Montenegro, always considered economically "passive", will be sufficient to show that this republic is eliminating its backwardness and advancing by leaps and bounds. Industrial production in Montenegro increased by 6.5 times in 1949 as compared with 1946. The Niksic-Titograd railway line, the first in this republic, was built, several hydro-power plants were constructed and a number of schools, cultural and health institutions went up. Vast areas of swamp-land were drained. Large-scale land improvement work is in progress in the Skadar Lake basin which is cut in two by the boundary dividing Montenegro and Albania. Floods, and big stagnant pools left by the receding waters, inflict serious damage both to the one and the other country. The Enver Hoxha Government on orders from Moscow, refused to allow Albania to take part in the gigantic undertaking of draining the lake, due to which the part of the lake belonging to Albania will remain as it is. This important land improvement plan, alongside other minor ones, will completely alter the economic aspect of Montenegro.

A comparison of the 1949 and 1950 budgets of this republic shows that expenditures (mainly used for the economic and cultural development of Montenegro) have increased by 32.46%, with its own revenues augmenting by 9.80%. In 1949, 36% of the Montenegrin budget consisted of grants from the Federal budget, and in 1950, 45.3%. This is an example of how the other peoples of Yugoslavia aid the development of Montenegro.

The same applies to the Bosnia-Herzegovinian Republic. The rate of industrialization and electrification of this economically backward republic is more rapid than the average rate of development in other parts of Yugoslavia. Bosnia and Herzegovina are being built up into the biggest power and heavy industry centre of Yugoslavia at a fast pace. New coal mines are being opened and the existing ones enlarged, hydro-power and thermal-power plants are springing up, the giant

Jablanica hydro-power plant system on the Neretva river is under construction. New blast furnaces are being built, rolling mills extended. Three railway lines totalling 456 kilometres in length, and several smaller ones, have so far been built and opened to traffic.

The rapid development of the backward republics, alongside the general advance of the country, was possible because state authority is in the hands of the people, who also own all the means of production, because genuine socialist democracy is being strengthened in Yugoslavia,

a socialist democracy in which there is no "leading nation" or "elder brother", as is the case in the USSR. All the peoples of Yugoslavia are equals, and their equality is not only a formal legal concept. All together and each separately they develop their own creative forces in work, attaining at the same time an ever increasing degree of self-government. They develop comprehensively in brotherhood and unity, which means that they aid each other, as is the only way people should and must live in a multi-national genuinely socialist land.

WHO IS RESPONSIBLE FOR SHATTERING THE INTERNATIONAL SPORTS COLLABORATION?

THE HUNGARIAN Swimmers' Federation was among the organisations which wished to be entrusted with the organising of the VIIth European championship in swimming, water polo and diving — the most important swimming competition to be held in Europe this year. All members of L. E. N. (European Swimmers' Federation) were in favour of entrusting this task to the Hungarian Swimmers' Federation.

This matter was definitely decided upon at the meeting of the Secretariat of LEN in Italy last September, when Hungary was chosen to organise the competition. However, the delegate of the Swimmers' Federation of Great Britain remembered on this occasion how the Hungarian authorities arbitrarily refused to issue entry visas to Yugoslav athletes who were to come to Budapest and take part in various international contests. He requested the delegate of the Hungarian federation to give assurances to the Secretariat that the Hungarian authorities would issue entry visas to all the contestants from LEN member-countries which have entered their teams for this competition. The Hungarian delegate was unable to reply positively even after the lapse of the period which he himself suggested. The

task of organising the championship was thereupon entrusted to the Austrian Swimmers' Federation.

The Hungarian Swimmers' Federation declared soon afterwards that Hungary would not take part in the competitions as a mark of protest for having been "prevented" (?) from organising the championship. But this is not the end of the story. The Soviet Union, Czechoslovakia, Poland, Rumania and Bulgaria (all LEN members) failed to enroll for the competitions, being "offended" at the action depriving Hungary of the opportunity to play Cominform tricks in the course of the VII European Swimming Championship. As a consolation, the Soviet leadership permitted the Hungarian Federation to organise the Swimming Championship of the Eastern, that is satellite countries in Budapest this year.

Thus the Soviet thesis of the division of the world into spheres of interest is also reflected in the sphere of sport. The initiative and notoriety for shattering the international sports cooperation among European nations thus belongs to the Soviet leadership. This event has demonstrated more clearly than ever before that Cominform followers are devoid of all principle. It has exposed their false mealy-mouthed phraseology regarding sports collaboration.

BOOKS AND MAGAZINES

"APPARENT CONTRADICTION", OR THE IDOLATRY OF MR. VLKO CERVENKOV

WITH the intention of flourishing his alleged intimacy with the masses, the boss of the Cominform branch in Bulgaria, Vlko Červenkov, is in the habit of answering letters from the public through the "Novo Vreme" periodical.

"You find", replies Vlko Červenkov under his own signature to an "Esteemed Mr. Sarakostov", in the third number of "Novo Vreme", a theoretical review of the Central Committee of the Bulgarian CP, "that there are contradictions between what I said in my pre-election speech on December 16, 1949 ('The Russian working class and the Russian peasants have carried out a socialist revolution with their own forces exclusively'), and what comrade Stalin said in his speech of February 4, 1931 ('We have conquered not only by the efforts of the Soviet working class, but thanks, too, to the support of the world's working class. Without such help we would have been torn to pieces long ago')."

Is there any contradiction in this, asks Červenkov?

"At first glance, it would seem so. . .", answers Červenkov. "But the contradiction is only an apparent one".

It is open to conjecture whether Vlko Červenkov managed to convince some "Esteemed Mr. Sarakostov", and such of the Bulgarian public which still cares to correspond with him, that only an "apparent contradiction" exists between what Stalin spoke, and what he himself said. This letter of Vlko Červenkov's, however, bears out the nominal chief of the Cominform in Bulgaria as denying the importance of the assistance of the world working class — which even Stalin himself acknowledged once — for the survival of the Soviet Union under capitalist encirclement, in order to justify thereby the subjection and conversion of Bulgaria into a Soviet province.

Further in the same letter, Vlko Červenkov underlines:

"The socialist transformation of our country is not and cannot be executed solely with the forces of our working class and of our peasants. The socialist transformation of our country could not be pursued without the direct and decisive aid of the Soviet Union".

Lenin's fear, expressed in his speech on the occasion of his fiftieth birthday celebrations, on April 25th, 1920, "lest our Party should be brought into the situation of becoming conceited", has, unfortunately, come true. The conceit of his successors, who, as leaders of the CPSU(b) traced an era of darkest revisionism in the international workers' movement, is also reflected in the flattery bestowed on them by subordinate individuals and

groups in the other Cominform countries. And this flattery — as borne out also by the case of Vlko Červenkov — leads such men to obscure the horizon of their own people, to dispute the importance of their own working class and the assistance extended by the international workers' movement, in order to justify in that fashion the Soviet hegemony,

Stojiljko STOJILJKOVIĆ

THE LAST DAYS OF A DELUSION

(Notes on the book "The Rome—Berlin Axis"
by E. Wiskemman)

TRUTH penetrates with difficulty through darkness of falsehood and delusions. But it nevertheless makes its way with uncontrollable force. Both these facts are confirmed by the book "The Rome—Berlin Axis" (Edition Payot, Paris 1950) by Elizabeth Wiskeman, member of the Royal British Institute for Foreign Affairs.

If we take it that the pages in this book devoted to Yugoslavia are a reflection of the average conception which today prevails among the bourgeois public in the West regarding the development of the Yugoslav National Liberation Struggle, we can see that a considerable part of that truth, though nearly a decade after the beginning of that struggle, is penetrating into the world.

To declare immediately after the war that Draža Mihailović was a traitor and collaboratorist would have meant, more or less, for a bourgeois writer, historian or publicist, to risk being proclaimed a communist agent. It is quite different today. Other considerations give way before historical facts. The false legend about the "Forest Czar" Draža Mihailović, the fighter for the freedom of Yugoslav peoples, is in its last days.

We read in Mrs. Wiskemman's book the following:

"Using the danger of extermination as an argument, Mihailović showed clearly, little by little, that he preferred the Axis powers to Russia and Communism". (p. 298.)

"... an agreement of collaboration, for instance, was signed between the Italians and representatives of these two groups (ustashas and chetniks) at Doboj, in June 1942". (p. 298.)

"Not long afterwards the chetniks agreed to be bought over by the Germans also" (p. 298.).

But although truth is gaining ground, the propaganda of lies which has been conducted for years, has not disappeared without leaving tra-

ces. One of these traces we find in Mrs. Wiskemman's book. She writes in one place as follows:

"The first groups which continued with active resistance against the Axis powers consisted of the followers of Serbian army chiefs, such as Mihailović..." (p. 297).

To write in Yugoslavia as to who was the first to offer resistance to the occupiers — is unnecessary. To discuss this matter with dishonest people abroad — is senseless. But when we see that efforts are made to offer objective truth to the public, which we believe is the case with Mrs. Wiskemman's book, then we feel it our duty to point out what is at variance with reality.

Just as Draža Mihailović was no fighter against the invaders so there were no "followers of Serbian army chiefs" who "continued with active resistance".

The first insurgent shots in Serbia were fired at Bela Crkva on July 7, 1941. They were fired by Communists. This was a signal for the general rising of all Yugoslav peoples. The general insurrection against Italian invaders in Montenegro burst into flame on the 13th of July 1941. It was organised and lead by the Communist Party. In Drvar, Lika, Kordun, Slovenia, Dalmatia, Macedonia — all over Yugoslavia, it was the Communists who started the fighting against the invaders. This is confirmed by every trustworthy document.

Historical truth demands that incorrect ideas on the beginning of resistance in Yugoslavia should be corrected — in the same way as the falsehoods regarding its further development have for the most part been refuted — and that tribute be paid to that factor which actually organised the National Liberation Struggle — to the Communist Party of Yugoslavia.

S. K.

EDITORS WHO DON'T READ THEIR OWN PAPERS

ROME'S "UNITA", the organ of the Communist Party of Italy, in its issue of July 14th, as a special sensation published the report that somewhere in Istria Marshal Tito had secretly contacted certain representatives of the American Army.

The source of this report, according to "Unita", are "some papers in Northern Italy". "Unita" however does not name them, probably because they are so obscure and reactionary, that the editors of the Italian Communist Party organ thought it best not to mention the source of their information.

It is, however, unimportant as to who was the first in Italy to publish a fabricated report, whether it was a fascist or a Cominform paper; these papers often accuse each other of publishing false reports, but when it comes to report on Yugoslavia, they gladly borrow news from one another and announce them as established truths. It is thus immaterial whether "Unita" borrowed such a report or invented it itself. What is however interesting to note is that the Italian Cominform mouthpiece has repudiated the entire campaign it has been waging persistently for months with this latest sensation.

The editor who allowed this report to be printed in the columns of the "Unita" has, judging by everything, not been reading his paper for the last few months. Had he done so he would obviously have known that there was no need for a Yugoslav statesman to meet in secret with American officers somewhere in Istria, since "as is generally known" Belgrade is replete with American officers, who have access everywhere, so that besides their daily public meetings in Yugoslavia's capital, they must find it quite unnecessary to arrange clandestine meetings in some small place in Istria.

This however is not the gravest sin of this journalist, who, by the

way, is perfectly justified in not reading his paper since he must be fully aware he can learn nothing from it. His most serious sin lies in that he does not read Soviet papers either, which as every Cominform journalist he must read in order to learn what he may and may not write. Several days after the publication of "Unita's" report about this latest Yugoslav-American contact, the Moscow "Novoye Vremya" set right all the Cominform journalists who were not keeping sufficiently in step with the official Soviet propaganda. This semi-official organ of the Soviet Government announced that airfields and the whole of the Adriatic coast in Yugoslavia had for a long time already been under the full control of American officers and that the Yugoslav Army, besides American, also included a number of British and French officers. But even after this lesson in writing, "Unita" in its issue of July 27th, published a "despatch from Trieste" repeating the news of the contact with American officers in Istria. This can only mean that the editors of the "Unita" don't even read the "Novoye Vremya", one of the papers which prescribes the tone of the whole Cominform campaign and accordingly also the tone of writing of this paper.

THOSE WHO DO NOT READ THE COMINFORM PRESS (or read it but don't believe in it) do not include only the editors of the "Unita" but editors of other Italian papers as well.

Thus the Trieste "Messaggero Veneto" published an article on July 6th, announcing that Yugoslavia had, according to reports from Washington, asked America for arms.

Only asked for them? Had the "Messaggero Veneto" been carefully

following the writings of the "Unita", it would have known that Yugoslavia had no need to ask for something which it has been receiving uninterruptedly for the last twelve months, and in large quantities too. The organ of the Communist Party of Italy, on June 18th, printed a despatch from its Prague correspondent Carmine de Lipsis, from which we learn that "entire convoys of American tanks, field artillery, aircraft motors, ammunition of all kinds and even V-2s" had been streaming between Zagreb and Belgrade every day for the last twelve months.

The "Messaggero Veneto" is, thus, if one is to believe "Unita's" Prague correspondent, exactly twelve and a half months late with its information about Yugoslavia's armament.

CERTAIN EVENTS, however, which are actually taking place in Yugoslavia, can sometimes be seen from the Prague watchtower from which the "Unita's" correspondent observes this country.

Carmine de Lipsis' despatch stated that Yugoslavia, as part of her "war preparatives" — was building new roads.

The Cominform journalist this time did see something that was actually taking place: Yugoslavia is indeed building new roads, short and long ones, narrow and broad, for village carts and motor traffic — all kinds of roads. And that roads which in time of peace serve the needs of peace-time traffic are, in case of war, inevitably used for military transport — that, too, is true.

The far-sighted observer in Prague, however, forgot to mention another of the war preparatives in Yugoslavia which he could easily noticed, namely that besides roads Yugoslavia was also building schools all over the place. And what this

THROUGH THE FOG OF PROPAGANDA

means needs not to be proved for everyone knows that school-buildings are in case of war turned in a trice into hospitals for the wounded.

KNOWLEDGE OF GEOGRAPHY is not the strong point of the Paris "Humanité". This paper had earlier, when the order to ignore the existence of Yugoslavia had held good for the Cominform press, changed the course of the Danube, by enumerating the states through which the Danube flowed without mentioning Yugoslavia, thus leaving its readers to draw the conclusion the Danube no longer flowed through Yugoslavia.

Today, "Humanité" changes the geographical position of states. In corroboration of its assertion that Yugoslavia is frenziedly preparing for war, "Humanité" published a report — denied by Yugoslavia — to the effect that "big troop movements were taking place in the region of Istria" alongside "a reinforcement of frontier artillery". This, says "Humanité", is part of Yugoslavia's "war preparatives against the people's democracies".

Which countries of Eastern Europe does "Humanité" think have moved west of Istria? Or perhaps it knows that they have remained where they were, but thinks that Istria is some province on the Yugoslav-Bulgarian or Yugoslav-

Hungarian border? Or finally, knowing where Istria is, has it for some higher propaganda reason, promoted de Gasperi's Italy to the rank of a people's democracy?

IF YOU WANT TO BE BELIEVED, speak in uneven numbers — a connoisseur of propaganda tricks once declared. An uneven number in reports indeed instills greater confidence because it leaves the impression that the author of the report has not contented himself with an approximate appraisal but has carefully calculated and conscientiously checked the data he is presenting.

In order to leave an even greater impression of conscientiousness, the correspondent of the American "Newsweek", Sherwin D. Smith, went even a step further. In his report on Yugoslavia he gives not only uneven numbers but in his accuracy even goes to the second decimal.

In his report he deals with the "gloomy life and brutal prices" in Belgrade. Professing high accuracy in calculations by resorting to the use of second decimals, this journalist endeavoured to deny the reports of various other American newspapermen, who, though singing no praises to the idyllic ease of life in Belgrade, nevertheless produced quite different figures. Thus, while

the correspondent of the "New York Herald Tribune" (in the July 10 issue) stated that the average earnings of a Belgrade citizen were 4,000 dinars (or 80 dollars), Mr. Smith in the "Newsweek" calculates the average earnings at 24.11 dollars (not 24, not even 24.10 or 24.20, but exactly 24.11!), which means 1,205.50 dinars. This, he says, is the average earning of a Belgrade citizen this year, while last year it was 21.95 dollars.

Mr. Smith produces other figures as well. Thus, according to him, a family of four pay 22.10 dollars per month for one room and the use of the kitchen, men's shoes cost 20 dollars on rationed sale, an egg costs 40 cents, etc.

Mr. Smith's figures do not all vary with the truth to the same extent. An egg on the free market in Belgrade is indeed expensive. But it would not be amiss to take a pencil and do a bit of arithmetics of one's own on the basis of the figures he gives.

Let us take that two members of a family of four are employed: their joint earnings last year amounted to 43.90 dollars per month. Of this sum they paid 22.10 dollars for their lodgings and had 21.80 dollars left. It is obvious that with this they could neither buy shoes nor any other clothes, nor could they put anything aside for fuel, since eat they must.

Now convert the 21.80 dollars (or 1,090 dinars) into any currency of the world, take the prices in the most expensive and the cheapest country in the world. Calculate how much food can be bought for this sum, taking into account the fact that it is food for one month for four persons.

After getting the result of this calculation you will wonder how any inhabitant of Belgrade managed to survive at all after a year on so little food. How is it that Mr. Smith, upon coming to Belgrade, did not find the streets completely deserted? What kind of magicians are these Belgraders to be able to live without clothes and fuel, on 5.45 dollars (272.50 dinars) worth of food per inhabitant monthly?

We don't know the answer to this. Perhaps Mr. Smith does? D. T.

IN THE ERA OF DISMANTLEMENT

— WE ARE HERE TO DISMANTLE YOUR CENTRAL COMMITTEE
("Kerempuh" — Zagreb)

Review of **INTERNATIONAL AFFAIRS**

VOL. 1, NUMBER 6

BEOGRAD, AUGUST 16, 1950

INQUIRY ON PEACE:

Machiavelli's Truth is no Longer the Only Truth
(Ervin Shinko)

Regarding an Incidental Reference to the Withering Away
of the State (Mirislav Vitorovich)

EDITORIAL COMMENT:

Soviet Union in the Security Council

Burning of Books in Bulgaria

War Psychosis Spreads Under the Slogan of Struggle for Peace

Aims of Anti-Yugoslav Trial in Bucharest

Policy of Occupying Powers and the German Workers' Movement

On Recent Trade Talks Between Western Germany and Italy

THROUGH THE FOG OF PROPAGANDA:

The New von Kleist Plan, a New Formula by Ilya Ehrenburg, and a Couple of New "Fascists"

EDITORS: DUSHAN TIMOTIYEVICH AND ZDRAVKO PECHAR

Review of INTERNATIONAL AFFAIRS

**THIS MAGAZINE IS A FREE TRIBUNE
AND PUBLISHES THE OPINIONS OF
LOCAL AND FOREIGN WRITERS ON
VARIOUS PROBLEMS IN INTERNA-
TIONAL AFFAIRS**

Issued Fortnightly

Published by:
**FEDERATION OF YUGOSLAV
JOURNALISTS**

Yearly subscription: \$3, or 16 English Sh.
Telephones: 28-451, 28-715, Post Box 125
Checking account: Yugoslav National Bank
PR Serbia Branch № 103-906083.

Offices: International Affairs, Terazije 31,
Belgrade.

CONTENTS:

Editorial Comments:	
SOVIET UNION IN THE SECURI- TY COUNCIL	Jože Smole 3
BURNING OF BOOKS IN BUL- GARIA BY CONFIDENTIAL ORDER	4
WAR PSYCHOSIS SPREADS UNDER THE SLOGAN OF STRUGGLE FOR PEACE	5
AIMS OF ANTI-YUGOSLAV TRIAL IN BUCHAREST	5
POLICY OF OCCUPYING POW- ERS AND THE GEMAN WOR- KERS' MOVEMENT	6
ON RECENT TRADE TALKS BETWEEN WESTERN GERMANY AND ITALY	7
VICTORY OF ANTI-LEOPOLD- ISTS IN BELGIUM	7
SHARPENED CONTRADICTION BETWEEN THE BENELUX COUNTRIES	8
Inquiry on Peace:	
MACHIAVELLI'S TRUTH IS NO LONGER THE ONLY TRUTH	Ervin Shinko 9
REGARDING AN INCIDENTAL REFERENCE TO THE WITHER- ING AWAY OF THE STATE	Miroslav Vitorovich 11
Through the Bog of Propoganda:	
THE NEW VON KLEIST PLAN, A NOW FORMULA BY ILYA EHRENBURG, AND A COUPLE OF NEW "FASCISTS"	D. T. 13
Letters to the Editor:	
A CONTRADICTION EQUAL TO CONTRADICTIONS IN THE SO- VIET "PEACE MOVEMENT"	VIM 16

Contributors to this Issue:

Ervin Shinko — a writer of Hungarian parentage began to write in his early youth as a secondary school pupil in Subotica. When the Revolution broke out in Budapest he went there and helped to start a literary-political magazine, the "Internacionala", which, after the foundation of the Communist Party of Hungary, became its monthly organ. After the Revolution was crushed he went into emigration, to Vienna, and continues with his literary work, publishing poems, stories and novels in the Hungarian emigrant magazines issued in Austria, Czechoslovakia and Rumania. From 1920 to 1939 he lived in emigration, in Vienna, Paris and Moscow. Apart from doing journalistic work for many progressive European papers, he completed his first novel the "Optimist". He visit the Soviet Union, where he lived from 1935 to 1937. After 1937 he returned to Paris and continued his work as a publicist and writer contributing to "L'Humanité" and "Ce soir". In 1939 he returned to Yugoslavia. The period from 1942 to the capitulation of Italy he spent in internment and from 1943 to 1945 took part in the National Liberation Struggle of Yugoslavia. After liberation he took an active part in the cultural and political life as a writer. Today he works for the Croatian publishing house "Zora", and is a member of the National Committee of the Partisans of Peace.

Miroslav Vitorovich — General Secretary of the Federation of Yugoslav Journalists, Secretary of the National Committee of Yugoslavia for Defence of Peace, and editor of "Borba".

Other Contributors — the staff of the "International Affairs" and members of the Federation of Yugoslav Journalists.

ABSOLUTELY UNBELIEVABLE

— I CAN'T UNDERSTAND WHY THESE PEOPLE TRUST
THEIR IMPERFECT EYES, WHEN THERE ARE SUCH
PERFECT ARTICLES ON YUGOSLAVIA!
(Jež, Belgrade)

Review of **INTERNATIONAL AFFAIRS**

EDITORIAL COMMENT

SOVIET UNION IN THE SECURITY COUNCIL

(By cablegram from our special New York correspondent)

THE SOVIET Union, after seven-months-long boycott, again took its seat in the Security Council. The reason for this boycott, the Soviet Union pointed out, was the presence of the Kuomintang delegate. Soviet Government's delegates had been repeatedly stressed that the position of the Soviet Union towards the question of the Chinese representatives was based on principle, and that, therefore, it was impossible for them to sit at the same table with the Kuomintang delegation. Consequently the USSR withdrew from the Security Council on January 13.

Throughout that time, the Soviet propaganda machine has been emphasising that the Soviet non-attendance in the Security Council expressed the deep friendship of the Soviet Union for the Chinese people, and that it expressed the uncompromising struggle of the Soviet Union for the admittance of the representatives of the People's Republic of China to the United Nations.

Exactly two hundred days later — on August 1, 1950 — the USSR returned to the Security Council, and its same representative, Mr. Malik, again sat at the table where, unfortunately, the representative of the Kuomintang group was still seated.

In speeches he delivered lately in the Security Council, Mr. Malik had repeatedly underlined that the Soviet policy has always been a policy of strengthening the UNO. The So-

viet propagandists now declare that the USSR participation in the Security Council work represents a contribution to peace.

The decisions taken by the Security Council from January 13 onward according to an USSR statement are unlawful because the Kuomintang delegate still takes part in its work. Thus, the decision on Korea also, according to the Soviet conception, is unlawful, and probably that is why the Soviet delegate Mr. Malik, had proposed his own resolution on the "peaceful solution of the Korean question". The Soviet propagandists continue to stress that the participation of the Soviet Union in the Security Council work represents a resolute struggle waged by the Soviet Union for the admittance of new China, of the struggle for peace and international cooperation.

May we be allowed, in connection with this, to ask ourselves the question of what really constitutes a contribution to peace? A boycott of the Security Council or presence in the Security Council? The USSR representative is known to have declared that, while the Kuomintang delegate sits in the Security Council, a boycott of that organisation represented a contribution to peace, while now, the same USSR delegate points out that the participation of the USSR in the Security Council work represents a resolute struggle of the Soviet Union for the admittance of the representatives of new China in

the UNO, and that participation now (under the same conditions with the Kuomintang delegate at the table) represents a contribution to peace.

That is how things stand with the Soviet "consistently principled" policy. The boycott of the Security Council in reality does not represent a contribution to peace, but, on the contrary, it was a serious blow to peace and international cooperation.

Considering the attitude taken by the Soviet delegate, one cannot avoid the impression that the USSR is exclusively concerned with its own interests. The Soviet leaders and their representatives in the UNO did not take the Security Council as a serious instrument of international cooperation. Their sevenmonths-long boycott proves that.

In its propaganda, the USSR keeps declaring that the Soviet policy was and remains a policy of strengthening the UNO. How then, we would like to know, does one contribute to the strengthening of the United Nations, if one keeps away from the work of its organs entirely, and if one does not cooperate in its efforts of furthering international cooperation and of solving disputed international problems. How, on the other hand, could the Soviet Union have contributed to the peaceful solution of international dispute by the UNO, in the last seven months, when, for all that time, the USSR Government's representatives did not take part in its sessions.

EDITORIAL COMMENT

Apart from boycotting the Security Council, the USSR was not present at the sittings of the Commission for the Protection of Men from Cancer, the Social Commission, the Population Committee, and many other UN organs at which important questions were considered. It has never given a serious thought to the problems these organisations consider, and has, in its policy of boycotting the UNO, gone so far, that it began to boycott even the social-humane UN bodies. Under the pretext that it cannot sit at the same table with the Kuomintang delegates, the Soviet delegation left the session of the Executive Committee of the International Children's Emergency Fund, which was considering the aid to children of the Asiatic countries, and which adopted a programme for the aid to the Chinese children amounting to 2 million dollars.

Recently there was also held the conference for technical aid to underdeveloped countries. This conference discussed social questions which are of great significance for the future of the UNO, the proper application of which in practice could really become a firm base for international cooperation. Here again the USSR failed to send its representative. By its boycott of other UN bodies, the USSR has created an extraordinarily strained situation and jeopardised the correct functioning of the United Nations. It kept on sharpening the situation and deepening the crisis artificially which was bound to have negative effects on the flow of events.

Those circles which are against the universality of the United Nations took advantage of the boycott for their own ends. They considered that the right moment has come when they could step forward openly with the demand for rejecting the universality of the UNO, and for abolishing it altogether. Mr. Hoover at that time took advantage of the strained situation to make an open attempt to liquidate the UNO.

Let us dwell for a moment at the question of what benefit the Chi-

nese people received by the Soviet non-attendance in the UNO sessions. Those who opposed the admittance of the representatives of the People's Republic of China to the UNO justified their position by the Soviet boycott, declaring that they would not submit to the ultimatum of the Moscow Government. They were careful enough to avoid every discussion on the question of the Chinese representatives, aware that upon that question they stood on slippery ground. In view of all this the Soviet boycott suited their plans, and they were grateful to the USSR for offering them an opportunity of discussing the question of the Chinese representative on the basis of Soviet-American relations, and not on the basis of the lawful rights of the Chinese people.

What can be said then of the seven-months-long Soviet boycott of the United Nations? From the United Nations point of view the USSR, with its seven-months-long boycott of all the UN bodies, has delivered a heavy blow to international cooperation. The recent return of the USSR to the UNO, regardless of the motives which had influenced it to change its attitude towards the Security Council, could be regarded as a positive step, particularly if all members of the Council take into consideration the general and not only of their own interests.

Yugoslavia has always stood against any violation of the principle of the universality of the United Nations. That stand she has also proved in practice, condemning alike Hoover's action for a "United Nations without the USSR" and the Soviet boycott. Yugoslavia adopted the attitude towards the United Nations as towards an international institution which should function as a true universal organisation. Yugoslavia defends the view of resolute resistance to any attempt at monopolising or shattering of the UNO, no matter from which side and in what form such attempts are made, and no matter what their motives may be.

Jože SMOLE

Burning of Books in Bulgaria by Confidential Order

VILKO Cervenkov, a Cominform exponent in Bulgaria, is having all literature written and printed in Bulgaria after the war secretly collected and sent to the paper mills. This embraces writings that no longer coincide with his present-day satellite policy, or which clash with the revived greater — Bulgarian chauvinist pretensions and are at odds with Bulgaria's present foreign policy.

Recently the Committee for Science, Art and Culture of the Bulgarian government issued under No. 1417, a confidential order which was circulated among all state and social institutions, libraries and reading-rooms in Bulgaria. Under this order a number of political pamphlets, economic dissertations and publications, literary works, collections of poems were placed on the "index librorum prohibitorum" and sent to the paper mills or certain pages were removed from them.

The titles served as sufficient criterion for the banning and destruction of such books. First on the index are books about Yugoslavia, about the struggle and achievements of its peoples, about the idea of Bulgaria-Yugoslav rapprochement, etc. For example, a collection of articles "Bulgarian Writers in Yugoslavia and Rumania" (published in 1945), "Yugoslav Children" by Bonco Nastorov, "Yugoslavia's Constitution" by Bor's Spasov, "Democratic Albania" by Anton Kayev were all hit by the ban. The study by Edvard Kardelj "Rural Cooperatives and Planned Economy" and in this connection several publications on Bulgarian rural cooperatives such as "The New Character and Tasks of the Cooperative Movement in our Country" by Stoyan Jarev, "The Socio-Economic Reality of Cooperation", "The State Aids and Strengthens the Development of Cooperation" by the same writer, etc. were also placed on the index.

EDITORIAL COMMENT

It is interesting to note that books have also been banned which after World War II, on the initiative of Georgi Dimitrov, exposed greater-Bulgarian chauvinism and Bulgarian reactionary aspirations for Macedonia. The index, thus, contains the following books as well, Hristo Kallaydiyev's "Federal Macedonia and Greater - Bulgarian Chauvinism", "The Theory and Practice of Greater-Bulgarian Chauvinism" by Dr. Kiril Dromaliyev.

The Soviet exponents in Bulgaria did not spare even Georgi Dimitrov. They banned the "Georgi Dimitrov Album" and ordered the removal of pages 21 to 24 from the "Georgi Dimitrov Collection" which was published in connection with his 65th birthday.

Thus, as Goebbels did, the Bulgarian Cominformists are burning progressive books, stifling progressive and democratic thought. They are doing this secretly because they are aware that their acts if known to the public would meet with the condemnation of the Bulgarian people and of progressive persons generally.

War Psychosis Spreads Under the Slogan of Struggle for Peace

THE present-day Soviet leaders are behaving as if they have a monopoly for peace and struggle for its maintenance and consolidation. As such they juggle in the main with three editions of their "struggle", one for the Soviet itself, another for their satellites and finally a third for the rest of the world. These three forms of Soviet struggle "for peace" are directed towards concealing the present-day unprincipled Soviet policy and towards justifying the hegemonistic tendencies of the Soviet leaders.

Most interesting of all, however, is the "peace" campaign which the USSR is pursuing in the Cominform countries directly subjugated to it through its exponents in those coun-

tries. This propaganda differs slightly on the surface from the usual Soviet "peace" propaganda, but in substance it has higher goals. In the main it is directed towards concealing the nonpeaceful Soviet policy and towards convincing the peoples in the Cominform countries that they stand between Scylla and Charybdis, namely that they are menaced from all sides, that the enemy preys upon them from every corner, and that without "unselfish" Soviet aid an "protection" they would be wiped off of the face of the earth. In a word, the purpose of this propaganda is to rouse fear among the people of Poland, Czechoslovakia, Hungary, Rumania and other countries. Nothing is easier than to see this if one follows the Cominform press or listens to the Cominform radio. Almost all items (political comments especially so) end usually with the following or a similar Soviet Information Bureau watchword: "Despite all dangers which today threaten the countries of the democratic bloc from all sides, their peoples may rest at ease because with them is their great protector, the mighty Soviet Union, the fighter for peace..."

Such a struggle "for peace" or rather the dissemination of fear of war under the cloak of that struggle has a special purpose. In this way the USSR manages to hold its satellites tightly on to its leash, making it possible to exploit them in greater measure and more brutally. On the other hand, such propaganda directed at provoking a feeling of insecurity and fear of war, attracts the attention of the peoples in the east European countries from their internal economic and political situation and from the difficulties into which the USSR has plunged them with its policy of "elder brother" who in exchange for economic and political independence of which he has deprived them, gives his "younger brother" empty promises and extends his "brotherly aid" in the form of struggle for peace which camouflages war-incitement propaganda.

Aims of the Anti-Yugoslav Trial in Bucharest

THE PROOF that anything sponsored by the Cominform only serves the Soviet hegemonist policy, was recently given by the staged Bucharest trial of four Yugoslav citizen and eight Yugoslav-born Rumanian nationals.

Similar to all previous trials, during this staged Cominformist performance torrents of anti-Yugoslav inventions and insults have been uttered. This was nothing new, in the staging or the now, familiar performance, because this is the typical Cominformist-Soviet pattern of intercourse with the outside world. More interesting are the two Soviet Union's tendencies which have become more manifest at this "trial". The first Soviet tendency is common to all usurpers who stick to the well-known maxim "divide and rule". This is what the USSR is trying to do in the Balkans by fomenting the hatred among the Balkan peoples. Out of the policy, of "divide and rule", which is so typical for the USSR today, arises another policy which the Rumanian exponents of the Cominform have endorsed for the benefit of their masters, publishing in the indictment and putting into the mouths of the accused, who have been prepared in advance in the manner peculiar to Cominform, "confessions" on so-called territorial claims of Yugoslavia for Rumanian land, i. e. for the Rumanian part of Banat.

Thus the immediate objective of the Bucharest trial is to create distrust and foment hostile feelings among the Rumanian people against the peoples of Yugoslavia, accompanied, of course, by increased terror over the Yugoslav minority in Rumania. The whole world, however, and the Rumanian people first of all, know that there has never been any hostility between the Rumanian and Yugoslav peoples throughout the history, and that Yugoslavia has never had any territorial ambitions in Rumania. The trial sponsors seem to have forgotten that the same could not be said for those who rule the

EDITORIAL COMMENT

economic and political life of Rumania through their exponents.

Consequently, the motives for Bucharest judicial farce are altogether different. Friendliness of the Rumanian people toward their Yugoslav neighbours is an obstacle for the realisation of Soviet Union's hegemonist tendencies. That is why the USSR wishes to arouse contrary feelings. The practice carried on by the USSR and their Rumanian exponents today undoubtedly does not allow this aim to be fulfilled, and certainly not by staging such and Rumanian public as something that occurs periodically.

Policy of Occupying Powers and the German Workers' Movement

THE RESULTS of the "historic" decisions taken at the recent Berlin congress of the Cominform Socialist Unity Party of Eastern Germany to place the west-German Communist Party under its jurisdiction were felt immediately. An unofficial purge was launched in the West German Party of "elements inclined to sectarianism, criticism and opportunism". In other words, a witch-hunt was launched in the main against all those who in any way manifested disagreement with the policy of subjugating the German workers' movement to the interests of Soviet policy.

One of the leading victims of the purge was Hugo Ehrlich, editor-in-chief of the West-German Communist Party paper "Freies Volk". Early this month he was relieved of his duties by decision of the Central Committee of the Communist Party of Germany, allegedly for his close connections with Vilim Novy, former editor-in-chief of "Rude Pravo", the Czechoslovak Communist Party paper, who was arrested in Prague last spring. In addition to Ehrlich a number of top-ranking and lesser party officials experienced the same fate. Naturally, this has a demoralizing effect of the Party's members, and weakens it rapidly as has already occurred to it several times.

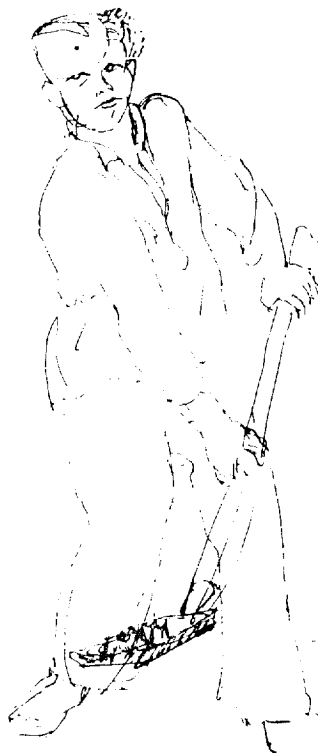
That is only one facet of developments in the German workers' movement. It is not only exposed to outside pressure from Eastern Germany. The western occupying powers and the German authorities themselves interpreted the Berlin decision to place the west German party under the Socialist Unity Party as open interference in the internal affairs of Western Germany. Consequently pressure upon the Communist Party and simultaneously upon the entire workers' movement in Western Germany was intensified. The Secretary General of the Communist Party of Western Germany Max Reimann was deprived of his seat in parliament on the charge that he is a Soviet agent and that as such he was involved in the kidnapping and transporting of the west German Communist leader Kurt Muller to the Soviet sector of Berlin where all trace of him have vanished. After this Reimann sought refuge in the Soviet zone.

Things, however, did not stop here. On the first of this month the American High Commissioner in Frank-

furt released an announcement stating that the American provincial commissioners had warned the chiefs of the communist parties in the provinces not to apply the decisions of the Berlin congress. They were especially advised not to carry out that part of the decisions relating to the "application of a policy of organized resistance against the western occupying forces and against Adenauer's regime". The first measure against the Communist Party in the western zones was to prohibit the posting of its proclamations and other announcements.

The deliberate issuing of instructions from Eastern Berlin to the effect that "in Western Germany no one need obey the occupying authorities any longer" greatly aggravated the already difficult position of the west German working class, exposed as it is to the pressure of the east German satellites of the Cominform, western occupying authorities and the German capitalists.

It would be naive to consider that the decisions taken in Berlin, especially those relating to the Communist Party of Germany, are platonic, declarative or of a propaganda character and that they are without background. No, they are fully in line with the present policy of the Soviet Communist Party leaders — a policy of stifling progressive forces generally, especially in those countries where it is possible for them to resist the present Soviet hegemonistic policy. This means that the Berlin congress furnished materials and incitement to the western occupying authorities to intensify pressures upon the workers' movement, which favoured their policy in Germany and is simultaneously convenient for present Soviet policy of turning the workers' movements in other countries into an instrument with which to carry through the hegemonistic tendencies of the Soviet Union. Hence, the occupation authorities, each in their own way and for their own purposes are pursuing a policy directed towards stifling the workers' forces in the whole of Germany.

Franyo MRAZ: YOUNG MAN

On Recent Trade Talks Between Western Germany and Italy

TALKS for a new trade agreement between Western Germany and Italy have been conducted at the end of June and during July in Rome to replace the old trade agreement which expired on June 30 last.

A number of controversial issues arose in the course of the talks which were the reflection of foreign and domestic political problems of the negotiators and the result of the differing structure of their exports.

In the first place these talks have been complicated by the restrictions of the occupation control organs in Germany to effect the trade exchanges on a bilateral and compensation basis. The talks have been further complicated by efforts to include in the new agreement the decisions of the European Economic Council on limited liberalisation of the exchanges. The Italians considered that liberalisation of exports would cause a sharp rise of the farm produce prices on the Italian home market.

In the old trade agreement Italy managed to procure for itself some advantages over Germany by virtue of its position as an allied and victorious power in the first World War. Western Germany did not forget this and endeavoured in the new agreement to deprive Italy of these advantages gained in the past fa-

vourable political situation with black-mailing methods.

This time Western Germany had all necessary political prerequisites to conduct the talks with Italy on equal footing, and to make the best use of the economic advantages offered by the higher organic structure of capital in her industrial production and lower production costs of her industrial goods. Italy was faced with dilemma, either to sacrifice the interests of her industrial North or those of her agricultural South, because the Germans had made the exports of their industrial goods conditional upon the exports of farm produce from southern Italian. Italian industry cannot compete with the German industry on account of its lower organic structure of capital and production costs which are 30-40% higher than the German. The agricultural South, on the other hand, relies on West German market to avoid surpluses of wine, fruit, vegetables, etc.

The Italians decided to sacrifice the interests of agriculture to those of industry to safeguard the latter from influx of cheaper German goods. This decision was influenced in the first place by the interests of the industrialists from North, and secondly by unemployment among the Italian industrial workers whose economic position would thus become still worse, inevitably leading to a sharpened struggle in the political field.

Victory of Anti Leopoldists in Belgium

A N ACUTE struggle began over a year ago in Belgium over the question of the return to the throne of King Leopold III, whom Catholic reaction was pushing with all its might within the country while the Vatican was doing the same thing on his behalf on an international scale. Had they succeeded in putting Leopold III, an exponent of the Vatican, on the throne, the Catholic Government in Belgium would have been consolidated. This would have been a new achievement in the realization of the Vatican's political plans to organize a so-called "united Europe" under the leadership of the Vatican and the Pope. (A few days before returning to Belgium, Leopold visited the Pope which can only confirm the conclusion that the Vatican is standing behind the question of monarchy in Belgium).

The English Government and Labor Party, however, was strongly opposed to the Vatican plan for a united Europe. They also want a united Europe, but under the leadership of the Laborites and social-democratic parties in the various countries. The Socialist Party of Belgium, therefore, supported by the Laborites, took a determined stand against the return of Leopold III to the throne. They began a widespread propaganda campaign against him, and proclaimed the general political strike a legal means of struggle. A decision was made to oppose the return of the King even if it meant the division of Belgium itself.

With the government in their hands, the Catholics undertook all possible measures for Leopold's return. They held a plebiscite of March 12 in which 56% of the votes were for the return of the King. The Liberals then left the Government and new elections had to be held. These June elections gave the Catholics an absolute majority, with only two seats more than all the other parties in the Lower House and the Senate. This made it possible for them to form their own Government and an-

M. NIKOLAYEVICH: HAY GATHERING

nual the law preventing the return of the King, who took his place on the throne on the 22nd of last month.

But the Socialists, headed by Spaak, decided to send a delegation to the King, proclaimed a general workers' strike, organized demonstrations and called for resistance to Leopold. Finally they organized a general march on Brussels. Under pressure from the working class and the masses, the Catholics had to retreat. Finally, on the first of this month, Leopold was forced to abdicate in favor of his son.

In this fight against clerical dictatorship, the Communist Party of Belgium played a second-rate role. It did not take sufficient part in the struggle, claiming that it was infinitesimal against the background of international events. Pursuing a Cominform policy, the Communist Party of Belgium took an opportunistic, and, according to rumors in Belgium, even benevolent stand on this question which caused it to lose half its votes and seats in the last election. Unlike them, the Socialists consolidated their influence over the working class and democratic forces of Belgium by their energetic opposition to the intentions of the Catholic and clerical reactionaries.

Sharpened Contradictions Between the Benelux Countries

AT A CONFERENCE of the Benelux countries, held recently in Ostend, the problem of putting the Economic Union between Belgium, Luxemburg and Holland into effect has been postponed for the third time. The first date this Union was scheduled to come into effect was January 1st, this year; later it was postponed for July 1st, and now, at the above conference, the new date has not been determined at all which practically means a silent abandoning of the idea altogether.

The reason for this failure to establish the Economic Union of the Benelux is to be found in a number of contradictions, some of which had

been more sharpened during the negotiations for the Union. The basic and the most important contradiction is represented by variable agricultural interests, brought about by great difference in the agricultures of Belgium and Holland. In Belgium the agricultural production costs are considerably higher, and, consequently, its rentability depends on the high protective tariff. Holland on the other hand, is much interested in the reduction of Belgian import duties on agricultural products and in the establishment of equal competitive conditions, which would give it the possibility of increasing export of agricultural products to Belgium, and of righting its balance of payments. The opposing political and economic differences which force Holland to insist on the reduction of Belgian import duties, and Belgium to maintain them at the present level at all costs have not been overcome yet. This was the chief reason that prompted Holland to declare on the very eve of the conference in Ostend that the Economic Union cannot be considered until she achieves the equilibrium in her balance of payments.

The state of Holland's balance of payments after the war has become even more difficult due to the demands made on the country's finances by the war in Indonesia, while, on the other hand, the income from shipping and foreign investments had been considerably reduced. Holland's chances of equalising her balance of payments are not at all favourable, especially now with the approaching end of the Marshall plan aid. On the other hand, Holland's negative balance of payments towards Belgium amounts to over 5 billion francs. This Holland's debt to Belgium not only shatters the possibility of establishing the Economic Union, but it is likely to force Holland to introduce some restrictions on the import of certain Belgian products, primarily textiles and metallurgical products.

Of other contradictions between these two countries the most import-

ant are the inequality of prices and wages, the inequality of taxation which is considerably higher in Holland, and the competition between Dutch and Belgian seaports. The first of these is the cause of unequal competition, both in their internal and on the foreign markets, resulting in considerable export of Belgian industrial articles to Holland, and the steady rise of Holland's negative trade balances. This increase Belgian exports effect Holland adversely on two counts: first, they increase her passive trade balances, and second they offer serious competition to home products. Such a state of affairs retards further liberalisation of trade exchange between the two countries. Likewise the competition between Dutch and Belgium seaports adds to the difficulties. All these and other contradictions have so far acted as a barrier to the creation of the Economic Union. While during the entire period prior to the Ostend conference they were concerned with the Union, now they talk about some limited economic association or, in other words, about abandoning the idea of the Economic Union.

The Benelux idea, which came into being during World War II, was backed by Britain, which considered it as a means for the creation of the United Western Europe under her leadership. It has figured prominently in the British plans for a new equilibrium in the world, for a third power alongside the USA and USSR. For a long time after the war, while Britain was losing her positions, the USA achieved serious combination with the Benelux countries. However, during the last year, the Benelux idea was cast into the background. As a result finance capital of these two lands, in its reciprocal relations has become more liberal in protecting its respective interests. Therefore the increase of contradictions between Belgium and Holland, and the impossibility of establishing the Economic Union,

MACHIAVELLI'S TRUTH IS NO LONGER THE ONLY TRUTH

By Ervin SHINKO

DIAGNOSIS, of the role of ethics in the relationship among states and peoples, namely the role of ethics in politics, made with an ingenious audacity by Machiavelli, is still very interesting. According to Machiavelli's concept, ethics teaches us how life ought be regulated, while real life is regulated by the barbarous laws of jungle.

"Real life is so different from what it should be — the events are so distant from what is desired, that it is preferable to keep to the reality than to the desirability. One who would want to be good among the multitude who are not good, is inevitably doomed to disaster".

The idea being that a policy based on ethical principles would be a bad policy, or rather an unfeasible policy, a policy of pure illusion. "Everyone will take every opportunity to do wrong to others if he thinks that it would further his interests". This is what Machiavelli taught because he did not understand the nature of laws which govern human history.

We fight for peace, for humane relations among peoples and have faith in the success of this struggle. We believe in the possibility of peace not because we have illusions but because we have none. We are aware of the fact that the epoch in which we are living is an epoch of social revolutions.

In such an epoch all the anti-humane, destructive forces, which are inherent in a class society and which have developed in the course of history, must inevitably manifest themselves.

But this most inhumane epoch of social revolution is at the same time the boundary which separates the history of class society, called by Marx 'the prehistory of mankind', from the beginning of real human history of the mankind.

For this reason our epoch is not only the culmination of the prehistoric bestiality but also and simultaneously the epoch of unprecedented historic affirmation of all that is humane. To our present epoch Machiavelli's concept of politics as a barbarous denial of ethics is applicable, but in this same epoch there exists the possibility and a demand for such policies

which, far from being the denial of ethics, should be their consistent practical affirmation. In the era when the relationships of the capitalist society have been destroyed and the bases of a future classless society laid down in a considerable part of the globe, there are no unconquerable objective obstacles preventing the socialist countries from bringing the spirit of a socialist policy into their mutual relations. Instead of "taking every opportunity to do wrong to others for the sake of own interests", the solidarity of interests of socialist countries demands a policy with a new contents, a socialist policy. And a socialist policy means socialist ethics applied in practice.

The socialist countries in their international relations, already today, in the epoch of socialist revolutions, must represent a pattern of the future universal relationships.

This demand is no abstract imperative, originating from some good but fantastic motives. It is the expression of one of those specific historic tasks of which Marx wrote, tasks which take shape in the mind of the humanity only when the conditions for their solution have matured. I would add that in this particular situation the conditions, which make possible the realization of this task, have not only matured, but they actually impel this solution.

The present day historical necessity and not some conclusion drawn from some abstract theory, demands that socialist relationships must reign among socialist countries, and as such, it is a task of the historic moment which cannot be silenced or falsified. Socialist countries, which in their mutual relations should represent the triumph of the socialist morality, would constitute a real bastion of peace and would exert an irresistible attractive force of all that is humane in the jungle of the imperialist politics.

For this reason, the struggle for peace means the struggle for the socialist relationships among the socialist countries. Only in such a manner and under such conditions can the socialist world stand for world of peace. But what are the socialist relations among the socialist countries?

The first and fundamental condition for realisation of socialist relations among socialist countries is that the "prehistoric" relationships between the mighty and the weak must not be practiced among them, and no relationship of "leading" and subjected nations and no relationship of "big" peoples toward small ones. There must be no discrimination in economic, political, nor in cultural relations.

There can be no socialist spirit wherever there are any tendencies toward any kind of hegemony. Claim to the cultural hegemony is a barbarous trend and it is contrary to the essence of culture and cultural relations. Perhaps it would be well to recall a thought which of Karl Marx appears to be quite appropriate for the present situation:

"Every people" — and that means "big" and "small" and the "biggest" ones — "has had something in which it excelled over other peoples".¹⁾

Only in the prehistorical jungle has the law of brute strength ruled as the only law. The more numerous a horde, the stronger it was, and the stronger it grew, the more dangerous it became for the others. Yes, but socialism means the realisation of new relationships among the peoples, such relationships under which there are no powerful and the less powerful, but only a free community of peoples and individuals which draws its strength from the realised solidarity of the free and equal peoples.

Socialism means the end of the "prehistoric" practice of exploiting the small by the big, of the practice that the "big" rules the less big, and the less big the still weaker.

Socialism stands for a new, unprecedented enrichment of the culture, because it means not only the economic and political, but also — according to Marx — the universal emancipation of the man himself, of the humane itself. (Marx: Die Judenfrage).

This richness of free and emancipated life, the richness of universal culture, is composed of diversity, of an endless multitude of freed individualities, of a multitude of individual cultures, of assertion of numerous national characteristics.

Within the socialist world — provided it is really a socialist one — there can be no big powers who treat the so-called small countries as their obedient instruments.

For this reason the absolute prerequisite for any effective struggle for peace is the struggle

for both "big" and small nations to become subjects of their history, and none, not even the smallest people, to be the object in the grip of any big power.

Consequently, the struggle for peace is the struggle for that truth and for realisation of principles that abhor all hegemonistic policies for which Yugoslavia is fighting today.

It seems to me that the test of sincerity of any fighter for peace is his attitude toward socialist Yugoslavia, toward the truth of that country to which the history has given the role of champion of a noble cause, called by Marx the universal emancipation of the mankind.

Socialist Yugoslavia, systematically calumniated and threatened by the cruel economic blockade, this small country today represents a light that no power can put out. To say this is no rhetoric. The great significance here is not in words but in facts. The struggle, tenaciously and unwaveringly fought by the socialist Yugoslavia, is the struggle for its national independence and its dignity, but, and this is quite clear today, the cause of this country has from the outset exceeded the narrow national boundaries. Here is the struggle being fought for the fulfilment of a universal task which has been placed on the agenda of the history by a force more powerful than any other. The name of this force is historical necessity and nothing can delay or corrupt it.

Rojhidar JAKAC: ISTRIAN GRENADE-THROWER

¹⁾ Marx—Engels: "Die Heilige Familie", Marx—Engels Verlag, Berlin 1932, Band 3, page 330.

Regarding an Incidental Reference to the Withering Away of the State

By Miroslav VITOROVICH

TODAY in Yugoslavia, workers' councils are being set up, the direct producers of goods are being drawn into the management of production and economic development, and the working people in general are taking greater part in the administration of state affairs. This entire revolutionary process and consistent development of real, popular self-government is unfolding along lines of strengthening the country and ensuring the victory and advance of socialism, and opposition to the tendency toward bureaucratic degeneration of the socialist state. This development could not but echo throughout the world, especially throughout the international working class movement.

The reason for this is that it is not only Yugoslavia that is involved in determining along which path socialist development will take place of discovering the roots of those contradictions which resulted in the crisis in the revolutionary international working class movement and the source of internal dangers which threaten the victorious course of socialism in the world. It is an old truth that as soon as a problem arises in a given epoch, forces capable of solving that problem are also somehow found. The contemporary experience of Yugoslavia in socialist building, in the solution of essential problems of socialism in general, is with inexorable logic bringing to the surface those social-economic reasons which brought about stagnation in the first country of socialism and which led to the attempt to identify the interests of socialism and the international working class movement with the specific interests of the bureaucratic-monopolistic top circles in the USSR. This is so because socialist building in Yugoslavia is based on careful study of the classical inheritance of Marxism on the role of the state in the transition period from capitalism to communism and because the brilliant prophecies of Marx and Engels regarding the danger from bureaucratic tendencies in a socialist state have been kept in mind.

It is not, therefore, at all accidental that the Cominform propaganda machine, after a short and typical period of silence, was forced to react to the measures being undertaken in Yugoslavia to draw the working masses as much as possible into the management of economic enterprises. The Cominform reaction was at first a bit reticent and then got more and more noisy with the usual flow of calumnies. But in this unmusical orchestra of voices raised against Yugoslavia, there was too much dissonance, too many contrapuntal melodies and disharmonious sounds. Some said that this was a matter of an old, anarcho-sindicalist demand that the state be done away with altogether. Others claimed that it was simply a new form of increased exploitation of the Yugoslav working people for the benefit of, and at orders from, Anglo-American imperialists. And still others asserted that the fact that the working class was taking over management of the economy was nothing more or less than realization of the

Cominform Resolution prophecy to the effect that capitalism and capitalist relationships in production would soon be restored in Yugoslavia. And not a trace of any attempt at some sort of theoretical interpretation in all these illiterate tales.

It was clear that things could not end there. Finally, Stalin personally, with all his authority, put in an appearance in No 14, of "Bolshevik" magazine. Continuing his discussions on linguistics, which by some strange twist of logic has become a burning theoretical problem in Marxism today at a time when mankind is deeply disturbed by questions of war and the fate of socialism, Stalin incidentally, by way of offering an example, touched not upon the problem of the state in the transition period in general but merely upon "Engels' formula on the withering away of the state". This turned out to be something very similar to the propaganda and agitation literature of the social-democrats once upon a time when, as Lenin said, "they officially paid tribute to Engels without even attempting to think at all profoundly about how deep and how broad a revolution is presupposed by the 'sending of all state machines to the antiques museum'."

Actually, Stalin, in making incidental mention of this, simply repeated a thesis of his brought out at the Eighteenth Congress of the Soviet Communist Party in 1939. In short, he said that "Engels' formula had in mind the victory of socialism in all countries or in the majority of countries" and that, accordingly, it is unapplicable in the "period of victory, of socialism in one or in a few countries."

Even this short paraphrase of the well-known thesis from the Eighteenth Congress brings to light a few typical factors.

1) The entire complicated problem of the existence and functioning of the state of the transition period, to which so much attention is paid in classical Marxist literature along with warnings on the latent danger from bureaucratization of the state apparatus, its elevation above the masses of producers and the opposing of its interests to those of the direct producers, this entire problem is reduced to a scholastic "formula" on the withering away of the state by restricting its importance to the future alone, meaning to that period when the proletariat has taken the state power in the majority of countries.

2) The "formula" itself (actually the brilliant teachings of the classics of Marxism on the fundamental question of development of socialism, socialist economy and socialist society as a whole in all its complicated entirety) is ascribed solely to Engels. Neither in the report to the Eighteenth Congress nor in the present discussions on linguistics did Stalin even mention that the idea on the withering away of the state in socialism is just as much Marx's as it is Engels' and that it was clearly expressed not only in the "Communist Manifesto" but also in a series of works such as "The Poverty of Philosophy", the "Critique of the Gotha Program", the "Civil War in France" and others. It is not accidental that Lenin emphasized this in many places. Here is only one instance: "The pro-

letariat needs the state — this is reiterated by all opportunists, social-chauvinists and Kautskyists trying to convince us that this is Marx's teaching. They 'forget' to add that, according to Maix, the proletariat needs only a state which is dying away, that is, 'one which is so constituted that it can wither away immediately and must wither away'. (From "The State and Revolution")

3) Unlike his report to the Eighteenth Congress, this time Stalin did not say a word about the well-known fact that Lenin had adopted in their entirety Marx's and Engels' premises on the question of the socialist state without any limitation of its importance to this or that historical period. Lenin's epochal discussion the "State and the Revolution" is an unusually profound elaboration and development of Marx's and Engels' ideas on the state and socialism. In his report to the Eighteenth Congress, Stalin did, it is true, mention Lenin's book but it was again only a mention with the same limitation on its significance.

In arguing on that occasion his point of view that "Engels' general formula on the fate of the socialist state must not be applied to the separate and concrete case of victory of socialism in a particular and exceptional country", Stalin, offering a "justification" for Engels, said: "We have no right to expect of the classical Marxist writers, separated as they were from our day by a period of forty-five fifty-five years, that they should have foreseen each and every zigzag of history in the distant future in every separate country."

But, feeling the contradiction of this thesis with the fact that Lenin's book, "The State and the Revolution" was written not 45—55 years ago but on the eve of the October Revolution, Stalin tried to decrease its significance in this way: "Lenin wrote his famous book, "The State and the Revolution" in August, 1917, that is, a few months before the October Revolution and the establishment of the Soviet state. Lenin considered it the main task of this book to defend Marx's and Engels' doctrine of the state from the distortions and vulgarizations of the opportunists. Lenin was preparing to write a second volume of "The State and the Revolution" in which he intended to sum up the principal lessons of the experience of the Russian revolutions of 1905 and 1917. There can be no doubt that Lenin intended in the second volume of his book to elaborate and develop the theory of the state on the basis of the experience gained during the existence of soviet power in our country. Death however, prevented him from carrying this task into execution. But what Lenin did not manage to do should be done by his disciples."

One more fact is interesting to note. From Lenin's preface to the first edition of the book, "The State and the Revolution", we see that it was written not in August, 1917, as Stalin says, but in August and September. Therefore, not "several months before the October Revolution and the creation of the Soviet state" but only one month before, meaning during the hectic preparations of the Bolshevik party for the occurrences which were to take place in October. Then, the preface itself was penned on November 30, 1917, after the October Revolution, when the book came out in print.

4) Stalin's incidental mention of this matter in the "Bolshevik" is typical not only as regard revision of the teachings of Marx, Engels and Lenin but also because it revises silently some of his own points of view brought out in the reports made to the Eighteenth Congress. Referring to the three basic functions of the socialist state, Stalin, in the above-mentioned report, says the following about the second phase of development of the Soviet state which was ending with

the adoption of the new Constitution: "The function of military suppression inside the country ceased, died away; for exploitation has been abolished, there were no more exploiters left and so there was no one to suppress. In place of this function of suppression the state acquired the function of protecting socialist property from thieves and pilferers of the people's property. The function of defending the country from foreign attack fully remained, consequently the Red Army and the Navy also fully remained as did the punitive organs and intelligence service which are indispensable for the detection and punishment of spies, assassins and wreckers sent into our country by foreign espionage services. The function of economic organization and cultural educational work by the state organs also remained and was developed to the full."

However, in the present article in "Bolshevik" there is no more mention of the withering away of any state function whatsoever. Such a stand has been abandoned. It has been replaced by the stand of "comprehensive strengthening". "On the basis of study of the world situation in our time, Soviet Marxists have come to the conclusion that as long as there is capitalist encirclement, as long as socialism is victorious only in one country while capitalism holds sway in all the others, country in which revolution has triumphed must extensively strengthen, and not weaken, its state, the state organs, the intelligence service and army unless it wants to be destroyed by capitalist encirclement." (A little later Stalin supplements this by the assertion that the "formula of Soviet Marxist" hold true not only for the period of victory of socialism in a particular country, but in several countries).

This point of view corresponds to the actual situation in the USSR at present. It is the result of fetishism regarding the present Soviet state and the Russian state in general along lines of immortalizing the interests of the governing bureaucratic-monopolistic group.

This, of course, has very little real relation to Marxism. The great teachers of the proletariat — Marx, Engels and Lenin — often underlined that the proletariat does not need any kind of state, but only a state which is withering away. Does this mean that a socialist state which is threatened by capitalist encirclement must dissolve its army, its organs of armed revolutionary force which are defending their socialist homeland? No, not at all, because this would be not only anarchistic adventuring but a direct concession to counter-revolution.

The withering away of the state itself is a long, more or less erratic process of the withering away of one state function after another as the remnants of class society within socialism. Criticizing Bukharin, who considered that the army would wither away first, and then organs of internal repression and later the forced character of labor, Lenin referred to the problem in this way: "Is it not the opposite: first comes the "later" stage, then the "then" stage, and finally the "first"?"

Does this process mean the weakening of the socialist state (which the classics of Marxism say it is better to term a "community" or "commune"), the weakening of its resistance to the attacks of counter-revolution? No, not at all, because a socialist state strengthens in withering away, meaning that it grows stronger because increasing masses of working people take part in the management of the economy and the administration of the state.

Yugoslavia can be proud that it has gone boldly and firmly along the road marked out by the great classics of Marxist science.

THROUGH THE FOG OF PROPAGANDA

The New von Kleist Plan, a New Formula by Ilya Ehrenburg, and a Couple of New "Fascists"

BEGINNING with the wars in Ethiopia and Spain, Nazi and Fascist journalism acquainted us with refinements of a new way of disseminating false propaganda which might be called "a system of confirmation by way of republication".

The system worked in this way: some fascist newspaper, let us say Goebbels' "Volkischer Beobachter" would publish an imaginary "Telegram from Spain" to the effect that the Republican troops had carried out a barbarous massacre. The next day, the Tokyo paper, "Asahi Shimbun", would publish the same news without stating the source. The third day, Goebbels' "Angriff", would again print this news with a dateline from Tokyo under a banner headline reading: "Japanese Correspondent Confirms New About Barbarites by Spanish Bandits". The same day, Hearst's "New York Journal-American" printed it, with a dateline from no matter where. Then it was the turn of the "Volkischer", "Angriff" and "Asahi Shimbun" to again release the same story with big headlines reading "American Press Proves Truth of News About Bloodthirsty Reds in Spain". And so on. During the whole time, small fascist sheets in Italy, Bulgaria, Hungary, etc., would be rewriting the story several times, referring to a different source each time and underlining that it had been irrefutably confirmed. As proof of its authenticity they would state that it had been published by all sorts of newspapers in the four corners of the earth.

This Goebbels' invention has not been forgotten. Today it is being used over and over again. The Cominform press is taking advantage of

it every day. Recently, this tried and tested method was used to disseminate and "confirm" a story about "the new war plans of General von Kleist". The story, for those who are still not acquainted with it, runs as follows: that German war criminal General von Kleist has become an advisor the Yugoslav General Staff for whom he has worked out a plan of attack on Albania.

The story was first printed by the Paris Cominform weekly "Action" in its July 24 number. A few days later it was copied by the Prague "Svobodno Slovo". Some time passed and it was taken up by the Parisian "L'Humanite" on August 7 which, pretending ignorance of its publication by the paper's associate, "Action", printed it as the discovery of the Prague "Svobodno Slovo". Then the other Cominform papers in Hungary, Bulgaria, Czechoslovakia, etc. ran stories to the effect that the information about von Kleist had been confirmed by "L'Humanite". After that, on August 12, "L'Humanite", relying on the new "confirmations" of the news by the entire Cominform press, was already referring to von Kleist's plan "as a generally known fact".

Somewhere in the Soviet Union (where he has been since March 5, 1949, when the Yugoslav authorities turned him over to the Soviet officials) von Kleist, if allowed to read the foreign press, undoubtedly feels great satisfaction in his Nazi soul at seeing the application of a propaganda trick well known to him. It shows him that the spirit, of not the body, of his deceased friend, Dr. Goebbels, is still alive.

VON KLEIST PLAN and the news about it together with documents published in Yugoslavia, which show that on March 5, 1949, Soviet authorities took over von Kleist in Horgosh to stand trial in the USSR, will give rise to many comments throughout the world. The question "where is von Kleist and what is he doing now" will have to be answered (or not answered, which is also a reply) by the leaders of Cominform propaganda in the Soviet Union. Here is a chance for the Soviet writer, Ilya Ehrenburg, to give one of his answers based on the new logic also underlying his replies at the press conference which he arranged in London at the end of July.

At this press conference, a correspondent asked Ehrenburg if he would accept the invitation to visit Yugoslavia to see, as a conscientious newspaperman, if it were true that Yugoslavia was being run by the Americans and that it had been transformed into a US war base as claimed by the Soviet and the rest of the Cominform press. Ehrenburg answered that it was not important for him whether or not these claims were true and that an answer to the question of what was true "could be found" — he said — "in the stand of the Yugoslav Government at Lake Success".

What does this answer mean? Up to the day when Ehrenburg made this reply, the Yugoslav Delegation at Lake Success, by its behavior, had proved several times that its stand is a consistently independent one in international questions and that it is not subordinated to this or that block. Was Ehrenburg thinking of that? If he was, then his answer would have meant: "Lies aren't important, for the opposite may be con-

THROUGH THE FOG OF PROPAGANDA

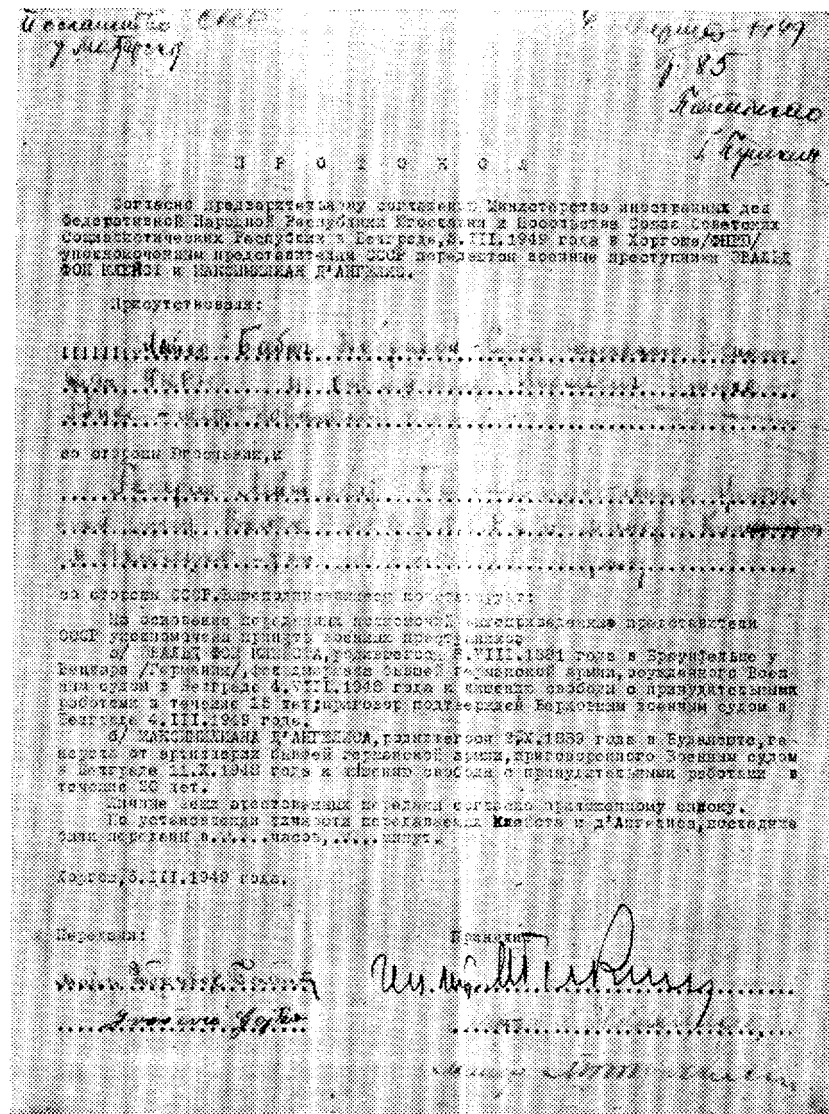
The French Cominform paper »Action« with headline topping the von Kleist article

cluded from Yugoslavia's stand at Lake Success".

But it is obvious, and this issues from his entire attitude at the press conference, that Ehrenburg did not want to say this. It is likewise impossible that he wanted to say that the verity of a proof about something is not important, if other proofs confirm that same thing; he didn't want to say that either, because he was not talking to people in some Cominform country who had read falsified communiques about the voting in Lake Success, but to foreign newspapermen who know the truth about the work of the Security Council. The only explanation of Ilya Ehrenburg's reply is the following: in a difficult situation, he thought the best way out would be to set a falsehood against a truth, although that truth proves something entirely different. In other words, he said the following: "It is not important that false rumors are being circulated about something, what is important is that something true can also be said about the same thing".

Such an exit is quite miserable, but it is the only way out when there is no logical or convincing answer. As such, it can serve well in difficult situations such as the one which Ilya Ehrenburg found himself in London. "Lies are not important, it is important that the truth also exists about the same thing". This is a formula with great possibilities for use in answering all sorts of embarrassing questions. For instance the question "where is von Kleist and what is he doing now". Answering this question, although it might be

very uncomfortable for him, Ilya For instance: It isn't important Ehrenburg, using the above formula, where von Kleist is, the important could easily put together some sort thing is that he recently drew up a plan for aggression in the Balkans.

Facsimile of the Protocol relating to von Kleist's extradition to Soviet authorities on March 5, 1949, at the border town of Horgosh on the Yugoslav-Hungarian boundary.

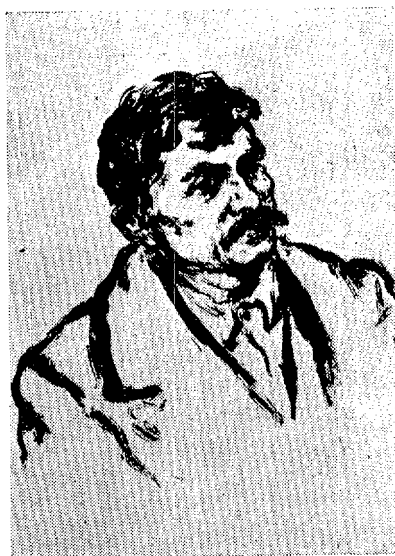
THROUGH THE FOG OF PROPAGANDA

SIMILAR THOUGHT PROCESSES lead to similar conclusions. The editors of the Radio Moscow broadcasts and the editors of the "Giornale d'Italia", although representing the policies of two opposing blocks, think along the same lines. That is why they come to conclusions based on the same logic.

Here is one conclusion made by Radio Moscow, and one by "Giornale d'Italia" for comparison:

In two of its broadcasts made on June 6th this year, Radio Moscow referred to the attacks made by General Franco on Yugoslavia and Yugoslavia's answers to those attacks. From the attack and the reply, it concluded that, "since they were staged", they are nothing but proof of the existence of "tender friendship between Tito and Franco".

In its August 10th issue, "Giornale d'Italia" published an editorial on the policy of the Yugoslav Government in the relations between Yugoslavia and the USSR. It mentioned the possibility that "an attack by Russia and its satellites" may be made on Yugoslavia. After that, it came to the conclusion that "the facts show" that "Tito and Stalin do everything in agreement".

M. NIKOLAYEVICH: COOP MEMBER FROM SREM

IN ITS NEXT TO THE LAST NUMBER, "International Affairs" published an article containing the following words: "Using the atom bomb is inhuman, but gigantic air raids, in which thousands of bombers take part, dropping thousands of destructive bombs on the earth, are no more human... the atom bomb must be outlawed, as should be all other means of mass extermination, but all this will not mean much practically until a dam is set up to hold back the aspirations to conquest and subjugation, until wars of attack are outlawed".

This opinion provoked great disgust among the members of Cominform editorial offices. Should the significance of the action against the atom bomb be decreased by asserting that the use of all arms, and not only one, should be fought against? That could not be permitted, so the Parisian "L'Humanite", in its July 28th number, called the writer of the article a Tito fascist!

Three days earlier, however, a correspondent of that same "L'Humanite" and a reporter on the London "Daily Worker" published their protests against the air bombardment of North Korean towns, thereby agreeing with the opinion that there are other terrible means in warfare, not only the atom bomb. But "L'Humanite" neglected to call these two fascists.

It also did not call a war correspondent of the Soviet "Literary Gazette" a fascist when he sent his "Gazette" a fascist when he sent his of the Pyongyang bombardment, according to broadcasts by Radio Moscow on August 10th. He accused the American aviators of "hated toward mankind" although the bombs they threw on Pyongyang were not atomic.

Now, according to Cominform logic the North Korean Government should also be included in the ranks of those called fascists by the newspaper of the French Communist Party. It submitted a complaint to the Security Council saying that the bombardment of North Korean towns was "inhuman and barbarian", that it was a "monstrous crime". Finally, the complaint asks the Security Council to undertake urgent measures to prevent such acts which it described as "cannibalistic". The complaint makes no mention of any atom bomb which means, therefore, that it contained a "fascist point of view on that bomb".

It would be interesting to hear the opinion of the Cominform organ "For Lasting Peace" on this multiplication of fascists. In its recent July number, it wrote that if the "partisans of peace" movement succeeds in outlawing the atom bomb, "the plans of the present imperialist cannibals may be prevented completely".

D. T.

M. NIKOLAYEVICH: WOMAN WORKING IN THE FIELDS

LETTERS TO THE EDITOR

A CONTRADICTION EQUAL TO CONTRADICTIONS IN THE SOVIET "PEACE MOVEMENT"

To the Editors:

IN YOUR next to the last issue, there was an article called "Creation of a War Psychosis and the Struggle for Peace". It referred to a convention against aggression and the inspirer and creator of that convention, the Soviet Union. But, at that time, the Soviet Union was not fighting only against military and political aggression. Of urgent importance for it was also the problem of economic aggression, beginning with discrimination and ending with economic blockade. That is why it is necessary, as a supplement to that article, to recall the stand of the Soviet Union on this question.

At the League of Nations session on May, 1931, the Soviet Delegation came out with a draft proposal for a Protocol on Economic Non-Aggression which contained the following observations: "that refraining from all aggression of an economic character is an essential condition for the cooperation of states in the economic field, regardless of their economic and political systems; refraining from all aggression of an economic character would contribute to a clearing up of the present atmosphere of distrust, uncertainty and fear, which makes the economic situation more difficult in many ways. 'On the basis of this Protocol, it provided that' the signatory parties would undertake the obligation to renounce all discrimination of any kind in their mutual relations, and would consider the adoption and application in their own countries of all special measures directed against any country whatsoever or several of the countries signing this Protocol, or the adoption and application of measures which are not being applied to all the other countries, as incompatible with the principles of this Protocol".

It would not be amiss to recall a few of the typical statements of a principled nature which were made in the discussion connected with this proposal put forward by the Soviet Delegation. At this session, Mr. Litvinov said in part: "There is a prin-

ciple which must remain absolutely inviolable: the right of every people to be their own masters, including the right to join whatever union or federation they wish in so far as they do so independently, and not as the result of temporary schemes directed against other countries". At the May 21st session, giving a more detailed explanation of the proposed Protocol, Litvinov gave primary importance to the obligations of states "to refrain from hostile measures in the economic field in relation to any country whatsoever or any group of countries for political or any other reasons". He sought that economic warfare be proclaimed illegal. On the occasion of the session of the Economic-Monetary Commission of June 5-15, 1933, Litvinov, speaking in the name of the Soviet Government stated that he was against all forms of aggression. And in the special Committee for the Study of the Proposed Pact on Economic Non-Aggression, another delegate from the Soviet Union, Mr. Sokolnikov, made the following statement: "It should be said openly that discrimination, conceived of as a collection of measures directed against a certain country, can in no case be a means of defense or salvation; it will always be a means of attack". He then said: "Aggression is the express weapon of the stronger and it is precisely the less powerful countries that should be most interested in being protected from attacks by aggressive countries. The whole world knows that the policy of the Soviet Union has always been inspired by sympathies for the rights and interests of weaker countries. In supporting the draft pact on economic non-aggression, Mr. Sokolnikov terminated his speech with the following words: "Do we or do we not want discrimination and economic aggression to continue operating as elements which complicate and poison relations among peoples? If you wish to suppress these unsound phenomena as we are ready to do, we shall then have to work together on editing the definitive text of the pact on economic non-aggression".

The profoundly principled stand taken by the Soviet Union at that time undoubtedly served the interests of economic cooperation in the world. What would be more natural than for these same principles to govern the Soviet Union today when it is no longer a case of economic relations between the Soviet Union and the capitalist countries but of relations between the Soviet Union and a whole range of countries that have taken the road to socialism.

Such a stand would be doubly beneficial: firstly, it would further the general and would particularly help those countries which are pursuing a socialist course to build up their economies more rapidly; secondly, it would make effective the struggle of the Soviet Union against the discrimination being implemented by the capitalist countries. It is true that these same principles are being talked about today in the Soviet Union. At international meetings the Soviet delegates deliver speeches about protection of the interests and rights of small peoples, emphasizing the principles of sovereignty and independence, that is, the right of every country to be its own master, they support measures against economic aggression, oppose the policy of discrimination of capitalist countries towards countries in the Soviet block, etc. They are, however, simply talking through their hats, for there is a contradiction between the principle of economic cooperation which the Soviet Union supports in words and the policy it actually implements that is equal to the contradictions in the Soviet "peace movement". This contradiction is a consequence of the hegemonistic policy of the Soviet Union toward countries going the way of socialism. The essence of that policy is contained in various forms of subjugation, exploitation, and in the economic blockade of Yugoslavia. These are measures of economic aggression which operate as elements complicating and poisoning economic relations among peoples".

VIM

Review of INTERNATIONAL AFFAIRS

Published twice a month by the Federation of Yugoslav Journalists.

Yearly subscription: 3 dollars, or 16 English shillings.

Offices: International Affairs, Terazije 31, Belgrade.

Telephones: 28-451, 26-715, Post Box 125.

Checking account: Yugoslav National Bank PR Serbia Branch No 103-906033.